

ΙΑΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Τμήμα Έρευνας Βιομηχανίας Τροφίμων

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2008

Στελίνα Χατζηχρήστου
Άγγελος Τσακανίκας

Φεβρουάριος 2009

Copyright © 2009 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα

Τηλ.: (210 9211200-10), Fax: (210 9228130 & 210 9233977)

E-mail: iobe@iobe.gr - URL: <http://www.iobe.gr>

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΠΟΤΩΝ	21
1.1 Διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών.....	21
1.1.1 Η δραστηριότητα του κλάδου	26
1.1.2 Εξωτερικό Εμπόριο Κλάδου Τροφίμων-Ποτών	28
1.1.3 Ενδοκοινοτικό Εμπόριο.....	30
1.2 Βασικοί υποκλάδοι και διαρθρωτικά χαρακτηριστικά	32
1.2.1. Εξωτερικό Εμπόριο ανά Υποκλάδο.....	48
1.3 Καταναλωτική δαπάνη	50
1.4 Προκλήσεις για τη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ	59
2.1 Η Θέση του Κλάδου Τροφίμων – Ποτών στην Ελληνική Βιομηχανία.....	59
2.2 Εξελίξεις και Προοπτικές του Τομέα της Μεταποιητικής Βιομηχανίας	60
2.3 Εξελίξεις και Προοπτικές της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών	63
2.4 Επενδύσεις στη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών	68
2.5 Εξελίξεις στις Τιμές.....	72
2.6 Απασχόληση	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ.....	83
ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ.....	83
3.1 Εισαγωγή	83
3.2 Επιδόσεις κατά την τριετία 2004-2006 του Συνόλου των Επιχειρήσεων (Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) της Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών	84
3.2.1. Σύνολο κλάδου τροφίμων-ποτών	84
3.3 Εξελίξεις κατά το 2007 σε επιλεγμένο Δείγμα Επιχειρήσεων της Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών.....	102

3.4 Εξελίξεις το 2008 στις εισηγμένες στο Χ.Α.Α. επιχειρήσεις της Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών.....	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΥΠΟΚΛΑΔΩΝ.....	109
ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ.....	109
4.1 Εξελίξεις στους υποκλάδους της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών.....	109
4.2 Εξελίξεις σε Βασικούς Υποκλάδους της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ	127
5.1 Εισαγωγή	127
5.2 Όγκος Εμπορίου και Εμπορικό Ισοζύγιο	127
5.3 Κατεύθυνση Εμπορίου	130
5.4 Ανάλυση Εμπορίου ανά Κατηγορία Προϊόντων της Βιομηχανίας Τροφίμων - Ποτών ..	132
5.5 Εξελίξεις το 2008	139
Πηγές.....	143

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έκθεση εντάσσεται στο πλαίσιο των ετήσιων περιοδικών εκθέσεων που εκπονεί το Τμήμα Έρευνας Βιομηχανίας Τροφίμων του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE). Η έκθεση αυτή είναι η πέμπτη η οποία εκδίδεται σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών Τροφίμων (ΣΕΒΤ) και συνεισφέρει στη συστηματική παρακολούθηση της βιομηχανίας τροφίμων, που αποτελεί ίσως τον βασικότερο πυλώνα της ελληνικής μεταποίησης τόσο σε όρους απασχόλησης, όσο και προστιθέμενης αξίας.

Στην έκθεση παρουσιάζονται τα βασικά δεδομένα, οι εξελίξεις και οι προοπτικές της ευρωπαϊκής, αλλά κυρίως της ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, τόσο στο σύνολό της, όσο και στους επιμέρους υποκλάδους της. Η δομή της έκθεσης δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με προηγούμενες εκθέσεις της Μονάδας. Έτσι στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφεται η διάρθρωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας τροφίμων-ποτών και παρουσιάζονται συνοπτικά οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων όχι μόνο στο σύνολο του κλάδου, αλλά και σε επιμέρους υποκλάδους και σε σύγκριση με τις επιδόσεις του συνόλου της μη χρηματοπιστωτικής οικονομίας. Ταυτόχρονα περιγράφονται οι προκλήσεις οι οποίες αναδεικνύονται διεθνώς για τη βιομηχανία τροφίμων και τα ζητήματα τα οποία βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων στο διεθνές περιβάλλον.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η διάρθρωση της ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων-ποτών και η σχετική της θέση στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας. Εκτίθενται αναλυτικά οι εξελίξεις και προοπτικές στον κλάδο, με έμφαση στην παραγωγή, τις επενδύσεις, τις τιμές και την απασχόληση με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην κεφαλαιουχική και χρηματοοικονομική ανάλυση του κλάδου, με βάση τους δημοσιευμένους ισολογισμούς όλων των επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε. την περίοδο 2004-2008. Η ανάλυση καλύπτει απογραφικά την περίοδο 2004-2006, περιλαμβάνει ανάλυση για ένα μεγάλο δείγμα των ισολογισμών του 2007, ενώ παρουσιάζει και κάποιες πρώτες τάσεις για τη χρήση του 2008, μόνο όμως από τις εισηγμένες επιχειρήσεις.

Στο τέταρτο κεφάλαιο προσδιορίζονται οι υποκλάδοι της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών και μελετώνται οι εξελίξεις στους τέσσερις μεγαλύτερους από αυτούς, καθώς και η πορεία των χρηματοοικονομικών μεγεθών τους.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφονται οι κυριότερες τάσεις που επικρατούν στο εξωτερικό εμπόριο τόσο στο σύνολο της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, όσο και ανά κατηγορία προϊόντος.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Α. Η Ευρωπαϊκή Βιομηχανία Τροφίμων - Ποτών

Η βιομηχανία τροφίμων κύριος μοχλός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής μεταποίησης

Η βιομηχανία τροφίμων-ποτών διαδραματίζει βασικό ρόλο στην πορεία της βιομηχανικής δραστηριότητας και στην ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Αποτελεί το μεγαλύτερο κλάδο της μεταποίησης στην ΕΕ, καθώς πραγματοποιεί το 12,9% του συνολικού κύκλου εργασιών της μεταποίησης (πάνω από €800 δις.), είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης του μεταποιητικού τομέα με 4,6 εκατ. εργαζόμενους σε περίπου 308.270 επιχειρήσεις πανευρωπαϊκά, ενώ συνεισφέρει περίπου στο 1,8% του ΑΕΠ της ΕΕ-25. Επιπλέον, σε τουλάχιστον 10 χώρες, ο κλάδος τροφίμων-ποτών κυριαρχεί σε όρους παραγωγής, απασχόλησης και αριθμού επιχειρήσεων. Το μεγαλύτερο μέρος της (προστιθέμενης αξίας) παραγωγής προέρχεται από τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία οι οποίες και αντιπροσωπεύουν σχεδόν τη μισή παραγωγή, αν και υπάρχουν περιφέρειες και χώρες με υψηλή εξειδίκευση στην παραγωγή συγκεκριμένων προϊόντων τροφίμων και ποτών.

Τη δεκαετία 1996-2006 το προϊόν του κλάδου μεγεθύνεται με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του 1,5% έναντι 2,1% στο σύνολο της βιομηχανίας. Επιπλέον, η μείωση της απασχόλησης με μέσο ετήσιο ρυθμό 0,6% είναι μικρότερη της υποχώρησης στο σύνολο της βιομηχανίας (1,3% ετησίως), γεγονός που σημαίνει ότι η μείωση των θέσεων εργασίας σε αυτόν τον κλάδο – στο πλαίσιο της γενικότερης τάσης μείωσης της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας – είναι ηπιότερη σε σχέση με άλλους κλάδους της μεταποίησης. Το 2007 η παραγωγή της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών στην ΕΕ-27 αυξήθηκε με 2,2%, τον ταχύτερο ρυθμό αύξησης των τελευταίων ετών, ενώ την ίδια τάση εμφανίζει και ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων, με άνοδο πωλήσεων 6,5%, επίσης η υψηλότερη επίδοση των τελευταίων ετών.

Διϊσμός του κλάδου: πολυεθνικές «νήσοι» σε «θάλασσα» μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού κλάδου είναι ο διϊσμός του, καθώς σε αυτόν δραστηριοποιείται ένα πλήθος πολύ μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά ταυτόχρονα και πολυεθνικοί κολοσσοί. Οι πρώτες, αποτελώντας τη συντριπτική πλειονότητα αριθμητικά (πάνω από 99%), συγκεντρώνουν το 47,8% του κύκλου εργασιών, απασχολούν το 61,3% του συνόλου των εργαζομένων και παράγουν προϊόντα κυρίως για λογαριασμό των μεγάλων βιομηχανιών. Λειτουργούν δηλαδή κατά μία έννοια ως «δορυφόροι» στα όρια της παραγωγικής αλυσίδας των μεγάλων επιχειρήσεων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν δρουν ανταγωνιστικά σε επιμέρους αγορές και υποκλάδους. Από την άλλη πλευρά, οι μεγάλες

πολυεθνικές, αν και αντιπροσωπεύουν αριθμητικά μόνο το 0,9%, συνεισφέρουν το 52,2% του κύκλου εργασιών και το 53,8% της προστιθέμενης αξίας και απορροφούν το 38,7% της απασχόλησης. Γενικά οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο σε αυτόν τον κλάδο, σε σχέση με άλλες βιομηχανίες, όπου ο ρόλος των μικρότερων επιχειρήσεων είναι πιο αυξημένος. Ο δυϊσμός αυτός πάντως εξηγεί τη χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας των επιχειρήσεων του κλάδου (€29.700 ανά εργαζόμενο, έναντι €34.900 στην μη χρηματοπιστωτική οικονομία), ενώ επηρεάζει και την καινοτομία, η οποία κυρίως εκπορεύεται από τις μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου.

Πλεονασματικό και διευρυνόμενο εμπορικό ισοζύγιο

Το εξωτερικό εμπόριο της Ε.Ε. σε προϊόντα τροφίμων – ποτών είναι σταθερά πλεονασματικό την τελευταία δεκαετία, αν και διευρύνεται με επιβραδυντικούς ρυθμούς. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 5,1% το 2007, τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση από το 2000, φτάνοντας τα €54,7 δισ., ενώ οι εισαγωγές ανήλθαν σε €52,7 δισ. έχοντας αυξηθεί κατά 9%. Το κυριότερο εξαγωγικό προϊόν της ΕΕ-27 είναι τα ποτά (πάνω από €6,6 δισ. σε αξία) ενώ το βασικότερο είδος που εισάγεται στην Ε.Ε. είναι τα φρούτα και λαχανικά, με τα ψάρια να ακολουθούν.

Ταχείες αλλαγές στο παγκόσμιο εμπόριο τροφίμων – ποτών

Οι ΗΠΑ αποτελούν τον βασικό «πελάτη» της ευρωπαϊκής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, η Ρωσία διατηρεί τη δεύτερη θέση από το 2005. Στον αντίποδα, Βραζιλία και Αργεντινή παραμένουν οι βασικές χώρες προέλευσης των εισαγωγών (σχεδόν το 20% του συνόλου). Γενικά τα τελευταία χρόνια έχει ενισχυθεί το εμπόριο με τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ και τις ασιατικές αναδυόμενες οικονομίες, καθώς όχι μόνο ενισχύεται η ζήτηση και άρα και οι εξαγωγές προς αυτές, αλλά διευρύνονται και οι εισαγωγές από αυτές. Άλλωστε, βελτιώνονται σταδιακά οι μέθοδοι παραγωγής, αλλά και οι μηχανισμοί διάθεσης των προϊόντων τους στις παγκόσμιες αγορές. Έτσι, αυξάνονται εντυπωσιακά οι εισαγωγές από ασιατικές χώρες, ενώ αντίστοιχα κινούνται και οι εξαγωγές: μόνο προς στην Κίνα οι εξαγωγές τροφίμων και ποτών αυξήθηκαν κατά 28% το 2007 (στα €1,4 δισ.), και οι εισαγωγές ξεπέρασαν τα €3,7 δισ. (αύξηση 110% σε σχέση με το 2000). Άρα, όλο και περισσότερες χώρες συμμετέχουν στο παγκόσμιο εμπόριο του κλάδου (μεγαλύτερη διεθνοποίηση των προϊόντων), ενώ και οι όροι του εμπορίου βελτιώνονται και τίθενται σε ένα πλαίσιο, μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Ταχύτερη αύξηση προϊόντος στα γαλακτοκομικά και τα αρτοσκευάσματα το 2007

Η βιομηχανία τροφίμων-ποτών αποτελείται από εννέα βασικούς υποκλάδους. Ο κυρίαρχος κλάδος συνεχίζει να είναι τα «Αρτοσκευάσματα, σνακ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά», μιας και

συνεισφέρει το 38,2% της προστιθέμενης αξίας του συνόλου και απασχολεί 2 εκατ. εργαζόμενους (44,3% του συνόλου). Ακολουθούν τα «κρέατα και προϊόντα κρέατος» και τα «ποτά» που απασχολούν 1,46 εκατ. εργαζόμενους (21,5% και 9,9% αντιστοίχως) και συνεισφέρουν πάνω από το 1/3 της προστιθέμενης αξίας (15,9% και 18,0% αντιστοίχως). Πάντως τα γαλακτοκομικά και τα αρτοσκευάσματα εμφάνισαν την υψηλότερη αύξηση παραγωγής το 2007 (2,8% και 2,6%).

Πλήθος προκλήσεων και ανάγκη προσαρμογών της ευρωπαϊκής βιομηχανίας τροφίμων-ποτών

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων-ποτών είναι αρκετές και ποικίλες. Καταρχάς η ευρωπαϊκή παραγωγή τροφίμων και ποτών παρουσιάζει αργό ρυθμό ανάπτυξης, σε σύγκριση όχι μόνο με τις εκρηκτικά αναπτυσσόμενες Βραζιλία και Κίνα, αλλά και σε σχέση με τις ΗΠΑ, ενώ υστερεί σε παραγωγικότητα εργασίας και σε προστιθέμενη αξία. Το γεγονός αυτό φανερώνει την αυξανόμενη πίεση την οποία αναμένεται να δεχτεί η ευρωπαϊκή βιομηχανία, λόγω της επιδείνωσης της ανταγωνιστικότητάς της, με ορατό ήδη αποτέλεσμα την πτώση στο μερίδιο των εξαγωγών, παρόλο που ακόμα διατηρεί την πρωτοπορία.

Εξάλλου, το καταναλωτικό πρότυπο μεταβάλλεται, καθώς αν και το πλήθος των ευρωπαίων καταναλωτών είναι σχετικά σταθερό, η σύνθεσή του αλλάζει, προς μεγαλύτερες ηλικίες. Το γεγονός αυτό επηρεάζει τη ζήτηση για συγκεκριμένα είδη τροφίμων και ποτών και κατά συνέπεια καθοδηγεί την παραγωγή, το μάρκετινγκ και την καινοτομία στον κλάδο σε συγκεκριμένη κατεύθυνση. Περισσότερα μονομελή νοικοκυριά, εργαζόμενα ζευγάρια με λιγότερο χρόνο για προετοιμασία γευμάτων, απομάκρυνση από την κλασική μεσογειακή διαίτα, αλλά και αυξημένη ευαισθησία στα ζητήματα υγείας (οικολογική παραγωγή, μεταλλαγμένα, κτλ) αποτελούν αλλαγές στις οποίες η βιομηχανία τροφίμων πρέπει να αντιδρά εγκαίρως ώστε να προχωρά σε αναδιοργάνωση της παραγωγής και του τρόπου διάθεσης των προϊόντων της.

Άρα οι τεχνολογικές εξελίξεις που επηρεάζουν τις διαδικασίες παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων, η ανάγκη για καινοτομία και επενδύσεις σε E&A όχι μόνο από τις μεγάλες επιχειρήσεις, τα γενετικά μεταλλαγμένα προϊόντα και οι σχετικοί αυστηροί έλεγχοι (που συχνά πυροδοτούν «συγκρούσεις» με τις ΗΠΑ και στοιχίζουν στην Ε.Ε. σε εξαγωγές) αποτελούν επίσης σημαντικές προκλήσεις για την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Επιπροσθέτως καταγράφονται απόψεις οι οποίες θέλουν τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών να βρίσκεται ακόμα στη διαδικασία δομικής προσαρμογής, με στόχο να επωφεληθεί της ενοποιημένης αγοράς, της διεύρυνσης της Ένωσης και της εισαγωγής του ευρώ. Τέλος, δεν θα πρέπει να αγνοηθεί μια ακόμα πρόκληση για την ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων-ποτών που σχετίζεται με το υψηλό κόστος των συντελεστών παραγωγής. Το κόστος παραγωγής αυξήθηκε σημαντικά το 2007,

όχι μόνο λόγω της αύξησης των αγροτικών πρώτων υλών, αλλά και λόγω της ανοδικής πορείας των τιμών της ενέργειας, σε επίπεδο υψηλότερο από τους βασικούς παγκόσμιους ανταγωνιστές, με αποτέλεσμα να πλήττεται η ανταγωνιστικότητά της.

Συνεπώς η βιομηχανία τροφίμων-ποτών δέχεται σημαντικές πιέσεις από τον παγκόσμιο ανταγωνισμό, αλλά και από τις εξελίξεις της εποχής. Το γεγονός αυτό απαιτεί μεταρρυθμίσεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, κυρίως όσον αφορά στον αγροτικό τομέα, αλλά και στη διαδικασία ελέγχου και έγκρισης νέων τροφίμων και σήμανσης (labeling). Στόχος των μεταρρυθμίσεων αυτών θα πρέπει να είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών πρώτων υλών και άρα των τελικών προϊόντων. Παράλληλα, το επίκεντρο της προσοχής της βιομηχανίας θα πρέπει να συνεχίσει να είναι η παραγωγή υψηλής ποιότητας αγροτικών προϊόντων, μιας και τα προϊόντα αυτά αποτελούν τη βάση της ευρωπαϊκής διατροφικής αλυσίδας και το σημαντικότερο ίσως πλεονέκτημα της ευρωπαϊκής γεωργίας.

B. Η Ελληνική Βιομηχανία Τροφίμων – Ποτών

Στο 10,3% η συνεισφορά της μεταποίησης στο προϊόν της χώρας, στο 2,8% η συνεισφορά της βιομηχανίας τροφίμων - ποτών

Η μεταποίηση αποτελεί σταθερά το σημαντικότερο τμήμα του δευτερογενούς τομέα της ελληνικής οικονομίας καθώς συνεισφέρει το 10,3% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής του συνόλου. Τη διετία 2006-2007 η αύξηση της παραγωγής ήταν της τάξης του 1,2-1,3%, ωστόσο το 2008 χαρακτηρίστηκε από σημαντική μείωση της τάξης του 2,4% (δεκάμηνο 2008), καθώς έχουν αρχίσει να αποτυπώνονται οι ενδείξεις της επιβράδυνσης και οι συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που διοχετεύονται σταδιακά και στην ελληνική βιομηχανία. Γενικά μπορεί να σημειωθεί ότι η ελληνική μεταποίηση συγκρινόμενη με την ευρωπαϊκή, συνεχίζει να υστερεί στα περισσότερα βασικά μεγέθη. Σταδιακά, όμως ενσωματώνεται και συμπορεύεται με αυτήν, γεγονός που σημαίνει αφενός ότι επηρεάζεται από τους ίδιους παράγοντες (θετικά ή αρνητικά), αφετέρου ότι πρέπει να σταθεί ανταγωνιστικά στο διεθνές περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο, η βιομηχανία τροφίμων-ποτών αποτελεί σταθερά τον κυριότερο κινητήριο μοχλό της ελληνικής μεταποίησης, ενώ συνεισφέρει το 2,8% στο σύνολο της οικονομίας. Η συμβολή του κλάδου στα βασικά μεγέθη της μεταποίησης είναι η υψηλότερη στη μεταποίηση, καθώς παράγει το 25,2% της συνολικής προστιθέμενης αξίας, ενώ απασχολεί το 22,2% (124,4 χιλ. άτομα) των απασχολούμενων σε αυτή.

Η βιομηχανική παραγωγή του εγχώριου κλάδου τροφίμων-ποτών ακολουθεί γενικά τις τάσεις του αντίστοιχου ευρωπαϊκού κλάδου, ωστόσο από το 2003 και μετά παρουσιάζει χαμηλότερη επίδοση. Από την άλλη πλευρά όμως το 2008 (δεκάμηνο), η παραγωγή της βιομηχανίας

τροφίμων-ποτών καταγράφει άνοδο περί του 2%, σε σύγκριση με το 2007, όταν το σύνολο της εγχώριας μεταποίησης καταγράφει πτώση 2,1% και ο ευρωπαϊκός κλάδος οριακή πτώση. Επομένως σε ένα περιβάλλον μείωσης της βιομηχανικής παραγωγής το 2008, η βιομηχανία των τροφίμων – ποτών δείχνει να ανθίσταται και όχι μόνο να διευρύνει το προϊόν, αλλά και κατά ένα ποσοστό (2%) που μπορεί να θεωρηθεί ως ιδιαίτερα σημαντικό υπό τις υπάρχουσες συνθήκες.

Επιδεινώθηκε το επιχειρηματικό κλίμα το 2008, λιγότερο όμως απαισιόδοξες οι προβλέψεις των βιομηχανιών τροφίμων - ποτών

Σαφώς το επιχειρηματικό περιβάλλον το 2008 ήταν εξαιρετικά δυσμενές όπως άλλωστε σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το οικονομικό κλίμα επιδεινώθηκε ραγδαία σύμφωνα με τα αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, με τις επιχειρηματικές προσδοκίες να είναι οι πιο απαισιόδοξες εδώ και μια 15ετία. Όμως διαπιστώνεται ότι σχεδόν στους περισσότερους δείκτες οι εκτιμήσεις / προβλέψεις της βιομηχανίας τροφίμων – ποτών επιδεινώνονται μεν αλλά πάντα ηπιότερα του συνόλου της ελληνικής Βιομηχανίας. Έτσι κατά το 2008, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών έφτασε τον Δεκέμβριο του 2008 στη χαμηλότερη επίδοσή του την τελευταία δεκαετία. Οι εκτιμήσεις για την πορεία της ζήτησης είναι δυσμενείς, όπως και οι προβλέψεις για το πρώτο τρίμηνο του 2009, ενώ παραγωγή, πωλήσεις, αλλά και εξαγωγές αναμένεται να υποχωρήσουν, καθώς οι επιχειρήσεις προεξοφλούν την αρνητική πορεία της ζήτησης. Σε κάθε περίπτωση πάντως οι επιχειρήσεις του κλάδου διατυπώνουν λιγότερο απαισιόδοξες εκτιμήσεις / προβλέψεις σε σύγκριση με τους υπόλοιπους κλάδους της βιομηχανίας.

Άλλωστε οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής και το ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού, μπορεί να μειώθηκαν το 2008, ωστόσο παραμένουν σε υψηλό επίπεδο (4,2 μήνες και 74,6% αντίστοιχα), όσο περίπου και το 2006. Συνεπώς η υποχώρηση της «πραγματικής» παραγωγικής διαδικασίας είναι μάλλον ήπια και δεν συνάδει με την κάθετη επιδείνωση όλων των εκτιμήσεων / προβλέψεων, υποδηλώνοντας ότι οι τελευταίες ενδεχομένως επηρεάζονται από το γενικότερο κλίμα απαισιοδοξίας και από εξωγενείς, αστάθμητους παράγοντες. Η πραγματική δηλαδή δραστηριότητα των επιχειρήσεων δεν έχει πληγεί στο βαθμό που οι εξαιρετικά δυσμενείς εκτιμήσεις υποδηλώνουν, άρα ως ένα βαθμό, μέρος της διογκούμενης απαισιοδοξίας θα πρέπει να αποδοθεί και σε «ψυχολογικές» και όχι πραγματικές παραμέτρους της αγοράς.

Σημαντική μείωση των επενδύσεων το 2008 και 2009.

Από τις εξαμηνιαίες έρευνες επενδύσεων στη Βιομηχανία που διεξάγει το IOBE προκύπτει ότι οι επενδύσεις του κλάδου τροφίμων-ποτών μειώθηκαν το 2007 κατά 10,3% έναντι του προηγούμενου έτους. Η μείωση ήταν ακόμα εντονότερη το 2008 (-23%), εκτίμηση που έχει

επηρεαστεί σαφώς από το απαισιόδοξο κλίμα και την αναμενόμενη επιβράδυνση της ζήτησης. Ακριβέστερη πάντως εικόνα για την πορεία των επενδύσεων το 2008 θα αποδοθεί στην πρώτη έρευνα του 2009 (Μάρτιος – Απρίλιος 2009), όταν οι επιχειρήσεις θα έχουν απολογιστικά λογιστικά και ταμειακά στοιχεία για την πορεία των δαπανών τους το 2008. Σε ό,τι αφορά το 2009 οι πρώτες προβλέψεις είναι επίσης αρνητικές, αλλά μάλλον ηπιότερες, καθώς προβλέπεται μείωση κατά 3,3% σε σχέση με το 2008.

Σε όρους κατεύθυνσης, οριακές μόνο αλλαγές φαίνεται να πραγματοποιούνται στο επενδυτικό μίγμα την περίοδο 2005-2008, ενώ για το 2009 φαίνεται να αλλάζει αρκετά ο επενδυτικός προσανατολισμός. Έτσι, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδυτικών δαπανών κατευθυνόταν μέχρι και το 2008 στην αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας για ήδη παραγόμενα προϊόντα, για το 2009, τη μερίδα του λέοντος φαίνεται να απορροφά η αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Η μετατόπιση αυτή δεν προκύπτει όμως από την ενίσχυση των επενδύσεων σε αυτή την κατηγορία, καθώς αυτή σχεδόν σταθερά απορροφά το 1/5 περίπου των επενδυτικών δαπανών. Αντίθετα, η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα των ηπιότερων επενδύσεων στην κατεύθυνση που ήταν μέχρι το 2008 κυρίαρχη (αύξηση δυναμικότητας στα ήδη παραγόμενα προϊόντα), ενώ διαπιστώνεται σημαντική ενίσχυση των δαπανών που κατευθύνονται σε άλλους σκοπούς (προστασία περιβάλλοντος, ασφάλεια, κτλ).

Ως προς τους παράγοντες που επηρεάζουν την επενδυτική δραστηριότητα, προκύπτει ότι η προσδοκώμενη ζήτηση για τα παραγόμενα προϊόντα και οι τεχνολογικές εξελίξεις αποτελούν σταθερά τους κύριους παράγοντες που επηρεάζουν θετικά τις επενδυτικές αποφάσεις των επιχειρήσεων. Ωστόσο, ο θετικός τους ρόλος φαίνεται να εξασθενεί σταδιακά, όπως άλλωστε και όλων των παραγόντων που εξετάζονται. Ενώ μάλιστα όλοι οι εξεταζόμενοι παράγοντες είχαν θετική επίδραση το 2007, από το 2008 υπάρχουν παράγοντες που επηρεάζουν πλέον αρνητικά την επενδυτική απόφαση. Η πλέον εύγλωττη μεταβολή σχετίζεται με τη διαθεσιμότητα και το κόστος κεφαλαίων, η θετική σημασία της οποίας εξανεμίζεται το 2009 και είναι ενδεικτική της πιστωτικής στενότητας στην οποία έχει εισέλθει η ελληνική και διεθνής οικονομία. Αρνητικά στην προώθηση των επενδύσεων δρα η φορολογία των κερδών, η οικονομική πολιτική στο σύνολό της και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται και με τις συνθήκες σε επιμέρους υποκλάδους της βιομηχανίας. Συνεπώς, η εκτιμώμενη μείωση των επενδύσεων τη διετία 2008-2009 φαίνεται να ερμηνεύεται από την επιδείνωση όλων των παραγόντων που συνήθως επηρεάζουν τις σχετικές αποφάσεις.

Σημαντική άνοδος των τιμών παραγωγού το 2008 στη βιομηχανία τροφίμων, ηπιότερη όμως του συνόλου της μεταποίησης (6,9% έναντι 11,4%): επιβράδυνση στα τέλη του 2008

Κατά την περίοδο 1995-2006 οι τιμές παραγωγού του κλάδου τροφίμων-ποτών αυξάνονται κατά μέσο όρο περίπου όσο αυξάνονται και αυτές του συνόλου της μεταποίησης (περί το 4,0%). Γενικά όμως από το 2005 και μετά οι τιμές τροφίμων-ποτών αυξάνονται βραδύτερα από το σύνολο της μεταποίησης, ενώ το 2007 μειώθηκαν κατά 0,5%, όταν το σύνολο της μεταποίησης αυξήθηκαν κατά 3,3%. Το 2008, όταν και σημειώθηκε έντονη αύξηση των τιμών των πρώτων υλών των τροφίμων διεθνώς και ταυτόχρονα εκρηκτικά ανοδική πορεία της τιμής του πετρελαίου, οι τιμές παραγωγού στη βιομηχανία τροφίμων αυξάνονται και πάλι με μικρότερο ρυθμό από ό,τι στο σύνολο της βιομηχανίας (6,9% έναντι 11,4%). Η άνοδος δηλαδή του κόστους παραγωγής λόγω εξωγενών παραγόντων έχει επηρεάσει σε μικρότερο βαθμό τον κλάδο των τροφίμων σε σχέση με άλλους κλάδους της βιομηχανίας. Άρα, ο συγκεκριμένος κλάδος έχει κατορθώσει να απορροφήσει την άνοδο του κόστους επιτυχέστερα σε σχέση με τους υπόλοιπους. Ήδη πάντως από τον Οκτώβριο του 2008 η εικόνα έχει αρχίσει να αντιστρέφεται, καθώς, η ισχύς των παραγόντων που δημιουργούσαν πληθωριστική πίεση έχει αρχίσει να εξασθενεί έντονα.

Σε επίπεδων προϊόντων τη μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδο το 2008 εμφανίζουν οι τιμές στα «προϊόντα μύλων» (+27,2%) που συνεχίζουν για δεύτερη χρονιά να ενισχύονται με ρυθμούς άνω του 20%. Το ίδιο συμβαίνει και με τις «παρασκευασμένες ζωοτροφές» όμως και οι δύο υποκλάδοι δεν έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην διαμόρφωση του Δείκτη Τιμών Παραγωγού (6,8% μαζί). Η άνοδος του συνολικού δείκτη φαίνεται να προέρχεται περισσότερο από τα «αρτοσκευάσματα, σνακ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά», τα «ποτά», αλλά και τα «παρασκευασμένα φρούτα και λαχανικά», οι τιμές στα οποία αυξάνονται με ρυθμό άνω του 5,4% και συμβάλλουν σχεδόν στο 40% της μεταβολής του συνολικού δείκτη.

Εξάλλου και λαμβάνοντας υπόψη ότι το κόστος παραγωγής στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις τιμές εισροών από την αγροτική και ζωική παραγωγή, διαπιστώνεται ότι την περίοδο 2000-2008 η αύξηση των τιμών της πρωτογενούς παραγωγής ήταν ταχύτερη από εκείνη των τιμών παραγωγού του κλάδου τροφίμων-ποτών. Ελαφρά ταχύτερα κινήθηκαν οι τιμές των τροφίμων-ποτών και το 2006 (6,4% έναντι 5,8% στα γεωργικά προϊόντα), ενώ από τον Ιούλιο του 2007 οι τιμές στα τελευταία αρχίζουν μια εκρηκτικά ανοδική πορεία. Στα τέλη του 2007 – αρχές του 2008, οι τιμές στα γεωργικά προϊόντα αυξάνονταν σχεδόν κατά 15%, πριν αρχίσουν να επιβραδύνονται, τάση όμως που ήδη «παρακολουθεί» η βιομηχανία τροφίμων. Συνεπώς, διατηρείται και το 2008 η βραδύτερη άνοδος των τιμών στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών σε σχέση με τις τιμές των γεωργικών προϊόντων, γεγονός που αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι μέρος της μεταβολής των τιμών των γεωργικών προϊόντων απορροφάται τελικά από τη βιομηχανία και δε μετακυλίστα στους καταναλωτές.

Στην άλλη πλευρά της αλυσίδας, στη λιανική αγορά, το 2007 οι τιμές παραγωγού της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών ενώ υποχωρούν κατά σχεδόν 3%, ο Δείκτης Τιμών Διατροφής (ΔΤΔ) αυξάνεται με ρυθμό 3,3%, Το 2008, η τάση αυτή αντιστρέφεται, καθώς οι τιμές παραγωγού αυξάνονται με 6,9%, ενώ ο ΔΤΔ με 5,5%. Ήδη όμως προς τα τέλη του 2008 και οι δύο δείκτες οδηγούνται σε αποκλιμάκωση.

Σε κάμψη η απασχόληση το 2008 μετά από μία τριετία ανόδου

Τα τελευταία πέντε χρόνια, η απασχόληση στη βιομηχανία τροφίμων – ποτών παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις. Το 2005 αυξήθηκε με 5,7% και το 2006 και 2007 με 3,9%. Η εικόνα αλλάζει το πρώτο εξάμηνο του 2008, με μείωση το α' τρίμηνο κατά -3,7% και -8,3% το β' τρίμηνο, τάση η οποία αναμένεται να χαρακτηρίσει ολόκληρο το έτος (πρόβλεψη για μείωση απασχόλησης κατά 5,1%). Άλλωστε τον Νοέμβριο του 2008 στις έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στη βιομηχανία τροφίμων διατυπώνονται οι πλέον απαισιόδοξες προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης στον κλάδο το επόμενο τρίμηνο. Αυτό σημαίνει ότι η πτωτική τάση η οποία έχει διαμορφωθεί στα στοιχεία των ερευνών εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ θα συνεχιστεί και θα αποτυπωθεί με έντονο τρόπο όχι μόνο το γ' και δ' τρίμηνο του έτους, αλλά και το α' τρίμηνο του 2009, καθώς οι επιπτώσεις της κρίσης θα γίνονται όλο και πιο ορατές στην πραγματική οικονομία. Πάντως οι προβλέψεις της βιομηχανίας τροφίμων – ποτών και σε αυτόν το δείκτη είναι ηπιότερες σε σχέση με το σύνολο της βιομηχανίας, καθώς σε άλλους κλάδους διατυπώνονται ακόμα πιο απαισιόδοξες προβλέψεις για την απασχόληση το 2009.

Γ. Χρηματοοικονομική Απεικόνιση της Βιομηχανίας Τροφίμων - Ποτών

Άνοδος τζίρου, κερδών και ενεργητικού το 2006

Η χρηματοοικονομική ανάλυση καλύπτει απογραφικά τα οικονομικά στοιχεία 1.534 επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε. της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών που δημοσίευσαν ισολογισμό για το 2006, με αντίστοιχη παρουσίαση και των εξελίξεων στις χρήσεις 2004 και 2005. Σύμφωνα με αυτά τα αποτελέσματα, ο κύκλος εργασιών του κλάδου ξεπερνά τα €11 δισ., αυξανόμενος κατά 6,5% από το 2005. Τα μικτά κέρδη ενισχύονται κατά 12,1%, ανακάμπτοντας μετά από πτώση 2% του 2005. Ως αποτέλεσμα αυτών των τάσεων, τα καθαρά αποτελέσματα κινούνται ανοδικά στα €636,7 εκατ. Όσον αφορά στο σύνολο ενεργητικού, όλα τα επιμέρους στοιχεία παρουσιάζουν αύξηση (τα καθαρά πάγια 6,7%, τα αποθέματα 3,6%, οι απαιτήσεις 11,0% και τα διαθέσιμα κατά 33,2%). Οι μεταβολές αυτές οδήγησαν τελικά σε άνοδο του συνολικού ενεργητικού κατά 4,9%.

Στα στοιχεία του παθητικού, τα ίδια κεφάλαια κινούνται ταχύτερα από τα ξένα, καθώς καταγράφουν άνοδο της τάξης του 7,6%, ενώ οι συνολικές υποχρεώσεις διογκώνονται κατά 5,6%. Γενικά πάντως τα κεφάλαια των βιομηχανικών επιχειρήσεων τροφίμων – ποτών

κατανέμονται σχεδόν ισοβαρώς μεταξύ ιδίων και ξένων κεφαλαίων. Στην πλευρά των ξένων κεφαλαίων το 2006 αυξήθηκαν εντονότερα οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις (7,0%) σε σχέση με τις μακροπρόθεσμες (1,4%), εξέλιξη που περιόρισε τη συμμετοχή των τελευταίων στο 30% του συνόλου. Πάντως, γενικά η διάρθρωση των υποχρεώσεων στον κλάδο ομοιάζει με το σύνολο της μεταποίησης, ωστόσο στο σύνολο της μεταποίησης τα ίδια κεφάλαια δεν ξεπερνούν το 43-44% των συνολικών. Άρα ο κλάδος δεν έχει προσπορίσει όσα ξένα κεφάλαια έχει κατορθώσει να προσπορίσει η μεταποίηση συνολικά, ενδεχομένως λόγω της μεγάλης συμμετοχής μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον κλάδο.

Από την ανάλυση επιλεγμένων αριθμοδεικτών προκύπτει οριακή μείωση της γενικής ρευστότητας το 2006, η οποία όμως παραμένει μεγαλύτερη της μονάδας, γεγονός που μεταφράζεται σε παρουσία μόνιμου κεφαλαίου κίνησης στις επιχειρήσεις του κλάδου. Η ειδική ρευστότητα, αν και διατηρείται περίπου σταθερή κατά την εξεταζόμενη τριετία, είναι χαμηλότερη της μονάδας, υπογραμμίζοντας την έλλειψη επαρκών ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού. Δεν μπορεί να θεωρηθεί όμως ότι η έκθεση των επιχειρήσεων σε κινδύνους κάλυψης βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων είναι μεγάλη, καθώς ο δείκτης δεν απέχει πολύ από τη μονάδα.

Επιπλέον, κατά την περίοδο 2004-2006, η μέση διάρκεια παραμονής των απαιτήσεων κινείται σταθερά στις 140 μέρες περίπου. Η μέση διάρκεια παραμονής των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων όμως, διευρύνεται σχεδόν κατά 26 μέρες το 2006. Ωστόσο, ο λόγος των δεικτών (μέση διάρκεια παραμονής υποχρεώσεων / μέση διάρκεια παραμονής απαιτήσεων) είναι κατά μέσο όρο 1,83 την τελευταία τριετία, κάτι που σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου κατορθώνουν να εξοφλούν τους πιστωτές τους σε χρόνο σχεδόν διπλάσιο από εκείνον που απαιτείται για την είσπραξη των απαιτήσεών τους.

Ο δείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας του ενεργητικού μειώνεται οριακά στο 0,7, όπως και ο δείκτης των ιδίων κεφαλαίων. Φαίνεται επομένως να υπάρχουν περιθώρια εντατικότερης εκμεταλλεύσεως των περιουσιακών στοιχείων από τις επιχειρήσεις του κλάδου και βελτίωσης του τρόπου χρήσης και επένδυσης των ιδίων κεφαλαίων και των στοιχείων του ενεργητικού. Όσον αφορά στην κεφαλαιακή διάρθρωση της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα ο λόγος των ξένων προς τα ίδια κεφάλαια κινείται γύρω από το επίπεδο της μονάδας, με αυξητικές τάσεις. Ειδικότερα, το 2006 η ταχύτερη άνοδος των δανειακών κεφαλαίων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια επέκτεινε τη δανειακή επιβάρυνση σε επίπεδο υψηλότερο της μονάδας (1,19). Ωστόσο, η δανειακή επιβάρυνση του κλάδου τροφίμων-ποτών είναι χαμηλότερη από το σύνολο της μεταποίησης, ενώ ο βαθμός παγιοποίησης ενισχύεται στο σε επίπεδα ανώτερα της μεταποίησης (55% έναντι 48%). Τέλος, ο κλάδος «δουλεύει» με μικτό περιθώριο κέρδους σχεδόν 36%, σημαντικά ανώτερο από το

σύνολο της μεταποίησης (27%), ωστόσο το καθαρό περιθώριο κέρδους περιορίζεται το 2006 στο 4,5% (έναντι 5,2% το 2005), όσο περίπου και το σύνολο της μεταποίησης.

Σε επίπεδο μεγέθους – σε όρους απασχόλησης – διαπιστώνεται μία θετική σχέση του μεγέθους και των χρηματοοικονομικών επιδόσεων, με εξαίρεση ίσως την κατηγορία επιχειρήσεων που απασχολούν από 51-250 άτομα. Πιο συγκεκριμένα, καλή ήταν για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις η χρήση του 2006 – τηρούμενων των αναλογιών – με περιορισμό ζημιών και αύξηση πωλήσεων, αλλά περιορίζεται η ρευστότητα και ο κύκλος του χρήματος. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι γενικά πρόκειται για μια αρκετά ευμετάβλητη ομάδα επιχειρήσεων. Ακόμα πιο ικανοποιητική ήταν η χρήση του 2006 για τις μικρές επιχειρήσεις (11-50 ατόμων), καθώς ενισχύθηκε η κερδοφορία τους, παρόλο που η αποδοτικότητά τους υστερεί έναντι του συνόλου. Αντίθετα, η κατηγορία των μεσαίων επιχειρήσεων παρουσίασε προβλήματα το 2006, καθώς μειώθηκαν κατά 16% τα κέρδη, λόγω συσσώρευσης ζημιών σε σημαντικές επιχειρήσεις της κατηγορίας. Ουσιαστικά όμως πρόκειται για διόρθωση της μεγάλης ανόδου των καθαρών κερδών του 2005, καθώς σε επίπεδο αριθμοδεικτών η κατηγορία παρουσιάζει καλύτερες επιδόσεις από το σύνολο. Τέλος, οι μεγάλες επιχειρήσεις ανακάμπουν από την πολύ κακή χρήση του 2005 και πλέον βελτιώνουν την κερδοφορία τους και τις επιδόσεις τους σε βασικούς δείκτες.

Ικανοποιητικά τα αποτελέσματα του 2007

Η χρήση του 2007, όπως φαίνεται από τη δειγματοληπτική panel data ανάλυση δείγματος 880 επιχειρήσεων, φαίνεται να αποτελεί μία καλή χρονιά για τον κλάδο, καθώς καταγράφεται σημαντική άνοδος πωλήσεων και μικτών κερδών (σχεδόν 10%), ενώ η καλύτερη διαχείριση του κόστους οδηγεί σε άνοδο των καθαρών κερδών κατά 16%. Αντίστοιχα βελτιώνονται και οι περισσότεροι αριθμοδείκτες.

Σε αναμενόμενη «διόρθωση» η χρήση του 2008

Για τη χρήση του 2008, από την ανάλυση των αποτελεσμάτων 26 εισηγμένων εταιριών τροφίμων-ποτών στο Χ.Α.Α., προκύπτει μία γενική επιδείνωση των αριθμοδεικτών του δείγματος, και ιδιαίτερα των περιθωρίου κέρδους, γεγονός που οφείλεται στην πτώση των καθαρών αποτελεσμάτων, παρά την άνοδο των πωλήσεων και του μικτού κέρδους. Η εξέλιξη αυτή προβληματίζει για την ικανότητα των επιχειρήσεων να διαχειριστούν το κόστος πωληθέντων. Από τα υπόλοιπα στοιχεία τα ίδια κεφάλαια αυξάνονται κατά 3,1%, αλλά με ρυθμό κατά πολύ βραδύτερο από αυτόν των συνολικών υποχρεώσεων (17,1%). Η σημαντική αυτή αύξηση των υποχρεώσεων οδηγεί σε οξεία άνοδο της δανειακής επιβάρυνσης κατά 28,2%. Πάντως θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι τάσεις αυτές είναι εντελώς ενδεικτικές και δεν είναι απαραίτητο ότι αντικατοπτρίζουν το σύνολο της αγοράς, καθώς το δείγμα των εισηγμένων είναι πολύ μικρό σε σχέση με το σύνολο των επιχειρήσεων του κλάδου.

Δ. Εξελίξεις και Προοπτικές των Υποκλάδων της Βιομηχανίας Τροφίμων - Ποτών

Οι εννέα βασικοί κλάδοι της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών είναι οι εξής:

- ο «κρέας και προϊόντα κρέατος»,
- ο «παρασκευασμένα και διατηρημένα ψάρια και προϊόντα ψαριών»,
- ο «παρασκευασμένα και διατηρημένα φρούτα και λαχανικά»,
- ο «ζωικά και φυτικά έλαια και λίπη»,
- ο «γαλακτοκομικά προϊόντα και παγωτό»,
- ο «προϊόντα μύλων δημητριακών, άμυλα και αμυλώδη προϊόντα»,
- ο «παρασκευασμένες ζωοτροφές»,
- ο «αρτοποιήματα, σνακ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά» (ή «άλλα προϊόντα διατροφής») και
- ο «ποτά».

Σταθερή η κυριαρχία των αρτοποιημάτων, σνακ, ζαχαρώδων, ζυμαρικών

Ο υποκλάδος των *«αρτοποιημάτων, σνακ, ζαχαρώδων και ζυμαρικών»* συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, πραγματοποιεί τις περισσότερες πωλήσεις (20% των συνολικών) και αποτελεί το σημαντικότερο εργοδότη της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών (25% των εργαζομένων του κλάδου). Ακολουθούν τα «φρούτα και λαχανικά» (18% των επιχειρήσεων 17% των εργαζομένων) και τα «ποτά» (13% των επιχειρήσεων, 14% των εργαζομένων, 17% των πωλήσεων). Ωστόσο, σε όρους τζίρου, τα «γαλακτοκομικά» εμφανίζουν τη 2^η καλύτερη επίδοση (19% του συνόλου). Αθροιστικά, το 2007 οι τέσσερις αυτοί υποκλάδοι συγκεντρώνουν το 70% των επιχειρήσεων του κλάδου, το 72% των εργαζομένων και το 72% των πωλήσεων.

Το 2008 στα *«φρούτα και λαχανικά»* σημειώνεται σημαντική άνοδος της παραγωγής, μετά από την πτωτική πορεία την τριετία 2005-2007, αν και δεν έχει φτάσει ακόμα τα υψηλά επίπεδα του 2004. Από τον Μάρτιο του 2007 οι αντίστοιχες τιμές παραγωγού ακολουθούν ανοδική πορεία, φτάνοντας στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων πέντε ετών, εξέλιξη που εντάσσεται στη γενικότερη άνοδο των τιμών κατά το 2008 λόγω των μεγάλων αυξήσεων στις τιμές των πρώτων υλών και του πετρελαίου.

Στα *«γαλακτοκομικά προϊόντα και παγωτό»*, η παραγωγή κινείται στα επίπεδα του 2007, με οριακή τάση μείωσης, ενώ οι τιμές αυξάνονται σημαντικά το 2008 (6,1% μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2008), σε χαμηλότερο όμως βαθμό από το σύνολο. Με βάση τα χρηματοοικονομικά στοιχεία, ο υποκλάδος εμφανίζει θετικές εξελίξεις το 2006 με σημαντική ενίσχυση του ενεργητικού και ικανοποιητικούς δείκτες, κυρίως όμως λόγω διαρθρωτικών αλλαγών σε δύο μεγάλες επιχειρήσεις του υποκλάδου.

Ο υποκλάδος των *αρτοποιημάτων, σνακ, ζαχαρώδων και ζυμαρικών* είναι ο πολυπληθέστερος σε αριθμό επιχειρήσεων και εργαζομένων στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών. Η παραγωγή παρουσιάζει συγκρατημένη πτώση το 2008, ενώ οι τιμές αυξάνονται ελαφρά

χαμηλότερα από το σύνολο (6% έναντι 7%). Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία του υποκλάδου για το 2006 όμως είναι δυσμενέστερα του 2005. Αν και ο τζίρος δεν υποχώρησε ιδιαίτερα, τα μικτά και καθαρά κέρδη σημείωσαν σημαντική υποχώρηση άνω του 6%, με αποτέλεσμα να επιδεινώνονται οι περισσότεροι αριθμοδείκτες του υποκλάδου.

Τέλος, στα *ποτά*, το 2007 η παραγωγή φτάνει στο υψηλότερο σημείο της από το 2003, τάση η οποία συνεχίζεται μέχρι τουλάχιστον τον Σεπτέμβριο του 2008, Αυξητικά κινούνται οι τιμές παραγωγού το 2008, ηπιότερα όμως του συνόλου (5,6% έναντι 6,9%), ενώ τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα για το 2006 είναι πολύ ευνοϊκά. Ο κύκλος εργασιών αυξάνεται κατά 5,4%, εξέλιξη που τροφοδοτεί σημαντικά τα μικτά και καθαρά κέρδη των επιχειρήσεων του κλάδου. Οι αριθμοδείκτες επιβεβαιώνουν αυτή τη θετική εικόνα, με τη δανειακή επιβάρυνση να είναι αρκετά χαμηλότερη σε σύγκριση με όλους τους υποκλάδους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών.

Ε. Εξωτερικό Εμπόριο της Βιομηχανίας Τροφίμων - Ποτών

Διευρύνεται εκ νέου το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο το 2007, καθώς αδυνατίζει η εξαγωγική επίδοση του κλάδου

Το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών συνεχίζει να διευρύνεται και το 2007, όπως συμβαίνει καθ' όλη την περίοδο των τελευταίων επτά ετών. Σωρευτικά την περίοδο 2000-2007, το έλλειμμα έχει σχεδόν διπλασιαστεί. Παρά την πρόσκαιρη βελτίωση του 2005 και του 2006, το 2007 υπήρξε ιδιαίτερα επιβαρυντικό για το ισοζύγιο του κλάδου, μιας και οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 10,7%, ενώ οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 2,5%. Έτσι η συμμετοχή των εισαγωγών τροφίμων στο σύνολο των εισαγωγών της χώρας φτάνει στο 8,5%, ενώ η συμβολή των εξαγωγών υποχωρεί σε επίπεδο οριακά πάνω από 14%, όταν είχε φτάσει και το 16% το 2001. Άλλα και στο πρώτο δεκάμηνο του 2008 σημειώνεται επιβράδυνση της εξαγωγικής δραστηριότητας, με τις εισαγωγές να συνεχίζουν να αυξάνονται ταχύτερα από τις εξαγωγές. Η μείωση των εισαγωγών και των εξαγωγών περιορίζει τελικά το σχετικό εμπόριο, γεγονός το οποίο συνδέεται με την πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση.

Κυρίως ενδοκοινοτικό το εμπόριο, πλεονασματικό ισοζύγιο με τις χώρες εκτός ΕΕ

Η Ε.Ε.-27 αποτελεί το βασικό εμπορικό εταίρο της ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, καθώς είναι ο κύριος προμηθευτής εισαγόμενων προϊόντων, αλλά και ο κύριος αποδέκτης των ελληνικών εξαγωγών. Το 2007, οι εισαγωγές τροφίμων και ποτών από χώρες-μέλη της Ε.Ε. αντιστοιχούν σε 87,4% των συνολικών εισαγωγών τροφίμων – ποτών (85,6% το 2006), ενώ οι εξαγωγές με προορισμό την Ε.Ε.-27 διατηρούνται στο 67%. Από την άλλη πλευρά, το ισοζύγιο με τις εκτός Ε.Ε. χώρες είναι κατά κανόνα πλεονασματικό, που σημαίνει ότι εξαγάγουμε σε αυτές περισσότερα από όσα εισάγουμε.

Σταθερά τα λίπη και έλαια, φρούτα και λαχανικά το κύριο εξαγωγικό προϊόν της χώρας, διεύρυνση των ελλειμμάτων στις υπόλοιπες κατηγορίες

Σε επίπεδο επιμέρους υποκλάδων οι κατηγορίες με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο εξωτερικό εμπόριο είναι τα «κρέατα», τα «γαλακτοκομικά προϊόντα», τα «λαχανικά και φρούτα», τα «λίπη» και τα «ποτά». Οι πέντε αυτές κατηγορίες αντιπροσωπεύουν αθροιστικά το 56,3% της συνολικής εμπορικής ροής του κλάδου το 2007, ποσοστό που περιορίστηκε πάντως κατά δύο μονάδες σε σχέση με το 2006, λόγω ισχυρής μείωσης στο εμπόριο κρεάτων.

Η ανάλυση των εμπορικών ροών ανά κατηγορία προϊόντων της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών οδηγεί στα παρακάτω συμπεράσματα:

- Οι περισσότερες κατηγορίες προϊόντων συνεχίζουν να εμφανίζουν ελλειμματικό ισοζύγιο το οποίο μάλιστα διευρύνεται αρκετά το 2007.
- Οι δύο κατηγορίες με πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο, είναι όπως και το 2006, τα «λίπη και έλαια» και τα «φρούτα και λαχανικά», που συνιστούν έτσι τα βασικά εξαγωγικά προϊόντα της χώρας.
- Το υψηλότερο εμπορικό έλλειμμα εμφανίζουν σταθερά τα «κρέατα» και τα «γαλακτοκομικά προϊόντα», με ταυτόχρονη διόγκωσή του το 2007.
- Το έλλειμμα της κατηγορίας των «ποτών» συνεχίζει την ανοδική του πορεία, φτάνοντας στα υψηλότερα επίπεδα κατά την περίοδο 2000-2007.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΠΟΤΩΝ

1.1 Διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

Η βιομηχανία τροφίμων-ποτών συνιστά το μεγαλύτερο μεταποιητικό κλάδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς καταλαμβάνει μερίδιο 12,9% στο συνολικό κύκλο εργασιών και πραγματοποίησε πωλήσεις ύψους 876 δις. το 2006, καταγράφοντας αύξηση 3,0% σε σχέση με το 2005. Ταυτόχρονα, η εν λόγω βιομηχανία αποτελεί το μεγαλύτερο εργοδότη του μεταποιητικού τομέα, απασχολώντας 4,6 εκατ. εργαζόμενους, σε περίπου 308.270 επιχειρήσεις πανευρωπαϊκά, που αποτελεί το 13,5% του συνολικού ανθρώπινου δυναμικού της μεταποίησης.

Πίνακας 1.1
Η Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών στο Σύνολο της Μεταποίησης*, ΕΕ-27 (2006)

	Ποσοστιαία Συμμετοχή
Κύκλος Εργασιών	
Τρόφιμα-Ποτά (15)	12,9
Αυτοκινητοβιομηχανία (34)	11,4
Χημικά (24)	10,3
Προστιθέμενη Αξία	
Μηχανήματα και Είδη Εξοπλισμού (29)	11,3
Χημικά (24)	11,1
Τρόφιμα-Ποτά (15)	11,0
Αριθμός Εργαζομένων	
Τρόφιμα-Ποτά (15)	13,5
Τελικά Προϊόντα Μετάλλου (28)	11,6
Μηχανήματα και Είδη Εξοπλισμού (29)	10,6

* Σε παρένθεση οι κωδικοί NACE Rev. 1, που συμφωνούν με NACE-03 Πηγή: CIAA, Data and trends of the EU food and drink industry 2006

Πίνακας 1.2
Ο Ευρωπαϊκός (ΕΕ-27) Κλάδος Τροφίμων-Ποτών

		2004	2005	2006
Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις)*	δισ. €	853,41	850,33	875,98
Απασχόληση	εκατ.	4,74	4,69	4,64
Αριθμός Επιχειρήσεων	χιλ.	309,68	309,70	308,27

* Σε παρούσες τιμές
Πηγή: Eurostat, CIAA

Ο κλάδος τροφίμων και ποτών διαδραματίζει συνεπώς βασικό ρόλο στην πορεία της βιομηχανικής δραστηριότητας και στην ευρύτερη οικονομική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο γίνεται εμφανές από το γεγονός ότι, σε εθνικό επίπεδο και σε όρους κύκλου εργασιών, ο κλάδος περιλαμβάνεται μεταξύ των τριών μεγαλύτερων βιομηχανιών της μεταποίησης στην πλειοψηφία των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, σε τουλάχιστον 10 χώρες ο κλάδος τροφίμων-ποτών κατατάσσεται πρώτος μεταξύ των κλάδων της μεταποίησης¹.

¹ CIAA: Data and trends of the EU food and drink industry 2006

Πίνακας 1.3
Ο Κλάδος των Τροφίμων-Ποτών στις Χώρες-Μέλη της ΕΕ-27

Κράτος-Μέλος	Κύκλος Εργασιών (δισ. €)			'06/'05 (%)	Απασχόληση (x1000)			'06/'05 (%)
	2004	2005	2006		2004	2005	2006	
ΕΕ-27	853,41	850,33	875,98	3,02	4696,05	4635,06	4483,64	-3,27
Γερμανία	161,68	148,51	155,92	4,99	846,97	844,78	821,70	-2,73
Γαλλία	144,81	143,11	146,17	2,14	647,26	622,33	625,18	0,46
Ην. Βασίλειο	108,80	107,52	106,78	-0,69	471,40	463,99	440,57	-5,05
Ιταλία	103,22	103,22	101,07	-2,09	453,91	455,96	457,15	0,26
Ισπανία	82,61	87,78	90,30	2,87	378,35	389,07	390,07	0,26
Ολλανδία	48,71	43,77	51,25	17,08	127,81	124,38	126,92	2,04
Πολωνία	29,34	34,50	37,68	9,22	442,65	438,83	447,97	2,08
Βέλγιο	29,79	30,42	31,95	5,01	98,94	96,68	96,26	-0,44
Ιρλανδία	19,50	19,47	19,34	-0,67	40,25	39,11	27,14	-30,61
Δανία	13,52	13,75	16,36	18,97	64,51	61,55	61,99	0,71
Σουηδία	14,53	13,99	14,71	5,15	69,50	66,38	66,50	0,18
Αυστρία	12,83	12,99	13,51	3,94	77,27	75,89	75,82	-0,09
Πορτογαλία	11,50	11,59	12,04	3,94	103,07	104,94	107,09	2,05
Ελλάδα	10,07	10,15	11,12	9,59	81,64	83,69	85,75	2,46
Τσεχία	10,68	0,00	11,07	:	138,21	130,52	127,84	-2,06
Ουγγαρία	9,92	9,73	9,61	-1,20	130,11	121,83	116,28	-0,05
Φινλανδία	8,86	6,79	8,95	31,81	36,58	22,67	34,68	53,00
Ρουμανία	5,97	7,17	8,44	17,74	203,33	203,84	205,87	1,00
Βουλγαρία	2,49	2,81	3,19	13,53	103,94	106,96	109,65	2,51
Σλοβακία	2,67	2,84	3,00	5,70	41,36	39,64	37,56	-5,24
Λιθουανία	1,72	2,22	2,46	10,95	50,45	52,36	51,40	-1,83
Σλοβενία	1,81	1,86	2,05	9,92	17,23	19,92	19,48	-2,23
Λετονία	1,22	1,38	1,57	13,83	35,64	35,46	35,15	-0,87
Εσθονία	1,01	1,09	1,21	10,78	17,87	17,37	17,16	-1,20
Κύπρος	1,17	1,27	1,03	-19,06	13,48	12,67	10,46	-17,47
Λουξεμβούργο	0,46	0,48	0,48	0,48	4,36	4,26	4,30	1,03

* Παραγωγή

***Αλλαγή τρόπου μέτρησης, 2005

Πηγή: Eurostat, CIAA: Data and trends of the EU food and drink industry 2006

Πίνακας 1.4 Κατάταξη των 5 πρώτων κρατών-μελών (2006)

Μερίδιο στη Μεταποίηση												
	Προστιθέμενη Αξία (€ εκ.)		Απασχόληση (χιλιάδες)		Αριθμός Επιχειρήσεων (%)		Κύκλος Εργασιών (%)		Προστιθέμενη Αξία (%)		Απασχόληση (%)	
1	Γερμανία	33.299	Γερμανία	822	Γαλλία	26,48	Κύπρος	29,68	Κύπρος	23,82	Κύπρος	28,66
2	Ην. Βασίλειο	30.691	Γαλλία	625	Βέλγιο	20,76	Λετονία	24,90	Λετονία	21,16	Λετονία	21,46
3	Γαλλία	29.038	Ιταλία	457	Λουξ/γο	19,54	Ελλάδα	20,06	Ελλάδα	20,84	Ελλάδα	21,43
4	Ισπανία	18.897	Πολωνία	448	Βουλγαρία	19,21	Πολωνία	19,16	Λιθ/νία	20,28	Λιθ/νία	19,19
5	Ιταλία	18.422	Ην. Βασίλειο	441	Ρουμανία	17,95	Λιθουανία	18,96	Πολωνία	16,46	Πολωνία	17,29

Πηγή: Eurostat

Όπως γίνεται εμφανές στον Πίνακα 1.4, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Ισπανία και η Ιταλία παράγουν το μεγαλύτερο μερίδιο προστιθέμενης αξίας στον κλάδο. Ωστόσο, σε εθνικό επίπεδο η εικόνα είναι διαφορετική: παρά τη μεγάλη του συμβολή στο σύνολο της ευρωπαϊκής οικονομίας, ο κλάδος τροφίμων-ποτών δε συνεισφέρει σημαντικό μερίδιο στη συνολική προστιθέμενη αξία της εγχώριας βιομηχανίας στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία. Αντιθέτως, η σημασία του συγκεκριμένου κλάδου για τις εγχώριες οικονομίες είναι υψηλότερη στην Κύπρο, όπου και συνεισφέρει με το 23,82% της συνολικής προστιθέμενης αξίας της μεταποίησης της χώρας, στη Λετονία (με 21,16%), στην Ελλάδα (20,84%) και στη Λιθουανία (20,28%). Από την άλλη πλευρά και σε περιφερειακό επίπεδο, υψηλή εξειδίκευση στην παραγωγή διαφόρων προϊόντων τροφίμων και ποτών παρατηρείται σε πολλές περιοχές της Γαλλίας, της Πολωνίας και της Βουλγαρίας, καθώς και στην Κύπρο, τη Λετονία και τη Λιθουανία.

Όσον αφορά στην ανάπτυξη του κλάδου, ο σταθερά θετικός ρυθμός μεγέθυνσης της παραγωγής (Διάγραμμα 1.1) συμπληρώνει πλέον μία δεκαετία (μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης 1,5% από το 1996 ως το 2006) και μάλιστα με μικρότερες διακυμάνσεις σε σχέση με την εξέλιξη της συνολικής βιομηχανικής παραγωγής (2,1% μέση ετήσια αύξηση κατά την ίδια περίοδο). Στον αντίποδα, η απασχόληση παρουσίασε σταθερή μείωση κατά την ίδια δεκαετία, παρ' όλο που η μέση ετήσια πτώση του 0,6% ήταν σχεδόν η μισή της αντίστοιχης πτώσης για το σύνολο της βιομηχανίας (1,3% ετησίως). Επομένως, η μείωση των θέσεων εργασίας σε αυτόν τον κλάδο – που εντάσσεται στη γενικότερη τάση μείωσης της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας - είναι ηπιότερη σε σχέση με άλλους κλάδους της μεταποίησης.

Σε ό,τι αφορά στην παραγωγικότητα της εργασίας, ο κλάδος υπολείπεται σημαντικά σε επίδοση έναντι άλλων βιομηχανιών (Πίνακας 1.5), ενώ και οι ακαθάριστες επενδύσεις των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων τροφίμων-ποτών παρουσίασαν μικρή κάμψη σε ορισμένες χώρες της Ε.Ε. τα τελευταία χρόνια (Ολλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία)². Σε άλλα πάλι κράτη-μέλη, όπως Ουγγαρία, Ισπανία και Μεγάλη Βρετανία, παρατηρείται αντίθετη εξέλιξη. Θα πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι πλέον ο κλάδος τροφίμων-ποτών δεν απορροφά σημαντικά μερίδια επενδύσεων, όπως παλαιότερα. Τουναντίον, ενώ το 1997 ο κλάδος βρισκόταν ανάμεσα στις 10 πρώτες βιομηχανίες απορρόφησης άμεσων ξένων επενδύσεων, πλέον απουσιάζει από τη σχετική κατάταξη, έχοντας υποχωρήσει στην επόμενη δεκάδα³.

Πίνακας 1.5
Παραγωγικότητα της Εργασίας στους Κλάδους της ΕΕ-15 μεταποίησης

Σε χιλ. €	2000	2001	2002
Υφαντουργία	28,7	29,2	28,8
Τρόφιμα-Ποτά	36,8	40,2	40,2
Μεταποίηση (μέσος όρος)	44,6	45,1	45,3
Αυτοκινητοβιομηχανία	52,4	56,2	54,5
Χημικά	83,7	84,1	-

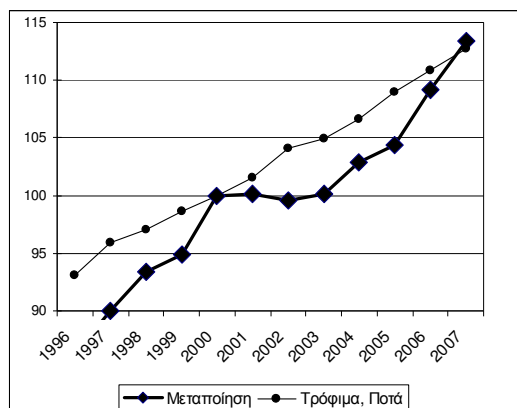
Πηγή: CIAA, Benchmarking report, 2006

² CIAA, Data and trends of the EU food and drink industry 2007

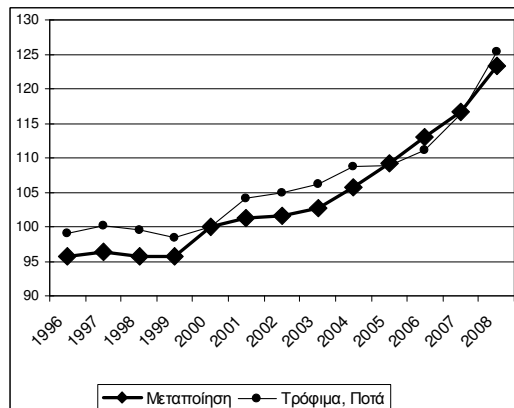
³ Ernst & Young, European Investment Monitor, 2007 Report

Διάγραμμα 1.1

Δείκτης Παραγωγής

Δείκτης Τιμών Εγχώριας Παραγωγής

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Χαρακτηριστικό της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών-καπνού αποτελεί το γεγονός ότι σε αυτήν δραστηριοποιούνται από πολύ μικρές επιχειρήσεις (<10 ατόμων), μέχρι πολυεθνικοί κολοσσοί. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν όμως τη συντριπτική πλειονότητα, το 99,1% των εταιρειών του κλάδου. Αυτές οι περίπου 282.600 επιχειρήσεις παράγουν το 47,8% του κύκλου εργασιών και απασχολούν το 61,3% του εργατικού δυναμικού του κλάδου. Οι μεγάλες επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν μόνο το 0,9%, αλλά παράγουν το 52,2% του κύκλου εργασιών, το 53,8% της προστιθέμενης αξίας και συνεισφέρουν το 38,7% της απασχόλησης.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) του κλάδου (<250 ατόμων) παρήγαγαν το 2006 σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό προστιθέμενης αξίας (44,1%) στην ΕΕ-27 από ό,τι παρήγαγαν συνολικά οι ΜΜΕ σε ολόκληρη τη μη-χρηματοπιστωτική οικονομία (57,0%)⁴. Η διαφορά αυτή οφείλεται κυρίως στη συμβολή των πολύ μικρών επιχειρήσεων (<10 άτομα). Οι επιχειρήσεις αυτές συνέβαλαν κατά 20,2% στην προστιθέμενη αξία της μη-χρηματοπιστωτικής οικονομίας, αλλά μόνο 7,7% στον κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού. Επομένως, γίνεται σαφές ότι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στον εξεταζόμενο κλάδο, από ό,τι σε άλλες βιομηχανίες, όπου ο ρόλος των μικρότερων επιχειρήσεων είναι αυξημένος.

Όσον αφορά στην απασχόληση, μικρότερο ποσοστό εργαζομένων απασχολήθηκε από μικρομεσαίες επιχειρήσεις στον κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού (62,0%) σε σύγκριση με το ποσοστό των απασχολούμενων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο σύνολο της μη-χρηματοπιστωτικής οικονομίας. Ως αποτέλεσμα, η παραγωγικότητα της εργασίας (€29.700 ανά εργαζόμενο) των επιχειρήσεων αυτών του κλάδου ήταν σημαντικά χαμηλότερη σε σχέση με τον μέσο όρο της οικονομίας (€ 34.900 ανά εργαζόμενο).

⁴ Από την Eurostat επιλέγεται συνήθως η σύγκριση της βιομηχανίας τροφίμων – ποτών με τον μη χρηματοπιστωτικό τομέα της οικονομίας, για μεγαλύτερη αξιοπιστία, καθώς ο χρηματοπιστωτικός τομέας έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά, που καθιστούν δυσερμήνευτη τη σύγκριση. Επομένως, σε ολόκληρη την ανάλυση που ακολουθεί η βιομηχανία τροφίμων συγκρίνεται κατά περίπτωση είτε με το σύνολο της μεταποίησης, είτε με το σύνολο της οικονομίας εξαιρώντας το χρηματοπιστωτικό τομέα.

Πίνακας 1.6

Οι 10 μεγαλύτερες σε παγκόσμιες πωλήσεις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις τροφίμων-ποτών

2005	Χώρα	Βασικά προϊόντα	Πωλήσεις (δισ. €)
Nestlé	CH	Διάφορα προϊόντα τροφίμων	17,8
Unilever Plc	NL/UK	Διάφορα	16,2
Heineken N.V.	NL	Μπίρα	8,2
Groupe Danone	FR	Γαλακτοκομικά	8,2
Danish Crown Amba	DK	Κρέας	6,5
Diageo Plc	UK	Αλκοολούχα Ποτά	5,6
Tate & Lyle	UK	Ζάχαρη, Έτοιμα Φαγητά	5,4
Sudzucker	DE	Ζάχαρη, Διάφορα	5,3
Associated British Foods	UK	Ζάχαρη, Αμυλούχα Τρόφιμα	5,2
InBev SA	BE	Μπίρα, Αλκοολούχα Ποτά	5,1

(1) Συνολικές πωλήσεις. Πηγή: CIAA, <http://www.ciaa.be>

Η παραπάνω ανάλυση καταδεικνύει ένα μάλλον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης του κλάδου σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, όπως αυτές φαίνονται στον Πίνακα 1.6, έχουν καθετοποιημένη οργάνωση της παραγωγής και παράγουν μια ευρεία γκάμα προϊόντων, επηρεάζοντας σημαντικά την επίδοση του κλάδου παγκοσμίως, παρά τον μικρό αριθμό τους. Από την άλλη πλευρά, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου χαρακτηρίζονται ως μικρομεσαίες και λόγω των περιορισμών που επιβάλλει το μέγεθός τους, έχουν τη δυνατότητα να ειδικεύονται σε μία ή δύο κατηγορίες προϊόντων και να δρουν σε τοπικό ή/ και περιφερειακό επίπεδο. Πολλές από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μάλιστα, παράγουν προϊόντα για λογαριασμό των μεγάλων βιομηχανιών, λειτουργώντας ως «δορυφόροι» στα όρια της παραγωγικής αλυσίδας των μεγάλων επιχειρήσεων.

Πίνακας 1.7

Σύγκριση κύκλου εργασιών, προστιθέμενης αξίας και αριθμού εργαζομένων στον κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού και στην οικονομία, με βάση το μέγεθος των εταιρειών

Επιχειρήσεις		Πολύ Μικρές 1 – 9 άτομα	Μικρές 10 – 49 άτομα	Μεσαίες 50 – 249 άτομα	Μεγάλες +250 άτομα
Κύκλος Εργασιών (%)	Οικονομία*	6,8	13,3	20,8	59,1
	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	6,8	15,1	26,0	52,2
Προστιθέμενη Αξία Παραγωγής (%)	Οικονομία*	7,3	15,8	22,3	54,6
	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	8,7	15,0	22,5	53,8
Αριθμός Εργαζομένων (%)	Οικονομία*	9,5	21,8	25,2	43,4
	Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	16,4	20,7	24,3	38,7

*Εκτός του χρηματοπιστωτικού τομέα Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Ο δυϊσμός αυτός, επηρεάζει ένα σημαντικό δυναμικό χαρακτηριστικό του κλάδου, το βαθμό καινοτομίας⁵ που παρουσιάζει κάθε επιχείρηση. Με βάση μια ευρεία έρευνα που διεξήχθη σε πανευρωπαϊκό επίπεδο το 2005 και το 2006, ο βαθμός καινοτομίας που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις τείνει να αυξάνεται με το μέγεθός τους. Μολαταύτα, πολλοί δείκτες υπογραμμίζουν το γεγονός ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου, συμπεριλαμβανομένων των μικρομεσαίων,

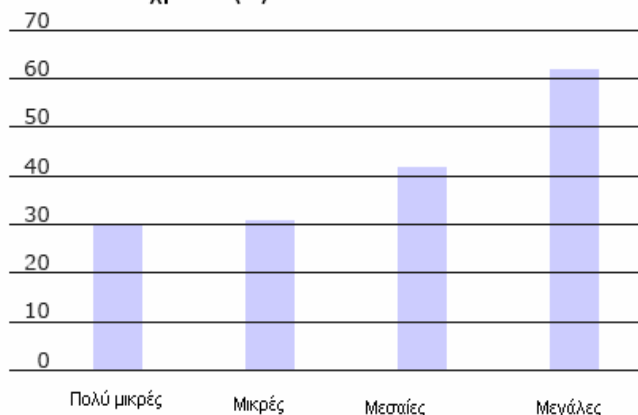
⁵ Σύμφωνα με την CIAA, καινοτομούσα επιχείρηση θεωρείται αυτή που τα τελευταία 3 χρόνια έχει εισάγει τουλάχιστον κάποια βελτίωση στα προϊόντα ή στις διαδικασίες της.

προσπαθούν να προάγουν την καινοτομία με κάθε ευκαιρία, ακόμα και αν αυτή είναι οργανωσιακού τύπου και δεν σχετίζεται απαραίτητα με την καινοτομία προϊόντος.

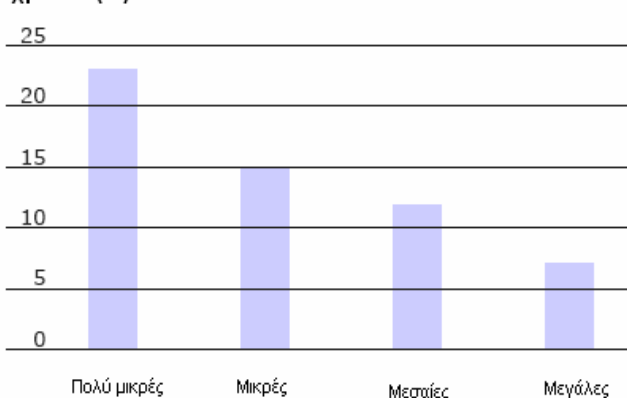
Ένα άλλο εύρημα της έρευνας αυτής είναι η διάκριση των επιχειρήσεων του κλάδου σε δύο κατηγορίες: αυτές που καινοτομούν σε μεγάλο βαθμό ("big innovators"), οι οποίες είναι εταιρείες μεγάλου και μεσαίου μεγέθους που επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη και είναι αυτές που συχνότερα εισάγουν στην αγορά καινούργια προϊόντα, και εταιρείες που καινοτομούν σε μικρό βαθμό ("small innovators"), οι οποίες καινοτομούν μεν, δεν εισάγουν όμως σημαντικές αλλαγές δε και είναι κυρίως μικρές επιχειρήσεις. Εντούτοις, η βελτίωση των προϊόντων (π.χ. γεύση, διατροφική αξία) είναι ο δεύτερος στόχος που προσπαθούν να επιτύχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Όμως, οι σημαντικές καινοτόμες κινήσεις σχετικά με το τι προσφέρει κάθε προϊόν, αλλά και με τη διαδικασία παραγωγής τους πραγματοποιούνται από τις μεγάλες σε μέγεθος επιχειρήσεις. Κι αυτό γιατί, τέτοιου είδους καινοτόμα βήματα απαιτούν την εισαγωγή τεχνολογικών αλλαγών που επιδρούν σημαντικά στη βιομηχανική δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Εν ολίγοις, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις προσπαθούν να υπερβούν τις δυσκολίες του δίπολου «ανάγκη για καινοτομία-χαμηλά κέρδη επί των πωλήσεων και χαμηλή αποδοτικότητα», που τις εμποδίζει να βρουν τους πόρους για επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τα ευρήματα αυτά και συνάμα επισημαίνουν την ανάγκη για νομοθετικές ρυθμίσεις που θα διευκολύνουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην καινοτομική τους επίδοση.

Πίνακας 1.8: Καινοτομία εταιρειών βάσει του μεγέθους

Εταιρείες που εισήγαγαν σημαντικές καινοτομίες τα τελευταία 3 χρόνια (%)

Εταιρείες που δεν εισήγαγαν καινοτομίες τα τελευταία 3 χρόνια (%)

Πηγή: Data& Trends, CIAA 2006

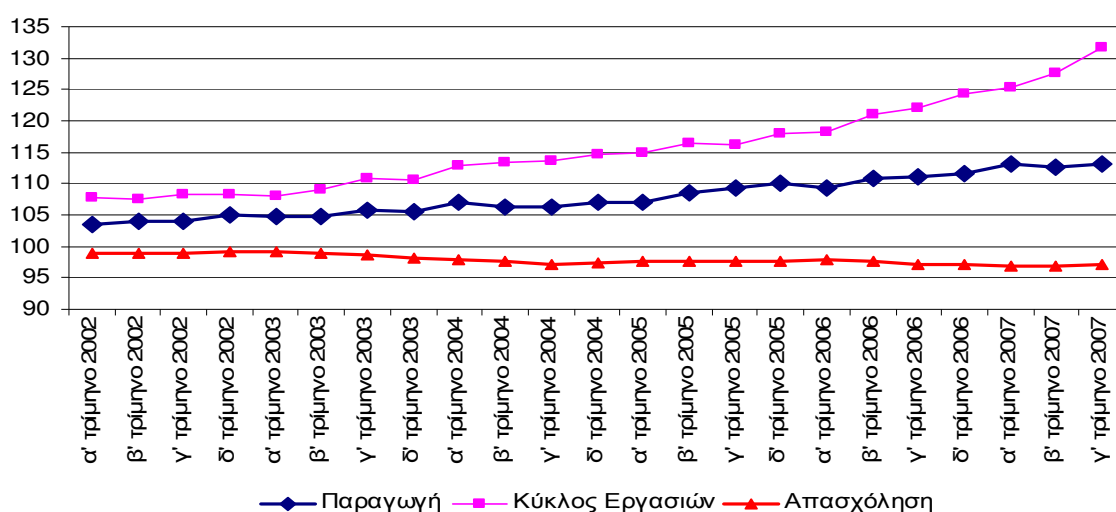
1.1.1 Η δραστηριότητα του κλάδου

Ο όγκος παραγωγής της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών στην ΕΕ-27 παρουσιάζει ανοδική πορεία την τελευταία εξαετία, με βραδείς ωστόσο ρυθμούς. Η άνοδος της παραγωγής το 2007 σε σχέση με το 2006 ήταν της τάξης του 2,2% που αποτελεί τον ταχύτερο ρυθμό αύξησης στην υπό εξέταση περίοδο. Την ίδια εικόνα εμφανίζει και ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων του κλάδου, ο οποίος την περίοδο 2002-2007 αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 3,7% (Διάγραμμα 1.2). Το 2007 οι πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 6,5% που αποτελεί και την υψηλότερη επίδοση των

τελευταίων ετών. Στον αντίποδα, τα αποτελέσματα της απασχόλησης δεν είναι τόσο ενθαρρυντικά: πέρα από μικρές εποχικές επιδράσεις, η γενικότερη τάση την τελευταία εξαετία είναι σαφώς αρνητική. Σωρευτικά, από το 2002 μέχρι σήμερα, η απασχόληση στον ευρωπαϊκό (ΕΕ-27) κλάδο έχει μειωθεί κατά 1,8%.

Εξετάζοντας την πορεία του δείκτη παραγωγής στους βασικούς υποκλάδους την τελευταία τετραετία (Πίνακας 1.9) παρατηρούνται τα εξής:

Διάγραμμα 1.2
Εξέλιξη Δεικτών Παραγωγής, Κύκλου Εργασιών και Απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή (ΕΕ-27) Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών (2000=100) (εποχικά εξομαλυσμένα στοιχεία)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Η παραγωγή σε όλους τους υποκλάδους αυξάνεται σταθερά ακολουθώντας κατά μέσο όρο το ρυθμό αύξησης της παραγωγής του συνόλου της βιομηχανίας των τροφίμων και ποτών (1,9%). Πιο συγκεκριμένα, η παραγωγή «Αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών, ζυμαρικών» αυξάνεται με μέσο ετήσιο σταθερό ρυθμό 1,9%, όσο δηλαδή και το σύνολο του κλάδου. Η μεγαλύτερη αύξηση στην παραγωγή «κρεάτων» σημειώνεται το 2005 (2,8%), ενώ και τα επόμενα δυο έτη, ο ρυθμός αύξησης ήταν υψηλότερος από 1,5%. Το 2007 ευνόησε την παραγωγή των «γαλακτοκομικών», καθώς η μέση ετήσια αύξηση της παραγωγής πλησίασε το 3,0%. Το δεύτερο μάλιστα τρίμηνο του 2007 ο ρυθμός αύξησης της παραγωγής «γαλακτοκομικών» ήταν 4,2%. Η καλύτερη σε όρους παραγωγής χρονιά για τα «ποτά», από την άλλη πλευρά, ήταν μακράν το 2006, καθώς η αύξηση έφτασε το 3,8%. Το 2007, αν και ξεκίνησε με εξαιρετικές προοπτικές (το πρώτο τρίμηνο σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, η παραγωγή «ποτών» ήταν υψηλότερη κατά 7,5%) τα δυο τελευταία τρίμηνα οι ρυθμοί μεταβολής είναι αρνητικοί, γεγονός δηλαδή που υποδεικνύει ότι η παραγωγή μειώθηκε. Συνολικά πάντως, η παραγωγή ποτών αυξήθηκε κατά 1,2% το 2007.

Πίνακας 1.9
Δείκτες Βιομηχανικής Παραγωγής Τροφίμων-Ποτών στην ΕΕ-27
(εποχικά εξομαλυσμένα στοιχεία, 2000=100)

	2004	2005	2006	2007	Μεταβολή (%)		
					'05/'04	'06/'05	'07/'06
Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών (15)							
α' τρίμηνο	107,0	107,1	109,4	113,2	0,1	2,2	3,5
β' τρίμηνο	106,3	108,6	110,8	112,7	2,2	2,0	1,8
γ' τρίμηνο	106,2	109,4	111,1	113,1	3,0	1,5	1,8
δ' τρίμηνο	107,0	110,0	111,5	112,7	2,8	1,4	1,1
Μ.Ο. Έτους	106,6	108,8	110,7	112,9	2,0	1,8	2,0
Κρέας & Προϊόντα Κρέατος (151)							
α' τρίμηνο	105,8	106,4	108,5	111,6	0,6	2,0	2,9
β' τρίμηνο	105,2	107,7	109,9	112,2	2,4	2,0	2,1
γ' τρίμηνο	105,2	109,1	110,5	112,5	3,7	1,2	1,8
δ' τρίμηνο	105,5	110,2	111,4	112,5	4,5	1,1	1,0
Μ.Ο. Έτους	105,4	108,3	110,1	112,2	2,8	1,6	2,0
Γαλακτοκομικά Προϊόντα (155)							
α' τρίμηνο	102,2	102,5	104,4	107,8	0,2	1,9	3,3
β' τρίμηνο	101,8	103,9	104,1	108,4	2,1	0,1	4,2
γ' τρίμηνο	101,1	103,8	105,9	108,2	2,7	2,0	2,2
δ' τρίμηνο	102,2	105,3	105,7	107,4	3,1	0,4	1,6
Μ.Ο. Έτους	101,8	103,9	105,0	108,0	2,0	1,1	2,8
Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά (158)							
α' τρίμηνο	106,4	107,7	110,7	112,6	1,2	2,8	1,7
β' τρίμηνο	106,4	109,6	111,4	112,4	3,1	1,6	0,9
γ' τρίμηνο	107,4	110,8	109,6	114,4	3,1	-1,0	4,4
δ' τρίμηνο	108,0	111,2	110,1	113,8	3,0	-1,0	3,4
Μ.Ο. Έτους	107,0	109,8	110,5	113,3	2,6	0,6	2,6
Ποτά (159)							
α' τρίμηνο	108,1	105,2	106,6	114,6	-2,7	1,4	7,5
β' τρίμηνο	105,7	105,8	109,4	112,6	0,1	3,4	2,9
γ' τρίμηνο	104,7	107,1	113,1	108,8	2,3	5,6	-3,8
δ' τρίμηνο	106,0	107,1	112,2	110,7	1,0	4,8	-1,3
Μ.Ο. Έτους	106,1	106,3	110,3	111,7	0,2	3,8	1,2

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

1.1.2 Εξωτερικό Εμπόριο Κλάδου Τροφίμων-Ποτών

Οι ευρωπαϊκές εξαγωγές υπερέβησαν τις εισαγωγές τροφίμων και ποτών κατά €2 δισ. το 2007, γεγονός που υπογραμμίζει ότι η Ε.Ε. συνεχίζει να είναι «καθαρός εξαγωγέας» (net exporter) στον κλάδο των τροφίμων, αλλά η διεύρυνση του ισοζυγίου έχει φθίνουσα πορεία τα τελευταία χρόνια. Το εμπορικό ισοζύγιο μειώθηκε κατά 46% σε σύγκριση με το 2006, πτώση που οφείλεται στη σημαντικότερη αύξηση των εισαγωγών (9%) σε σχέση με τις εξαγωγές (5%)⁶.

⁶ CIAA, Data & Trends 2008

Πίνακας 1.10
Ευρωπαϊκές εξαγωγές/ εισαγωγές τροφίμων-ποτών

(σε € εκατ.)	2005	2006	Μεταβολή 2006/05	2007	Μεταβολή 2007/06
Εξαγωγές	46.929	51.998	10,8	54.672	5,1
Εισαγωγές	43.602	48.237	10,6	52.655	9,2
Ισοζύγιο	3.327	3.761	-	2.017	-

Πηγή: CIAA, Data & Trends 2008

Πίνακας 1.11
Κατάταξη εξαγωγέων/ εισαγωγέων τροφίμων παγκοσμίως, 2007

Εξαγωγές			Εισαγωγές		
Χώρες	Αξία (€ εκ.)	% του Συνόλου	Χώρες	Αξία (€ εκ.)	% του Συνόλου
ΗΠΑ	11.310,51	20,3%	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	6.246,93	10,55%
ΡΩΣΙΑ	5.813,25	10,4%	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	5.543,36	9,36%
ΕΛΒΕΤΙΑ	3.572,04	6,4%	ΚΙΝΑ	3.712,48	6,27%
ΙΑΠΩΝΙΑ	3.326,40	6,0%	ΗΠΑ	3.311,35	5,59%
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	1.908,14	3,4%	ΕΛΒΕΤΙΑ	2.418,09	4,08%
ΚΑΝΑΔΑΣ	1.899,80	3,4%	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	2.171,78	3,67%
ΚΙΝΑ	1.490,36	2,7%	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	1.969,61	3,33%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1.295,14	2,3%	ΙΝΔΙΑ	1.946,55	3,29%
ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	1.196,66	2,1%	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	1.782,36	3,01%
Ν.ΚΟΡΕΑ	1.130,20	2,0%	ΤΟΥΡΚΙΑ	1.779,84	3,00%

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Σε επίπεδο χωρών (Πίνακας 1.11), οι ΗΠΑ αποτελούν τον βασικό «πελάτη» της ευρωπαϊκής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, κατέχοντας πάνω από το 20% των συνολικών ευρωπαϊκών εξαγωγών. Η Ρωσία κατέλαβε τη δεύτερη θέση για πρώτη φορά το 2005 και έκτοτε τη διατηρεί. Ο ταχύς ρυθμός ανάπτυξης που εμφανίζει η ρωσική οικονομία τροφοδοτείται από την ενίσχυση της ζήτησης, τάση η οποία θα αποτυπώνεται με έντονο τρόπο και το 2006 και 2007, μέσω της αύξησης των ευρωπαϊκών εξαγωγών προς τη Ρωσία. Εντούτοις, οι εξαγωγές προς τη Ρωσία αυξάνονται με βραδύτερους ρυθμούς τα τελευταία δύο χρόνια (12% το 2007, σε σχέση με 24% το 2006).

Παράλληλα, ενώ οι βορειο-Αμερικανικές χώρες συνεχίζουν να είναι βασικοί εμπορικοί εταίροι της ΕΕ και σημαντικοί τροφοδότες του θετικού εμπορικού ισοζυγίου, το 2005 παρατηρήθηκε αύξηση 12% για τις εξαγωγές και 15% για τις εισαγωγές από και προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας. Το εμπόριο δηλαδή με τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ παρουσιάζει σαφή τάση ενίσχυσης, γεγονός που συνδέεται με τους ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης αυτών των χωρών (αναδυόμενες οικονομίες) και την γιγάντωση της ζήτησης από αυτές τις γεωγραφικές ζώνες.

Στον τομέα των εισαγωγών, η Βραζιλία και η Αργεντινή παραμένουν οι βασικοί παροχείς προϊόντων, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν το 1/5 των ευρωπαϊκών εισαγωγών. Επίσης, οι ευρωπαίοι

καταναλωτές φαίνεται να προτιμούν όλο και περισσότερο τα προϊόντα των Μεσογειακών χωρών και των χωρών των Άνδεων, μιας και οι εισαγωγές από τις χώρες αυτές παρουσιάζουν τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές από τις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες έχουν επίσης αυξηθεί τα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς βελτιώνονται σταδιακά όχι μόνο οι μέθοδοι αγροτικής παραγωγής, αλλά και οι μηχανισμοί διάθεσης των προϊόντων τους στις παγκόσμιες αγορές. Την περίοδο 2000-2005 παρατηρήθηκε επίσης ένας εντυπωσιακός ρυθμός αύξησης της τάξης του 66% στις εισαγωγές από τις Ασιατικές χώρες, γεγονός που τις καθιστά πλέον μια σημαντική πηγή προέλευσης για τις ευρωπαϊκές εισαγωγές. Για παράδειγμα, οι εισαγωγές από τη Μαλαισία (24%), το Βιετνάμ (21%) και την Ταϊλάνδη (19%) παρουσίασαν τη μεγαλύτερη αύξηση το 2007. Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να υπογραμμισθεί, ότι οι εξαγωγές προς στην Κίνα εκτινάχθηκαν στο €1,4 δισ., αυξανόμενες κατά 144,3% την περίοδο 2003-2007 (28% μόνο κατά τη διάρκεια του 2007), ενώ μετά από μακροχρόνια σταθεροποίηση, οι εισαγωγές τροφίμων και ποτών από την ίδια χώρα ξεπέρασαν τα €3,7 δισ. (Πίνακας 1.12). Συνεπώς, γίνεται φανερό η ολοένα και μεγαλύτερη διεθνοποίηση των προϊόντων τροφίμων – ποτών, καθώς όλο και περισσότερες χώρες συμμετέχουν στο παγκόσμιο εμπόριο του κλάδου, ενώ το ρυθμιστικό περιβάλλον βελτιώνεται μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και των σχετικών συζητήσεων στο πλαίσιο του Γύρου της Ντόχα. Οι ευρωπαϊκές εισαγωγές μειώθηκαν μόνο για τον Καναδά (-8%) και τις ΗΠΑ (-2%).

Πίνακας 1.12
Εξαγωγές/ Εισαγωγές προς/ από αναπτυσσόμενες χώρες, 2000-2007

Εξαγωγές			Εισαγωγές		
Χώρες	2007	2007/2003	Χώρες	2007	2007/2003
	(εκατ. €)			(εκατ. €)	
ΚΙΝΑ	1.490,4	144,3%	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	6.246,9	41,1%
Σ. ΑΡΑΒΙΑ	1.196,7	24,0%	ΚΙΝΑ	3.712,5	161,7%
Ν. ΚΟΡΕΑ	1.130,2	53,1%	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	2.171,8	79,8%
ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	1.043,9	140,5%	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	1.969,6	35,6%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	834,5	200,4%	ΙΝΔΙΑ	1.946,5	53,0%
ΤΟΥΡΚΙΑ	831,2	40,0%	ΤΟΥΡΚΙΑ	1.779,8	60,0%
Ν. ΑΦΡΙΚΗ	636,7	113,8%	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	1.584,0	32,2%
ΜΕΞΙΚΟ	636,5	15,3%	ΧΙΛΗ	1.364,0	68,0%
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	629,3	75,2%	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	846,7	220,9%
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	503,6	14,3%	Ν. ΑΦΡΙΚΗ	832,7	0,6%
ΜΑΛΑΙΣΙΑ	339,0	28,4%	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤ.	610,7	-3,1%
ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	306,9	27,6%	ΜΕΞΙΚΟ	344,4	67,4%
ΙΝΔΙΑ	185,2	82,8%	Ν. ΚΟΡΕΑ	138,0	12,8%
ΓΚΑΝΑ	184,8	35,3%	ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	91,5	14,8%
ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤ.	183,8	-17,1%	Σ. ΑΡΑΒΙΑ	19,1	462,7%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

1.1.3 Ενδοκοινοτικό Εμπόριο

Το 2007 οι ενδοκοινοτικές εξαγωγές τροφίμων-ποτών, δηλαδή το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27 έφτασαν σχεδόν τα €182 δισ.. Πάνω από το 1/3 του ποσού αυτού εξήχθηκε από τη Γερμανία και τη Γαλλία (16,8% και 16,2 % αντίστοιχα) (Πίνακας 1.14). Στην πλευρά των

εισαγωγών, η Γερμανία πραγματοποιεί το μεγαλύτερο ποσοστό των εισαγωγών από άλλα κράτη της Ε.Ε., ακολουθούμενη από τη Μ. Βρετανία, ενώ στον αντίποδα βρίσκεται η Ουγγαρία που πραγματοποιεί μόλις το 1,2% των συνολικών εισαγωγών.

Πίνακας 1.13
Εξέλιξη ενδοκοινοτικού εμπορίου στην Ε.Ε.-27, 2005-2007

(σε € εκατ.)	2005	2006	Μεταβολή 2006/05	2007	Μεταβολή 2007/06
Εξαγωγές	150.621,6	163.199,0	8,4	181.853,9	11,4
Εισαγωγές	147.402,1	159.845,3	8,4	177.226,5	10,9
Ισοζύγιο	3.219,5	3.353,7	4,2	4.627,4	38,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Πίνακας 1.14
Εσωτερικό Εμπόριο Τροφίμων-Ποτών-Καπνού* μεταξύ των μελών της ΕΕ-27, 2007

Κράτη-Μέλη	Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	Αξία	% του συνόλου	Αξία	% του συνόλου
	(εκ. €)		(εκ. €)	
Ελλάδα	1.559	0,86	3.883	2,19
Βέλγιο	18.754	10,31	13.544	7,64
Τσεχία	2.257	1,24	3.183	1,80
Δανία	8.908	4,90	5.067	2,86
Γαλλία	24.639	13,55	21.303	12,02
Γερμανία	30.621	16,84	30.150	17,01
Ουγγαρία	2.199	1,21	2.168	1,22
Ιρλανδία	6.480	3,56	4.034	2,28
Ιταλία	12.882	7,08	16.864	9,52
Ολλανδία	29.521	16,23	13.860	7,82
Πολωνία	6.501	3,57	4.142	2,34
Αυστρία	5.056	2,78	5.272	2,97
Πορτογαλία	1.883	1,04	4.269	2,41
Ισπανία	12.002	6,60	10.275	5,80
Σουηδία	2.359	1,30	4.840	2,73
Μ. Βρετανία	10.795	5,94	22.835	12,88
Άλλα Κράτη-Μέλη	5.390	2,96	11.098	6,26
Σύνολο	181.854	100	177.226	100

* Τα τρόφιμα εδώ περιλαμβάνουν και ζώα ζώα.

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Συγκρίνοντας τις εκτός-Ε.Ε. με τις ενδοκοινοτικές εξαγωγές, διαφαίνεται η σημασία των εμπορικών ροών στην εσωτερική αγορά της Ε.Ε. Οι ενδοκοινοτικές εξαγωγές αποτελούν το 76,5% των συνολικών εξαγωγών, ενώ οι εισαγωγές από άλλα κράτη-μέλη αντιστοιχεί στο 75% του συνόλου. Επομένως, οι εμπορικές συναλλαγές με τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης έχουν θεμελιώδη σημασία στην οικονομία του κάθε κράτους-μέλους, αφού οι ενδοκοινοτικές εξαγωγές αποτελούν το 60%-85% των συνολικών πωλήσεων σε καθένα από τα κράτη-μέλη. Επίσης, οι εισαγωγές τροφίμων και ποτών, ιδιαίτερα των παρασκευασμένων και διατηρημένων φρούτων και λαχανικών από την Τουρκία και την Κροατία έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία επτά χρόνια. Μάλιστα, οι εισαγωγές από την Τουρκία αυξήθηκαν μέχρι και 80%, ενώ κατά την ίδια περίοδο, οι εισαγωγές τροφίμων και ποτών έφταναν παγκοσμίως στο ρυθμό ανάπτυξης 24%.

1.2 Βασικοί υποκλάδοι και διαρθρωτικά χαρακτηριστικά

Η βιομηχανία των τροφίμων-ποτών παράγει μια ευρεία γκάμα προϊόντων, τα οποία κατατάσσονται σε εννέα βασικούς υποκλάδους, σύμφωνα με NACE. Ο πλέον δραστήριος κλάδος σε όρους προστιθέμενης αξίας και απασχόλησης συνεχίζει να είναι τα «Αρτοσκευάσματα, σνακ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά», μιας και συνεισφέρει το 38,2% της προστιθέμενης αξίας όλου του κλάδου και απασχολεί πάνω από 2 εκατ. εργαζόμενους (44,3% της συνολικής απασχόλησης του κλάδου). Ο δεύτερος κατά σειρά μεγέθους υποκλάδος είναι αυτός του «κρέατος και προϊόντα κρέατος», ενώ τα «ποτά» βρίσκονται στην τρίτη θέση. Οι δύο αυτοί υποκλάδοι απασχολούν σχεδόν 1,5 εκατ. εργαζόμενους (φτάνοντας στο 21,5% και 9,9% αντιστοίχως το 2006) και συνεισφέρουν περισσότερο από το 1/3 της κλαδικής προστιθέμενης αξίας (15,9% και 18,0% αντιστοίχως). Το υπόλοιπο 1/3 της προστιθέμενης αξίας και το 1/4 των απασχολούμενων είναι μοιρασμένο στους υπόλοιπους υποκλάδους της βιομηχανίας, με τα «γαλακτοκομικά προϊόντα» να προσφέρουν το 9,2% της προστιθέμενης αξίας του κλάδου και να απασχολούν το 8,6% των εργαζομένων του συνολικού κλάδου.

Η ανάλυση που ακολουθεί αποσκοπεί στην πιο ενδελεχή εξέταση και κατανόηση των μεγεθών και των τάσεων σε κάθε υποκλάδο.

Πίνακας 1.15
Παραγωγή τροφίμων, ποτών και καπνού, EU-27, 2006

	Αριθμός επιχειρήσεων		Κύκλος Εργασιών		Προστιθέμενη Αξία		Απασχόληση	
	Χιλιάδες	%του συνόλου	€ δισ.	%του συνόλου	€ δισ.	%του συνόλου	Χιλιάδες	%του συνόλου
Τρόφιμα, ποτά	308,3	100,0	875,99	100,0	188,42	100	4.644,9	100
Κρέας & Προϊόντα Κρέατος	44,0	14,3	180,84	20,6	30,00	15,9	1.000,0	21,5
Παρασκευασμένα & Διατηρημένα Ψάρια & Προϊόντα Ψαριών	4,0	1,3	22,83	2,6	3,96	2,1	129,4	2,9
Επεξεργασία & διατήρηση φρούτων & λαχανικών	10,0	3,2	52,87	6,0	11,40	6,0	280,6	6,0
Παραγωγή φυτικών & ζωικών ελαίων & λιπών	9,1	3,0	41,02	4,7	3,99	2,0	71,5	1,5
Γαλακτοκομικά Προϊόντα	13,0	4,2	120,00	13,7	17,30	9,2	400,0	8,6
Προϊόντα Μύλων, Δημητριακών, Άμυλα	8,0	2,6	33,45	3,8	6,64	4,0	121,2	2,6
Παραγωγή παρασκευασμένων ζωοτροφών	5,2	1,7	53,36	6,1	7,42	4,0	130	2,8
Διάφορα Τρόφιμα	13,0	4,2	120,00	13,7	29,46	15,6	603,3	13,0
Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά	192,4	62,4	233,01	26,6	71,95	38,2	2.059	44,3
Ποτά	22,0	7,1	133,00	15,2	34,00	18,0	460	9,9

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 1.16
Εξωτερικό Εμπόριο Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών, ΕΕ-27 (2006)

Κατηγορίες προϊόντων	Εξαγωγές εκτός ΕΕ		Εισαγωγές εκτός ΕΕ		Εμπορικό Ισοζύγιο (€ εκατ.)
	(€ εκατ.)	(% μερίδιο εξαγωγών)	(€ εκατ.)	(% μερίδιο εισαγωγών)	
Τρόφιμα-ποτά	54.044	5,0	48.169	3,8	5.875
Κρέας	5.227	0,5	5.805	0,5	-578
Ψάρι	2.053	0,2	13.509	1,1	-11.456
Γαλακτοκομικά προϊόντα και παγωτό	5.129	0,5	823	0,1	4.307
Ψωμί, ζάχαρη, ζαχαρώδη και άλλα τρόφιμα	14.108	1,3	6.605	0,5	7.503
Διάφορα τρόφιμα	8.937	0,8	16.594	1,3	-7.658
Ποτά	16.803	1,6	4.480	0,4	12.323

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Κρέας και Προϊόντα Κρέατος (151)

Ο υποκλάδος αυτός έχει δοκιμαστεί τα τελευταία χρόνια από διατροφικές κρίσεις που σχετίζονται με την υγιεινή της παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων του. Συνέπεια αυτού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επιδείξει περισσότερο ενεργό δράση στην ανάληψη πρωτοβουλιών, διευρύνοντας και ισχυροποιώντας τη νομοθεσία και το σχετικό ρυθμιστικό πλαίσιο.

Η παραγωγή, επεξεργασία και διατήρηση του κρέατος και των προϊόντων κρέατος αποτελεί τη βασική δραστηριότητα περίπου 44 χιλιάδων επιχειρήσεων στην ΕΕ-27 που δημιούργησαν 30,0 δισ. € το 2006 σε προστιθέμενη αξία, το 15,9% της προστιθέμενης αξίας του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού⁷. Από πλευράς απασχόλησης, περίπου 1 εκατ. εργαζόμενοι απασχολούνται στον υποκλάδο επεξεργασίας κρέατος, εκπροσωπώντας το 21,5% του συνόλου των εργαζομένων στον κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού. Η παραγωγή προϊόντων κρέατος και πουλερικών ήταν η μεγαλύτερη σε όρους προστιθέμενης αξίας και απασχόλησης: δημιούργησε το 60% της προστιθέμενης αξίας του υποκλάδου επεξεργασίας κρέατος και απασχόλησε το 54,9% όλων όσων εργάστηκαν στον συγκεκριμένο υποκλάδο.

Πίνακας 1.17

Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «κρέατος και προϊόντων κρέατος», 2006 (Κωδ. NACE 15.1)

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27		Δείκτης Εξειδίκευσης με βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με βάση την Απασχόληση ⁸ (ΕΕ-27=100)	
1	Γερμανία	22,6	Γερμανία	20,3	Δανία	244,4	Ιρλανδία	216,7
2	Γαλλία	18,7	Γαλλία	15,7	Κύπρος	200,0	Πολωνία	170,0
3	Ην. Βασίλειο	14,2	Πολωνία	13,0	Λετονία	200,0	Δανία	153,3
4	Ισπανία	11,1	Ην. Βασίλειο	10,2	Γαλλία	144,4	Γαλλία	143,3
5	Ιταλία	8,6	Ισπανία	8,5	Ισπανία	138,9	Λιθουανία	133,3

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

⁷ Δυστυχώς τα σχετικά στοιχεία εκδίδονται με μεγάλη καθυστέρηση από την Eurostat. Επίσης σε αυτά τα στοιχεία συνεκτιμά και τα προϊόντα καπνού, χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα εξαίρεσης – από τους συγγραφείς της παρούσας - αυτής της κατηγορίας από το σύνολο.

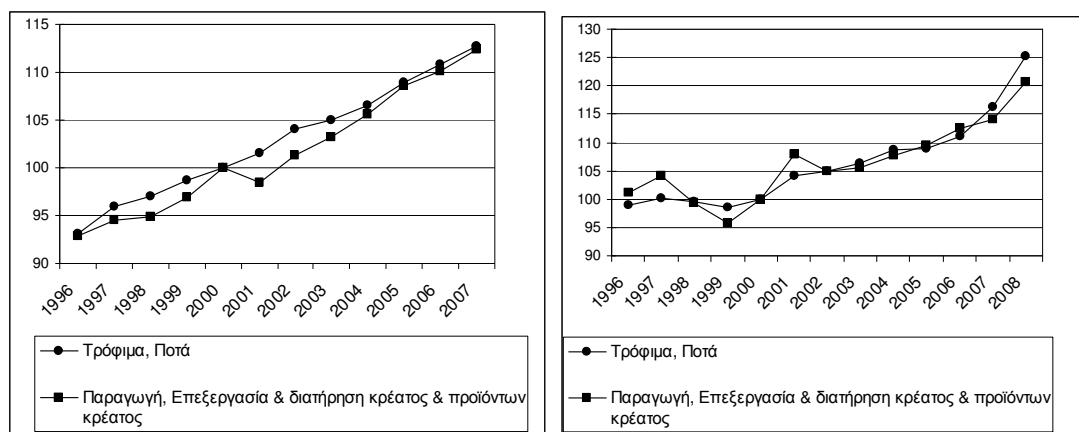
⁸ Οι Δείκτες Εξειδίκευσης υπολογίζονται για κάθε κράτος-μέλος ως το μερίδιο μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας σε όρους προστιθέμενης αξίας. Το μερίδιο αυτό διαιρείται με τον ίδιο λόγο που ισχύει για την ΕΕ-27 συνολικά, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένας τελικός δείκτης που εκφράζεται ως λόγος επί τοις εκατό. Έτσι, δείκτης πάνω από 100% δείχνει σχετική εξειδίκευση σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

Περισσότερο από το 50% της προστιθέμενης αξίας στον υποκλάδο επεξεργασίας κρέατος προήλθε από τη Γερμανία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Πίνακας 1.17). Αυτά τα τρία κράτη-μέλη απασχολούν περίπου το μισό εργατικό δυναμικό του τομέα (46,2%). Η Δανία, εντούτοις, αποτέλεσε τη μοναδική χώρα που φαίνεται να εξειδικεύεται στις δραστηριότητες που σχετίζονται με την επεξεργασία κρέατος σε όρους προστιθέμενης αξίας. Από την άλλη πλευρά, η εξειδίκευση της εργασίας⁹ στην επεξεργασία κρεάτων ήταν υψηλότερη στην Ιρλανδία, αλλά έφτασε σε υψηλά επίπεδα και στις Πολωνία, Δανία, Λιθουανία και Γαλλία.

Στον τομέα του εξωτερικού εμπορίου, η αξία των εξαγωγών κρέατος και προϊόντων κρέατος εκτός της ΕΕ-27 φτάνει τα €5,2 δισ. (2006), αντιπροσωπεύοντας το 9,7% όλων των εξαγωγών προϊόντων τροφίμων, ποτών και καπνού. Σε συνδυασμό με εισαγωγές της τάξεως των €5,8 δισ., το εμπορικό ισοζύγιο είναι ελλειμματικό κατά €578 εκ. Παρ' όλο που καταγράφεται πλεόνασμα €195 εκ. στο φρέσκο και διατηρημένο κρέας πουλερικών, αντισταθμίζεται από το έλλειμμα των €466 εκ. στα προϊόντα κρέατος και πουλερικών. Εν γένει, οι εξαγωγές από την ΕΕ-27 κρέατος και προϊόντων κρέατος έχουν κυρίως ενδοκοινοτικό προορισμό (85,3%). Οι κύριες εξω-ευρωπαϊκές αγορές είναι η Ρωσία (22,9%) και η Ιαπωνία (16,7%). Περίπου τα δύο τρίτα της αξίας των εισαγωγών της ΕΕ-27 προέρχονται από τη Βραζιλία (34,0%), την Νέα Ζηλανδία (18,5%) και την Αργεντινή (9,2%).

Διάγραμμα 1.3
Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου «κρέας και προϊόντα κρέατος» στην ΕΕ-27
(2000=100)

Δείκτης Παραγωγής **Δείκτης Τιμών Εγχώριας Παραγωγής**

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Ανάμεσα στα κράτη-μέλη, η Δανία, η Ολλανδία, το Βέλγιο και η Ιρλανδία καταγράφουν τα υψηλότερα πλεονασματικά ισοζυγία (εντός και εκτός Ε.Ε.) κατά το 2006. Στον αντίποδα βρίσκονται το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία, τα πλέον εξαρτώμενα στις εισαγωγές κρέατος και προϊόντων κρέατος κράτη-μέλη (έλλειμμα €4,6 δισ. και €3,5δισ. αντίστοιχα).

Η παραγωγικότητα της εργασίας του υποκλάδου ήταν σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού (Πίνακας 1.19). Όσον αφορά στην αποδοτικότητα του

⁹ Με το όρο εξειδίκευση της εργασίας εννοούμε ότι οι βιομηχανίες αυτές έχουν στο εθνικό περιβάλλον πολύ

τομέα επεξεργασίας κρεάτων, όπως αυτή ορίζεται από μικτό λειτουργικό περιθώριο, ήταν η χαμηλότερη από όλους τους τομείς και υποκλάδους του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού το 2004, φτάνοντας μόλις στο 5,4%. Μάλιστα, η παραγωγή προϊόντων κρέατος και πουλερικών ήταν ο λιγότερο επικερδής υποκλάδος (3,1%), με τη χαμηλή αποδοτικότητα να είναι κοινή σε όλα τα κράτη-μέλη για τα οποία υπήρχαν στοιχεία¹⁰.

Πίνακας 1.18
Εξωτερικό Εμπόριο του υποκλάδου «κρέατα και προϊόντα κρέατος», ΕΕ-25, 2005

	Εξαγωγές εκτός ΕΕ (εκατ. €)	Μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών του κλάδου (%)	Εισαγωγές από χώρες εκτός ΕΕ (εκατ. €)	Μερίδιο στο σύνολο των εισαγωγών του κλάδου (%)	Εμπορικό Ισοζύγιο (εκατ. €)
Κρέας και προϊόντα κρέατος	5.227	9,7	5.805	12,1	-578
Φρέσκο και διατηρημένο κρέας, εκτός πουλερικών	3.650	6,8	3.956	8,2	-306
Φρέσκο και διατηρημένο κρέας, πουλερικών	781	1,4	586	1,2	195
Κρέας και προϊόντα κρέατος πουλερικών	796	1,5	1.262	2,6	-466

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 1.19
**Παραγωγή, επεξεργασία και διατήρηση κρέατος και προϊόντων κρέατος
(NACE 15.1) ΕΥ-27, 2004**

	Παραγωγικότητα της εργασίας (€ χιλ.)	Μέσο κόστος προσωπικού (€ χιλ.)
Κρέας και προϊόντα κρέατος	30,1	21,4
Κρέας	-	21,0
Πουλερικά	23,0	20,0
Προϊόντα κρέατος και πουλερικών	33,2	22,0

Πηγή: CIAA

Ψάρια και Προϊόντα Ψαριών (152)

Ο υποκλάδος της μεταποίησης των ψαριών στην ΕΕ-27 συγκεντρώνει 4.000 επιχειρήσεις, οι οποίες δημιούργησαν κατά το 2006 προστιθέμενη αξία σχεδόν €4,0 δισ., αντιπροσωπεύοντας έτσι το 2,1% της προστιθέμενης αξίας του συνόλου του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Οι 129.400 εργαζόμενοι στον υποκλάδο το 2006 συνιστούσαν το 2,9% του εργατικού δυναμικού της βιομηχανίας.

Πάνω από το μισό της προστιθέμενης αξίας του υποκλάδου αυτού στην ΕΕ-27 προήλθε από τη Γαλλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι τρεις αυτές χώρες-μέλη απασχόλησαν, επίσης,

σημαντικότερη συμμετοχή και συνεισφορά στη βιομηχανική παραγωγή, από ό,τι άλλες εγχώριες βιομηχανίες.
10 Λουξεμβούργο: στοιχεία 2003. Μάλτα, Ελλάδα και Κύπρος: μη διαθέσιμα στοιχεία

και το μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού του κλάδου (42,0% αθροιστικά), ενώ η Πολωνία συγκεντρώνει το 12,4%. Η μεγαλύτερη εξειδίκευση πάντως καταγράφηκε στις χώρες της Βαλτικής και τη Δανία.

Η παραγωγή στην ΕΕ-27 του υποκλάδου της επεξεργασίας ψαριών αυξανόταν ετησίως (κατά μέσο όρο 2%) μετά τη δύσκολη χρονιά του 1997, παρ' όλες τις αλλαγές στην ευρωπαϊκή νομοθεσία που οριοθετούσε τον τρόπο και τις περιοχές αλιεύσεις, σε μια προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος και επαπειλούμενων ειδών. Ο ρυθμός ανάπτυξης αυτός πάντως ήταν από τους υψηλότερους στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών-καπνού και επιταχύνθηκε μεταξύ του 2001 και 2005.

Πίνακας 1.20
Επεξεργασία και Διατήρηση Ψαριών και Προϊόντων Ψαριού (Κωδ. NACE 15.2)
Οι πρώτες πέντε χώρες, 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΥ-27=100)**	
1	Ισπανία	19,9	Ισπανία	17,3	Λετονία	950	Λετονία	1175
2	Γαλλία	15,9	Ην. Βασίλειο	12,8	Λιθουανία	650	Εσθονία	500
3	Ην. Βασίλειο	15,7	Πολωνία	12,4	Δανία	500	Λιθουανία	450
4	Γερμανία	9,9	Γαλλία	11,9	Εσθονία	500	Δανία	325
5	Δανία	6,8	Γερμανία	7,5	Πορτογαλία	350	Ιρλανδία	225

**στοιχεία 2005 Πηγή: Eurostat

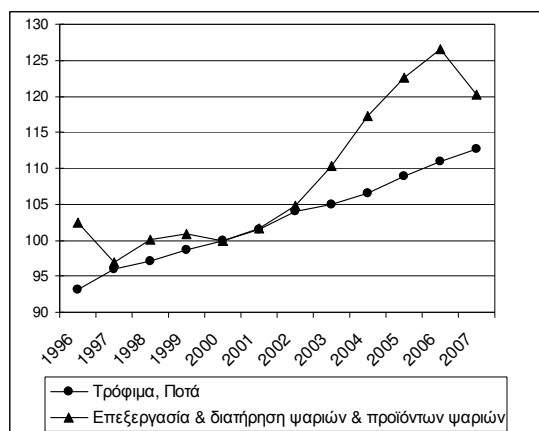
Όσον αφορά στην παραγωγικότητα της εργασίας του υποκλάδου στην ΕΕ-27 αυτή εκτιμάται σε €29.400 ανά εργαζόμενο, η χαμηλότερη ανάμεσα στους υποκλάδους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών-καπνού. Εντούτοις, το μέσο κόστος προσωπικού έφτασε τα €19.600 ανά εργαζόμενο. Ο δείκτης μεικτού λειτουργικού περιθωρίου ήταν επίσης χαμηλός (6,7%) σε σύγκριση με την ευρύτερη βιομηχανία τροφίμων (9,8%).

Η αυξημένη ζήτηση για ψάρια και προϊόντα ψαριού στην ΕΕ-27 οδήγησε σε σημαντική εξάρτηση από τις εισαγωγές από ένα ευρύ φάσμα χωρών παγκοσμίως. Οι εισαγωγές αποτιμήθηκαν σε €13,5 δισ. το 2006, αποτελώντας το 28% όλων των εισαγωγών τροφίμων-ποτών-καπνού. Το 1/4 της αξίας των εισαγωγών προήλθαν από τη Νορβηγία (9,0%), την Κίνα (8,6%) και την Ισλανδία (7,2%). Παρ' όλο που η αξία των εξαγωγών της ΕΕ-27 αυξήθηκε στο €2,1 δισ. το 2006, το εμπορικό έλλειμμα αυξήθηκε, φτάνοντας τα €11,5 δισ. –το υψηλότερο έλλειμμα ανάμεσα στους υποκλάδους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών-καπνού.

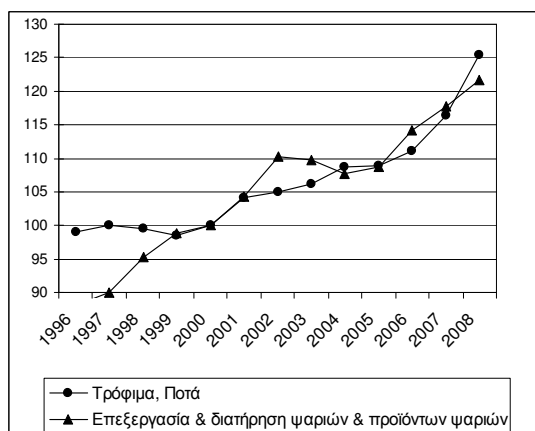
Διάγραμμα 1.4

Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου «ψάρια και προϊόντα ψαριών» στην ΕΕ-25

Δείκτης Παραγωγής

Δείκτης Τιμών Εγχώριας Παραγωγής

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Γαλακτοκομικά Προϊόντα (155)

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι επίσης σημαντικός υποκλάδος, καθώς απασχολούσε το 2006 περίπου 400 χιλιάδες εργαζόμενους στην ΕΕ-27, αντιπροσωπεύοντας το 8,6% του εργατικού δυναμικού στον κλάδο των τροφίμων-ποτών-καπνού. Η πλειοψηφία των εργαζομένων αυτών (87,5%) ασχολούνταν σε δραστηριότητες σχετικές με το γάλα και τα τυροκομικά προϊόντα. Ο υποκλάδος αυτός δημιούργησε €17,3 δισ. προστιθέμενης αξίας το 2006, ποσοστό που συνιστούσε το 9,2% του συνόλου του κλάδου.

Οι κύριοι παραγωγοί γαλακτοκομικών προϊόντων στην ΕΕ-27 σε όρους προστιθέμενης αξίας το 2006 ήταν: η Γαλλία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Πίνακας 1.21). Εντούτοις, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν ανάμεσα στις λιγότερο εξειδικευμένες χώρες στην παραγωγή γαλακτοκομικών. Στον αντίποδα βρέθηκαν το 2006 η Κύπρος, η Λιθουανία και η Ιρλανδία που χαρακτηρίζονται από υψηλό δείκτη εξειδίκευσης της απασχόλησης στον συγκεκριμένο υποκλάδο.

Πίνακας 1.21

Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Γαλακτοκομικά Προϊόντα», 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%) **		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100) (3)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Γαλλία	17,4	Γαλλία	14,7	Λιθουανία	520	Κύπρος	381,8
2	Ιταλία	15,4	Ιταλία	11,9	Κύπρος	470	Λιθουανία	327,3
3	Γερμανία	15,4	Πολωνία	11,1	Λετονία	310	Ιρλανδία	263,6
4	Ισπανία	9,4	Γερμανία	9,3	Ελλάδα	290	Ελλάδα	227,3
5	Η. Βασίλειο	9,0	Ισπανία	7,0	Εσθονία	220	Λετονία	227,3

Πηγή: Eurostat

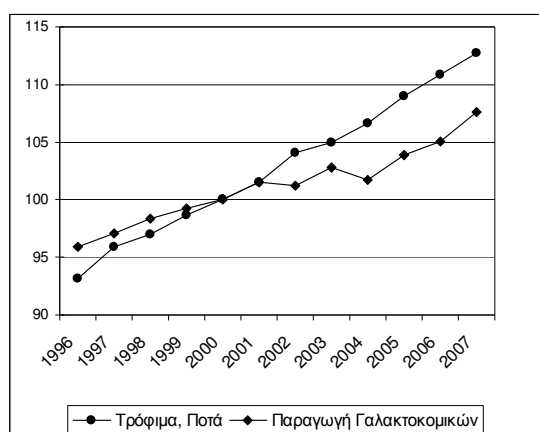
Το μέσο κόστος προσωπικού στον υποκλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων ήταν €28.000 ανά εργαζόμενο στην ΕΕ-27 το 2004, πάνω του μέσου όρου του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού κατά 14%. Η ύψους €44.000 ανά εργαζόμενο παραγωγικότητα της εργασίας ήταν 7,6% υψηλότερη του μέσου όρου για την οικονομία (πλην του χρηματοοικονομικού τομέα) το 2004.

Η κερδοφορία του υποκλάδου στην ΕΕ-27, όπως μετρήθηκε βάσει του δείκτη μεικτού λειτουργικού, ήταν μόνο 5,8% το 2004, περίπου το ήμισυ της κερδοφορίας της οικονομίας (πλην του χρηματοοικονομικού τομέα). Το χαρακτηριστικό αυτό ήταν κοινό για όλα τα κράτη-μέλη, εκτός της Πορτογαλίας και της Ουγγαρίας.

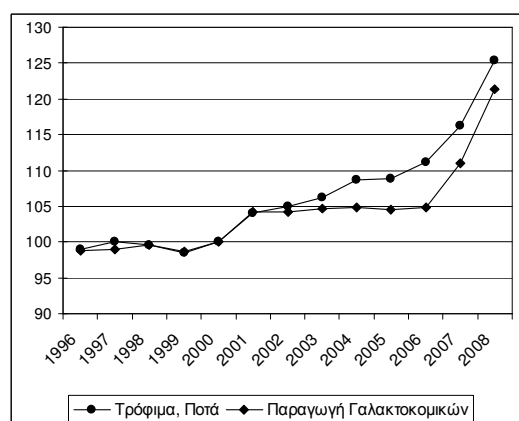
Διάγραμμα 1.5

Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου «γαλακτοκομικών προϊόντων» στην ΕΕ-25

Δείκτης Παραγωγής

Δείκτης Τιμών Εγχώριας Παραγωγής

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Στην πλευρά του εξωτερικού εμπορίου, η Ε.Ε.-27 εξήγαγε 5,1 δισ.€ των γαλακτοκομικών προϊόντων και παγωτών το 2006, αποτελώντας το 9,5% των εξαγωγών του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Τα γαλακτοκομικά προϊόντα αποτέλεσαν το 97,2% των εξαγωγών. Κατά την περίοδο 2001-2005, οι εισαγωγές των γαλακτοκομικών προϊόντων και παγωτών ακολουθούσαν φθίνουσα τάση, ενώ παράλληλα παρατηρούνταν μια «υπερβολική» αύξηση των εξαγωγών, γεγονός που οδήγησε σε ένα αυξανόμενο εμπορικό πλεόνασμα. Εντούτοις, η τάση αυτή ανακόπτεται το 2006, οπότε οι εισαγωγές παρουσίασαν αύξηση κατά 3,1%, ενώ η αξία των εξαγωγών μειώθηκε (4,5% μείωση), με αποτέλεσμα το εμπορικό πλεόνασμα να συρρικνώνεται κατά 5,8% στα €4,3 δισ..

Οι εκτός Ε.Ε. εξαγωγές αποτέλεσαν το 1/5 (19,6%) του συνόλου των εξαγωγών το 2004. Οι κύριοι «αγοραστές» των ευρωπαϊκών γαλακτοκομικών προϊόντων ήταν οι ΗΠΑ (13,6%) και η Ρωσία (11,7%). Πάνω από τα 2/3 των εισαγωγών στην ΕΕ-27 προήλθαν από την Ελβετία (37,0%) και τη Νέα Ζηλανδία (32,0%). Ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ, η Γαλλία κατέγραψε το υψηλότερο πλεόνασμα στα γαλακτοκομικά αγαθά το 2006. Η Ολλανδία, η Γερμανία, η Δανία και η Ιρλανδία κατάφεραν να έχουν και αυτές πλεονασματικό ισοζύγιο. Αντιθέτως, το 2006 η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο κατέγραψαν έλλειμμα του ύψους των €1,4 δισ. και €1,6 δισ. αντίστοιχα.

Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά (158)

Ο υποκλάδος των αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών και ζυμαρικών χαρακτηρίζεται κυρίως από την εξάρτησή του στη ζάχαρη ως πρώτη ύλη, μιας και η ζάχαρη αποτελεί ένα από τα βασικά συστατικά στην παρασκευή σοκολάτας, μπισκότων και άλλων προϊόντων. Επομένως, αλλαγές στην τιμή της ζάχαρης προκαλούν πολλαπλές και αλυσιδωτές αντιδράσεις στην αγορά. Καθότι η επεξεργασία της ζάχαρης επηρεάζεται από τις ονομαστικές ποσοστώσεις (quotas) που επιβάλλει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 2006 το τοπίο απλοποιήθηκε μετά από ρυθμιστικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή πρότεινε μια Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία θα δώσει στους παραγωγούς την ελευθερία να επιλέγουν το μέγεθος της συσκευασίας για τα περισσότερα προ-συσκευασμένα προϊόντα. Η Οδηγία αυτή, η οποία αναμένεται να υιοθετηθεί σύντομα, θα αντικαταστήσει 27 διαφορετικούς εθνικούς κανονισμούς και δύο ευρωπαϊκές οδηγίες επί των quotas. Μια τέτοια εξέλιξη θα είναι πολύ σημαντική για πολλούς παραγωγούς τροφίμων και ποτών, ειδικά για τους παραγωγούς αναψυκτικών και κατεψυγμένων τροφίμων, όπως και για τους παραγωγούς αρτοσκευασμάτων και ζαχαρωδών.

Ο υποκλάδος των αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών και ζυμαρικών είναι μακράν ο μεγαλύτερος υποκλάδος στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών-καπνού, τόσο σε όρους προστιθέμενης αξίας, όσο και σε όρους απασχόλησης: πάνω από 192 χιλιάδες επιχειρήσεις δημιούργησαν σχεδόν €72 δισ. (38,2% του όλου του κλάδου) προστιθέμενη αξία και απασχόλησαν πάνω από 2 εκατ. εργαζομένους (44,3% του συνόλου των εργαζομένων στον κλάδο).

Η παρασκευή ψωμιού, κέικ και φρέσκων ζυμαρικών ήταν η κύρια δραστηριότητα εντός του υποκλάδου, δημιουργώντας €28 δισ. σε προστιθέμενη αξία το 2004 και απασχολώντας παράλληλα 1,3 εκατ. εργαζομένους (63,6% του εργατικού δυναμικού του κλάδου).

Η παραγωγή αρτοσκευασμάτων, ζαχαρωδών και άλλων προϊόντων στη Γερμανία δημιούργησε την υψηλότερη προστιθέμενη αξία ανάμεσα στα κράτη-μέλη το 2006 που αντιστοιχούσε στο 1/5 περίπου της προστιθέμενης αξίας του υποκλάδου. Ακόμα 1/3 (32,7%) της προστιθέμενης αξίας προήλθε από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία μαζί. Ανάμεσα στα κράτη-μέλη για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η Κύπρος ήταν η πλέον εξειδικευμένη στην παραγωγή αρτοσκευασμάτων, ζαχαρωδών και άλλων προϊόντων και μάλιστα με μεγάλη απόσταση από τις υπόλοιπες χώρες (Πίνακας 1.22).

Πίνακας 1.22

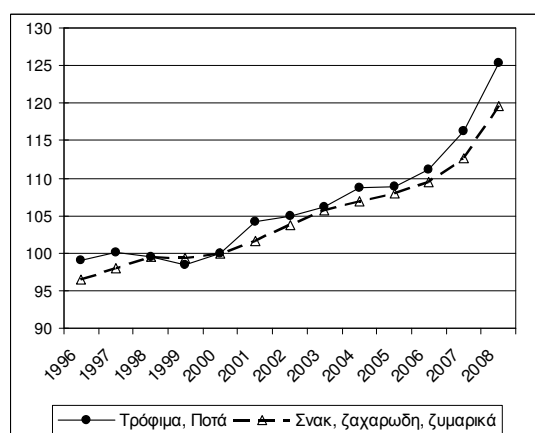
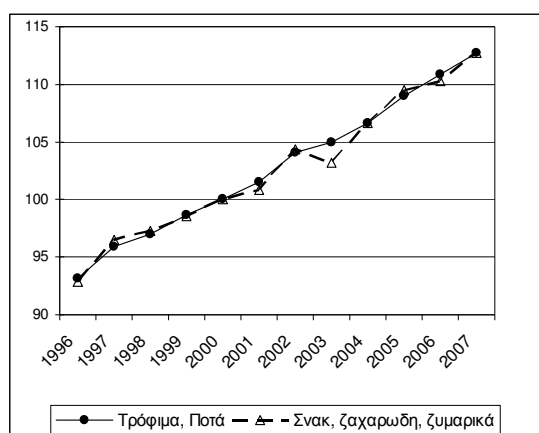
Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Σνάκ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά», 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Γερμανία	19,3	Γερμανία	20,7	Κύπρος	273,8	Κύπρος	290,0
2	Ην. Βασίλειο	17,4	Γαλλία	14,0	Ιρλανδία	247,6	Ελλάδα	161,7
3	Γαλλία	15,3	Ιταλία	12,2	Ελλάδα	176,2	Ολλανδία	135,0
4	Ιταλία	11,0	Ην. Βασίλειο	8,8	Ολλανδία	154,8	Γαλλία	131,7
5	Ισπανία	6,7	Πολωνία	7,6	Λετονία	147,6	Βέλγιο	130,0

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Eurostat

Διάγραμμα 1.6

Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου «αρτοσκευάσματα, σνακ, ζαχαρώδη», ΕΕ-25
Δείκτης Παραγωγής Δείκτης Τιμών Εγχώριας Παραγωγής

Πηγή: Eurostat (STS)

Ο δείκτης παραγωγής του υποκλάδου αυξήθηκε κατά μέσο όρο 1,6% ετησίως, συμβαδίζοντας με τον ευρύτερο κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού, παρά την ελαφρά πτώση (λιγότερο από 1%) το 2003 και το 2006. Ο δείκτης τιμών εγχώριας παραγωγής παρουσίαζε μέση ετήσια αύξηση 1,3% κατά την περίοδο 1996 με 2006. Θα πρέπει να σημειωθεί, βέβαια, ότι η τιμή της ζάχαρης μειώθηκε εκείνη την περίοδο (0,8% ετησίως κατά μέσο όρο), παρ' όλο που και η παραγωγή ήταν φθίνουσα κατά την ίδια περίοδο. Τέλος, το μέσο κόστος προσωπικού στον υποκλάδο έφτασε στα €21,400 ανά εργαζόμενο και είναι από τα χαμηλότερα του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού.

Ο υποκλάδος των αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρώδων και ζυμαρικών στην ΕΕ-27 ήταν ο δεύτερος πιο κερδοφόρος υποκλάδος μετά από αυτόν των ποτών. Το υψηλό επίπεδο κερδοφορίας καταγράφηκε στα περισσότερα κράτη-μέλη, με το Ηνωμένο Βασίλειο (22,4%) και την Ιρλανδία (32,5%) να κατέχουν από τα υψηλότερα ποσοστά.

Στην πλευρά του εξωτερικού εμπορίου, το 2006 πάνω από το ¼ (26,1%) των εξαγωγών του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού προερχόταν από τον υπό εξέταση υποκλάδο. Η αξία των εξαγωγών αυτών έφτασε τα €14,1 δισ.. Οι εκτός Ε.Ε. εξαγωγές αποτέλεσαν το ένα τρίτο των γενικών εξαγωγών, έχοντας ως συνηθέστερους παραλήπτες τις ΗΠΑ (13%) και τη Ρωσία (8%). Από την άλλη, οι εισαγωγές αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών και ζυμαρικών στην ΕΕ-27 έφτασαν στα €6,6 δισ., προερχόμενες κυρίως από την Ελβετία (16,6%), τις ΗΠΑ (7,9%) και τη Βραζιλία (6,6%). Αποτέλεσμα των ροών αυτών ήταν ένα εμπορικό πλεόνασμα της τάξεως των €7,5 δισ. το 2006, το δεύτερο μεγαλύτερο πλεόνασμα ανάμεσα στους εννέα υποκλάδους του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού, μετά τα ποτά. Το υψηλότερο πλεόνασμα καταγράφεται στην Ολλανδία (€3,1 δισ.), ελαφρώς μεγαλύτερο από το πλεόνασμα της Γερμανίας και της Ιταλίας (€2,7 δισ. έκαστη). Το μεγαλύτερο εμπορικό έλλειμμα για τα συγκεκριμένα προϊόντα κατά το 2006, καταγράφηκε για το Ηνωμένο Βασίλειο (€2,7 δισ.).

Διάφορα Προϊόντα Τροφίμων (153: Φρούτα & Λαχανικά, 154: Έλαια & Λίπη, 156: Άμυλα, 157: Ζωοτροφές)

153: Επεξεργασμένα & Διατηρημένα Φρούτα & Λαχανικά

Η επεξεργασία και η διατήρηση φρούτων και λαχανικών αποτέλεσε τη βασική δραστηριότητα περίπου 10.000 επιχειρήσεων στην ΕΕ-27, οι οποίες παρήγαγαν €11,4 δισ. προστιθέμενης αξίας το 2006, αντιπροσωπεύοντας το 6,0% της συνολικής προστιθέμενης αξίας του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Με 280 χιλιάδες εργαζόμενους στον υποκλάδο, η παραγωγικότητα της εργασίας ήταν €40.000 ανά εργαζόμενο, ελαφρώς χαμηλότερη από τον μέσο όρο του κλάδου. Το μέσο κόστος εργασίας (€24 χιλιάδες ανά εργαζόμενο) και το μικτό λειτουργικό περιθώριο (9,9%) ήταν παρόμοια με τους αντίστοιχους μέσους όρους του ευρύτερου κλάδου.

Η παρασκευή επεξεργασμένων και διατηρημένων φρούτων και λαχανικών στο Ηνωμένο Βασίλειο προσέφερε περίπου το 19,0% της προστιθέμενης αξίας που η δραστηριότητα αυτή δημιούργησε στην ΕΕ-27 το 2006, ακολουθούμενη από τη Γερμανία (13,2%). Ανάμεσα στα κράτη-μέλη για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η Ελλάδα και η Κύπρος ήταν οι πλέον εξειδικευμένες χώρες σε αυτή τη δραστηριότητα.

Πίνακας 1.23

Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Παρασκευασμένα και διατηρημένα φρούτα & λαχανικά», 2004

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Ην. Βασίλειο	18,9	Πολωνία	15,4	Πολωνία	271,4	Ελλάδα	287,5
2	Γερμανία	13,2	Ην. Βασίλειο	13,5	Κύπρος	257,1	Κύπρος	212,5
3	Ισπανία	12,6	Ισπανία	12,8	Ελλάδα	242,9	Πολωνία	200
4	Γαλλία	11,2	Γερμανία	10,8	Ισπανία	157,1	Βουλγαρία	175
5	Ιταλία	11,2	Ιταλία	10,7	Ολλανδία	157,1	Ισπανία	175

Πηγή: Eurostat

Η αξία των ευρωπαϊκών (Ε.Ε-27) εξαγωγών επεξεργασμένων και διατηρημένων φρούτων και λαχανικών το 2006 ήταν €3,2 δισ., περίπου €2,4 δισ. μικρότερη από την αξία των εισαγωγών. Περίπου οι μισές από τις εισαγωγές αυτές προήλθαν από την Τουρκία, την Κίνα και τη Βραζιλία. Οι ΗΠΑ και η Ρωσία αποτέλεσαν τις κύριες εξαγωγικές αγορές, καθώς απορρόφησαν περίπου το 31,9% των εξαγωγών της Ε.Ε.-27 από τον συγκεκριμένο υποκλάδο. Θα πρέπει να σημειωθεί, εντούτοις, ότι το ύψος των εξαγωγών από αυτόν τον υποκλάδο είναι σχετικά μικρή, αποτελώντας μόλις το 17,7% όλων των εξαγωγών τροφίμων – ποτών – καπνού από τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

154: Ζωικά & Φυτικά Έλαια & Λίπη

Περίπου 9,000 επιχειρήσεις στην ΕΕ-27 είχαν ως κύρια δραστηριότητα την παρασκευή ζωικών και φυτικών ελαίων και λιπών το 2006 και δημιούργησαν σχεδόν €4,0 δισ. προστιθέμενης αξίας, το 2% της προστιθέμενης αξίας του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Το κόστος προσωπικού άγγιξε τα €30,400 ανά εργαζόμενο, δηλαδή αρκετά πιο υψηλό από το μέσο αντίστοιχο κόστος στην ΕΕ-27. Το μεγαλύτερο μέρος της προστιθέμενης αξίας (57,1%) προέρχεται από την παραγωγή του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας και της Γερμανίας. Από πλευράς εξειδίκευσης, η Ελλάδα ήταν η πλέον εξειδικευμένη χώρα-μέλος, έχοντας υπερδιπλάσιο δείκτη εξειδίκευσης με βάση την απασχόληση και την προστιθέμενη αξία από τη δεύτερη Ισπανία και Κύπρο αντίστοιχα (Πίνακας 1.24).

Το 2004, η ΕΕ-27 εμφανίζει έλλειμμα στο εμπορικό της ισοζύγιο, σε ό,τι αφορά στον συγκεκριμένο υποκλάδο, ύψους €6,8 δισ.. Το έλλειμμα αυτό ήταν το δεύτερο υψηλότερο στον κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού. Οι εισαγωγές σε αυτά τα έλαια και λίπη αποτέλεσαν περίπου το 1/5 (19,5%) όλων των ευρωπαϊκών εισαγωγών σε τρόφιμα-ποτά και καπνό, με αξία €9,4 δισ.. Σχεδόν οι μισές εισαγωγές αυτών ήλθαν από την Βραζιλία και την Αργεντινή.

Πίνακας 1.24
Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Ζωικά & Φυτικά Έλαια & Λίπη», 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Ην. Βασίλειο	24,5	Γερμανία	13,2	Λετονία	225	Ρουμανία	250
2	Γαλλία	16,7	Ρουμανία	12,2	Ρουμανία	175	Ελλάδα	175
3	Γερμανία	15,9	Γαλλία	11,8	Ην. Βασίλειο	175	Κύπρος	150
4	Ιταλία	10,3	Ην. Βασίλειο	10,6	Ελλάδα	150	Βέλγιο	125
5	Ισπανία	5,7	Πολωνία	10,2	Κύπρος	150	Λιθουανία	125

Πηγή: Eurostat

156: Προϊόντα Μύλων, Δημητριακών, Άμυλα & Αμυλώδη Προϊόντα

Η παραγωγή δημητριακών και αμυλωδών προϊόντων συγκεντρώνει περίπου 8 χιλιάδες επιχειρήσεις στην ΕΕ-27, οι οποίες παρήγαγαν €6,6 δισ. προστιθέμενης αξίας, δηλαδή το 4,0% της προστιθέμενης αξίας του συνόλου του κλάδου το 2006. Το 26,4% της προστιθέμενης αξίας προήλθε από επιχειρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο. Οι εργαζόμενοι στον υποκλάδο αυτόν ανήλθαν σε 121,200 άτομα, δηλαδή το 2,6% του εργατικού δυναμικού του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Η Ρουμανία και η Βουλγαρία είναι οι πλέον εξειδικευμένες στον σχετικό υποκλάδο, με βάση τον ορισμό που έχουμε υιοθετήσει από την αρχή της ανάλυσης.

Το κόστος προσωπικού στον υποκλάδο αποτέλεσε ένα μικρό ποσοστό (10,6%) της συνολικής δαπάνης, σε σύγκριση με το σύνολο της μη χρηματοπιστωτικής οικονομίας (16,4%). Μολαταύτα, το μέσο κόστος προσωπικού στον υποκλάδο (€30 χιλιάδες ανά εργαζόμενο) ήταν σχεδόν κατά 1/10 υψηλότερο από τη μη-χρηματοπιστωτική οικονομία. Η παραγωγικότητα της εργασίας έφτασε τις €53,400 ανά εργαζόμενο, ξεπερνώντας κατά 1/3 τον μέσο όρο της μη-χρηματοπιστωτικής οικονομίας.

Οι εξαγωγές της ΕΕ-27 προϊόντων μύλων, δημητριακών, αμύλων και αμυλωδών προϊόντων είχαν €1,7δισ. αξία το 2006, συνιστώντας το 3,2% της αξίας των εξαγωγών της ΕΕ-27 επί του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού στο σύνολό του.

Πίνακας 1.25

Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Προϊόντα Μύλων, Δημητριακών, Άμυλα», 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-25 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-25 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Ην. Βασίλειο	26,4	Γερμανία	12,3	Ουγγαρία	234,6	Ρουμανία	383,7
2	Γαλλία	15,4	Ρουμανία	12,3	Ρουμανία	203,9	Βουλγαρία	264,8
3	Γερμανία	14,8	Ην. Βασίλειο	11,7	Βουλγαρία	190,2	Ουγγαρία	207,6
4	Ιταλία	11,1	Γαλλία	11,4	Σλοβακία	186,8	Σλοβακία	194,9
5	Ισπανία	6,0	Πολωνία	10,0	Πολωνία	156,6	Πολωνία	167,4

Πηγή: Eurostat

157: Παρασκευασμένες Ζωοτροφές

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Μεταποίησης Ζωοτροφών (European Feed Manufacturers' Federation) η παραγωγή συνθετικών ζωοτροφών για την κτηνοτροφία ανήλθε σε 142,476 εκατ. τόνους το 2006, από τους οποίους το 34% αφορούσε χοιροτροφές, το 31% ορνιθοτροφές και το 27% ζωοτροφές βοοειδών.

Πίνακας 1.26

Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Παρασκευασμένες Ζωοτροφές», 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-25 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-25 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Γαλλία	19,6	Γαλλία	16,3	Ουγγαρία	240,2	Σλοβακία	194,8
2	Γερμανία	14,7	Ισπανία	11,3	Πολωνία	218,3	Ουγγαρία	194,8
3	Ην. Βασίλειο	13,8	Γερμανία	11,0	Ολλανδία	210,4	Τσεχία	183,0
4	Ισπανία	10,5	Ην. Βασίλειο	10,0	Τσεχία	190,4	Ολλανδία	159,4
5	Ολλανδία	9,7	Πολωνία	8,2	Πορτογαλία	156,9	Πορτογαλία	145,9

Πηγή: Eurostat (SBS)

Στην ΕΕ-27 υπάρχουν περίπου 5.200 επιχειρήσεις με κύρια ασχολία την παραγωγή ζωοτροφών το 2006. Οι επιχειρήσεις αυτές απασχόλησαν 130,000 εργαζομένους και δημιούργησαν €7,4 δις. προστιθέμενης αξίας. Οι κύριοι παραγωγοί ήταν η Γαλλία, η Γερμανία, και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ανάμεσα στα κράτη-μέλη για τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία¹¹, εντούτοις, η Σλοβακία, η Ουγγαρία και η Τσεχία ήταν οι πλέον εξειδικευμένες, μιας και η συνεισφορά των δραστηριοτήτων αυτών στην προστιθέμενη αξία της μη-χρηματοπιστωτικής οικονομίας ήταν περισσότερο από διπλάσια από τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

Πίνακας 1.27
Παραγωγή Συνθετικών Ζωοτροφών, 2006

Σε χιλιάδες τόνους	ΕΕ-25
Σύνολο	142.470
Χοιροτροφές	48.596
Ορνιθοτροφές	44.475
Ζωοτροφές Βοοειδών	38.105
Άλλες	8.804
Υποκατάστατα γάλακτος	1.591
Ξηρή τροφή κατοικιδίων	899

Πηγή: FEFAC, <http://www.fefac.org>

Ποτά (159)

Το καταναλωτικό πρότυπο των ποτών εμφανίζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ-27, οι οποίες σχετίζονται με την κουλτούρα, τις παραγωγικές διαδικασίες και στην περίπτωση του εμφιαλωμένου νερού, με την ποιότητά του στην εκάστοτε χώρα.

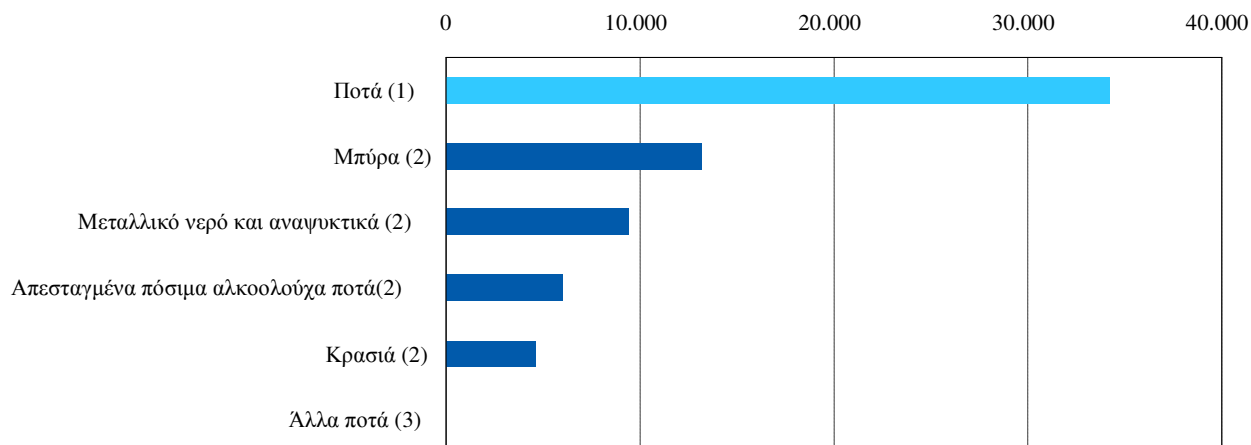
Ο υποκλάδος των ποτών στην ΕΕ-27 αποτελείται από 22.000 επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν €34,0 δισ. προστιθέμενης αξίας, το δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο (18,0%) εντός του κλάδου. Η παραγωγή μπύρας ανέρχεται σε €13,2 δισ. προστιθέμενης αξίας το 2004, το μεγαλύτερο ποσό σε επίπεδο προϊόντων υποκλάδου. Ταυτόχρονα, η παραγωγή μεταλλικού νερού και αναψυκτικών δημιούργησε €9,4 δισ., η παραγωγή απεσταγμένων πόσιμων αλκοολούχων ποτών €6 δισ. και η παραγωγή κρασιών άλλα €4.6 δισ. προστιθέμενης αξίας. Ο υποκλάδος των ποτών αποτελεί και έναν πολύ σημαντικό εργοδότη, απασχολώντας 460.000 εργαζόμενους σε όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 –ποσοστό που αναλογεί στο 9,9% όλων των εργαζομένων στον κλάδο τροφίμων-ποτών-καπνού το 2006.

Το Ηνωμένο Βασίλειο (18,9%), η Γερμανία (15,1%) και η Γαλλία (14,2%) δημιούργησαν σχεδόν το ήμισυ της προστιθέμενης αξίας του υποκλάδου των ποτών στην ΕΕ-27 το 2006, ενώ η Ελλάδα, η Λετονία και η Ιρλανδία ήταν οι χώρες με τη μεγαλύτερη εξειδίκευση.

¹¹ Δανία, Ελλάδα, Κύπρος, Λιθουανία, Λουξεμβούργο και Μάλτα μη διαθέσιμα στοιχεία

Διάγραμμα 1.7

Διάρθρωση Προστιθέμενης Αξίας ανά δραστηριότητα, ΕΕ-25, 2003

(1) Προστιθέμενη αξία, 2003

(2) Στρογγυλοποιημένη εκτίμηση

(3) Μη διαθέσιμα, μερίδιο της προστιθέμενης αξίας περίπου 3%

Πηγή: Eurostat (SBS)

Πίνακας 1.28

Κατάταξη των 5 πρώτων Κρατών-Μελών στην προστιθέμενη αξία και απασχόληση του υποκλάδου «Ποτών», 2006

Σειρά	Μερίδιο Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της ΕΕ-27 (%)		Μερίδιο απασχόλησης στην ΕΕ-27 (%)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Προστιθέμενη Αξία (ΕΕ-27=100)		Δείκτης Εξειδίκευσης με Βάση την Απασχόληση (ΕΕ-27=100)	
1	Ην. Βασίλειο	18,9	Γερμανία	16,2	Ρουμανία	250	Ελλάδα	192,3
2	Γερμανία	15,1	Ισπανία	11,4	Ελλάδα	230	Λετονία	192,3
3	Γαλλία	14,2	Ην. Βασίλειο	10,6	Λιθουανία	225	Ιρλανδία	161,5
4	Ισπανία	13,8	Γαλλία	9,6	Λετονία	205	Ισπανία	153,8
5	Ιταλία	6,9	Ιταλία	8,2	Ισπανία	175	Ουγγαρία	153,8

Πηγή: Eurostat

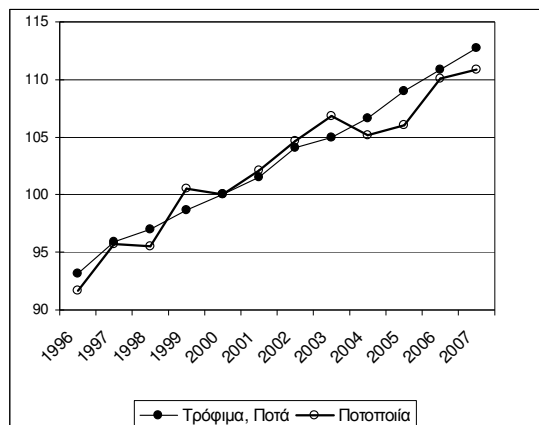
Κατά την περίοδο 1996-2006, παρατηρήθηκε ανοδική τάση του Δείκτη Παραγωγής των ποτών στην ΕΕ-27, συναφής με την επικρατούσα τάση στο σύνολο του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Ο δείκτης των ποτών, εντούτοις, παρουσίασε σχετική αστάθεια, με σημαντικές αυξήσεις παραγωγής το 1997 (4,4%), το 1999 (5,3%) και 2003 (2,3%) που ακολουθήθηκαν από σχετικά μικρές πτώσεις (μεταξύ του 0,8% και 1,4%). Ο δείκτης παραγωγής για τα ποτά αυξήθηκε κατά 3,5% το 2006, φτάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο της δεκαετίας. Η σημαντικότερη αύξηση παραγωγής παρατηρήθηκε για το μεταλλικό νερό και τα αναψυκτικά (μέση ετήσια αύξηση 3,3%).

Στην περίπτωση του κρασιού, η παραγωγή ήταν σταθερή σε σχετικά υψηλά επίπεδα από το 2002 και έπειτα, ενώ και η παραγωγή της μπίρας είναι σταθερή από το 2000¹².

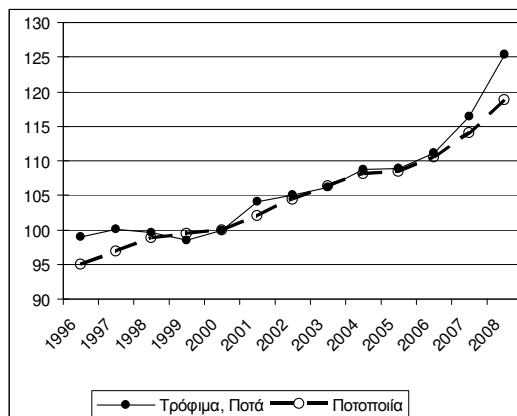
Διάγραμμα 1.8

Εξέλιξη βασικών δεικτών του υποκλάδου «ποτά» στην ΕΕ-25, 2007

Δείκτης Παραγωγής

Δείκτης Τιμών Εγχώριας Παραγωγής

Πηγή: Eurostat (STS)

Οι εξαγωγές σε μη-ευρωπαϊκές χώρες (44,6%) κατέλαβαν το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές του συνόλου του κλάδου τροφίμων-ποτών-καπνού. Η αξία των εξαγωγών των χωρών-μελών της ΕΕ-27 για το 2006 άγγιξε τα €16,8 δισ., το 31,1 % της αξίας του συνόλου των εξαγωγών του ευρύτερου κλάδου. Η κύρια αγορά για τις ευρωπαϊκές εξαγωγές ήταν οι ΗΠΑ (41,7%), με μεγάλη διαφορά από τη δεύτερη Ιαπωνία (6,8%). Οι εξαγωγές οινοπνευματωδών ποτών και κρασιών αντιστοιχούν περισσότερο από δύο τρίτα (70,9%) της αξίας των εξαγωγών της ΕΕ-27 σε ποτά.

Η αξία των εισαγωγών ποτών στην ΕΕ-27 ήταν περίπου €4,5 δισ. το 2006 και επομένως, το εμπορικό πλεόνασμα ήταν €12,3 δισ.. Παραπάνω από το ήμισυ (53,9%) του συνόλου των ευρωπαϊκών εισαγωγών ποτών αντιστοιχεί στα κρασιά (με αξία €2,4 δισ. το 2006), με μεγαλύτερα μερίδια να αποδίδονται στην Αυστραλία (35,9%), τη Χιλή (18,1%) και τη Νότιο Αφρική (15,7%). Το μεγαλύτερο μέρος του εμπορικού πλεονάσματος του 2006 προήλθε από τα οινοπνευματώδη ποτά (€5,4 δισ.), με επίσης σημαντική τη συμβολή του κρασιού (€3,1 δισ.).

Ανάμεσα στα κράτη-μέλη, η Γαλλία κατέγραψε το μεγαλύτερο εμπορικό πλεόνασμα (εντός και εκτός Ε.Ε.) στα ποτά το 2006 (€8,6 δισ.), ακολουθούμενη από την Ιταλία (€ 3,1 δισ.) – και οι δύο χώρες είχαν τεράστιο πλεόνασμα από τον τομέα των κρασιών. Η Αυστρία, επίσης κατέγραψε σημαντικό εμπορικό πλεόνασμα, προερχόμενο από τον τομέα του μεταλλικού νερού και των αναψυκτικών.

¹² Το IOBE έχει πρόσφατα εκπονήσει κλαδική μελέτη για τον κλάδο της οινοποίησης στην Ελλάδα.

Πίνακας 1.29
Εξωτερικό Εμπόριο Ποτών (ΕΕ-27, 2006)

	Εξαγωγές εκτός ΕΕ (€ εκατ.)	Μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών (%)	Εισαγωγές από χώρες εκτός ΕΕ (€ εκατ.)	Μερίδιο στο σύνολο των εισαγωγών (%)	Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκατ.)
Ποτά	16.803	31,1	4.480	9,3	12.323
Οινοπνευματώδη Ποτά	6.374	11,8	950	2,0	5424
Αιθυλ. Αλκοόλη	53	0,1	295	0,6	-242
Κρασί	5.541	10,3	2.414	5,0	3.127
Μηλίτης και άλλα φρουτώδη κρασιά	59	0,1	20	0,0	38
Άλλα μη αποσταγμένα ζυμωμένα ποτά	137	0,3	3	0,0	134
Μπίρα από βύνη	1938	3,6	258	0,5	1.681
Ούισκι από βύνη	599	1,1	7	0,0	593
Μεταλλικά νερά και αναψυκτικά	2.101	3,9	534	1,1	1.568

Πηγή: Eurostat (Comext)

1.2.1. Εξωτερικό Εμπόριο ανά Υποκλάδο

Όπως έχει αναφερθεί και νωρίτερα, το βασικότερο εξαγωγικό προϊόν της Ε.Ε.-27 είναι τα ποτά, ενώ το βασικότερο είδος που εισάγεται στην Ε.Ε. είναι τα φρούτα και λαχανικά με τα ψάρια να ακολουθούν.

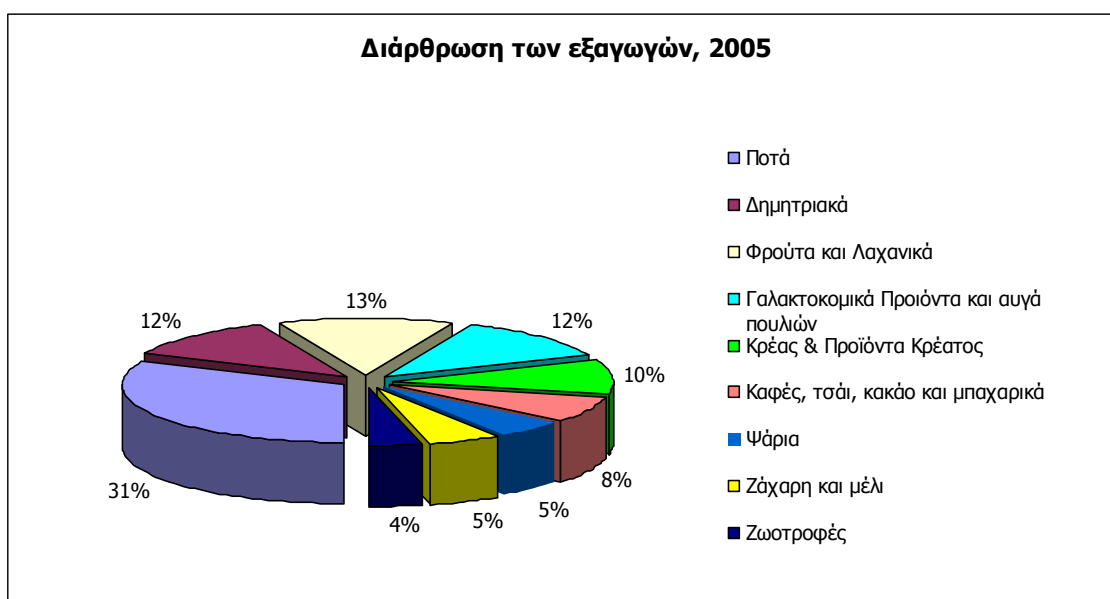
Αναλυτικότερα σε επίπεδο προϊόντων, τέσσερις υποκλάδοι ξεχωρίζουν όσον αφορά στο εμπόριο με μη-ευρωπαϊκές χώρες: τα «ποτά», τα «γαλακτοκομικά προϊόντα», τα «προϊόντα κρέατος» και «διάφορα προϊόντα» τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων αγαθών όπως σοκολάτα, μπισκότα, προϊόντα ζαχαροπλαστικής, ζυμαρικά, προμαγειρευμένα γεύματα κ.ά. Τα «ποτά» και τα «διάφορα προϊόντα» αποτελούν τους δύο σημαντικότερους υποκλάδους σε όρους εξαγωγών. Αν και παρουσιάζουν κάθε χρόνο διακυμάνσεις, οι εξαγωγές κρασιών και αλκοολούχων ποτών κατέγραψαν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 5% και 9% αντιστοίχως. Οι πωλήσεις των αναψυκτικών αυξήθηκαν σημαντικά και έφτασαν το €1,1 δισ.. Το «κρέας» και τα «γαλακτοκομικά προϊόντα» κατέγραψαν χαμηλές εξαγωγές το 2005. Στις κατηγορίες αυτές, προϊόντα μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας όπως το τυρί και το βιομηχανοποιημένο χοιρινό, συνεχίζουν να πραγματοποιούν σημαντικές πωλήσεις στις εξω-ευρωπαϊκές αγορές.

Πίνακας 1.30
Εμπορικό ισοζύγιο των υποκλάδων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών
στην ΕΕ-27, 2005

	Εξαγωγές			Εισαγωγές			Εμπορικό Ισοζύγιο		
Σε εκατ. €	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Ποτά	12.983	12.895	13.846	3.437	3.798	3.842	9.547	9.097	10.003
Δημητριακά	6.043	5.047	5.246	2.798	2.898	2.587	3.245	2.149	2.659
Φρούτα και Λαχανικά	5.351	5.307	5.670	15.090	16.106	17.765	-9.739	-10.799	-12.095
Γαλακτοκομικά Προϊόντα και αυγά πουλιών	5.117	5.345	5.321	811	778	723	4.306	4.567	4.598
Κρέας & Προϊόντα Κρέατος	3.667	4.214	4.200	3.440	3.664	4.186	227	550	14
Καφές, τσάι, κακάο και μπαχαρικά	3.029	3.060	3.296	7.386	6.804	7.918	-4.357	-3.744	-4.622
Ψάρια	2.125	2.153	2.281	12.329	12.104	13.667	-10.204	-9.951	-11.386
Ζάχαρη και μέλι	1.885	1.677	2.272	1.831	1.932	1.958	54	-255	314
Ζωοτροφές	1.408	1.538	1.711	5.891	6.496	5.865	-4.483	-4.958	-4.154

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 1.9
Μερίδιο των Υποκλάδων στις Εξαγωγές της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών στην ΕΕ-25

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2006, οι εξαγωγές αυξήθηκαν σημαντικά (12%), ιδιαίτερα προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας, ενώ (18% του συνόλου), αλλά και τις χώρες NAFTA (17% του συνόλου). Το 2006, ο υποκλάδος των «ποτών», ειδικά το κρασί, τα αναψυκτικά και κάποια αλκοολούχα ποτά, συνέχισαν την ανοδική τους πορεία που είχε ξεκινήσει το 2005. Τα μόνα αρνητικά σημεία του κλάδου είναι η χαμηλή εξαγωγική επίδοση κάποιων προϊόντων, όπως το βούτυρο, το συμπυκνωμένο γάλα και τα ζαχαρώδη στις αγορές τρίτων χωρών.

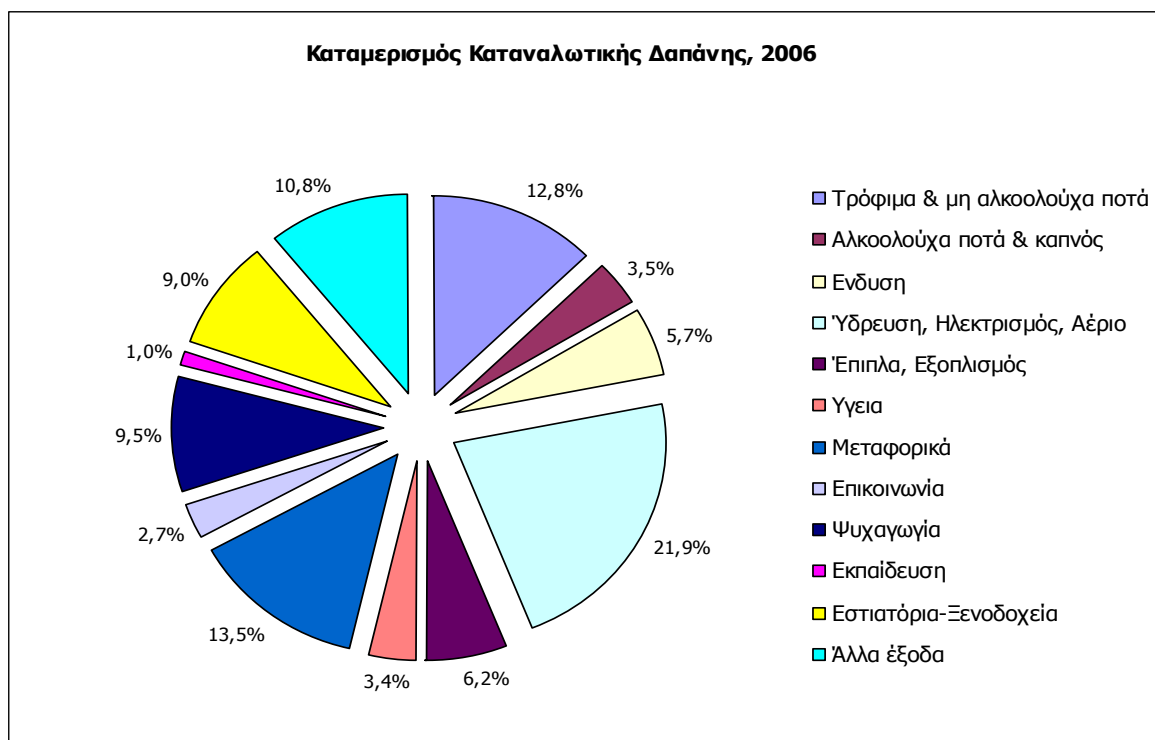
	2005	2006	% Μεταβολή 2006/2005
Εξαγωγές	22.309	25.003	12%
Εισαγωγές	20.201	22.301	10%

1.3 Καταναλωτική δαπάνη

Το 2005, τα ευρωπαϊκά νοικοκυριά διέθεσαν κατά μέσο το 12,4% των συνολικών δαπανών τους σε τρόφιμα και μη-αλκοολούχα ποτά. Το 2006, το ποσοστό αυτό ανήλθε περίπου σε 13%. Τα τελευταία δέκα χρόνια, η μέση αυτή δαπάνη έχει μειωθεί κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Δαπάνες που σχετίζονται με «στέγη, νερό και ενέργεια» και «μετακινήσεις» αφορούν στο μεγαλύτερο μέρος της κατανάλωσης (22% και 14% αντιστοίχως). Άλλωστε σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η σχετική συμμετοχή της δαπάνης για τρόφιμα στη συνολική καταναλωτική δαπάνη βαίνει μειούμενη, τάση η οποία αναφέρεται ως νόμος του Engel. Σύμφωνα με τη λογική αυτού του νόμου, όσο ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο (κατά κεφαλήν εισόδημα) σε μία χώρα, τόσο περιορίζεται το μερίδιο των δαπανών των νοικοκυριών που κατευθύνεται σε αυτή την κατηγορία δαπανών.

Στο 90% των νέων κρατών-μελών τα νοικοκυριά ξοδεύουν περισσότερο από το 15% του προϋπολογισμού τους σε τρόφιμα και μη-αλκοολούχα ποτά. Το ποσοστό αυτό είναι σημαντικά χαμηλότερο στις βόρειες χώρες, φτάνοντας μόλις 6% στην Ιρλανδία. Γίνεται επομένως σαφές, ότι η κατανάλωση τροφίμων στην ΕΕ, αλλά και παγκοσμίως, διαφέρει από κράτος σε κράτος. Παράγοντες όπως η κουλτούρα, η παράδοση, η σύνθεση του νοικοκυριού, το εισόδημα και ο βαθμός αστικοποίησης μπορούν να επηρεάσουν τις συνήθειες της κάθε χώρας. Έτσι, από το 1995 ως το 2000 καταγράφεται μείωση της σημασίας των προϊόντων αυτών στο σύνολο των δαπανών των νοικοκυριών (Διάγραμμα 1.11).

Διάγραμμα 1.10
Καταμερισμός Καταναλωτικής Δαπάνης του μέσου Ευρωπαϊκού Νοικοκυριού, 2006
(τρέχουσες τιμές)

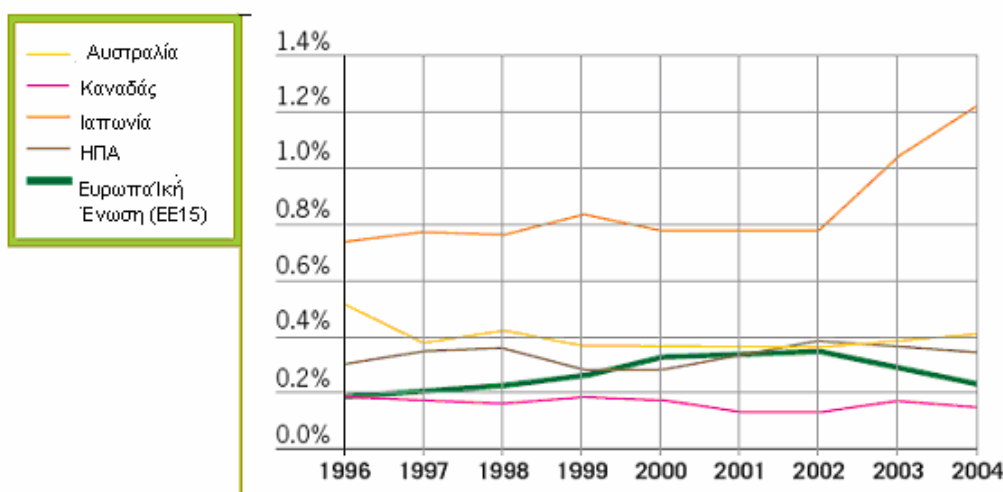

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Πράγματι, από τον Πίνακα 1.31 είναι φανερό η ισχύς του νόμου αυτού καθώς διαπιστώνεται: (α) η μείωση αυτού του μεριδίου σε χώρες όπως οι Λιθουανία, Λετονία, Βουλγαρία κ.τ.λ. και τελικά - λόγω των νέων μελών - στο σύνολο της ΕΕ-27, (β) η διαφοροποίηση αυτού του μεριδίου, ανάλογα με το βιοτικό επίπεδο της κάθε χώρας. Άλλωστε στα νέα μέλη, παρατηρείται εντονότερη μείωση της καταναλωτικής δαπάνης για τρόφιμα την τελευταία εξαετία σε σχέση με τις χώρες της Ευρωζώνης που απολαμβάνουν υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα. Εν γένει, η τάση αυτή εξασθενεί σταδιακά, καθώς το μερίδιο των δαπανών σταθεροποιείται σε ένα επίπεδο ανά χώρα. Άλλωστε, με δεδομένη την ποιοτική αλλαγή στα χαρακτηριστικά των τροφίμων, είναι φυσιολογικό σε χώρες υψηλού βιοτικού επιπέδου, η τάση μείωσης να αντισταθμίζεται από τη στροφή προς ακριβότερα – ποιοτικότερα τρόφιμα. Αποτέλεσμα είναι τελικά η συμβολή αυτή να διατηρείται σε ένα επίπεδο που αντικατοπτρίζει περισσότερο μία ισορροπία ποιότητας στο εθνικό καταναλωτικό πρότυπο¹³.

Διάγραμμα 1.11

Ε&Α ως ποσοστό της συνολικής παραγωγής της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών σε διάφορες χώρες

Πηγή: CIAA, Review of Key Competitiveness Indicators, 2008 report

¹³ Αναλυτικότερα στοιχεία και εκτενέστερη ανάλυση περιλαμβάνεται σε πρόσφατο κείμενο εργασίας του IOBE. Μπορείτε να το κατεβάσετε από το <http://www.iobe.gr/media/sebt/sebtfinal.pdf>.

Πίνακας 1.31
% συμμετοχής της δαπάνης σε Τρόφιμα στη συνολική εγχώρια καταναλωτική δαπάνη

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Βέλγιο	12,07%	12,21%	12,65%	12,99%	13,02%	12,94%	12,63%
Βουλγαρία	28,46%	28,05%	28,86%	28,22%	27,46%	25,93%	:
Τσεχία	18,59%	18,70%	18,34%	17,57%	17,13%	16,92%	16,40%
Δανία	12,26%	12,23%	12,08%	11,83%	11,48%	:	:
Γερμανία	11,49%	11,27%	11,27%	11,22%	11,28%	11,28%	11,20%
Εσθονία	20,58%	19,78%	19,67%	19,36%	18,92%	18,49%	16,62%
Ιρλανδία	8,51%	8,24%	7,97%	7,62%	8,00%	7,74%	7,49%
Ελλάδα	15,1%	15,6%	15,7%	15,7%	15,3%	15,6%	15,8%
Ισπανία	14,28%	14,16%	14,28%	14,06%	13,58%	13,31%	13,07%
Γαλλία	14,12%	13,84%	13,70%	13,59%	13,48%	13,34%	13,10%
Ιταλία	15,06%	14,80%	14,80%	14,86%	14,78%	14,97%	15,00%
Κύπρος	14,71%	14,15%	13,57%	13,32%	13,16%	13,24%	13,15%
Λετονία	25,13%	24,01%	24,08%	22,71%	21,11%	20,66%	:
Λιθουανία	30,45%	28,76%	27,57%	26,81%	27,13%	26,47%	25,11%
Λουξεμβούργο	9,45%	9,55%	9,23%	8,60%	8,37%	8,34%	8,74%
Ουγγαρία	18,88%	17,98%	17,69%	17,75%	17,57%	17,00%	16,48%
Μάλτα	16,63%	17,18%	17,08%	16,87%	16,80%	16,55%	16,78%
Ολλανδία	11,18%	11,06%	11,13%	11,21%	11,35%	11,24%	11,50%
Αυστρία	10,59%	10,52%	10,54%	10,52%	10,54%	10,58%	10,53%
Πολωνία	22,83%	23,82%	23,34%	22,61%	23,44%	23,75%	23,85%
Πορτογαλία	17,10%	17,23%	17,36%	17,57%	17,45%	17,30%	17,31%
Ρουμανία	34,70%	38,15%	37,53%	37,69%	36,06%	33,21%	32,80%
Σλοβενία	16,75%	16,48%	16,22%	16,16%	15,93%	15,60%	15,10%
Σλοβακία	23,41%	22,35%	21,64%	22,71%	21,40%	20,97%	21,06%
Φινλανδία	12,61%	12,56%	12,31%	12,29%	12,10%	12,07%	12,01%
Σουηδία	12,04%	12,20%	12,23%	12,28%	12,24%	12,16%	12,27%
Ην. Βασίλειο	9,87%	9,47%	9,32%	9,19%	9,17%	9,16%	9,21%
Τουρκία	26,49%	28,39%	26,99%	26,40%	24,36%	24,62%	24,47%
Ισλανδία	15,06%	15,61%	16,02%	15,11%	14,93%	14,19%	13,96%
Νορβηγία	14,46%	14,67%	14,79%	14,58%	13,96%	13,69%	:
Ελβετία	10,56%	10,64%	10,53%	10,59%	10,42%	10,52%	10,60%
Ε.Ε. 27	13,04%	12,83%	12,77%	12,69%	12,66%	12,68%	12,69%
Ε.Ε. 15	12,13%	12,12%	12,12%	12,12%	12,09%	12,10%	12,08%

Πηγή: Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί (Τελική κατανάλωση σε όγκο, Λογαριασμοί ESA95, 10/09/2008)

Η Ελλάδα φαίνεται να έχει μάλλον προσεγγίσει το επίπεδο αυτό, αφού έχει προηγηθεί σε προηγούμενες δεκαετίες αυτή η διαδικασία προσαρμογής. Κατά μέσο όρο, την περίοδο 2000-2006, το 14,5% των δαπανών κατευθύνεται σε τρόφιμα, ενώ το 1995 το αντίστοιχο μέγεθος ήταν 18%, και το 1984 37%. Αυτό σημαίνει ότι, ο νόμος του Engel «εφαρμόστηκε» την περίοδο 1985-1995 και έκτοτε η μείωση είναι μικρή. Η μείωση αυτή επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών, η οποία εκπονείται κάθε πέντε χρόνια και χρησιμοποιείται στην εκτίμηση των συντελεστών στάθμισης για το Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

1.4 Προκλήσεις για τη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα που η οικονομία χαρακτηρίζεται από διαρθρωτικές αλλαγές και πιέσεις, η βιομηχανία τροφίμων-ποτών είναι αντιμέτωπη με αρκετές προκλήσεις: το πλήθος των καταναλωτικών προτιμήσεων, την ανάπτυξη της τεχνολογίας, την αύξηση των τιμών των καυσίμων, την καινοτομία και διάφορα άλλα οργανωσιακού χαρακτήρα ζητήματα (OECD, 2006).

Η παραγωγή τροφίμων και ποτών στην Ευρώπη παρουσιάζει αργό ρυθμό ανάπτυξης, σε σύγκριση ειδικά με τις ταχέως αναπτυσσόμενες Βραζιλία και Κίνα. Τα τελευταία πέντε έτη η ευρωπαϊκή βιομηχανία μεγάλωσε μόνο κατά 6%, ενώ οι αντίστοιχες βιομηχανίες της Βραζιλίας και της Κίνας επεκτάθηκαν κατά 67% και 186% αντιστοίχως. Η δυναμική δηλαδή διεύρυνση των αναπτυσσόμενων χωρών είναι εμφανής και φανερώνει την αυξανόμενη πίεση την οποία αναμένεται να δεχτεί η ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η μεγέθυνση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας μπορεί να χαρακτηριστεί μέτρια ακόμα και σε σχέση με την κραταιά ανταγωνίστριά της, τις ΗΠΑ. Σε αυτό συμβάλλει και το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της εργασίας εξακολουθεί να είναι χαμηλότερη απ' ό,τι στις ΗΠΑ και σε άλλες προηγμένες οικονομίες, παρά την προσπάθεια που καταβάλλεται για αύξηση της παραγωγής προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Εντούτοις, η παραγωγικότητα της εργασίας στην ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων και ποτών παρουσιάζει θετική πορεία (8% αύξηση το 2006), σε αντίθεση με τις ΗΠΑ (3%), τον Καναδά ή την Ιαπωνία. Οι αναπτυσσόμενες Βραζιλία και Κίνα, όμως παρουσιάζουν και πάλι ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας της εργασίας ύψους 15% και 14% αντιστοίχως.

Ο ρυθμός αύξησης της προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας τροφίμων – ποτών είναι θετικός (6,6% ανάπτυξη το 2006), συνεχίζοντας να είναι υψηλότερος του αντίστοιχου ρυθμού της Αυστραλίας, των ΗΠΑ (2,1%), του Καναδά και της Ιαπωνίας, αλλά βρισκόμενος σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με την Κίνα και τη Βραζιλία (17,7% και 22,5% αντιστοίχως).

Το σημαντικότερο ίσως στοιχείο που αξίζει να σημειωθεί είναι η πτώση στο μερίδιο της ευρωπαϊκής αγοράς στις εξαγωγές τροφίμων-ποτών σε παγκόσμια κλίμακα. Το μερίδιο αυτό ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία τα τελευταία δέκα χρόνια, από 24% σε 20%, σε όφελος μεγάλων εξαγωγέων αγροτικών προϊόντων, όπως η Βραζιλία. Έχοντας φτάσει στο χαμηλότερο σημείο το 2005, το μερίδιο της Ε.Ε. στις εξαγωγές παγκοσμίως έχει ελαφρώς ανακάμψει το 2006. Κατά την ίδια περίοδο, όμως, η Κίνα και η Βραζιλία συνεχίζουν τη φρενήρη πορεία τους. Και παρ' όλο που η ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων και ποτών παραμένει ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στις παγκόσμιες αγορές τόσο οι εμπλεκόμενοι στη βιομηχανία, όσο και οι σχετιζόμενες ευρωπαϊκές αρχές θα πρέπει να στέρξουν εγκαίρως πάνω στη μειούμενη ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών προϊόντων και να συμφωνήσουν επί καινοτόμων πρωτοβουλιών που θα μετριάσουν τις επιπτώσεις του παγκόσμιου ανταγωνισμού.

Ζήτηση: πλήθος καταναλωτών

Η ζήτηση των τροφίμων εξαρτάται εν μέρει και από το μέγεθος της κάθε αγοράς. Η αύξηση του πληθυσμού στην Ε.Ε.-25 είναι χαμηλή, ακόμα και αρνητική για την ΕΕ-10. Μάλιστα, οι ανταγωνίστριες χώρες στην αρένα του παγκόσμιου εμπορίου τροφίμων (ΗΠΑ, Αυστραλία, Κίνα, Νέα Ζηλανδία κτλ) παρουσιάζουν τριπλάσια ή και τετραπλάσια αύξηση πληθυσμού, σε σχέση με την Ευρώπη. Η διαφορά αυτή στο ετήσιο ποσοστό ανάπτυξης θα επηρεάσει τη ζήτηση για τρόφιμα. Επιπροσθέτως, αν το επίπεδο ζήτησης και το είδος των ζητούμενων προϊόντων παραμείνουν αναλλοίωτα, η αύξηση του πληθυσμού θα επιφέρει αντίστοιχη αύξηση στη ζήτηση, γεγονός που ωφελεί τις ανταγωνίστριες χώρες.

Από την άλλη πλευρά οι προτιμήσεις των καταναλωτών διαδραματίζουν έναν αυξανόμενης σημασίας ρόλο στη βιομηχανία τροφίμων και ποτών. Το πλήθος των καταναλωτών στην ΕΕ25 είναι σχετικά σταθερό, αλλά η σύνθεση του πληθυσμού αλλάζει και ως γνωστόν, τείνει να γηράσκει. Ο αυξανόμενος αριθμός των μεσήλικων και των ατόμων τρίτης ηλικίας επηρεάζει άμεσα τη ζήτηση για συγκεκριμένα είδη τροφίμων και ποτών και κατά συνέπεια, καθοδηγεί την παραγωγή, το μάρκετινγκ και την καινοτομία στον κλάδο σε συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Παράλληλα, ο αριθμός των νοικοκυριών αυξάνεται ταχύτερα από τον πληθυσμό, λόγω των ατόμων που μένουν μόνο τους, χωρίς να συνιστούν οικογένεια. Η τάση αυτή επηρεάζει το καταναλωτικό πρότυπο. Μιας και τα άτομα αυτά είναι συνήθως ενεργά μέλη του εργατικού δυναμικού, τα «νοικοκυριά» δηλώνουν ότι διαθέτουν όλο και λιγότερο χρόνο για προετοιμασία γευμάτων (ο χρόνος αυτός είναι ο μικρότερος στα χρονικά και συνεχίζει να μειώνεται). Το γεγονός αυτό δημιουργεί ζήτηση για περισσότερη ευκολία στην προετοιμασία γευμάτων και για κατανάλωση διαφορετικών ειδών τροφίμων κατά τις μέρες εργασίας. Ταυτόχρονα, στις προηγμένες οικονομίες παρατηρείται το φαινόμενο αύξησης του αριθμού τροφίμων που καταναλώνονται ημερησίως (σνακ) και η απομάκρυνση από την κλασική μεσογειακή διαίτα, γεγονός που επηρεάζει την ποσότητα και τα είδη τροφίμων που η βιομηχανία τροφίμων καλείται να προσφέρει.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η οπτική γωνία κοινωνιολόγων, οι οποίοι θεωρούν ότι η τροφή δε βρίσκεται πλέον μόνο στις βιολογικές ανάγκες της πυραμίδας του Maslow, αλλά αποτελεί και ένα μέσο κοινωνικής ταυτότητας, μιας και οι καταναλωτές είναι πλουσιότεροι και ενσωματώνουν τη ζήτηση τροφίμων και την επιλογή τους για κανάλια διανομής στην εκπλήρωση των αναγκών τους για το αίσθημα του ανήκειν και το κοινωνικό status.

Τα ζητήματα υγείας έχουν επίσης μεγάλη σημασία για τους σημερινούς καταναλωτές. Η τάση αυτή σχετίζεται με τη γήρανση του πληθυσμού, αλλά και με την αύξηση της παχυσαρκίας και των αλλεργιών. Επίσης, σε πολλές Δυτικοευρωπαϊκές χώρες παρατηρείται ευαισθητοποίηση των καταναλωτών για ηθικά ζητήματα, όπως οικολογική παραγωγή των προϊόντων (οργανικά), πειράματα σε ζώα κ.ά. Επομένως, η βιομηχανία τροφίμων θα πρέπει να αντιδράσει εγκαίρως σε

όλες αυτές τις νέες απαιτήσεις των καταναλωτών και να προχωρήσει σε αναδιοργάνωση της παραγωγής και του τρόπου διάθεσης των προϊόντων της.

Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και τεχνολογικές εξελίξεις

Οι εξελίξεις στην τεχνολογία δε θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστη τη βιομηχανία τροφίμων-ποτών. Πέρα από τους Η/Υ και τα συνεχώς εξελισσόμενα προγράμματα λογισμικού που βοηθούν τη διαδικασία παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων, η μεγαλύτερη πρόκληση για τη βιομηχανία τροφίμων είναι η ανάπτυξη των γενετικά μεταλλαγμένων προϊόντων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί πιο στιβαρούς ελέγχους από τις ΗΠΑ στο θέμα αυτό και συνεχίζει να αρνείται την εισαγωγή προϊόντων που διατίθενται ελεύθερα στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Εντούτοις, θα πρέπει να εξεταστεί το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο, μιας και η στάση αυτή της ΕΕ πυροδοτεί συγκρούσεις με τις ΗΠΑ και στοιχίζει στην Ένωση τόνους εξαγωγίμων προϊόντων.

Εκτός από την αναδιοργάνωση της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών που παρατηρείται λόγω των αλλαγών στις προτιμήσεις των καταναλωτών, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις καινοτόμες προσεγγίσεις στη διαχείριση της αλυσίδας παροχής τροφίμων που αποτελούν παγκόσμιες τάσεις, η ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων και ποτών βρίσκεται ακόμα στη διαδικασία δομικής προσαρμογής, με στόχο να επωφεληθεί της ενοποιημένης αγοράς, της διεύρυνσης της Ένωσης και της εισαγωγής του κοινού νομίσματος. Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές αντιδρούν σε τέτοιες αλλαγές που μειώνουν δραματικά τα κόστη συναλλαγής με άλλα κράτη-μέλη. Μολαταύτα, η πραγματοποίηση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές και η μετακίνηση της μεταποίησης σε περιοχές με χαμηλότερο κόστος εργασίας απαιτούν μακροχρόνιες επενδύσεις. Η ανάληψη μιας τέτοιας στρατηγικής διαφαίνεται ευκολότερη για μεγάλες επιχειρήσεις και επομένως, ενδυναμώνεται η διαδικασία συγκέντρωσης του κλάδου που λαμβάνει, ούτως ή άλλως, χώρα.

Επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A), ανάπτυξη καινοτομίας

Οι συνεχείς αλλαγές στις προτιμήσεις των καταναλωτών και η εξέλιξη της τεχνολογίας καθιστούν την καινοτομία έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών. Σαφώς και η προσπάθεια για βελτίωση των προϊόντων ή/ και υλοποίηση νέων ιδεών δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά τώρα στον κλάδο. Εντούτοις, η άρση των συνόρων και των δασμών εντός της ΕΕ αύξησε και τον ανταγωνισμό, γεγονός που καθιστά τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων προτεραιότητα για της επιχειρήσεις του κλάδου.

Το 2004 οι επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών έφτασαν στο 0,24% της συνολικής παραγωγής της βιομηχανίας (ΕΕ-15), σε σύγκριση με το 0,29% το 2003. Το ποσοστό αυτό του 2004 είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό σε άλλες αναπτυγμένες χώρες. Ακόμα και οι μεγάλες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις επενδύουν ανά εργαζόμενο μόνο το 45% της αντίστοιχης επένδυσης των μη-ευρωπαϊκών εταιρειών.

Πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι το μέγεθος της επιχείρησης παραμένει ο καθοριστικός παράγοντας των επενδύσεων **καινοτομίας**. Οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι δραστήριες σε όλες τις κατευθύνσεις: επενδύουν σε αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, σε αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας των ήδη παραγόμενων προϊόντων, σε διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας για την παραγωγή νέων προϊόντων, σε εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής και στη βελτίωση των μεθόδων που ήδη εφαρμόζονται. Οι μικρές επιχειρήσεις από την άλλη πλευρά πρέπει να επιλέξουν μεταξύ αυτών των καινοτομικών δραστηριοτήτων¹⁴, καθώς δε διαθέτουν τους απαιτούμενους πόρους για να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση.

Επιθυμώντας να προωθήσει τις επιχειρηματικές επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει σε λειτουργία το πρόγραμμα The European Technology Platform (ETP) "Food for Life" με χρονικό ορίζοντα υλοποίησης το 2020. Επιπλέον, μέχρι στιγμής 20 ευρωπαϊκές χώρες έχουν εγκαθιδρύσει τις δικές τους εθνικές πλατφόρμες τεχνολογίας και οι υπόλοιπες βρίσκονται στο στάδιο σχεδιασμού ή υλοποίησης.

Άλλες πρωτοβουλίες της Ε.Ε. σχετικά με την ώθηση της Ε&Α αφορούν στην εστίαση του 6^{ου} Προγράμματος Πλαίσιο (Framework Programme) στις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τη διάθεση περίπου 30 εκ. ευρώ ετησίως σε ερευνητικές προσπάθειες αυτών των επιχειρήσεων, το 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο, το Competitiveness and Innovation Framework Programme (2007-2013) κ.ά.

Δεδομένου ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου χαρακτηρίζονται ως μικρομεσαίες, ο τραπεζικός δανεισμός αποτελεί την κύρια μορφή χρηματοδότησης για τις εταιρείες αυτές και επομένως η πρόσβαση στις αγορές δανεισμού είναι πολύ μεγάλης σημασίας. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις είναι πιο αδύναμες υπό αυτή την έννοια σε σχέση με αυτές των ΗΠΑ. Οι δυνατές οικονομικά χώρες συνδυάζουν υψηλή διαθεσιμότητα σε πληροφόρηση και νομικό πλαίσιο που διευκολύνει τη διεύρυνση του δανεισμού, μεταξύ άλλων. Όσον αφορά στο δανεισμό από τράπεζες, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, Αυστρία και η Σλοβενία παρέχουν ένα ευνοϊκό περιβάλλον με χαμηλό κόστος δανεισμού. Στον αντίποδα βρίσκονται η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιταλία.

Κι ενώ είναι ευρέως αποδεκτή η ανάγκη για καινοτόμα προϊόντα, η ευρωπαϊκή νομοθεσία συνεχίζει να θέτει εμπόδια στην πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου. Έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έδειξε ότι η νομοθεσία που αφορά στον έλεγχο και την έγκριση κυκλοφορίας νέων τροφίμων ευνοεί μόνο τις μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου, λόγω του υψηλού κόστους της επιστημονικής τεκμηρίωσης, του χρόνου που απαιτούν οι διαδικασίες (τρία χρόνια κατά μέσο όρο) και άλλοι κοστοβόροι παράγοντες.

Μια ακόμα πρόκληση με την οποία έρχεται αντιμέτωπη η ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων-ποτών είναι το **υψηλό κόστος των συντελεστών παραγωγής**. Το κόστος των πρώτων υλών αυξήθηκε σημαντικά το 2007 και κατά το α' εξάμηνο του 2008, τόσο στην Ευρώπη όσο και στις παγκόσμιες αγορές. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων-ποτών δεν ήταν πάντα σε θέση να

¹⁴ CIAA Benchmarking Report

μετακυλήσει το αυξημένο αυτό κόστος στον καταναλωτή. Οι αυξήσεις αυτές των τιμών οφείλονται στην αύξηση των τιμών των αγροτικών πρώτων υλών (η οποία γίνεται ακόμη πιο έντονη με την αύξηση της ζήτησης αγροτικών πρώτων υλών από κλάδους που δεν έχουν σχέση με τη διατροφή, π.χ. για την παραγωγή βιοκαυσίμων), αλλά επίσης, και από τη συνεχώς ανοδική πορεία των τιμών των διαφόρων μορφών ενέργειας, συσκευασίας και μεταφοράς.

Το επίπεδο των τιμών των πρώτων υλών (ζάχαρη, βύνη, βούτυρο, σιτάρι κτλ.) στις Ευρωπαϊκές αγορές παραμένει σε υψηλό επίπεδο συγκριτικά με τις παγκόσμιες αγορές.

Το κόστος για το ηλεκτρικό ρεύμα αποτελεί άλλο ένα σημαντικό μέρος των λειτουργικών δαπανών για τις επιχειρήσεις του κλάδου- ενδεικτικά, αυξήθηκε πάνω από 22% για την περίοδο 2005/2007. Αν και κατά μέσο όρο αντιπροσωπεύει σχετικά μικρό μερίδιο (2,1%) του συνολικού κόστους της βιομηχανίας τροφίμων, παρ' όλ' αυτά το μερίδιο αυτό φτάνει και το 8% σε επιμέρους υποκλάδους. Επίσης, οι συσκευασίες και οι μεταφορές έχουν αγγίξει υψηλότερες τιμές, κυρίως λόγω της ανόδου της τιμής του πετρελαίου. Επομένως, το κόστος της παραγωγικής διαδικασίας και η τελική τιμή ορισμένων προϊόντων επηρεάζονται σημαντικά και ποικιλοτρόπως από την άνοδο των ενεργειακών τιμών.

Πίνακας 1.32
Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος σε €/kWh

	2004	2005	2006	2007	%μεταβολή 07/04
EE-27	-	0,0672	0,0752	0,0820	-
EE-25	0,0623	0,0672	0,0755	0,0825	32,4
EE-15	0,0634	0,0682	0,0766	0,0837	32,0

Πηγή: Eurostat

Από την παραπάνω ανάλυση γίνεται σαφές ότι η βιομηχανία τροφίμων-ποτών δέχεται σημαντικές πιέσεις, κυρίως από τον ανταγωνισμό των αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά και από τις εξελίξεις της εποχής. Επομένως, καθίσταται αδήριτη η ανάγκη μεταρρυθμίσεων από την πλευρά της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, κυρίως όσον αφορά στον αγροτικό τομέα, στις διαδικασίες ελέγχου και έγκρισης νέων ειδών τροφίμων και ετικετών και σήμανσης των προϊόντων (labeling). Στόχος των μεταρρυθμίσεων αυτών θα πρέπει να είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών πρώτων υλών και άρα των τελικών, εξαγώγιμων προϊόντων. Παράλληλα, το επίκεντρο της προσοχής της βιομηχανίας θα πρέπει να συνεχίσει να είναι η παραγωγή υψηλής ποιότητας αγροτικών προϊόντων, μιας και τα προϊόντα αυτά αποτελούν τη βάση της ευρωπαϊκής διατροφικής αλυσίδας και το σημαντικότερο ίσως πλεονέκτημα της γεωργικής δραστηριότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ

2.1 Η Θέση του Κλάδου Τροφίμων – Ποτών στην Ελληνική Βιομηχανία

Η βιομηχανία τροφίμων-ποτών αποτελεί έναν από τους κινητήριους μοχλούς της ελληνικής μεταποίησης. Η συμβολή του κλάδου στα βασικά μεγέθη της μεταποίησης, όπως η προστιθέμενη αξία, ο αριθμός επιχειρήσεων και η απασχόληση είναι η υψηλότερη ανάμεσα σε όλους τους μεταποιητικούς κλάδους, ενώ σε όρους πωλήσεων, ο κλάδος τροφίμων-ποτών έρχεται μόλις δεύτερος, μετά τα διυλιστήρια (παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα) όπως δείχνει και ο Πίνακας 2.1. Σύμφωνα με την ετήσια έκδοση του ΣΕΒ¹⁵ για τις ελληνικές επιχειρήσεις, το 2006 ο συγκεκριμένος κλάδος πραγματοποίησε πωλήσεις αξίας €11,3 δισ., συνεισφέροντας κατά 21,8% στις συνολικές πωλήσεις της μεταποίησης, ακολουθώντας κατά πόδας τον πρώτο σε κατάταξη κλάδο, τα παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα (συμβολή 22,5%).

Πίνακας 2.1
Η Ελληνική Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών στο Σύνολο της Μεταποίησης,* 2006

	Ποσοστιαία Συμμετοχή
Κύκλος Εργασιών	
Τρόφιμα-Ποτά (15)	21,8%
Παράγωγα Πετρελαίου και Άνθρακα (23)	22,5%
Βασική Μεταλλουργία (27)	8,8%
Μη Μεταλλικά Ορυκτά (26)	7,7%
Προστιθέμενη Αξία	
Τρόφιμα-Ποτά (15)	25,2%
Παράγωγα Πετρελαίου και Άνθρακα (23)	8,5%
Βασική Μεταλλουργία (27)	7,9%
Χημικά (24)	7,9%
Αριθμός Επιχειρήσεων	
Τρόφιμα-Ποτά (15)	24,6%
Μη Μεταλλικά Ορυκτά (26)	9,9%
Τελικά Προϊόντα Μετάλλου (28)	9,6%
Είδη Ένδυσης και Γουναρικά (18)	3,5%
Αριθμός Απασχολουμένων	
Τρόφιμα-Ποτά (15)	22,2%
Μη Μεταλλικά Ορυκτά (26)	5,4%
Χημικά (24)	5,2%
Κλωστοϋφαντουργικές Ύλες (17)	3,1%

* Σε παρένθεση οι κωδικοί των κλάδων βάσει ΣΤΑΚΟΔ-03

Πηγή: ΣΕΒ, Η Ελληνική Επιχείρηση το 2007

Όμοια, ο κλάδος ευθύνεται για το 25,2% της συνολικής προστιθέμενης αξίας στη μεταποίηση, ενώ απασχολεί το 22,2% (124,4 χιλ. άτομα) του συνόλου των απασχολουμένων σε αυτήν. Συνεπώς, ο κλάδος διατηρεί την κυρίαρχη θέση του στην ελληνική μεταποίηση και προσεγγίζει

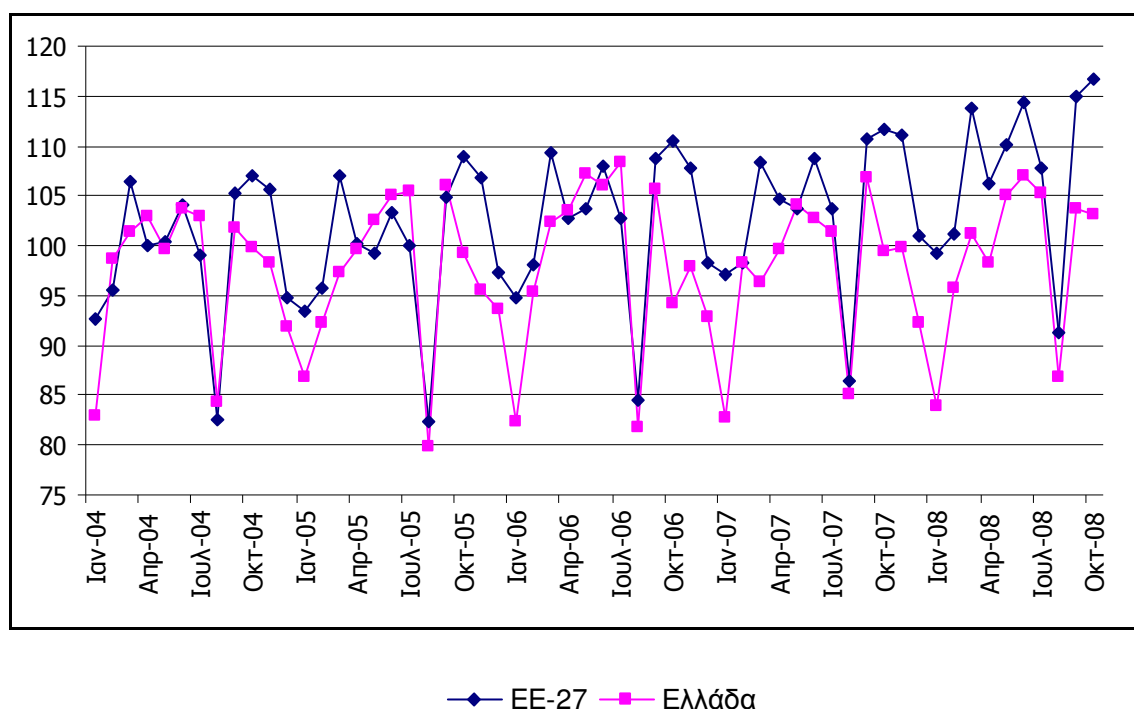
¹⁵ Η Ελληνική Επιχείρηση το 2007, ΣΕΒ, Αθήνα 2008

αρκετά πλέον και σε όρους κύκλου εργασιών τα διυλιστήρια, τον κλάδο δηλαδή με τις υψηλότερες πωλήσεις στην ελληνική μεταποίηση.

2.2 Εξελίξεις και Προοπτικές του Τομέα της Μεταποιητικής Βιομηχανίας

Μακροχρόνιες Τάσεις

Διάγραμμα 2.1
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής της Μεταποίησης, Ελλάδα και ΕΕ-27 (2000=100)

Πηγή:ΕΣΥΕ

Η μεταποίηση παραμένει και το 2007 ο σημαντικότερος κλάδος του δευτερογενούς τομέα όσον αφορά στην απασχόληση και την αξία παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 2000-2005 η μεταποίηση συνεισφέρει κατά μέσο όρο το 82% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής του δευτερογενούς τομέα (πλην κατασκευών), ενώ στο σύνολο της οικονομίας η συμβολή αυτή ξεπερνά το 10% (10,3% το 2007)¹⁶. Επίσης, η μεταποίηση χαρακτηρίζεται από αύξηση της παραγωγής, με ταυτόχρονη μείωση της απασχόλησης, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η επέκταση της παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί να αποδοθεί σε αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας στον κλάδο.

Συγκρινόμενη με την ευρωπαϊκή, η ελληνική μεταποίηση συνεχίζει να καταγράφει χαμηλότερες επιδόσεις στα περισσότερα βασικά μεγέθη. Εντούτοις, έχει παρατηρηθεί ότι, σταδιακά η ελληνική μεταποίηση ενσωματώνεται στην ευρωπαϊκή βιομηχανία και επομένως, οι καθοριστικοί παράγοντες για την ανάπτυξη της τελευταίας (οι οποίοι και συζητήθηκαν στο προηγούμενο

¹⁶ Η τελευταία αναθεώρηση του ΑΕΠ οδήγησε σε επανεκτίμηση της συνολικής συμβολής κάθε κλάδου στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής, κατά την οποία περιορίστηκε η συμβολή της μεταποίησης σχεδόν κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες.

κεφάλαιο) επηρεάζουν και αφορούν πλέον και την εγχώρια μεταποίηση. Από την άλλη πλευρά, το συμπέρασμα αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της ανταγωνιστικότητας για τις ελληνικές βιομηχανικές επιχειρήσεις, καθώς πλέον όλο και περισσότεροι «παίκτες» θα εμφανίζονται στις διεθνείς αγορές, με αποτέλεσμα οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής βιομηχανίας να δέχονται μεγαλύτερη πίεση.

Εξελίξεις το 2008

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2.2, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, μιας και η χαμηλότερη τιμή του καταγράφεται συνήθως το πρώτο τρίμηνο του έτους, ενώ αναστρέφεται η κατάσταση το επόμενο τρίμηνο, με το δείκτη ν' ανεβαίνει στα υψηλότερα ετήσια επίπεδα. Αν και τα αποτελέσματα του δ' τριμήνου του 2008 δεν είναι διαθέσιμα τη χρονική στιγμή που γράφεται η έκθεση, είναι εμφανής η τάση επιβράδυνσης σε σχέση με το 2007 και τα τρία τρίμηνα. Μάλιστα, ο δείκτης για τη μεταποίηση είναι ήδη μειωμένος κατά 2,5%, η δεύτερη χειρότερη επίδοση των επιμέρους κατηγοριών αγαθών που συγκροτούν το Γενικό Δείκτη, μετά τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά.

Με βάση ακόμα πιο πρόσφατα στοιχεία, το διάστημα Ιανουαρίου – Οκτωβρίου 2008 σημειώνεται σημαντική μείωση παραγωγής στη μεταποίηση (κατά 2,4%), όταν την αντίστοιχη περίοδο του 2007 είχε σημειωθεί άνοδος 2%. Συνεπώς, κατά το 2008 έχουν αρχίσει να αποτυπώνονται σε αδρούς δείκτες οι ενδείξεις της επιβράδυνσης και οι συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που διοχετεύονται σταδιακά και στην ελληνική βιομηχανία.

Στην εικόνα αυτή συγκλίνουν άλλωστε και τα αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE για το 2008, σύμφωνα με τα οποία οι προσδοκίες των επιχειρήσεων στο σύνολο της βιομηχανίας είναι εξαιρετικά απαισιόδοξες σε σύγκριση με το 2007. Πιο συγκεκριμένα, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία το διάστημα Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2008 κινείται εννέα μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, ενώ ταυτόχρονα βρίσκεται αρκετά κάτω από τον μακροχρόνιο μέσο όρο του. Από τον Μάιο του 2008, ο δείκτης καταγράφει σταθερά πτωτική πορεία και τον Νοέμβριο σημειώνει ιστορικό χαμηλό της τελευταίας 15ετίας. Είναι οι εξελίξεις του τελευταίου τριμήνου που συμβάλλουν καθοριστικά στην υποχώρηση του σχετικού δείκτη, με όλους σχεδόν τους επιμέρους δείκτες δραστηριότητας των επιχειρήσεων να επιδεινώνονται. Οι εκτιμήσεις που διατυπώνονται για τα επίπεδα της ζήτησης και των παραγγελιών είναι αισθητά εξασθενημένες, τόσο από την εγχώρια αγορά, όσο και την αγορά του εξωτερικού. Ταυτόχρονα, οι προβλέψεις για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες αποκλιμακώνονται έντονα το τελευταίο δίμηνο, ενώ διογκώνεται και το επίπεδο των αποθεμάτων.

Πίνακας 2.2
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (2000=100)

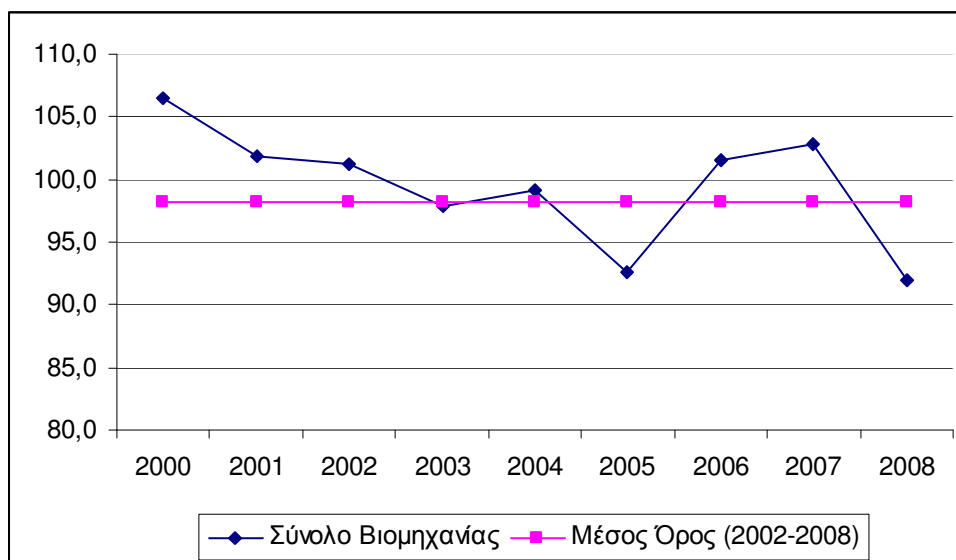
Μ.Ο. Τριμήνων					Ετήσια Μεταβολή (%)		
	2005	2006	2007	2008	2006/05	2007/06	2008/07*
Σύνολο Μεταποίησης							
α' τρίμηνο	92,4	93,8	97,0	94,4	1,5	3,4	-2,7
β' τρίμηνο	102,1	103,6	103,4	101,2	1,5	-0,2	-2,1
γ' τρίμηνο	97,8	98,6	99,6	96,8	0,8	1,0	-2,8
δ' τρίμηνο	97,1	98,8	99,6	-	1,8	0,8	-
Μ.Ο. Έτους	97,4	98,7	99,9	73,1	1,3	1,2	-2,5
Ενδιάμεσα Αγαθά							
α' τρίμηνο	95,9	96,9	103,4	94,8	-0,7	6,7	-8,3
β' τρίμηνο	107,6	107,5	90,5	101,3	-3,5	-15,8	11,9
γ' τρίμηνο	95,9	98,4	96,6	90,8	-1,9	-1,8	-6,0
δ' τρίμηνο	100,6	99,8	98,4	-	-0,3	-1,4	-
Μ.Ο. Έτους	100	100,7	100,92	95,6	-1,7	0,2	-1,2
Κεφαλαιουχικά Αγαθά							
α' τρίμηνο	74,9	74,6	71,1	70,3	-0,4	-4,7	-1,1
β' τρίμηνο	81	87,3	79,1	77,8	-9,4	-9,4	-1,6
γ' τρίμηνο	68,7	74,3	66,5	64,7	-10,0	-10,5	-2,7
δ' τρίμηνο	82,8	94,7	87,1	-	-0,2	-8,0	-
Μ.Ο. Έτους	76,8	82,7	75,93	70,9	-5,2	-8,2	-1,9
Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά							
α' τρίμηνο	68,6	69,5	73,4	69,9	11,9	5,6	-4,8
β' τρίμηνο	89,1	85,4	88,9	84,8	6,8	4,1	-4,6
γ' τρίμηνο	73,9	78,7	76,0	68,0	6,3	-3,4	-10,5
δ' τρίμηνο	85	88,5	88,6	-	21,4	0,1	-
Μ.Ο. Έτους	79,1	80,5	81,7	74,2	11,3	1,5	-6,6
Μη Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά							
α' τρίμηνο	94,3	93,9	99,1	99,8	-2,1	5,5	0,7
β' τρίμηνο	109,5	106,9	109,9	112,1	-1,6	2,8	2,0
γ' τρίμηνο	112,1	109,3	115,7	115,1	0,7	5,9	-0,5
δ' τρίμηνο	97,3	98,2	101,2	-	-0,7	3,1	-
Μ.Ο. Έτους	103,3	102,1	106,5	109	-0,9	4,3	0,7

Πηγή: ΕΣΥΕ *σύγκριση 9μήνου

Μειωμένες σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι εμφανίζονται επίσης και οι εκτιμήσεις για το επίπεδο της παραγωγής και των πωλήσεων, παρ' όλο που η χρησιμοποίηση του εργοστασιακού δυναμικού παραμένει στα επίπεδα του 2007. Σημαντικά δυσμενέστερες εμφανίζονται, ιδιαίτερα τους τελευταίους μήνες του 2008, οι προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου, ενώ οι έντονα πληθωριστικές προσδοκίες κατά τους πρώτους μήνες του έτους έχουν τώρα αντικατασταθεί από προβλέψεις μείωσης των τιμών των βιομηχανικών προϊόντων. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι, οι επιχειρήσεις θεωρούν πως η ανταγωνιστική τους θέση, τόσο στην εγχώρια, όσο και στη διεθνή αγορά είναι πιο δυσχερής, σε σχέση με το 2007. Επομένως, οι συνθήκες στην αγορά όχι μόνο έχουν χειροτερεύσει σε σχέση με πέρυσι, αλλά προοιωνίζεται διατήρηση των συνθηκών αυτών, τουλάχιστον για το πρώτο τρίμηνο του 2009.

Διάγραμμα 2.2

Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία (1996-2006 = 100)

Πηγή : IOBE

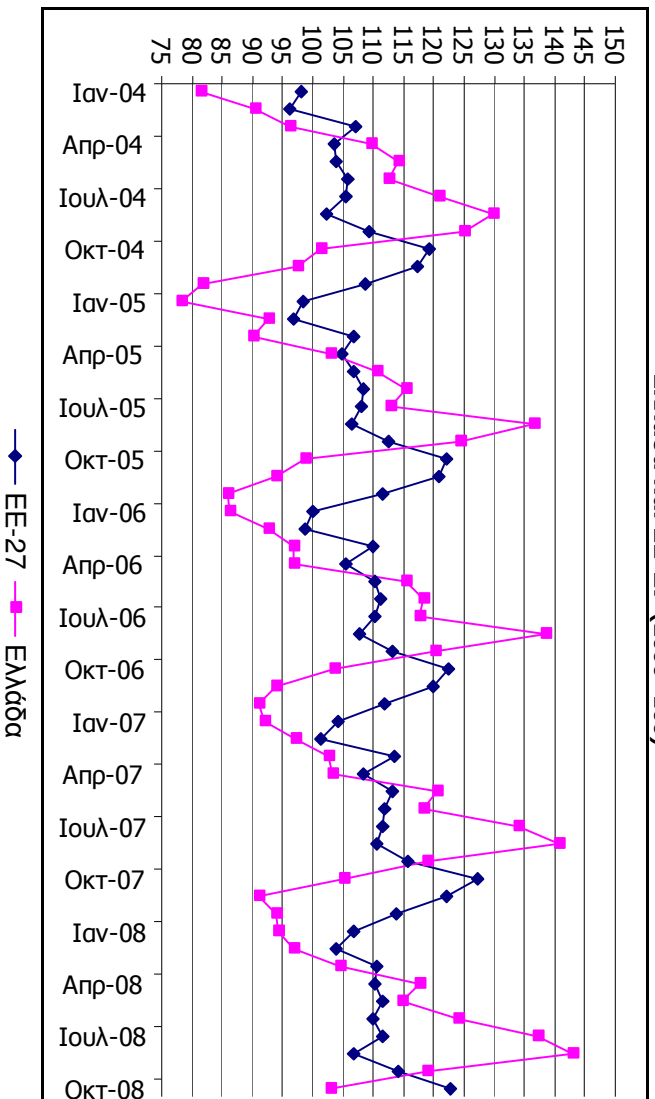
2.3 Εξελίξεις και Προοπτικές της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

Μακροχρόνιες Τάσεις

Η βιομηχανική παραγωγή του εγχώριου κλάδου τροφίμων-ποτών φαίνεται να ακολουθεί γενικά τις τάσεις του αντίστοιχου ευρωπαϊκού κλάδου, με σαφώς εντονότερες όμως διακυμάνσεις (Διάγραμμα 2.3), αν και με πιο έντονες διακυμάνσεις. Ενώ μέχρι το 2002 η παραγωγή των τροφίμων-ποτών στην Ελλάδα αυξανόταν όσο και στην Ε.Ε.-25 (με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,6%), από το 2003 και έπειτα παρατηρείται χαμηλότερη παραγωγική επίδοση σε σχέση τόσο με την προηγούμενη περίοδο, όσο και με αυτή της Ε.Ε.-27 (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής της παραγωγής -0,2% για τα ελληνικά τρόφιμα-ποτά, έναντι 1,5% για τα ευρωπαϊκά).

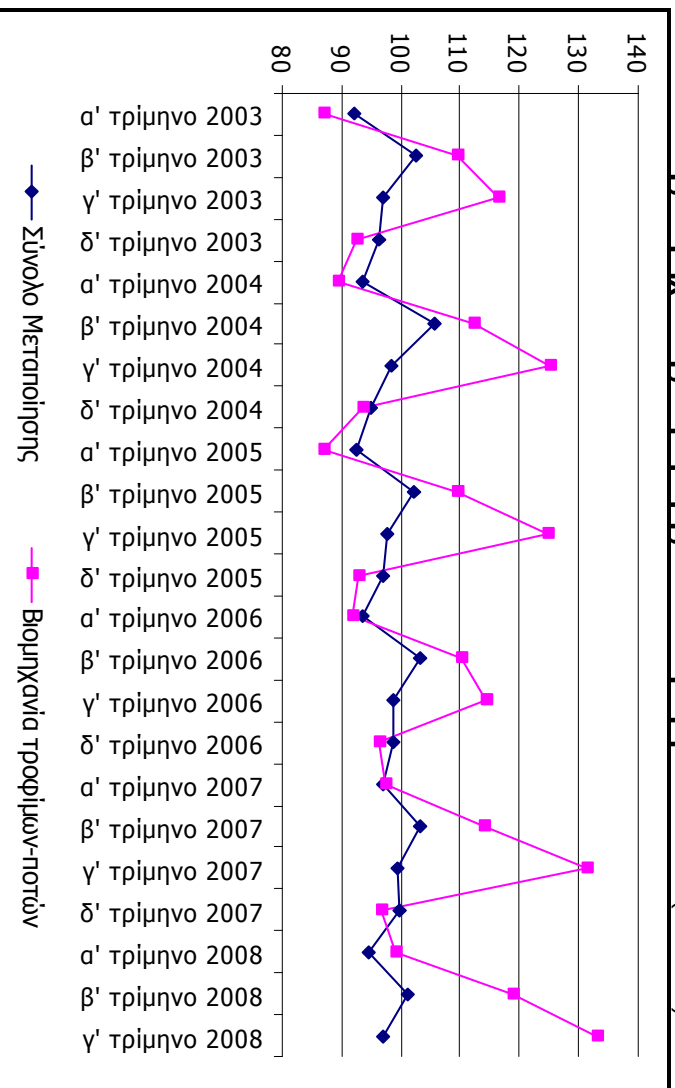
Σε αντίθεση με την εξέλιξη του συνόλου της εγχώριας μεταποιητικής παραγωγής, μέχρι και τον Οκτώβριο του 2008 η παραγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών καταγράφει άνοδο περί του 2%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2007. Μάλιστα, ο εγχώριος κλάδος κινείται αντίθετα από τον ευρωπαϊκό, ο οποίος καταγράφει οριακή πτώση. Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 2.4, η παραγωγή υπήρξε υψηλότερη το 2008 από ό,τι την προηγούμενη χρονιά και για τα τρία πρώτα τρίμηνα. Μάλιστα, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής άγγιξε το υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων έξι ετών (143,1 μονάδες τον Αύγουστο του 2008). Σε τριμηνιαία κλίμακα, η μεγαλύτερη άνοδος του δείκτη παρατηρείται κατά το β' τρίμηνο (4,2%), όταν η μεταποίηση καταγράφει πτώση 2,1%. Επομένως, σε ένα περιβάλλον μείωσης της βιομηχανικής παραγωγής κατά το 2008, η βιομηχανία των τροφίμων – ποτών δείχνει να ανθίσταται και να διευρύνει την παραγωγή της κατά ένα ποσοστό (2%) που μπορεί να θεωρηθεί ως ιδιαίτερα σημαντικό υπό τις υπάρχουσες συνθήκες.

Διάγραμμα 2.3
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Κλάδου Τροφίμων-Ποτών
Ελλάδα και ΕΕ-27 (2000=100)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2.4
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Κλάδου Τροφίμων-Ποτών (2000=100)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

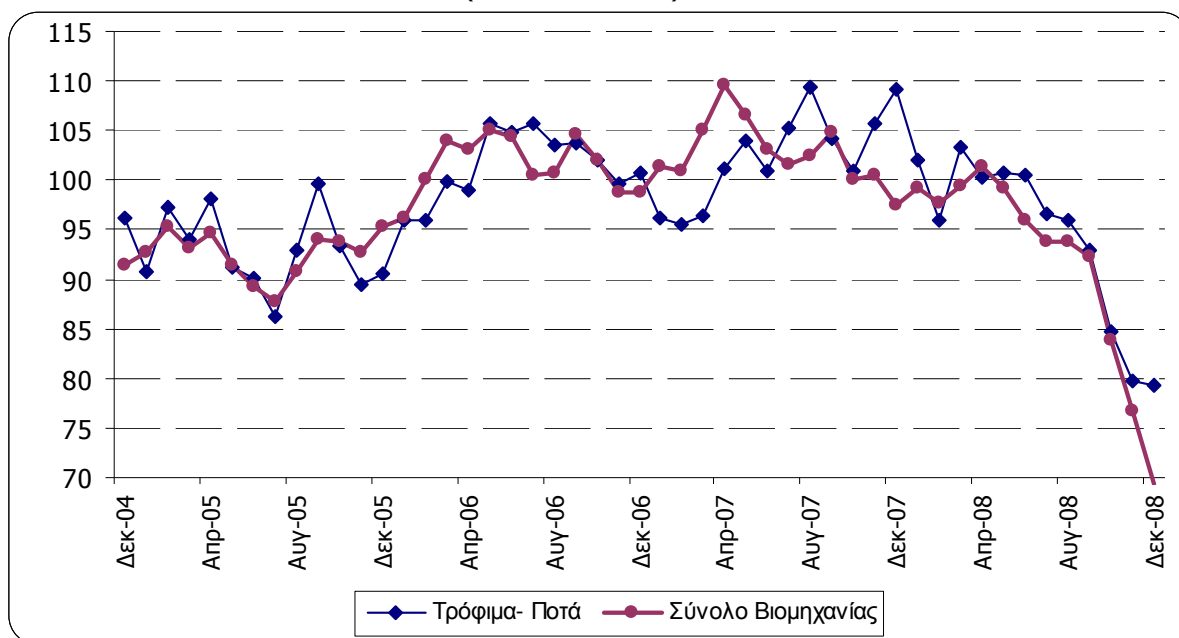
Πίνακας 2.3
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (2000=100)

Μ.Ο. Τριμήνων					Ετήσια Μεταβολή (%)		
	2005	2006	2007	2008	2006/05	2007/06	2008/07
Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών							
α' τρίμηνο	86,9	91,9	97,3	99,1	5,8	5,9	1,8
β' τρίμηνο	109,6	110,1	113,9	118,7	0,5	3,5	4,2
γ' τρίμηνο	124,6	125,5	132,0	133,1	0,7	5,2	0,8
δ' τρίμηνο	92,9	96,2	96,65	-	3,6	0,5	-
Μ.Ο. Έτους	103,5	105,9	109,8	117,0	2,3	3,7	2,3
Σύνολο Μεταποίησης							
α' τρίμηνο	92,4	93,8	97,0	94,4	1,5	3,4	-2,7
β' τρίμηνο	102,1	103,6	103,4	101,2	1,5	-0,2	-2,1
γ' τρίμηνο	97,8	98,6	99,6	96,8	0,9	1,0	-2,8
δ' τρίμηνο	97,1	98,8	99,6	-	1,8	0,8	-
Μ.Ο. Έτους	97,4	98,7	99,9	97,5	1,4	1,2	-2,5

Πηγή: ΕΣΥΕ

Οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE προσφέρουν χρήσιμη πληροφόρηση και για τη βιομηχανία τροφίμων – ποτών ξεχωριστά. Ως γενική παρατήρηση μπορεί να σημειωθεί ότι, στους περισσότερους δείκτες οι εκτιμήσεις / προβλέψεις επιδεινώνονται μεν, αλλά πάντα ηπιότερα του συνόλου της Βιομηχανίας. Οι βασικές τάσεις για το 2008 συνοψίζονται στα εξής¹⁷:

Διάγραμμα 2.5
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών
(1996-2006 =100)

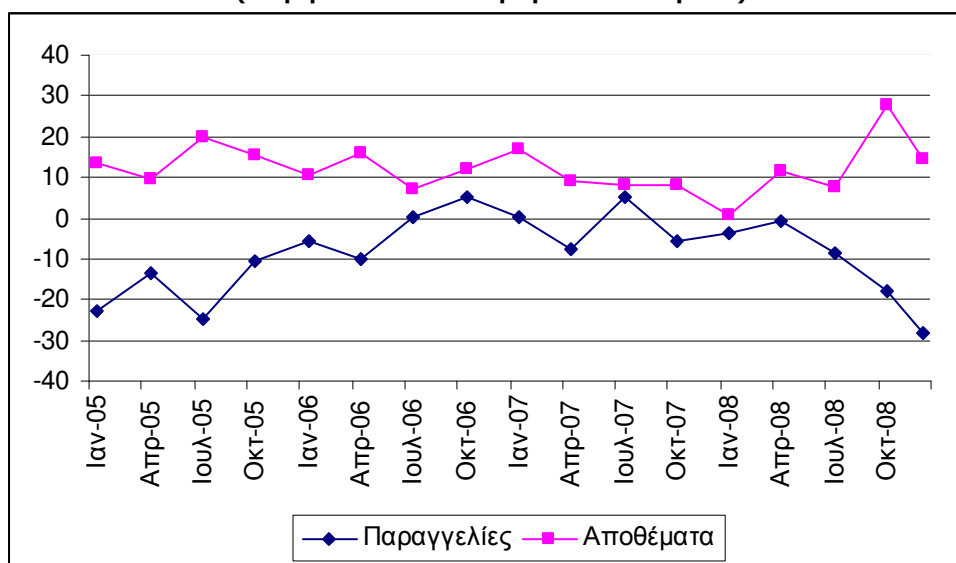
Πηγή: IOBE

- Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών – όπως συμβαίνει άλλωστε και στο σύνολο της βιομηχανίας- καταγράφει συνολικά πτωτική πορεία, - αφού έφτασε τον Δεκέμβριο του 2007

στο υψηλότερο σημείο από το 2004,. Τον Δεκέμβριο του 2008 ο δείκτης αγγίζει τις 79,3 μονάδες, δηλαδή τη χαμηλότερη επίδοση από τον Ιανουάριο του 1998 (Διάγραμμα 2.5).

- Όλα τα επί μέρους στοιχεία του δείκτη επιδεινώνονται, αναδεικνύοντας ένα εξαιρετικά δυσμενές κλίμα, το οποίο εντάσσεται στη γενικότερη απαισιοδοξία που επικρατεί σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες για την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας το 2009. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκτιμήσεις για την πορεία της ζήτησης φτάνουν στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών στο τέλος του 2008. Απαισιόδοξες όμως είναι και οι αντίστοιχες προβλέψεις για το πρώτο τρίμηνο του 2009: παραγωγή, πωλήσεις, αλλά και εξαγωγές αναμένεται να μειωθούν τουλάχιστον στους πρώτους μήνες του 2009, καθώς οι επιχειρήσεις προεξοφλούν την αρνητική πορεία της ζήτησης και την επιβράδυνση. Όπως όμως σημειώθηκε και νωρίτερα, σε όλες τις περιπτώσεις τα σχετικά ισοζύγια είναι καλύτερα του συνόλου της βιομηχανίας, δηλαδή οι επιχειρήσεις του κλάδου διατυπώνουν λιγότερο απαισιόδοξες εκτιμήσεις / προβλέψεις σε σύγκριση με τους υπόλοιπους κλάδους της βιομηχανίας.

Διάγραμμα 2.6
Εκτιμήσεις Επιπέδου Παραγγελιών και Αποθεμάτων
(διαφορά % θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

- Οι εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων, παρουσιάζουν αυξομειώσεις κατά τη διάρκεια του έτους. Κατά μέσο όρο, όμως, και εδώ οι εκτιμήσεις των επιχειρηματιών είναι δυσμενέστερες του 2007, μιας και ο σχετικός δείκτης αυξήθηκε κατά τρεις μονάδες το 2008.

¹⁷ Το IOBE στο πλαίσιο της συνεργασίας του με τον ΣΕΒΤ ετοιμάζει κάθε μήνα ειδικό ενημερωτικό δελτίο για τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας, όπου και παρουσιάζονται αναλυτικά οι επιμέρους παράμετροι και τα στοιχεία της έρευνας.

Πίνακας 2.4
Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής &
Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού

Μ.Ο. Τριμήνων	2005	2006	2007	2008
Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής				
Α' τρίμηνο	4,3	4,3	4,2	4,3
Β' τρίμηνο	4,6	4	4,4	4,4
Γ' τρίμηνο	4,2	4,2	4,7	3,8
Δ' τρίμηνο	4,2	4,5	4,3	4,3
Μ.Ο. Έτους	4,3	4,2	4,4	4,2
Ποσοστό Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού				
Α' τρίμηνο	67,3	72,5	72,9	73,8
Β' τρίμηνο	69,6	74	74,4	74,7
Γ' τρίμηνο	73	77	76,6	75,2
Δ' τρίμηνο	70,5	74,1	76,2	74,9
Μ.Ο. Έτους	69,8	74,4	75	74,6

Πηγή: IOBE

Πίνακας 2.5
Λόγοι που παρεμποδίζουν την Παραγωγική Δραστηριότητα

Παράγοντες	2006				2007				2008			
	Ιαν.	Απρ.	Ιούλ.	Οκτ.	Ιαν.	Απρ.	Ιούλ.	Οκτ.	Ιαν.	Απρ.	Ιούλ.	Οκτ.
Δεν παρεμποδίζεται	53	71	61	64	68	67	74	69	54	73	70	44
Ανεπάρκεια:												
Ζήτησης	39	14	22	17	10	7	10	13	15	12	20	25
Εργατικού Δυναμικού	7	3	3	3	4	3	7	4	6	3	3	6
Κεφαλαιουχικού Εξοπλισμού	0	4	0	4	0	0	1	1	4	1	5	5
Κεφαλαίων Κίνησης	0	7	8	9	8	8	4	7	2	4	1	8
Άλλοι Λόγοι*	1	1	6	3	10	15	4	6	18	7	0	12

(ποσοστό του συνόλου των απαντήσεων) * Το ερώτημα αυτό προστέθηκε τον Οκτώβριο του 2004 . Πηγή: IOBE

- Οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής, με βάση τις διαθέσιμες παραγγελίες, μειώθηκαν το 2008 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, επιστρέφοντας όμως απλώς στα επίπεδα του 2006 (4,2 από 4,4). Ο δείκτης αυτός είναι εξαιρετικά σημαντικός καθώς αντανακλά πραγματικά μεγέθη δραστηριότητας, και αποτελεί ισχυρότερη ένδειξη για την πορεία του κλάδου από ό,τι οι προβλέψεις, καθώς οι τελευταίες ενδεχομένως επηρεάζονται από το γενικότερο κλίμα απαισιοδοξίας και από εξωγενείς, αστάθμητους παράγοντες. Η πορεία αυτού του δείκτη είναι εξαιρετικά ήπια το 2008 και δεν συνάδει με την κάθετη επιδείνωση όλων των εκτιμήσεων / προβλέψεων. Και μόνο το γεγονός ότι οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής βρίσκονται το 2008 στα επίπεδα που βρίσκονταν και το 2006 υποδηλώνει ότι ο κλάδος δεν βιώνει κάτι εξαιρετικά δυσάρεστο σε σχέση με την εικόνα, πριν από μία διετία.

- Στο ίδιο πλαίσιο το ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού το 2008 παρουσιάζει οριακή πτώση και κυμαίνεται στο 74,6% (Πίνακας 2.4). Παρατηρεί κανείς ότι το ποσοστό αυτό είναι σαφώς αυξημένο σε σύγκριση με το 2006, γεγονός που και πάλι φανερώνει ότι η πραγματική δραστηριότητα των επιχειρήσεων δεν έχει πληγεί στο βαθμό που οι εξαιρετικά δυσμενείς εκτιμήσεις υποδηλώνουν. Άρα, ως ένα βαθμό μέρος της διογκούμενης απαισιοδοξίας θα πρέπει να αποδοθεί και σε «ψυχολογικές» και όχι πραγματικές παραμέτρους της αγοράς.
- Αναφορικά με τους παράγοντες που παρεμποδίζουν την παραγωγή των επιχειρήσεων, το 2008 μειώνεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι η παραγωγική τους δραστηριότητα δεν παρεμποδίζεται (μόλις 44% τον Οκτώβριο). Αυτό οφείλεται στην αύξηση των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι η ανεπάρκεια κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και κεφαλαίου κίνησης εμποδίζουν την επέκταση της παραγωγής τους. Στον αντίποδα, η ανεπάρκεια ζήτησης, αν και αυξανόμενη σε σχέση με το 2007, δεν αποτελεί τόσο σημαντικό πρόσκομμα όσο τα προηγούμενα χρόνια (Πίνακας 2.5).

2.4 Επενδύσεις στη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών

Η παρακάτω υποενότητα αφορά στα αποτελέσματα της Έρευνας Επενδύσεων στη Βιομηχανία που διεξάγει το IOBE σε εξαμηνιαία βάση. Η έρευνα αυτή παρέχει ενδείξεις για την πορεία της επενδυτικής δραστηριότητας στον κλάδο, κυρίως όμως αποδίδει με ιδιαίτερη σαφήνεια το κλίμα και την επενδυτική βούληση των επιχειρήσεων τη χρονική στιγμή που διεξάγεται η έρευνα. Για το λόγο αυτό, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι αναθεωρήσεις των επενδυτικών προγραμμάτων σε διαδοχικές έρευνες, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό αντανakλούν τις αλλαγές του κλίματος ανάμεσα στις δύο χρονικές περιόδους.

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά στις βιομηχανίες τροφίμων-ποτών και ενσωματώνει τα αποτελέσματα των ερευνών, που διεξήχθησαν την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου 2008 και η οποία περιλαμβάνει μια εκτίμηση για την επενδυτική δραστηριότητα το 2007, αλλά και του Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 2008 η οποία αποτελείται από: α) μια πρώτη απολογιστική εκτίμηση για τις επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι βιομηχανικές επιχειρήσεις το 2008, β) μία πρώτη πρόβλεψη για την τάση των επιχειρήσεων προς επένδυση το 2009, γ) την κατανομή των επενδύσεων ανάλογα με το σκοπό τους (αντικατάσταση, επέκταση, εκσυγχρονισμός κτλ), και δ) τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τους παράγοντες - ενδογενείς ή εξωγενείς - που επηρεάζουν την επενδυτική τους απόφαση. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Πίνακας 2.6
Επενδυτικά Σχέδια στη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

2007		2008			2009
Εκτίμηση (Οκτ.- Νοέμ. 07)	Εκτίμηση (Μάρ.-Απρ. 08)	Πρόβλεψη (Οκτ.-Νοέμ. 07)	Πρόβλεψη (Μάρ.-Απρ. 08)	Εκτίμηση (Οκτ.-Νοέμ. 08)	Πρόβλεψη (Οκτ. – Νοέμ. 08)
-2,1	-10,3	-2,7	6,7	-22,9	-3,3

Πηγή: IOBE, Εξαμηνιαία Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία

α. Εκτιμήσεις για την πορεία των επενδύσεων το 2007 και 2008

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Επενδύσεων Μαρτίου-Απριλίου 2008, οι επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων-ποτών εκτιμούν ότι η επενδυτική τους δαπάνη το 2007 μειώθηκε κατά 10,3% έναντι του προηγούμενου έτους. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2.6, οι επιχειρήσεις ήδη από τα τέλη του 2007 εκτιμούσαν ότι η μείωση των επενδύσεων θα κυμαινόταν στο -2,1%. Ωστόσο, η μείωση τελικά ήταν μεγαλύτερη από την αναμενόμενη.

Στην ίδια έρευνα επενδύσεων, τον Μάρτιο – Απρίλιο του 2008, οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για την πορεία των επενδύσεων του 2008 ήταν θετικότερες από ό,τι στα τέλη του 2007: 6,7% έναντι -2,7%. Πάντα άλλωστε παρατηρείται ότι στην αρχή της χρονιάς διατυπώνονται αισιόδοξες εκτιμήσεις για την πορεία των επενδυτικών δαπανών για τη χρονιά που «τρέχει». Εντούτοις, στη δεύτερη μέτρηση που γίνεται προς τα τέλη του έτους αυτή η αισιοδοξία περιορίζεται καθώς πλέον στηρίζεται περισσότερο σε πραγματικά μεγέθη και λιγότερο σε προσδοκίες για επενδύσεις. Έτσι λοιπόν στην β' έρευνα επενδύσεων του 2008, οι επιχειρήσεις φαίνεται να προβαίνουν σε τελείως διαφορετικές εκτιμήσεις για την πορεία των επενδυτικών τους δαπανών, καθώς προχωρούν σε σημαντική αναθεώρηση προς το δυσμενέστερο. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις αυτές, οι επενδυτικές δαπάνες στη εγχώρια βιομηχανία τροφίμων-ποτών κατά το 2008 κατέγραψαν σημαντική μείωση (-22,9%) σε σχέση με το 2007. Σε κάθε περίπτωση πάντως ακριβέστερη εικόνα για την πραγματική πορεία των επενδύσεων το 2008 θα αποδοθεί στην πρώτη έρευνα του 2009 που θα πραγματοποιηθεί τον Μάρτιο – Απρίλιο 2009, όταν οι επιχειρήσεις θα έχουν πραγματικά απολογιστικά στοιχεία (λογιστικά και ταμειακά) για την πορεία των δαπανών τους τη χρονιά που πέρασε.

β. Προβλέψεις για την πορεία των επενδύσεων το 2009

Στην έρευνα του Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 2008 ζητήθηκε επιπλέον από τις επιχειρηματίες να προβούν σε αρχικές προβλέψεις αναφορικά με την εξέλιξη των επενδύσεών τους το 2009. Οι προβλέψεις αυτές είναι αρνητικές, θεωρώντας ότι οι επενδύσεις το 2009 θα είναι χαμηλότερες κατά 3,3% σε σχέση με το 2008 και αντανakλούν την επικρατούσα τάση τη χρονική στιγμή που διεξάγεται η έρευνα. Θα πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι οι προβλέψεις αυτές πολύ πιθανώς να αναπροσαρμοστούν στην επόμενη έρευνα. Με βάση πάντως το διαμορφούμενο κλίμα αυτής της περιόδου, θεωρείται εξαιρετικά πιθανό οι προβλέψεις αυτές να αναθεωρηθούν προς το δυσμενέστερο.

γ. Κατανομή των επενδύσεων με βάση το σκοπό τους

Οι Έρευνες Επενδύσεων του IOBE προσφέρουν σημαντική «διαρθρωτική» πληροφόρηση για τη φύση των επενδύσεων, καθώς αυτές κατατάσσονται ανάλογα με το σκοπό τους, την κατεύθυνση δηλαδή που αυτές έχουν. Ανάλογα λοιπόν με τους σκοπούς τους, αυτές κατατάσσονται σε πέντε μεγάλες κατηγορίες, αν και σε ένα βαθμό αλληλοσυμπληρώνονται:

- α) αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, β) αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας για ήδη παραγόμενα προϊόντα, γ) διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας για την παραγωγή νέων προϊόντων, δ) βελτίωση των μεθόδων παραγωγής που ήδη

εφαρμόζονται, ε) εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής και στ) άλλοι σκοποί (π.χ. προστασία περιβάλλοντος, όροι ασφάλειας). Η αναλυτική απεικόνισή τους επομένως οδηγεί σε χρήσιμα συμπεράσματα για την πορεία της βιομηχανίας προς τον εκσυγχρονισμό ή την επέκταση, το άνοιγμα σε νέες αγορές ή την τόνωση της θέσης στις ήδη υπάρχουσες αγορές.

Πίνακας 2.7
Κατανομή των Επενδύσεων ανάλογα με το Σκοπό τους

(ποσοστό συνόλου επενδυτικών δαπανών, μέσος όρος απαντήσεων για το έτος)

Σκοποί Επένδυσης	2005	2006	2007	2008*	2009**
Αντικατάσταση Υφιστάμενου Κεφαλαιουχικού Εξοπλισμού	21,0	19,5	19,3	19,2	20,2
Αύξηση Παραγωγικής Δυναμικότητας για ήδη Παραγόμενα Προϊόντα	26,2	26,4	29,2	22,3	17,3
Διεύρυνση Παραγωγικής Δυναμικότητας για την Παραγωγή Νέων Προϊόντων	17,9	17,1	17,1	16,9	16,2
Βελτίωση Μεθόδων Παραγωγής που ήδη Εφαρμόζουν	18,7	19,1	16,8	17,5	17,3
Εισαγωγή Νέων Μεθόδων Παραγωγής	6,7	8,3	3,9	7,7	10,1
Άλλοι Σκοποί (Προστασία Περιβάλλοντος, Ασφάλεια κτλ)	9,5	9,6	13,7	16,4	18,9

* Προσωρινά στοιχεία. ** Πρόβλεψη Πηγή: IOBE, Εξαμηνιαία Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία

Από τα αποτελέσματα της πιο πρόσφατης έρευνας (Οκτ.-Νοέμβ. 2008) προκύπτει ότι οι ελληνικές βιομηχανίες τροφίμων έχουν πραγματοποιήσει μόνο οριακές αλλαγές στο επενδυτικό τους μίγμα την περίοδο 2005-2008, ενώ για το 2009 φαίνεται να αλλάζει αρκετά ο επενδυτικός τους προσανατολισμός. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδυτικών δαπανών κατευθυνόταν μέχρι και το 2008 στην αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας για ήδη παραγόμενα προϊόντα, οι προβλέψεις για το 2009, περιορίζουν την εν λόγω κατηγορία στη δεύτερη σε σημασία για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια. Την πρωτοκαθεδρία λαμβάνει πλέον η αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, που φαίνεται να αποτελεί την βασική κατεύθυνση των επενδύσεων το 2009. Ουσιαστικά, η αλλαγή αυτή δεν προκύπτει από την ενίσχυση των επενδύσεων σε αυτή την κατηγορία, καθώς αυτή σχεδόν σταθερά διαχρονικά απορροφά περίπου το 1/5 των επενδυτικών δαπανών. Αντίθετα η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα των ηπιότερων επενδύσεων στην κατεύθυνση που ήταν μέχρι το 2009 κυρίαρχη (αύξηση δυναμικότητας στα ήδη παραγόμενα προϊόντα), ενώ διαπιστώνεται μία σημαντική ενίσχυση των δαπανών που κατευθύνονται σε άλλους σκοπούς (προστασία περιβάλλοντος, ασφάλεια, κτλ).

Εξάλλου, η διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας για την παραγωγή νέων προϊόντων υποχωρεί και το 2008 και ως πρόβλεψη για το 2009, μετά τη σταθεροποίησή της τη διετία 2006-2007. Τέλος, το ποσοστό των επενδυτικών δαπανών προς βελτίωση των μεθόδων παραγωγής που ήδη εφαρμόζονται, προβλέπεται να διαδραματίζει όλο και λιγότερο σημαντικό ρόλο στην κατανομή επενδύσεων, ενώ ενισχύεται η σημασία της εισαγωγής νέων μεθόδων παραγωγής: το 2009 ένα 10% των επενδύσεων προβλέπεται να αφιερωθεί σε αυτό τον σκοπό.

δ. Παράγοντες που επηρεάζουν τις επενδύσεις

Σημαντική πληροφόρηση για τη διαδικασία της επενδυτικής απόφασης παρέχουν και οι απόψεις των επιχειρήσεων για τους παράγοντες που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την επενδυτική τους δραστηριότητα. Καταγράφονται λοιπόν οι πιθανοί λόγοι που ενδεχομένως ερμηνεύουν την απόφασή τους να αυξήσουν, να διατηρήσουν αμετάβλητες ή να μειώσουν τις αντίστοιχες δαπάνες τους. Οι απαντήσεις τους συνοψίζονται σε ένα δείκτη σημαντικότητας, το μέγιστο του οποίου είναι το +100, όταν όλες οι επιχειρήσεις εκτιμούν ως πολύ θετική την επίπτωση του αντίστοιχου παράγοντα και -100 αντιστρόφως.

Πίνακας 2.8
Παράγοντες που Επηρεάζουν την Επενδυτική Δραστηριότητα
στη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών

(συντελεστές σημαντικότητας, τελευταία διαθέσιμη απάντηση για το έτος)*

Παράγοντες	2007	2008**	2009***
Ζήτηση	53,00	52,64	47,37
Κέρδη	23,50	21,04	21,06
Διαθεσιμότητα και Κόστος Κεφαλαίων	17,50	2,64	0,00
Τεχνολογικές Εξελίξεις	46,50	43,42	38,16
Κίνητρα για Επενδύσεις	21,00	26,30	19,72
Φορολογία των Κερδών	18,50	-1,32	-3,95
Οικονομική Πολιτική στο Σύνολό της	8,50	-2,63	-1,32
Άλλοι Λόγοι	2,00	-2,63	-2,63

* Ο συντελεστής λαμβάνει τιμές στο διάστημα +100, όταν όλες οι επιχειρήσεις εκτιμούν πολύ θετική την επίδραση και -100 αντιστρόφως, ** Εκτίμηση ***Πρόβλεψη

Πηγή: IOBE, Εξαμηνιαία Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία

Από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων στις έρευνες επενδύσεων προκύπτει ότι η προσδοκώμενη ζήτηση για τα παραγόμενα προϊόντα και οι τεχνολογικές εξελίξεις αποτελούν σταθερά τους κύριους παράγοντες που επηρεάζουν θετικά τις επενδυτικές αποφάσεις των επιχειρήσεων. Ωστόσο, ο θετικός τους ρόλος φαίνεται να εξασθενεί σταδιακά, όπως άλλωστε και όλων των παραγόντων που εξετάζονται, οι οποίοι αξιολογούνται μετριοπαθέστερα σε σχέση με το 2007. Μάλιστα αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ όλοι οι παράγοντες είχαν θετική επίδραση το 2007, από το 2008 υπάρχουν παράγοντες που επηρεάζουν πλέον αρνητικά την επενδυτική απόφαση. Η πλέον εύγλωπτη μεταβολή σχετίζεται με τη διαθεσιμότητα και το κόστος κεφαλαίων, η θετική σημασία της οποίας εξανεμίζεται το 2009 και είναι ενδεικτική της πιστωτικής στενότητας στην οποία έχει εισέλθει η ελληνική και διεθνής οικονομία. Αρνητικά στην προώθηση των επενδύσεων εκτιμώνται η φορολογία των κερδών, η οικονομική πολιτική στο σύνολό της και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται και με τις συνθήκες στους επιμέρους υποκλάδους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών¹⁸. Συνεπώς η μείωση των επενδύσεων που αποδίδεται ποσοτικά με τον τρόπο που

¹⁸ Όσον αφορά στη φορολογία, η μεταστροφή αυτή οφείλεται πιθανώς στη φορολόγηση των αφορολόγητων αποθεματικών επενδύσεων του Ν. 3220/2004. Σχετικό το http://www.taxad.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=871&Itemid=1 (12/1/09)

προηγήθηκε φαίνεται να ερμηνεύεται από την επιδείνωση όλων των παραγόντων που συνήθως επηρεάζουν τις σχετικές αποφάσεις.

2.5 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ

Ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΔΤΠ) στη Βιομηχανία αποδίδει σε μηνιαία βάση τη μεταβολή των τιμών των προϊόντων που παράγονται από τους διάφορους κλάδους της ελληνικής βιομηχανίας. Για τον υπολογισμό του δείκτη χρησιμοποιούνται οι τιμές πώλησης στην «πύρτα του εργοστασίου» (ex-factory), χωρίς ΦΠΑ, για τα προϊόντα που διατίθενται στην εγχώρια αγορά αλλά και τις τιμές FOB για τα εξαγόμενα προϊόντα. Ουσιαστικά δηλαδή μετρώνται τρεις δείκτες, ένας για τη εγχώρια αγορά, ένας για την εξωτερική αγορά και ένα σύνθετος δείκτης για τη συνολική αγορά¹⁹.

Όλοι οι μεταποιητικοί κλάδοι έχουν συντελεστές στάθμισης ανάλογα με το ύψος των πωλήσεων που πραγματοποίησαν σε ένα έτος βάσης (2000), στην εγχώρια και εξωτερική αγορά. Η βιομηχανία τροφίμων – ποτών (NACE 15), λόγω του μεγέθους της, αποτελεί σχεδόν το ¼ του δείκτη, καθώς συμβάλει κατά 24,86% στη διαμόρφωση του γενικού ΔΤΠ. Επιπροσθέτως, υπάρχουν αντίστοιχοι συντελεστές με τη συμβολή κάθε υποκλάδου η οποία φαίνεται στον Πίνακα 2.9. Όπως διαπιστώνεται, μεγαλύτερη βαρύτητα στην τιμή του δείκτη έχουν τα «ζωικά και φυτικά έλαια και λίπη», ενώ ακολουθούν το «κρέας» και τα «ποτά».

Πίνακας 2.9
Βαρύτητα Υποκλάδων στη Διαμόρφωση του ΔΤΠ του Κλάδου Τροφίμων-Ποτών

Κωδικός	Υποκλάδος	Συντελεστής Στάθμισης (%)
151	Κρέας & Προϊόντα Κρέατος	17,2
152	Παρασκευασμένα & Διατηρημένα Ψάρια & Προϊόντα Ψαριών	0,6
153	Παρασκευασμένα & Διατηρημένα Φρούτα & Λαχανικά	12,0
154	Ζωικά & Φυτικά Έλαια & Λίπη	21,3
155	Γαλακτοκομικά Προϊόντα & Παγωτό	12,6
156	Προϊόντα Μύλων Δημητριακών, Άμυλα & Αμυλώδη Προϊόντα	4,5
157	Παρασκευασμένες Ζωοτροφές	2,2
158	Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά	14,5
159	Ποτά	15,2

Πηγή: ΕΣΥΕ

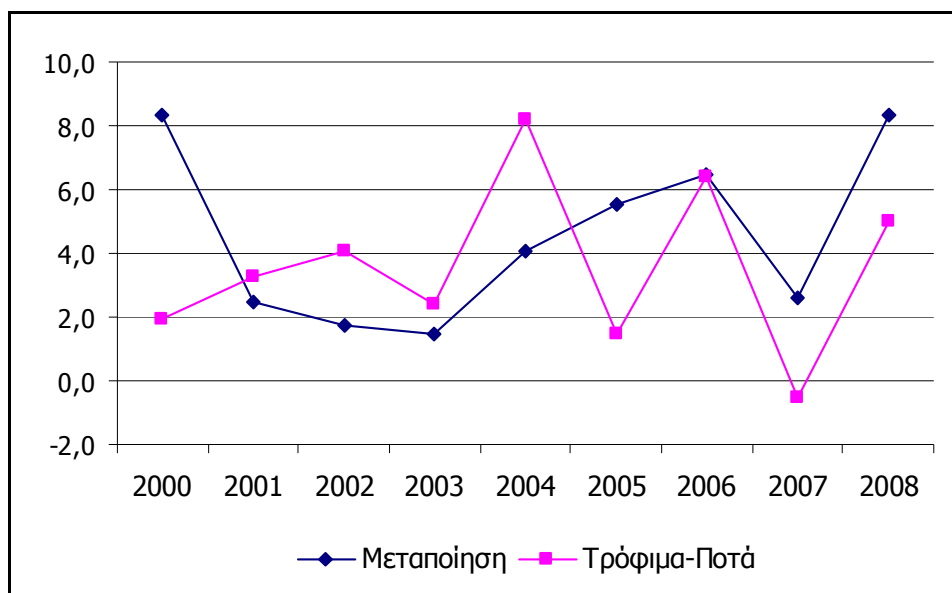
α. Τιμές Παραγωγού

Στο Διάγραμμα 2.7 παρουσιάζεται η μακροχρόνια εξέλιξη του σχετικού δείκτη. Διαπιστώνεται ότι μέχρι το 2003, οι διακυμάνσεις του δείκτη ήταν ήπιες και δεν είχαν ξεπεράσει το 4%, Γενικότερα κατά την περίοδο 1995-2003 οι τιμές παραγωγού του κλάδου τροφίμων-ποτών αυξάνονται κατά μέσο όρο περίπου όσο αυξάνονται και αυτές του συνόλου της μεταποίησης (περί το 4,0%). Η εικόνα αλλάζει όμως από το 2004 και μετά όταν η πορεία του δείκτη αρχίζει να παρουσιάζει

έντονες διακυμάνσεις. Πιο συγκεκριμένα, το 2004 ο ρυθμός αύξησης των τιμών των τροφίμων-ποτών ήταν διπλάσιος από τον αντίστοιχο της μεταποίησης –λόγω τεχνικής αλλαγής της στάθμισης του δείκτη και μεγάλης ανόδου της τιμής του παρθένου ελαιολάδου- όμως την επόμενη χρονιά, οι τιμές στον κλάδο αυξάνονται βραδύτερα από τη μεταποίηση και μόλις κατά 1,5%. Η ίδια αυξομείωση παρατηρείται τη διετία 2006-2007, όμως γενικά από το 2005 και μετά οι τιμές τροφίμων-ποτών αυξάνονται πάντα λιγότερο από όσο αυξάνονται στο σύνολο της μεταποίησης. Μάλιστα, το 2007 οι τιμές παραγωγού στη βιομηχανία τροφίμων μειώθηκαν κατά 0,5%, όταν το σύνολο της μεταποίησης αυξήθηκαν κατά 3,3%.

Κατά το 2008, ένα έτος κατά το οποίο παρατηρήθηκε έντονη αύξηση των τιμών των πρώτων υλών των τροφίμων διεθνώς και ταυτόχρονα εκρηκτική πορεία της τιμής του πετρελαίου, οι τιμές παραγωγού στη βιομηχανία τροφίμων αυξάνονται και πάλι με μικρότερο ρυθμό από ό,τι το σύνολο της βιομηχανίας (6,9% έναντι 11,4%). Η άνοδος δηλαδή του κόστους παραγωγής λόγω της αύξησης της τιμής του πετρελαίου και της ενέργειας γενικότερα έχει επηρεάσει σε μικρότερο βαθμό τον κλάδο των τροφίμων σε σχέση με άλλους κλάδους της βιομηχανίας. Με άλλα λόγια, ο συγκεκριμένος κλάδος έχει κατορθώσει να απορροφήσει την άνοδο του κόστους περισσότερο σε σχέση με τους υπόλοιπους.

Διάγραμμα 2.7
Δείκτης Τιμών Παραγωγού στη Μεταποίηση και στον Κλάδο Τροφίμων-Ποτών
(Σύνολο Εγχώριας & Εξωτερικής Αγοράς) (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

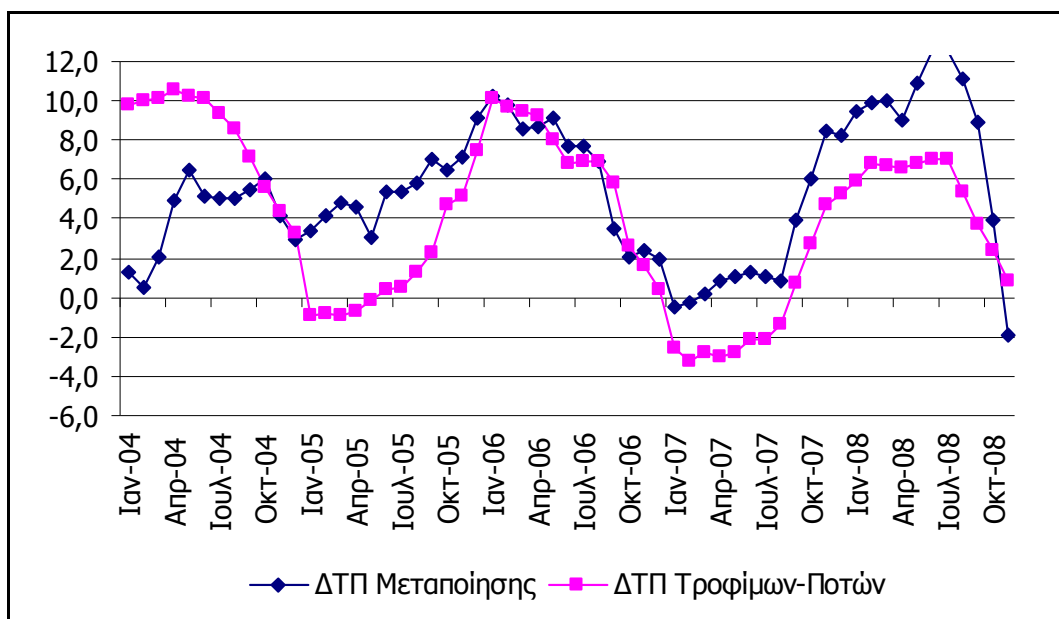

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

¹⁹ Η ακριβής μεθοδολογία υπολογισμού του δείκτη παρουσιάζεται στον ιστοτόπο της ΕΣΥΕ.

Διάγραμμα 2.8

Εξέλιξη Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Μεταποίηση και στον Κλάδο Τροφίμων-Ποτών
(μηνιαία ποσοστία μεταβολή)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Επιπροσθέτως, το ίδιο το επίπεδο τιμών παραγωγού στη Βιομηχανία τροφίμων – ποτών έχει αυξηθεί κατά 37,4% σε σχέση με το έτος βάσης (2000), όταν στο σύνολο της βιομηχανίας έχει αυξηθεί κατά 43,4%. Όπως άλλωστε αποτυπώνεται και στο Διάγραμμα 2.7, όπου αποδίδεται η εξέλιξη του δείκτη σε μηνιαία βάση, ήδη από τον Οκτώβριο του 2008 η εικόνα έχει αρχίσει να αντιστρέφεται με μεγάλη ταχύτητα, καθώς η ισχύς των παραγόντων που δημιουργούσαν πληθωριστική πίεση τους προηγούμενους μήνες έχει αρχίσει να εξασθενεί έντονα²⁰.

β. Τιμές παραγωγού και γεωργική παραγωγή

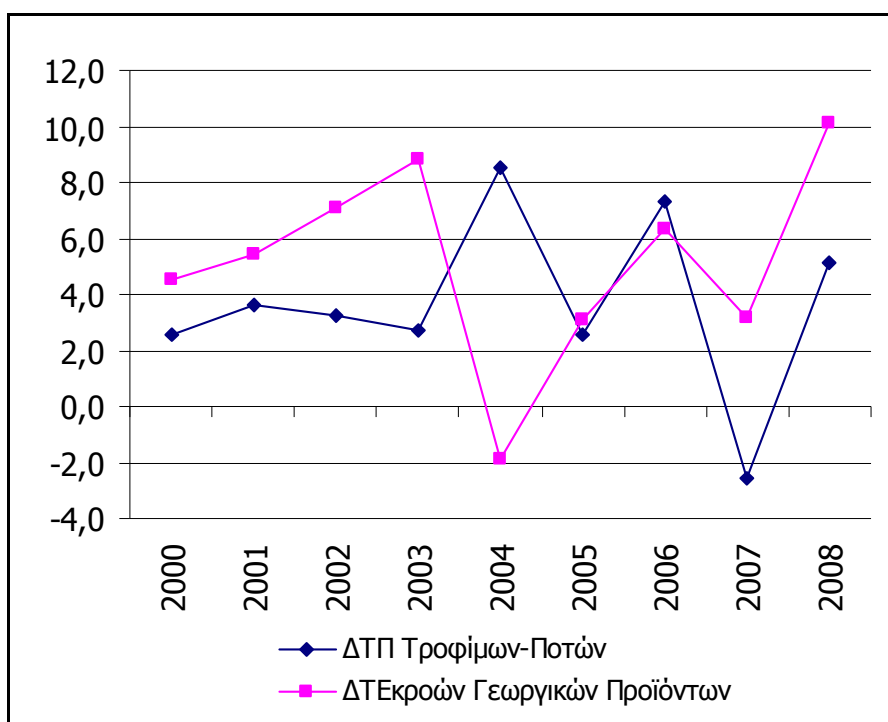
Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η βιομηχανία των τροφίμων-ποτών είναι μια βιομηχανία εντάσεως πρώτων υλών, αφού το κόστος παραγωγής έχει υψηλή εξάρτηση από την τιμή των πρώτων υλών, δηλαδή την αγροτική και ζωική παραγωγή. Γι' αυτό και ταυτόχρονα με την εξέλιξη των τιμών παραγωγού στη Βιομηχανία τροφίμων-ποτών πρέπει να εξετάζεται και η εξέλιξη των τιμών εκροών του πρωτογενή τομέα, βάσει του σχετικού δείκτη που δημοσιεύει η ΕΣΥΕ.

Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 2.9, την περίοδο 2000-2008 η αύξηση των τιμών της πρωτογενούς παραγωγής ήταν, κατά μέσο όρο, ταχύτερη από εκείνη των τιμών παραγωγού του κλάδου τροφίμων-ποτών. Μόνο κατά το 2004, ο Δείκτης Τιμών Εκροών γεωργικών προϊόντων παρουσίασε μείωση, ενώ αντίθετα, αυξήθηκε σημαντικά ο ΔΤΠ τροφίμων-ποτών, λόγω της

²⁰ Εκτενέστερη και πιο μακροχρόνια ανάλυση για την εξέλιξη των τιμών της Βιομηχανίας Τροφίμων- Ποτών περιλαμβάνεται σε πρόσφατη ειδική θεματική μελέτη του IOBE που δημοσιεύτηκε ως κείμενο εργασίας. Μπορείτε να το κατεβάσετε από το <http://www.iobe.gr/media/sebt/sebtfinal.pdf>.

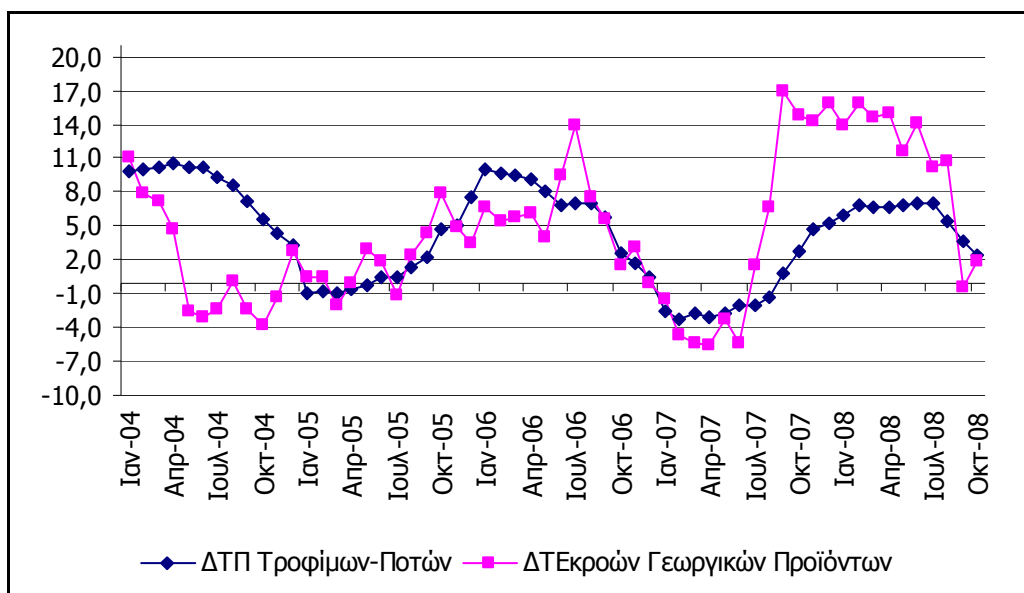
τεχνικής αλλαγής του δείκτη και της σημαντικής ανόδου της τιμής του παρθένου ελαιόλαδου, ενώ ο ΔΤ Εκρών υποχώρησε, μεταξύ άλλων λόγω της μεγάλης μείωσης της τιμής της πατάτας. Ελαφρά ταχύτερα κινήθηκαν οι τιμές των τροφίμων-ποτών και το 2006 (6,4% έναντι 5,8% στα γεωργικά προϊόντα), ενώ από τον Ιούλιο του 2007 οι τιμές στα τελευταία αρχίζουν μια εκρηκτικά ανοδική πορεία. Όπως φανερώνει το Διάγραμμα 2.10, αναφορικά με τη μηνιαία μεταβολή των τιμών στα τέλη του 2007 και στις αρχές του 2008, οι τιμές στα γεωργικά προϊόντα αυξάνονταν σχεδόν 15% πριν αρχίσουν να επιβραδύνονται. Ήδη την τάση επιβράδυνσης όμως «παρακολουθεί» και η βιομηχανία. Συνεπώς, διατηρείται και το 2008 η τάση που θέλει τις τιμές στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών να αυξάνονται βραδύτερα των τιμών των γεωργικών προϊόντων. Το γεγονός αυτό αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι, μέρος της μεταβολής των τιμών των γεωργικών προϊόντων απορροφάται τελικά από τη βιομηχανία και δε μετακυλίστα στους καταναλωτές.

Διάγραμμα 2.9
Εξέλιξη Βιομηχανικών Τιμών (Εγχώρια Αγορά) Τροφίμων-Ποτών & Τιμών Γεωργικών Προϊόντων (Φυτικής & Ζωικής Παραγωγής) (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 2.10
Εξέλιξη Βιομηχανικών Τιμών Τροφίμων-Ποτών & Τιμών Εκροών Γεωργικών
Προϊόντων (Φυτικής & Ζωικής Παραγωγής)
 (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

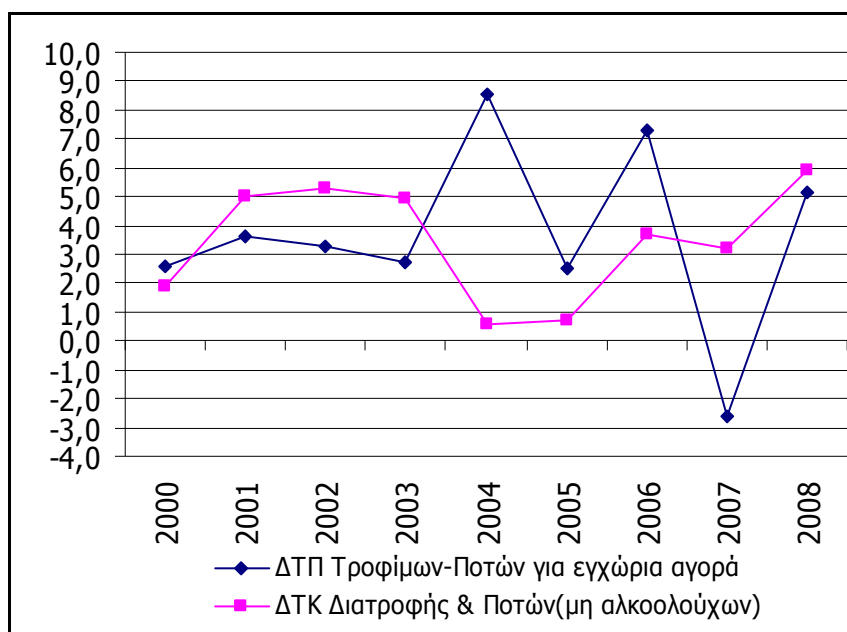
γ. Τιμές παραγωγού και τιμές καταναλωτή

Εκτός όμως από τη σχέση τιμών παραγωγού της Βιομηχανίας και των «προμηθευτών» της κατά μία έννοια, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η σύγκριση με την άλλη πλευρά της αλυσίδας, τις τιμές καταναλωτή δηλαδή τη λιανική αγορά, στο βαθμό βέβαια που αυτή ενθυλακώνει πλήρως τις σχετικές εισροές. Ο αντίστοιχος κλαδικός δείκτης είναι ο Δείκτης Διατροφής και Ποτών ο οποίος αποτελεί μία από τις 12 κλαδικές κατηγορίες του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή με συντελεστή στάθμισης 17,8%²¹.

Από το Διάγραμμα 2.11 διαπιστώνεται ότι μέχρι το 2003 ο ΔΤΚ Τροφίμων-Ποτών κινείται υψηλότερα του ΔΤΠ της βιομηχανίας. Συνολικά την περίοδο 1996-2003 οι τιμές λιανικής πώλησης τροφίμων-ποτών αυξάνονται με μέσο ετήσιο ρυθμό 4,4%, όταν οι τιμές παραγωγού αυξάνονται με μέσο ρυθμό 3,8%. Την επόμενη τριετία όμως, η εικόνα αλλάζει και φαίνεται οι τιμές παραγωγού να αυξάνονται ταχύτερα, γεγονός που σημαίνει ότι, στο επίπεδο της λιανικής υπάρχει τάση συγκράτησης της ανόδου των τιμών, ώστε να μη μετακυληθεί στους καταναλωτές. Το 2007 όμως η τάση αυτή αντιστρέφεται εκ νέου και ενώ οι τιμές παραγωγού της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών υποχωρούν κατά σχεδόν 3%, οι τιμές καταναλωτή αυξάνονται με θετικό ρυθμό 3,3%.

²¹ Ενδιαφέρον για τον εξεταζόμενο κλάδο έχει και η κατηγορία Αλκοολούχα Ποτά και Καπνός, η οποία έχει όμως συντελεστή στάθμισης μόλις 4,16%.

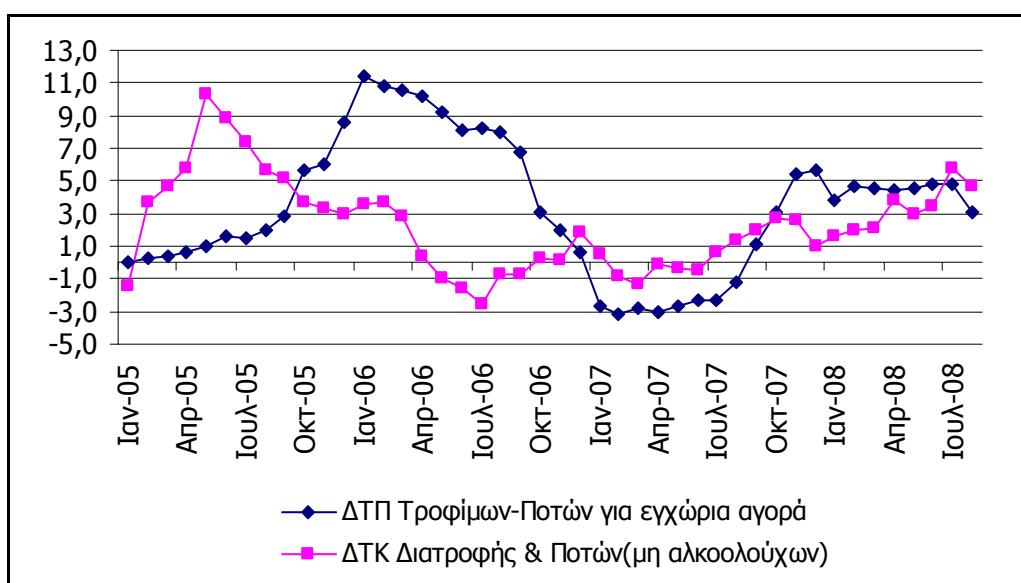
Διάγραμμα 2.11
Εξέλιξη Τιμών παραγωγού (Εγχώρια Αγορά) & Τιμών Καταναλωτή για Τρόφιμα-Ποτά
 (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

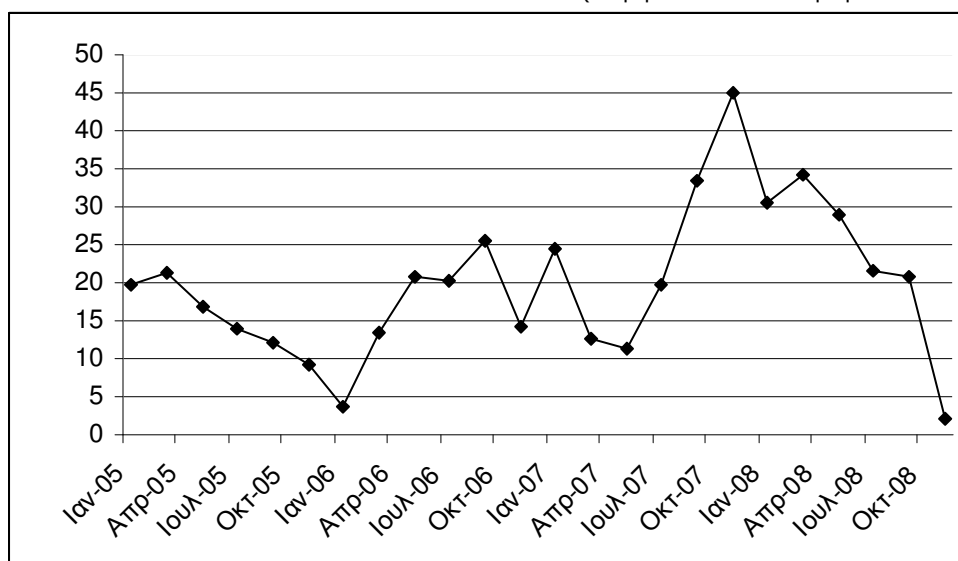
Για το 2008, όπως δείχνουν τα σχετικά στοιχεία σε μηνιαία βάση (Διάγραμμα 2.12), η τάση αντιστρέφεται εκ νέου, ωστόσο η πληθωριστική έξαρση πιέζει σταδιακά το ΔΤΚ σε υψηλά επίπεδα, παρ' όλο που ο ΔΤΠ συγκρατείται στα όρια του 5%. Προς τους τελευταίους μήνες του έτους πάντως, και οι δύο δείκτες οδηγούνται σε αποκλιμάκωση, καθώς το κρίσιμο ζήτημα πλέον δεν είναι η εξέλιξη των τιμών, αλλά η επιβράδυνση της ζήτησης.

Διάγραμμα 2.12
Σχέση Βιομηχανικών Τιμών για την Εγχώρια Αγορά & Τιμών Καταναλωτή για Τρόφιμα-Ποτά
 (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 2.13
Προσδοκίες Εξέλιξης των Τιμών για Τρόφιμα & Ποτά
 (διαφορά % θετικών & αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Ήδη άλλωστε, όπως φαίνεται στις Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, η έντονη άνοδος των προβλέψεων των επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων-ποτών για την εξέλιξη των τιμών πώλησης των προϊόντων τους που ξεκίνησε από τον Σεπτέμβριο του 2007, και η οποία άγγιξε τον Νοέμβριο του 2007 το υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών (Διάγραμμα 2.13), αποκλιμακώνεται έντονα. Στην πιο πρόσφατη έρευνα (Δεκέμβριος 2007), η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του κλάδου (87%) προβλέπει σταθερότητα των τιμών το επόμενο τρίμηνο, ενώ το σχετικό ισοζύγιο προβλέψεων ανόδου / μείωσης τιμών είναι πλέον οριακά θετικό και μάλλον θα γίνει αρνητικό το επόμενο τρίμηνο- δηλαδή θα υπερτερούν οι προβλέψεις μείωσης των τιμών έναντι των προβλέψεων ανόδου των τιμών. Η γενική εικόνα πάντως για τη βιομηχανία είναι η τάση σταθεροποίησης των τιμών στο πρώτο τρίμηνο του 2009.

δ. Εξελίξεις στις τιμές των υποκλάδων της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών

Στο Διάγραμμα 2.14 και στον Πίνακα 2.10 παρουσιάζονται οι μεταβολές του ΔΤΠ για τους υποκλάδους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών. Είναι φανερό η τεχνική ασυνέχεια που δημιουργείται το 2006 και 2007, όταν οι τιμές στα «ζωικά και φυτικά έλαια και λίπη» αυξάνονται με 15,1%, για να διορθωθούν την επόμενη χρονιά με μείωση 12,4%. Αυτή η εξέλιξη επηρεάζει καθοριστικά το σύνολο (άνοδος 6,4% το 2006 και μείωση 0,6% το 2007), αφού ο υποκλάδος αυτός συνιστά πάνω από το 1/5 του συνολικού δείκτη.

Πίνακας 2.10
Εξέλιξη ΔΤΠ των Υποκλάδων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών
(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

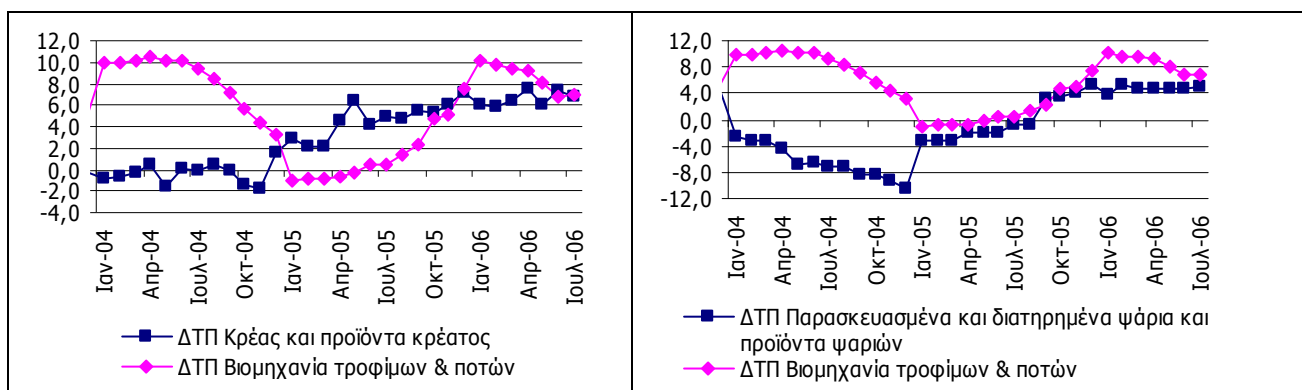
Κωδ.	Υποκλάδος	Συντελεστής στάθμισης	2005	2006	2007	2008*
15	Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών		1,5	6,4	-0,6	5,8
151	Κρέας & Προϊόντα Κρέατος	17,2	4,7	6,1	1,0	2,7
152	Παρασκευασμένα & Διατηρημένα Ψάρια & Προϊόντα Ψαριών	0,6	-0,1	4,4	3,5	5,6
153	Παρασκευασμένα & Διατηρημένα Φρούτα & Λαχανικά	12,0	-6,3	4,0	4,4	6,0
154	Ζωικά & Φυτικά Έλαια & Λίπη	21,3	4,2	15,1	-12,4	2,8
155	Γαλακτοκομικά Προϊόντα & Παγωτό	12,6	2,5	2,5	2,9	5,9
156	Προϊόντα Μύλων Δημητριακών, Άμυλα & Αμυλώδη Προϊόντα	4,5	-3,4	2,5	20,1	27,2
157	Παρασκευασμένες Ζωοτροφές	2,2	-2,8	0,8	18,5	21,2
158	Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά	14,5	1,0	1,7	3,5	5,7
159	Ποτά	15,2	2,0	2,8	2,1	5,4

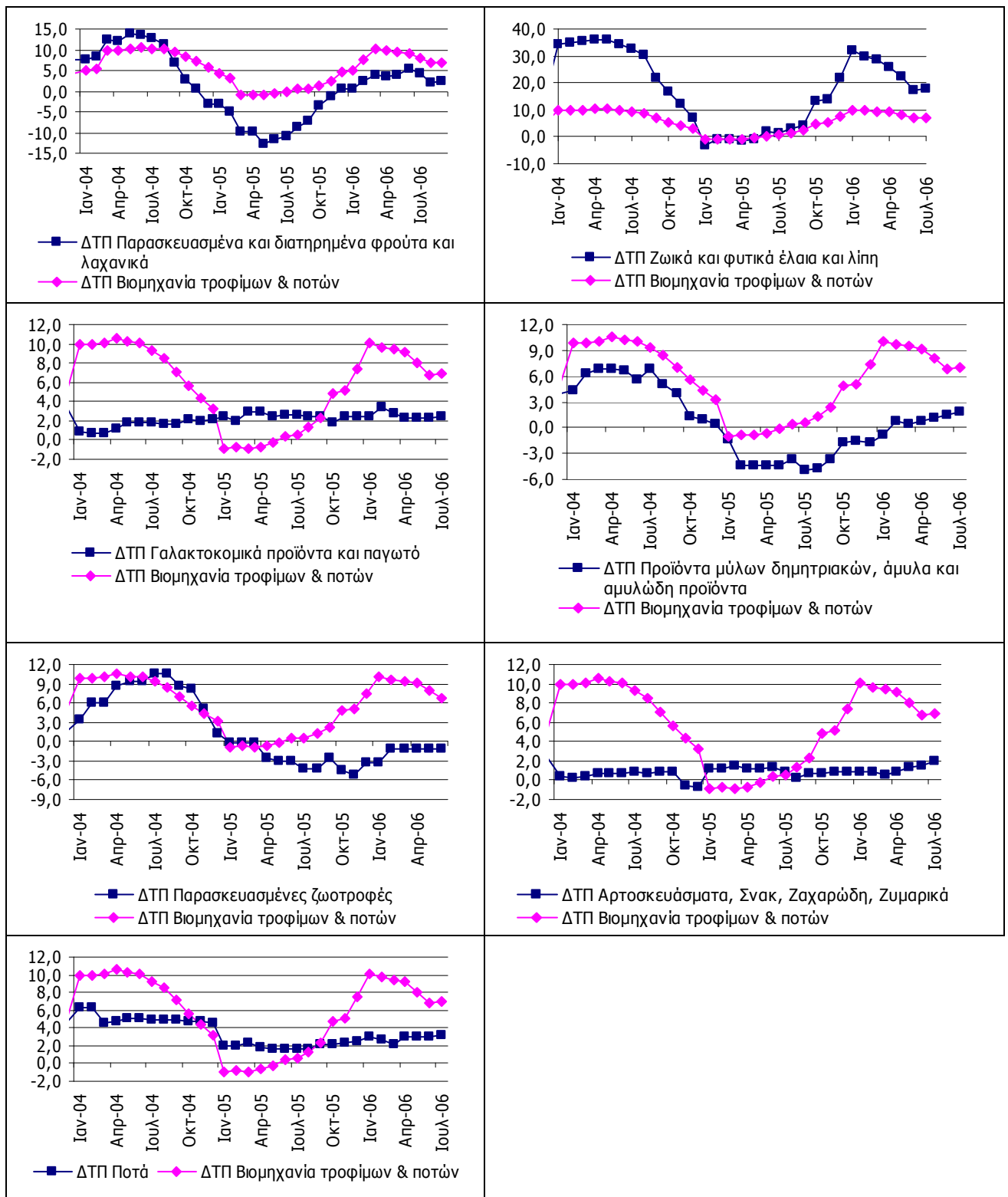
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ *στοιχεία 10μηνου- σύγκριση με 10μηνο 2007

Κατά το 2008 (δεκάμηνο), όταν οι τιμές παραγωγού αυξάνονται με 5,8%, τη μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδο εμφανίζουν οι τιμές στα «προϊόντα μύλων» (+27,2%) που συνεχίζουν για δεύτερη χρονιά να ενισχύονται με ρυθμούς άνω του 20%. Το ίδιο συμβαίνει και με τις «παρασκευασμένες ζωοτροφές», όμως και οι δύο υποκλάδοι δεν έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα στη διαμόρφωση του Δείκτη Τιμών Παραγωγού του κλάδου (6,8% και οι δύο). Η άνοδος του συνολικού δείκτη φαίνεται να προέρχεται περισσότερο από τα «αρτοσκευάσματα, σνακ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά», τα «ποτά», αλλά και τα «παρασκευασμένα φρούτα και λαχανικά», οι τιμές στα οποία αυξάνονται με ρυθμό άνω του 5,4% και συμβάλλουν πάνω από το 40% της μεταβολής του συνολικού δείκτη.

Στο Διάγραμμα 2.14 αποτυπώνονται τα σχετικά γραφήματα της εξέλιξης των τιμών παραγωγού κάθε υποκλάδου σε σύγκριση με τις τιμές παραγωγού του συνόλου του κλάδου.

Διάγραμμα 2.14
Εξέλιξη Δείκτη Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία
για τους Υποκλάδους Τροφίμων-Ποτών
(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

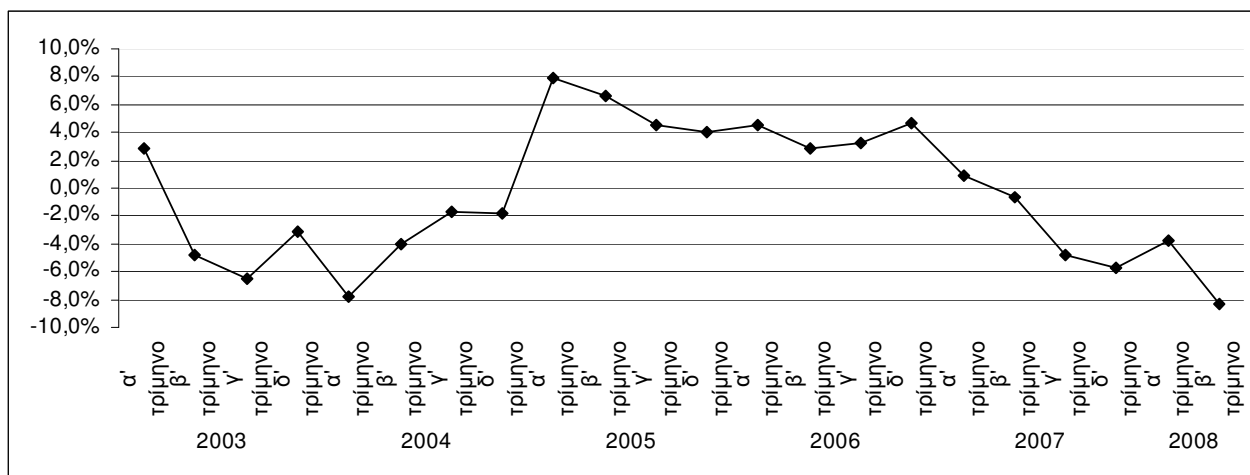
2.6 Απασχόληση

Τα τελευταία πέντε χρόνια, η απασχόληση παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, όπως απεικονίζει το Διάγραμμα 2.15. Από το β' τρίμηνο του 2004, όταν η απασχόληση στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών είχε παρουσιάσει μείωση της τάξης του -8% σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2003, η τάση αλλάζει. Μάλιστα, το β' τρίμηνο του 2005 η απασχόληση παρουσιάζει

αύξηση 8%, με αποτέλεσμα, σε ετήσια βάση να διαμορφωθεί μία μέση αύξηση της τάξης του 5,7%. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη διαδραμάτισε η αύξηση, κατά 14,3%, των βοηθών σε οικογενειακή επιχείρηση, παρ' όλο που αυτή η κατηγορία αποτελεί περίπου το 11% των συνολικών απασχολούμενων στον κλάδο. Το 2006 χαρακτηρίστηκε, όμως, από βραδύτερη αύξηση της απασχόλησης (+3,9%), όπως και το 2007, λόγω της έντονης αύξησης των βοηθών στις οικογενειακές επιχειρήσεις (κατά 21,4% σε σχέση με το 2006) και των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό (κατά 17,9%), αύξηση που αντισταθμίστηκε όμως από τη μείωση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό (κατά 15,8%). Επίσης, οι μισθωτοί της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών που συνιστούν περίπου το 70% των απασχολούμενων στον κλάδο, όπως και το 2006, μειώθηκαν τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2007, αλλά βραδύτερα απ' ό,τι το 2006.

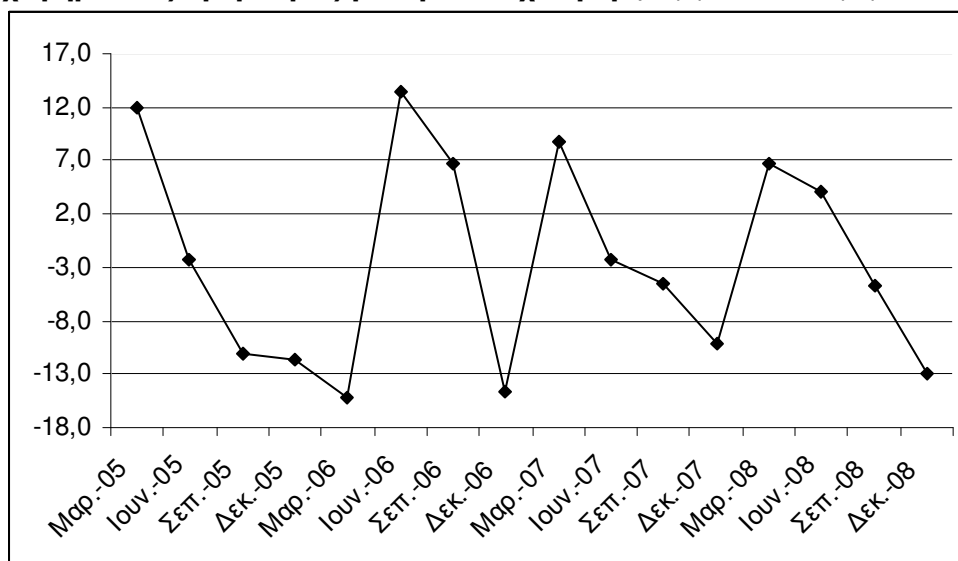
Διάγραμμα 2.15
Μεταβολή της Απασχόλησης στον κλάδο Τροφίμων-Ποτών
(α' τριμ. 2003 - β' τριμ. 2008)

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 2.16
Επιχειρηματικές Προβλέψεις για την Απασχόληση (διαφορά θετικών & αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Στα πιο πρόσφατα όμως στοιχεία, τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2008, δεν είναι ενθαρρυντικά, καθώς διατηρείται η τάση επιβράδυνσης, όπως φαίνεται στο σχετικό διάγραμμα: το α' τρίμηνο η απασχόληση μειώνεται κατά 3,7%, ενώ το β' τρίμηνο, η μείωση είναι ακόμα πιο έντονη και ξεπερνά το 8,3%. Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008, η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση παρατηρείται στους βοηθούς οικογενειακών επιχειρήσεων (25,9%), οι οποίοι περιορίζονται ακόμα πιο έντονα κατά το β' τρίμηνο (-31,8%) αλλά και των αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό (23,3%).

Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις για την απασχόληση το 2008, που πιθανολογείται ότι θα διατηρηθούν και το 2009 - επιβεβαιώνονται από τα αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών: από το 2005, οι προβλέψεις των επιχειρήσεων παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις, ωστόσο από τον Σεπτέμβριο του 2006 η τάση είναι ξεκάθαρα πτωτική. Τον Νοέμβριο του 2008 μάλιστα, διατυπώνονται οι πλέον απαισιόδοξες προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης στον κλάδο κατά το επόμενο τρίμηνο, με το ισοζύγιο να φτάνει τις -13 μονάδες, τη δεύτερη χαμηλότερη επίδοση τα τελευταία δύο χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι, η πτωτική τάση η οποία έχει διαμορφωθεί στα πραγματικά στοιχεία των ερευνών εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ θα συνεχιστεί και θα αποτυπωθεί με έντονο τρόπο όχι μόνο το γ' και δ' τρίμηνο του έτους, αλλά και το α' τρίμηνο του 2009, καθώς οι επιπτώσεις της κρίσης θα γίνονται όλο και πιο ορατές στην πραγματική οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ

3.1 Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο αναλύει τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των χρήσεων της περιόδου 2004-2006 για το σύνολο των επιχειρήσεων Α.Ε. και Ε.Π.Ε. που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τροφίμων-ποτών στην Ελλάδα. Την ανάλυση συμπληρώνουν και υποστηρίζουν επιλεγμένοι αριθμοδείκτες (Πίνακας 3.1), οι οποίοι ταξινομούνται σε τέσσερις κατηγορίες και αποδίδουν: α) τη ρευστότητα των επιχειρήσεων, β) την αποτελεσματική λειτουργία τους, γ) την απόδοση των κεφαλαίων και των στοιχείων ενεργητικού τους και δ) την κεφαλαιακή διάρθρωση και βιωσιμότητά τους.

Πίνακας 3.1
Ονομασία & Τρόπος Κατάρτισης Αριθμοδεικτών

Ονομασία Δείκτη	Τρόπος Υπολογισμού
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	
Γενική Ρευστότητα	Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις
Ειδική Ρευστότητα	Διαθέσιμα & Απαιτήσεις / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας	
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	365 επί (Απαιτήσεις / Κύκλος Εργασιών)
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων	365 επί (Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις / Κόστος Πωληθέντων)
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	Κύκλος Εργασιών (Πωλήσεις) / Ενεργητικό
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	Κύκλος Εργασιών / Ίδια Κεφάλαια
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας	
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	Μικτό Κέρδος / Κύκλος Εργασιών
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	Καθαρό Κέρδος προ φόρων / Κύκλος Εργασιών
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	Καθαρό Κέρδος προ φόρων / Ενεργητικό
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	Καθαρό Κέρδος προ φόρων / Ίδια Κεφάλαια
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων – Βιωσιμότητας	
Δανειακή Επιβάρυνση	Ξένα Κεφάλαια / Ίδια Κεφάλαια
Παγιοποίηση Ενεργητικού	Καθαρά Πάγια / Ενεργητικό

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση έχουν αντληθεί από τους επιχειρηματικούς οδηγούς της ICAP και της Hellastat. Η παρούσα ανάλυση θεωρείται απογραφική και αποδίδει τις συνολικές τάσεις στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών.

Θα πρέπει να επισημανθούν δύο στοιχεία, αναφορικά με την ανάλυση που ακολουθεί:

Η χρηματοοικονομική απεικόνιση του κλάδου χωρίζεται σε τρεις υποενότητες: η πρώτη αφορά στο σύνολο των μεταποιητικών επιχειρήσεων με δραστηριότητα στην ευρύτερη βιομηχανία τροφίμων-ποτών, που συμπεριλαμβάνονται στους επιχειρηματικούς οδηγούς της ICAP. Αναφέρεται σε ένα σύνολο 1.534 επιχειρήσεων το 2006, αριθμός μειωμένος κατά 27 επιχειρήσεις σε σχέση με το 2005, αλλά αυξημένος κατά 37 επιχειρήσεις από το 2004. Η υποενότητα αυτή απεικονίζει τις επικρατούσες τάσεις στον κλάδο την τελευταία τριετία για την οποία υπάρχουν πλήρη στοιχεία (2004-2006). Στη δεύτερη υποενότητα, γίνεται μια προσπάθεια ανίχνευσης των τάσεων που διαμορφώνονται στον κλάδο κατά το 2007, χρησιμοποιώντας ένα εκτενές δείγμα 880 επιχειρήσεων. Ωστόσο, η έκταση του δείγματος επιτρέπει τη διατύπωση αξιόπιστων συμπερασμάτων για τη χρήση του 2007, παρά τις όποιες διακυμάνσεις στα τελικά απογραφικά στοιχεία. Στην τρίτη υποενότητα, επιχειρείται να διερευνηθούν οι πρώτες τάσεις για το έτος 2008 μέσα από τα στοιχεία 6μήνου 29 εισηγμένων εταιριών στο Χ.Α.Α., οι οποίες κατά την περίοδο συγγραφής της παρούσας έκθεσης είχαν δημοσιεύσει τα σχετικά αποτελέσματα.

Πέραν της συνολικής εικόνας του κλάδου, η ανάλυση προχωρά στην καταγραφή των τάσεων των επιχειρήσεων ανά κατηγορία μεγέθους, με βάση την απασχόληση. Παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των απασχολούμενων σε μία επιχείρηση είναι γενικά ένα ευμετάβλητο μέγεθος το οποίο αλλάζει συστηματικά μέσα στο έτος, εντούτοις οι όποιες μεταβολές δεν αλλάζουν συνήθως την κατηγορία μεγέθους της επιχείρησης. Αυτό σημαίνει ότι μία επιχείρηση άνω των 250 ατόμων δηλαδή μία μεγάλη επιχείρηση του κλάδου, εξακολουθεί να είναι μεγάλη παρά τις πιθανές αυξομειώσεις προσωπικού που μπορεί να συμβαίνουν²². Στόχος της κατηγοριοποίησης αυτής είναι η εξέταση της ενδεχόμενης επίδρασης του μεγέθους στη χρηματοοικονομική συμπεριφορά του κλάδου και να ανιχνευθούν ενδεχομένως παράλληλες ή αντίρροπες τάσεις των α) πολύ μικρών (προσωπικό από 0-10 άτομα), β) μικρών (11-50 άτομα), γ) μεσαίων (51-250 άτομα) και δ) μεγάλων (251 και άνω άτομα) επιχειρήσεων του κλάδου.

3.2 Επιδόσεις κατά την τριετία 2004-2006 του Συνόλου των Επιχειρήσεων (Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) της Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών

3.2.1. Σύνολο κλάδου τροφίμων-ποτών

Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά

Ο κλάδος των τροφίμων και ποτών είναι με μεγάλη διαφορά ο μεγαλύτερος κλάδος της μεταποίησης, κατέχοντας το 1/4 του συνολικού ενεργητικού της. Με βάση τους δημοσιευμένους ισολογισμούς, οι επιχειρήσεις του κλάδου απασχολούν το 2007 συνολικά 123.819 εργαζόμενους, δηλαδή 0,4% λιγότερους από ό,τι το 2006, ενώ το σύνολο των απασχολούμενων στη μεταποιητική βιομηχανία μειώθηκε κατά 1,0%²³. Κατά μέσο όρο στο κλάδο εργάζονται 63 άτομα ανά επιχείρηση (57 άτομα ανά επιχείρηση εάν εξαιρεθούν οι ακραίες τιμές της VIVARTIA

²² Προφανώς οι οριακές περιπτώσεις είναι αυτές που πιθανόν να δημιουργούν προβλήματα ασυνέχειας στις σχετικές συγκρίσεις, ωστόσο η παράμετρος αυτή ελέγχθηκε όπου αυτό ήταν δυνατό και επισημαίνεται στο κείμενο της ανάλυσης.

Α.Β.Ε.Ε. ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ με 3.742 άτομα και της COCA COLA 3Ε 2.488 άτομα). Έτσι, ο κλάδος εξακολουθεί και το 2006 να απασχολεί πάνω από το 1/4 του συνολικού εργατικού δυναμικού της ελληνικής μεταποίησης.

Πίνακας 3.2
Δημογραφικά Στοιχεία Κλάδου Τροφίμων-Ποτών

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	2005/04	2006/2005
Σύνολο Επιχειρήσεων	1.497	1.561	1534	4,28%	-1,73%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	955	951	1030	-0,42%	8,31%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	9.076.405	8.731.769	9.679.823	-3,80%	10,86%
% Συνολικού Κύκλου Εργασιών	88,11	82,70	85,76	-6,14%	3,70%
Ύψος Κερδών προ φόρων	689.006	706.087	791.059	2,48%	12,03%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	505	502	491	-0,59%	-2,19%
Ύψος Ζημιών	154.822	187.539	154.393	21,13%	-17,67%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Συνολικά, ο αριθμός των επιχειρήσεων στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών αυξήθηκε κατά 4,3% το 2005, αλλά μειώθηκε κατά 1,7% το 2006 και κατά 0,4% το 2007. Παρ' όλ' αυτά, παραμένει ο σημαντικότερος «εργοδότης» της μεταποίησης, απασχολώντας το 22,3% των εργαζομένων. Ταυτόχρονα, διευρύνεται η συμμετοχή του κλάδου (περίπου στο 24,6%) στο σύνολο των επιχειρήσεων της μεταποίησης, αυξάνοντας κι άλλο τη διαφορά από τον επόμενο μεγαλύτερο, σε όρους συμμετοχής, κλάδο «κατασκευών άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά» (26) (9,8% στο σύνολο των επιχειρήσεων).

Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων-ποτών μειώθηκαν οριακά το 2005, αλλά αυξήθηκαν κατά 8,3% το 2006. Μολαταύτα, το ύψος των κερδών (προ φόρων) αυξήθηκε κατά 12% το 2006, αγγίζοντας σχεδόν τα €800 εκατ.. Ο κύκλος εργασιών των κερδοφόρων επιχειρήσεων το 2005 αφενός παρουσίασε μείωση της τάξεως του 3,8% υποχωρώντας στα 8,7 δισ. €, αφετέρου το 2006 η ανάκαμψη υπήρξε σημαντική και ξεπέρασε το επίπεδο του 2004. Όσον αφορά στο ύψος των ζημιών, το 2005 υπήρξε εξαιρετικά δύσκολη χρονιά, ενώ το 2006 η εικόνα βελτιώθηκε και ο κλάδος ανέκτησε τα επίπεδα του 2004.

Στον Πίνακα 3.3 αποτυπώνονται ορισμένα από τα διαρθρωτικά στοιχεία του κλάδου σύμφωνα με το μέγεθος των επιχειρήσεων (βάσει προσωπικού), για την περίοδο 2004-2006. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, οι πολύ μικρές (11-50 άτομα προσωπικό) και οι μικρές επιχειρήσεις (51-250 άτομα προσωπικό) αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου, αν και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις μειώνονται οριακά ως ποσοστό στο σύνολο. Οι υπόλοιπες δύο κατηγορίες μεγέθους επιχειρήσεων κινούνται πτωτικά. Εντούτοις, η συμμετοχή των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων στο συνολικό κύκλο εργασιών και στα συνολικά κέρδη του κλάδου δε συμβαδίζουν με την αριθμητική τους υπεροχή, όπως άλλωστε είναι αναμενόμενο. Οι μεγάλες (>250 άτομα) είναι αυτές που απορροφούν τη μερίδα του λέοντος τόσο στις πωλήσεις, όσο και στα καθαρά αποτελέσματα. Είναι άξιο μνείας το γεγονός ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, ενώ αποτελούν την πλειονότητα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο,

²³ Τα στοιχεία για το σύνολο της μεταποίησης έχουν αντληθεί από το «Η Ελληνική Επιχείρηση το 2007», ΣΕΒ 2008, το οποίο είναι διαθέσιμο στο site του ΣΕΒ.

σημειώνουν ζημίες και τα τρία εξεταζόμενα έτη, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.3, γεγονός που καθιστά σαφή τη δεινή οικονομική θέση τους.

Πίνακας 3.3
Συμβολή στα Χρηματοοικονομικά Μεγέθη της Βιομηχανίας Τροφίμων & Ποτών

	2004	2005	2006
Αριθμός επιχειρήσεων			
Πολύ Μικρές (0-10 άτομα)	652	686	659
Μικρές (11-50 άτομα)	573	595	603
Μεσαίες (51-250 άτομα)	221	232	223
Μεγάλες (>250 άτομα)	52	49	49
Σύνολο	1498	1562	1534
Ποσοστιαία κατανομή στο σύνολο των επιχειρήσεων			
Πολύ Μικρές (0-10 άτομα)	43,5	43,9	43,0
Μικρές (11-50 άτομα)	38,2	38,1	39,3
Μεσαίες (51-250 άτομα)	14,8	14,9	14,5
Μεγάλες (>250 άτομα)	3,5	3,1	3,2
Συμμετοχή στο συνολικό κύκλο εργασιών			
Πολύ Μικρές (0-10 άτομα)	4,6%	6,3%	4,6%
Μικρές (11-50 άτομα)	16,8%	19,9%	18,3%
Μεσαίες (51-250 άτομα)	27,6%	30,6%	29,1%
Μεγάλες (>250 άτομα)	50,6%	43,2%	47,9%
Συμμετοχή στα συνολικά καθαρά αποτελέσματα			
Πολύ Μικρές (0-10 άτομα)	-*	-*	- *
Μικρές (11-50 άτομα)	4,8%	3,8%	7,2%
Μεσαίες (51-250 άτομα)	13,8%	20,7%	16,6%
Μεγάλες (>250 άτομα)	82,1%	79,6%	76,2%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP *Τα καθαρά αποτελέσματα για αυτές τις επιχειρήσεις είναι αρνητικά

Ισολογισμοί και Αποτελέσματα Χρήσης κατά το 2006

Στη χρήση του 2006 από το σύνολο των 1.534 επιχειρήσεων του κλάδου τροφίμων-ποτών που αναλύονται, οι 62 δημοσιεύουν τους ισολογισμούς τους βάσει των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), πρότυπα που διαφέρουν σημαντικά από το χρησιμοποιούμενο από την πλειονότητα των επιχειρήσεων Ελληνικό Λογιστικό Πρότυπο (ΕΛΠ) ενώ δεν υπάρχει ακριβής αντιστοίχιση των κονδυλίων των δύο προτύπων. Το ίδιο ισχύει και για 59 επιχειρήσεις για τη χρήση του 2005. Επομένως, η ανάλυση των στοιχείων υπάγεται σε απαραίτητες αναγωγές και συμβάσεις, ώστε να προσεγγίζονται όσο το δυνατόν ακριβέστερα οι πραγματικές τάσεις στον κλάδο.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων χρήσεως του 2006 υπογραμμίζει τη βελτίωση των περισσότερων χρηματοοικονομικών μεγεθών του κλάδου, ιδιαίτερα σε σχέση με το 2005 που ήταν μια χρονιά δυσμενών εξελίξεων σε όρους αποτελεσμάτων. Πιο συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών σημειώνει σημαντική αύξηση της τάξης του 6,5%, ενώ εντυπωσιακή άνοδος παρατηρείται τόσο στα μικτά κέρδη, όσο και στα καθαρά αποτελέσματα προ φόρων. Οι μεγάλες αυξήσεις στα μικτά και στα καθαρά κέρδη οφείλονται στη σημαντική αύξηση των αντίστοιχων μεγεθών των μεγαλύτερων εταιρειών του κλάδου- για παράδειγμα, οι δέκα μεγαλύτερες

επιχειρήσεις αύξησαν τα μικτά κέρδη τους από 7% ως και 16%. Η σημαντική αύξηση των καθαρών αποτελεσμάτων κατά την εξεταζόμενη περίοδο ενισχύθηκε και από το γεγονός ότι το ύψος των κερδών ενισχύθηκε, ενώ ταυτόχρονα υποχώρησε το ύψος των ζημιών. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ οι πωλήσεις του κλάδου αυξάνονται κατά 6,5%, ενώ οι πωλήσεις του συνόλου της μεταποίησης αυξάνονται με σχεδόν διπλάσιο ρυθμό.

Πίνακας 3.4
Εξέλιξη Βασικών Χρηματοοικονομικών Μεγεθών Κλάδου Τροφίμων-Ποτών

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2005/04	2006/05
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως					
Κύκλος Εργασιών	10.447.232	10.596.810	11.287.594	1,4	6,5
Μικτά Κέρδη	2.844.135	2.786.434	3.124.967	-2	12,1
Καθαρά Αποτελέσματα προ Φόρων	517.607	576.643	636.666	11,4	10,4
Λογαριασμοί Ισολογισμού					
Καθαρά Πάγια	7.578.973	8.338.346	8.899.668	10,0	6,7
Αποθέματα	1.794.052	2.024.532	2.096.815	12,8	3,6
Απαιτήσεις	4.009.065	3.955.967	4.392.519	-1,03	11,0
Διαθέσιμα – Χρεόγραφα	710.148	689.337*	918.628*	-2,9	33,2
Σύνολο Ενεργητικού	13.206.891	14.170.538	14.864.794	7,3	4,9
Ίδια Κεφάλαια	6.769.158	6.885.146	7.407.565	1,7	7,6
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	2.021.752	2.359.626	2.392.683	16,7	1,4
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	5.080.859	5.107.713	5.469.495	0,52	7,0
Σύνολο Υποχρεώσεων	7.102.611	7.467.339	7.862.178	5,13	5,28

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP, *προσέγγιση

Από την πλευρά του ενεργητικού, παρατηρείται αύξηση τόσο του κυκλοφορούντος, όσο και του συνόλου του ενεργητικού που αποδίδεται στην αύξηση των καθαρών παγίων (αν και με ρυθμό βραδύτερο του 2005), των αποθεμάτων, των απαιτήσεων και στη σημαντική αύξηση των διαθεσίμων/χρεογράφων²⁴. Η μεγάλη αύξηση των διαθεσίμων οφείλεται στη ραγδαία αύξησή τους για την ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε., τη VIVARTIA Α.Ε. και τη ΦΑΓΕ Α.Ε.. Θα πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι όσον αφορά στο σύνολο του ενεργητικού, η αύξηση του 2006 οφείλεται στον 10πλασιασμό του αντίστοιχου μεγέθους για την ΑΧΑΪΑ CLAUSS Α.Ε. από το 2004 και τον διπλασιασμό για την ELBISCO Α.Ε. Οι μεγάλες αυτές διακυμάνσεις – που οφείλονται σε αναδιαρθρώσεις των συγκεκριμένων εταιρειών - επηρεάζουν προφανώς το μέγεθος αυτό, αλλά και τις τιμές κάποιων αριθμοδεικτών που αναλύονται στη συνέχεια.

Το παθητικό ακολουθεί, φυσικά, την ανοδική πορεία των μεγεθών του ενεργητικού, με τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις να αυξάνονται εντονότατα το 2005 και τις βραχυπρόθεσμες να παρουσιάζουν άνοδο την επόμενη χρονιά. Η μεγάλη αύξηση των μακροπρόθεσμων κυρίως υποχρεώσεων οφείλεται στην όξυνση των υποχρεώσεων κάποιων από των μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου που φτάνει ακόμα και το 34% (ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε.). Ομοίως,

²⁴ Η σύγκριση ΕΛΠ και ΔΠΧΠ και η μετατροπή αξιών από το ένα πρότυπο στο άλλο γίνονται με βάση προσεγγίσεις

το ύψος των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων επηρεάζεται άμεσα από τη μεγάλη αύξησή τους στην ΕΛ.ΒΙ.Ζ., στη NESTLE ΕΛΛΑΣ ΠΑΓΩΤΑ Α.Ε και στην CARDICO Α.Ε.. Τα ίδια κεφάλαια αυξάνονται κατά 7,6%, ενώ οι επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν 10,7% περισσότερες συνολικές υποχρεώσεις το 2006, σε σχέση με το 2004. Μάλιστα, οι όροι του δανεισμού συνεχίζουν να επιδεινώνονται, μιας και το 69,5% των υποχρεώσεων είναι βραχυπρόθεσμες.

Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κλάδου αναφορικά με τα βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη είναι η Nestle Hellas Α.Ε. από πλευράς κύκλου εργασιών, η COCA COLA 3Ε σε ό,τι αφορά στο σύνολο του ενεργητικού (16,8%) και στα καθαρά κέρδη (27,1% του συνόλου του κλάδου).

Ανάλυση Αριθμοδεικτών

α) Σύνολο κλάδου

Ο υπολογισμός και η ανάλυση των αριθμοδεικτών διευκολύνει τη διαμόρφωση πληρέστερης εικόνας για την πορεία των χρηματοοικονομικών στοιχείων της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών την τριετία 2004-2006. Στην παρακάτω ενότητα αναλύεται η διαχρονική εξέλιξη των βασικότερων χρηματοοικονομικών δεικτών, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για τα δομικά χαρακτηριστικά του κλάδου και τις διαμορφούμενες τάσεις. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται οι αριθμοδείκτες ρευστότητας, αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας και διάρθρωσης κεφαλαίων.

Οι αριθμοδείκτες ρευστότητας χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της βραχυχρόνιας οικονομικής θέσης μιας επιχείρησης και της ικανότητάς της να ανταποκριθεί στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Επιπλέον, δεδομένης της οικονομικής συγκυρίας και της φύσης του κλάδου στον οποίο ανήκει η επιχείρηση, το μέγεθος των δεικτών αυτών μπορεί να χαρακτηρίσει τη στρατηγική της επιχείρησης ως επιθετική ή συντηρητική. Εδώ εξετάζονται δύο δείκτες ρευστότητας για τις ελληνικές επιχειρήσεις τροφίμων και ποτών: η γενική ρευστότητα και η άμεση ή ειδική ρευστότητα.

Η γενική ρευστότητα δίνεται από το λόγο του κυκλοφορούντος ενεργητικού και των διαθεσίμων προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, αποτυπώνοντας ουσιαστικά το μέτρο της ρευστότητας μιας επιχείρησης, και το περιθώριο ασφαλείας που διατηρεί η διοίκηση για να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει κάποια ανεπιθύμητη εξέλιξη στη ροή των κεφαλαίων κίνησης. Επομένως, ο σχετικός δείκτης αποτελεί ένδειξη για την άμεση φερεγγυότητα της επιχείρησης. Όσο υψηλότερος είναι ο αριθμοδείκτης γενικής ρευστότητας τόσο καλύτερη, από πλευράς ρευστότητας, είναι η θέση της συγκεκριμένης επιχείρησης.

Ο αριθμοδείκτης ειδικής ρευστότητας περιλαμβάνει τα στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού που μετατρέπονται εύκολα και γρήγορα σε ρευστά. Επομένως, ο αριθμοδείκτης αυτός δείχνει πόσες φορές τα ταχέως ρευστοποιήσιμα στοιχεία της επιχείρησης καλύπτουν τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της και υπολογίζεται ως ο λόγος του αθροίσματος των διαθεσίμων και των απαιτήσεων προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις. Όταν ο αριθμοδείκτης ειδικής

ρευστότητας πλησιάζει τη μονάδα θεωρείται ικανοποιητικός (δεδομένου ότι στις απαιτήσεις δεν περιλαμβάνονται επισφαλείς ή ανεπίδεκτες εισπράξεως απαιτήσεις), ενώ όταν είναι μικρότερος της μονάδας, δείχνει ότι τα αμέσως ρευστοποιήσιμα στοιχεία της επιχείρησης είναι ανεπαρκή για να καλύψουν τις τρέχουσες υποχρεώσεις της.

Οι σχετικοί αριθμοδείκτες για τη βιομηχανία των τροφίμων και ποτών απεικονίζονται στον Πίνακα 3.5. Όσον αφορά στη γενική ρευστότητα, παρατηρείται μείωση του αριθμοδείκτη της τάξεως της 0,1 μονάδας. Εντούτοις, ο αριθμοδείκτης παραμένει μεγαλύτερος της μονάδας, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η καλή, από πλευράς ρευστότητας, θέση του κλάδου. Ο αριθμοδείκτης ειδικής ρευστότητας, αν και κινείται περίπου στο ίδιο επίπεδο κατά την εξεταζόμενη τριετία, είναι χαμηλότερος της μονάδας, υπογραμμίζοντας την έλλειψη επαρκών ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού στις επιχειρήσεις του κλάδου. Καθ' ό,τι όμως, ο δείκτης υπολείπεται ελάχιστα της μονάδας, μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι η έκθεση των επιχειρήσεων σε κινδύνους κάλυψης βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων δεν είναι μεγάλος.

Η μέση διάρκεια παραμονής των απαιτήσεων και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων είναι δύο δείκτες, οι οποίοι αποδίδουν το διάστημα που απαιτείται αντίστοιχα για την είσπραξη των απαιτήσεων και την εξόφληση των υποχρεώσεων στα πλαίσια ενός έτους. Ουσιαστικά, εκφράζουν την πολιτική της επιχείρησης απέναντι στους πελάτες και τους προμηθευτές της και βοηθούν στην αξιολόγηση των αντίστοιχων τμημάτων της. Την περίοδο 2004-2006, η μέση διάρκεια παραμονής των απαιτήσεων δεν παρουσιάζει αξιόλογες διακυμάνσεις, κινούμενη στις 140 μέρες περίπου. Η μέση διάρκεια παραμονής των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων, όμως, διευρύνεται σχεδόν κατά 26 μέρες. Ωστόσο, ο λόγος των δεικτών (μέση διάρκεια παραμονής υποχρεώσεων / μέση διάρκεια παραμονής απαιτήσεων) είναι κατά μέσο όρο 1,83 την τελευταία τριετία. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου κατορθώνουν να εξοφλούν τους πιστωτές τους σε χρόνο σχεδόν διπλάσιο από εκείνον που απαιτείται για την είσπραξη των απαιτήσεών τους²⁵.

Η απεικόνιση της χρηματοοικονομικής κατάστασης του κλάδου απαιτεί την ανάλυση των δεικτών ταχύτητας κυκλοφορίας του ενεργητικού και των ιδίων κεφαλαίων. Ο πρώτος δείκτης εκφράζει το βαθμό χρησιμοποίησης του ενεργητικού, σε σχέση με τις πωλήσεις της επιχείρησης ή του κλάδου και υπολογίζεται ως το πηλίκο των πωλήσεων προς το σύνολο του ενεργητικού. Εάν ο αριθμοδείκτης αυτός είναι υψηλός, η επιχείρηση ή ο κλάδος χρησιμοποιεί εντατικά τα περιουσιακά της/ του στοιχεία για να πραγματοποιηθούν οι πωλήσεις. Αντιθέτως, ένας χαμηλός αριθμοδείκτης δείχνει ότι η χρήση δεν είναι εντατική, οπότε η επιχείρηση/κλάδος θα πρέπει να αυξήσει το βαθμό χρήσης του ενεργητικού ή να ρευστοποιήσει μέρος του. Άρα, ο αριθμοδείκτης αυτός δείχνει εάν υπάρχει υπερεπένδυση κεφαλαίων, σε σχέση με τις πραγματοποιήσιμες πωλήσεις. Ομοίως, ο αριθμοδείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας ιδίων κεφαλαίων δείχνει τη

²⁵ Για παράδειγμα, αν η επιχείρηση «πληρώνεται» από τους οφειλότες της την 10^η ημέρα από την εμφάνιση της οφειλής, καλύπτει τους πιστωτές την 20^η ημέρα από την χορήγηση της προς αυτήν πίστωσης.

χρησιμοποίηση των ιδίων κεφαλαίων της επιχείρησης/ του κλάδου για την πραγματοποίηση των πωλήσεων. Οι υψηλές τιμές του δείκτη υπονοούν υψηλότερες πωλήσεις με χρήση λίγων ιδίων κεφαλαίων, γεγονός που μπορεί να συνεπάγεται μεγαλύτερα κέρδη.

Πίνακας 3.5
Εξέλιξη Βασικών Αριθμοδεικτών Κλάδου Τροφίμων-Ποτών

	2004	2005	2006
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας			
Γενική Ρευστότητα	1,24	1,29	1,19
Ειδική Ρευστότητα	0,9	0,85	0,88
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας			
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	140,1	142,9	141,0
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρ. Υποχρεώσεων	243,9	268,01	265,6
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,75	0,68	0,69
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	1,54	1,47	1,52
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας			
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	35,39	35,17	35,84
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	5,0	5,15	4,54
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	3,73	3,48	3,15
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	7,64	7,5	6,92
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων – Βιωσιμότητας			
Δανειακή Επιβάρυνση	1,05	1,16	1,19
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	54,64	55,97	54,79

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Στον κλάδο τροφίμων-ποτών, ο δείκτης ταχύτητας κυκλοφορίας ενεργητικού φτάνει στο 0,7, μειωμένος οριακά από το 2004, ενώ η κυκλοφορία των ιδίων κεφαλαίων πραγματοποιείται με περίπου την ίδια ταχύτητα. Τα επίπεδα των δεικτών αυτών υπογραμμίζουν τα περιθώρια βελτίωσης του τρόπου χρήσης και επένδυσης των ιδίων κεφαλαίων και των στοιχείων του ενεργητικού, με στόχο την αύξηση των κερδών.

Οι πλέον συνήθεις δείκτες μέτρησης της αποδοτικότητας²⁶ μιας επιχείρησης είναι οι δείκτες μικτού και καθαρού περιθωρίου κέρδους που ορίζονται από το πηλίκο των μικτών / καθαρών κερδών προς τις πωλήσεις. Ο αριθμοδείκτης μικτού κέρδους δείχνει τη λειτουργική αποτελεσματικότητα μιας επιχείρησης, καθώς και την πολιτική των τιμών της. Μια επιχείρηση θεωρείται επιτυχημένη όταν έχει υψηλό ποσοστό μικτού κέρδους, που να της επιτρέπει να καλύπτει τα λειτουργικά και άλλα έξοδα και συγχρόνως να αφήνει ένα ικανοποιητικό μέγεθος κέρδους, σε σχέση με τις πωλήσεις και τα απασχολούμενα ίδια κεφάλαια. Επομένως, όσο μεγαλύτερος ο αριθμοδείκτης μικτού κέρδους, τόσο καλύτερη, από άποψη κερδών, είναι η θέση της επιχείρησης, μιας και μπορεί να αντιμετωπίσει χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες αύξηση του κόστους των προϊόντων της. Ομοίως, ο δείκτης καθαρού περιθωρίου δείχνει το ποσοστό του καθαρού κέρδους που επιτυγχάνει μια επιχείρηση από τις πωλήσεις της, δηλαδή δείχνει το

²⁶ Ως αποδοτικότητα θεωρείται το αποτέλεσμα που προκύπτει από μια συγκεκριμένη δραστηριότητα, εκφρασμένο ως ποσοστό των πόρων που χρησιμοποιήθηκαν γι' αυτή. Στα πλαίσια της επιχείρησης, η αποδοτικότητα συνδέεται με την αξιοποίηση του συνόλου των πόρων της.

κέρδος από τις λειτουργικές της δραστηριότητες και άρα όσο μεγαλύτερος ο αριθμοδείκτης, τόσο πιο επικερδής η επιχείρηση. Ουσιαστικά, οι δείκτες αυτοί αξιολογούν την ικανότητα της επιχείρησης να παράγει πλεόνασμα κατά τη δραστηριοποίησή της στην παραγωγική διαδικασία και άρα είναι ενδεικτικοί του επιτυχούς ή μη τρόπου διοίκησης.

Η αύξηση των μικτών κερδών και του κύκλου εργασιών κατά την εξεταζόμενη τριετία οδήγησε σε μικρή αύξηση του δείκτη μικτού περιθωρίου κέρδους, διαμορφώνοντάς τον στις 35,84 ποσοστιαίες μονάδες. Ο αντίστοιχος δείκτης των καθαρών αποτελεσμάτων προσδιορίζεται στο 4,54%, σε οριακή υποχώρηση σε σχέση με το 2004.

Η αξιολόγηση της απόδοσης των κεφαλαίων της επιχείρησης απαιτεί την ανάλυση δύο βασικών δεικτών: α) την αποδοτικότητα ενεργητικού (συνολικών κεφαλαίων) και β) την αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων. Ο πρώτος ορίζεται από το λόγο των καθαρών κερδών προς το σύνολο ενεργητικού και επιτρέπει την αξιολόγηση του τρόπου διαχείρισης και αξιοποίησης του κεφαλαίου των πιστωτών της επιχείρησης. Ο αριθμοδείκτης αυτός αντανakλά την ικανότητα της επιχείρησης να παράγει κέρδος, ανεξάρτητα από το βαθμό μόχλευσης. Ο δεύτερος δείκτης απεικονίζει την κερδοφόρα δυναμικότητα μιας επιχείρησης και εκφράζεται από το πηλίκο των καθαρών λειτουργικών κερδών με το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων.

Η ταχύτερη αύξηση των καθαρών αποτελεσμάτων σε σχέση με την αύξηση τόσο του ενεργητικού, όσο και των ιδίων κεφαλαίων, οδηγεί σε αύξηση των δεικτών. Εντούτοις, και οι δύο δείκτες αποδοτικότητας είναι χαμηλότεροι των αντίστοιχων συνολικών δεικτών της μεταποίησης κατά 0,4 (ενεργητικού) και 1,06 (ιδίων κεφαλαίων) ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα, υπογραμμίζοντας τα περιθώρια βελτίωσης της απόδοσης του κλάδου.

Όσον αφορά στην κεφαλαιακή διάρθρωση της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, ο λόγος των ξένων προς τα ίδια κεφάλαια κινείται γύρω από το επίπεδο της μονάδας, παρουσιάζοντας αυξητικές τάσεις. Ειδικότερα, το 2006 η ταχύτερη άνοδος των δανειακών κεφαλαίων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια επέκτεινε τη δανειακή επιβάρυνση και τον αντίστοιχο δείκτη σε επίπεδο υψηλότερο της μονάδας (1,19). Το επίπεδο του δείκτη του κλάδου τροφίμων-ποτών είναι χαμηλότερο από τον αντίστοιχο δείκτη του συνόλου της μεταποίησης, υποδηλώνοντας μικρότερη δανειακή επιβάρυνση του κλάδου σε σχέση με το σύνολο της βιομηχανίας.

Ένας ακόμα σημαντικός δείκτης για την αποτύπωση της κεφαλαιακής διάρθρωσης μιας επιχείρησης/ κλάδου είναι αυτός της παγιοποίησης ενεργητικού που υπολογίζει το βαθμό με τον οποίο τα κεφάλαια που άντλησε η επιχείρηση έχουν επενδυθεί σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, έναντι άλλων πιο ρευστοποιήσιμων στοιχείων. Ο δείκτης προκύπτει από το λόγο των καθαρών παγίων προς το σύνολο του ενεργητικού. Επιχειρήσεις με υψηλό δείκτη θεωρούνται ως εντάσεως πάγιων περιουσιακών στοιχείων, ενώ χαμηλές τιμές υποδεικνύουν ένταση κυκλοφορούντων περιουσιακών στοιχείων.

Κατά την εξεταζόμενη τριετία, τόσο η μεταποιητική βιομηχανία, όσο και ο κλάδος τροφίμων-ποτών ειδικότερα στρέφονται περισσότερο σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, γεγονός που οδηγεί

σε άνοδο του αντίστοιχου δείκτη (54,79% το 2006) για τα τρόφιμα-ποτά και μάλιστα, σε επίπεδα ανώτερα σε σύγκριση με το σύνολο της μεταποίησης.

β. Πολύ μικρές επιχειρήσεις (προσωπικό <10 άτομα)

Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις του κλάδου τροφίμων-ποτών εμφανίζουν αυξομειώσεις του αριθμού τους κατά την εξεταζόμενη τριετία, οι οποίες, ως ένα βαθμό, οφείλονται και σε μετατοπίσεις επιχειρήσεων σε επόμενες κλίμακες μεγέθους. Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις αυξήθηκαν το 2005 (υπήρξε αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που δημοσιοποίησαν τα οικονομικά τους στοιχεία) ως ποσοστό του συνολικού αριθμού (52,9% το 2004, 53,6% το 2005 και 55% το 2006), αλλά τόσο ο κύκλος εργασιών τους, όσο και το ύψος των κερδών μειώθηκαν. Η εξέλιξη αυτή επηρεάστηκε και από το γεγονός ότι πολλές από τις νεο-εισαχθείσες εταιρείες δήλωσαν ζημίες και ότι η πιο κερδοφόρα επιχείρηση του 2004 (ΤΕΛΕΡΕΞ Α.Ε.) δε δήλωσε οικονομικά αποτελέσματα το 2005, ενώ η δεύτερη πιο κερδοφόρα (ΑΦΟΙ ΦΑΚΛΑΡΗ Α.Ε.) σημείωσε σημαντικές ζημίες. Ταυτόχρονα, το 2005 οι πέντε πιο ζημιογόνες επιχειρήσεις δήλωσαν διπλάσιες συνολικές ζημίες από ό,τι το σύνολο των πολύ μικρών επιχειρήσεων το 2004, γεγονός που οδήγησε σε εκτίναξη του ύψους των ζημιών.

Το 2006 ήταν πάντως ευνοϊκότερη χρονιά για τις επιχειρήσεις αυτές, μιας και διαπιστώνονται αυξημένες πωλήσεις και κέρδη, ενώ ταυτόχρονα ο αριθμός των ζημιογόνων και το ύψος των ζημιών τους περιορίζονται. (Πίνακας 3.6).

Πίνακας 3.6
Δημογραφικά Στοιχεία Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (0-10 άτομα)
Κλάδου Τροφίμων-Ποτών

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	2005/04	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	652	686	655	5,2%	-4,5%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	345	368	360	6,7%	-2,2%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	406.287	368.295	414.374	-9,4%	12,5%
% Συν. Κύκλου Εργασιών	82,38%	65,34%	80,1%	-20,7%	22,6%
Ύψος Κερδών	17.865	15.171	19.080	-15,1%	25,8%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	305	317	293	3,9%	-7,6%
Ύψος Ζημιών	19.767	67.413	47.910	241,0%	-28,9%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Ο Πίνακας 3.7 απεικονίζει την ευμετάβλητη και αρνητική εικόνα των αποτελεσμάτων χρήσης των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Το 2005 καταγράφονται πολύ μεγάλες ζημίες, κυρίως γιατί κάποιες εταιρείες παρουσίασαν εκείνη τη χρονιά ζημίες πολλαπλάσιες του 2004. Το 2006 συρρικνώνονται οι πωλήσεις και τα μικτά κέρδη, αλλά περιορίζονται σημαντικά οι ζημίες. Η βελτίωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές ζημιογόνες είτε σταμάτησαν τη δραστηριότητά τους είτε κατέγραψαν οριακά κέρδη. Δε θα πρέπει να ξεχνάει κανείς, ότι με βάση τη νομική προσωπικότητα των επιχειρήσεων αυτών, δεν υποχρεούνται να δημοσιεύουν τα αποτελέσματά τους, γεγονός που αυξομειώνει τα διαθέσιμα στοιχεία πολύ μικρών επιχειρήσεων από έτος σε έτος.

Πίνακας 3.7
Εξέλιξη Βασικών Χρηματοοικονομικών Μεγεθών
Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (0-10 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2005/04	2006/05
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως					
Κύκλος Εργασιών	493.192	563.947	522.000	14,3	-7,4
Μικτά Κέρδη	66.420	74.231	66.062	11,8	-11
Καθαρά Αποτελέσματα προ Φόρων	-1.902	-52.242	-28.830		-44,8
Λογαριασμοί Ισολογισμού					
Καθαρά Πάγια	411.721	509.859	491.229	23,8	-3,7
Αποθέματα	131.682	133.601	129.044	1,5	-3,4
Απαιτήσεις	241.823	274.748	276.023	13,6	0,5
Ταμείο – Τράπεζες	71.754	79.656	84.821	11,0	6,5
Σύνολο Ενεργητικού	856.979	997.869	981.122	16,4	-1,7
Ίδια Κεφάλαια	426.719	360.525	344.592	-15,5	-4,4
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	62.018	115.911	128.758	89,3	9,7
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	366.850	519.951	507.772	41,7	-2,3
Σύνολο Υποχρεώσεων	430.260	637.345	636.530	48,1	-0,1

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Στα στοιχεία του ισολογισμού, το ενεργητικό αυξάνεται κατά 14,4% κατά την εξεταζόμενη τριετία, κυρίως επηρεασμένο από την αύξηση των καθαρών παγίων- μέγεθος που δείχνει ότι οι επιχειρήσεις προτίμησαν να αποφύγουν τις επενδύσεις σε ρευστοποιήσιμα στοιχεία. Τα αποθέματα μειώνονται, ενώ τα διαθέσιμα αυξάνονται σημαντικά (11,0% το 2005 και 6,5% το 2006), λόγω της συντηρητικής πολιτικής των ζημιολόγων επιχειρήσεων. Το κυκλοφορούν ενεργητικό αυξάνεται (σχεδόν €490εκατ. έναντι €445εκατ. το 2004), αλλά με ρυθμό βραδύτερο των καθαρών παγίων. Από πλευράς παθητικού, παρατηρείται σημαντική άνοδος των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων, γεγονός που αποδίδεται και στα πολύ χαμηλά τραπεζικά επιτόκια (ως και 2%) της περιόδου.

Σχετικά με τους αριθμοδείκτες της κατηγορίας αυτής, οι δείκτες γενικής και ειδικής ρευστότητας κατά την περίοδο 2004-2006 βαίνουν μειούμενοι, υποδηλώνοντας περιθώρια βελτίωσης, αν και δεν απέχουν ιδιαίτερα από το επίπεδο του συνολικού κλάδου (ειδικότερα της άμεσης ρευστότητας). Η άνοδος των απαιτήσεων, του κύκλου εργασιών και των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων οδηγούν σε αύξηση του απαιτούμενου χρόνου για την είσπραξη των απαιτήσεων (193 ημέρες), αλλά και για την αποπληρωμή των πιστωτών (406 ημέρες), γεγονός που επιδεινώνει τη θέση των επιχειρήσεων της υποκατηγορίας. Οι χρόνοι αυτοί θεωρούνται υπερβολικά υψηλοί (η αποπληρωμή των πιστωτών χρειάζεται διπλάσιο σχεδόν χρόνο από το σύνολο του κλάδου), ενώ ο λόγος των δύο δεικτών είναι μεγαλύτερος του 2 (2,11).

Πίνακας 3.8
Εξέλιξη Βασικών Αριθμοδεικτών Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (0-10 άτομα)

	2004	2005	2006
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας			
Γενική Ρευστότητα	1,03	0,8	0,8
Ειδική Ρευστότητα	0,85	0,69	0,71
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας			
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	179	177,8	193
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρ. Υποχρεώσεων	313,75	383	406,5
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,58	0,57	0,53
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	1,16	1,56	1,51
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας			
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	13,46	13,16	12,66
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	-0,39	-9,3	-5,2
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	-0,22	-5,2	-2,8
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	-0,44	-14,5%	-7,7
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων – Βιωσιμότητας			
Δανειακή Επιβάρυνση	0,68	1,15*	1,06*
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	48,0	51,1	50,0

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

*για τις εταιρείες που χρησιμοποιούν Δ.Π.Χ.Π. συνυπολογίστηκαν οι μακροχρόνιες και βραχυχρόνιες υποχρεώσεις

Η ταχύτητα κυκλοφορίας ενεργητικού προσδιορίζεται στο 0,53 παρουσιάζοντας υποχώρηση, λόγω της εντονότερης αύξησης του ενεργητικού σε σύγκριση με τον κύκλο εργασιών, ενώ η ταχύτητα κυκλοφορίας των ιδίων κεφαλαίων αυξάνεται κατά 0,31 από το 2004, εξαιτίας της βραδύτερης αύξησης των πωλήσεων σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια. Λόγω της αρνητικής κερδοφορίας της υποκατηγορίας, οι δείκτες αποδοτικότητας είναι αρνητικοί, πλην του δείκτη μικτού περιθωρίου που επίσης, όμως, παρουσιάζει κάμψη. Τέλος, ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης αυξάνεται εντονότατα, βρίσκεται όμως το 2006 σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό του συνόλου του κλάδου τροφίμων-ποτών. Εντούτοις, το γεγονός ότι υπερβαίνει της μονάδας δείχνει ότι οι πιστωτές συμμετέχουν με περισσότερα κεφάλαια από ό,τι η διοίκηση/ οι μέτοχοι, κάτι που επιβεβαιώνεται και από το υψηλότερο επίπεδο μακροπρόθεσμων και βραχυπρόθεσμων τραπεζικών και άλλων υποχρεώσεων. Όσον αφορά στο βαθμό παγιοποίησης των πολύ μικρών επιχειρήσεων, αυτός διαμορφώνεται στις 50,0 ποσοστιαίες μονάδες (2,0 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος σε σχέση με το 2004, αλλά περίπου 5 μονάδες χαμηλότερος από τον αντίστοιχο για το σύνολο του κλάδου).

γ. Μικρές επιχειρήσεις (11-50 άτομα)

Η δεύτερη υποκατηγορία του κλάδου τροφίμων-ποτών που μελετάται αφορά σε επιχειρήσεις με προσωπικό 11 έως 50 άτομα. Στην υποκατηγορία αυτή εμπίπτουν 605 επιχειρήσεις το 2006, 1,9% περισσότερες από ό,τι το 2005 και 5,6% περισσότερες από ό,τι το 2004. Το 2006, οι 464 επιχειρήσεις της υποκατηγορίας είναι κερδοφόρες (1,4% περισσότερες σε σχέση με το 2005), με κέρδη που ξεπερνούν τα €79 εκατ., ενώ οι ζημιές των υπολοίπων 140 επιχειρήσεων αγγίζουν

σχεδόν τα €38 εκατ.. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.9, παρατηρείται μεγάλη αύξηση των κερδών, γεγονός που οφείλεται α) το 2006 οι top-10 εταιρείες σε όρους καθαρών κερδών παρουσίασαν 24,3% υψηλότερα καθαρά αποτελέσματα σε σύγκριση με την αντίστοιχη ομάδα το 2005, β) στην είσοδο νέων κερδοφόρων επιχειρήσεων το 2005 και το 2006 που συγκαταλέγονταν στις 10 πιο κερδοφόρες του έτους, γ) στο ότι κάποιες από τις ζημιογόνες επιχειρήσεις του 2004 ήταν μέσα στις 10 πιο κερδοφόρες την επόμενη χρονιά - η τάση αυτή επαναλήφθηκε και το 2006, δ) το 2006 ειδικότερα, εταιρείες που τις δύο προηγούμενες χρονιές βρισκόταν στο 1/3 των επιχειρήσεων με τα χαμηλότερα καθαρά αποτελέσματα, το 2006 συγκαταλέγονται ανάμεσα στις 10 πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις, ε) κάποιες κερδοφόρες του 2005 το επόμενο έτος σημείωσαν έντονη αύξηση κερδών.

Εξετάζοντας τα στοιχεία του ισολογισμού, το 2006 παρατηρείται αύξηση, ιδιαίτερα μεγάλης εντάσεως, των πωλήσεων και του μικτού περιθωρίου, γεγονός που οφείλεται, όπως αναλύθηκε προηγουμένως, στην ανακατάταξη των κερδοφόρων επιχειρήσεων από το 2005 στο 2006. Εντούτοις, τα καθαρά κέρδη του συνόλου των επιχειρήσεων της υποκατηγορίας μειώνονται σημαντικά το 2005 και αυξάνονται κατακόρυφα το 2006. Η τάση αποδίδεται α) στην αύξηση των ζημιών το 2005 (παρά το μικρότερο ποσοστό ζημιογόνων επιχειρήσεων σε σύγκριση με το 2004) και β) στην ταχύτερη, σε σχέση με τις ζημιές, αύξηση των κερδών το 2006. Ταυτόχρονα, γ) το ποσοστό ζημιογόνων επιχειρήσεων μειώθηκε σημαντικά. Οι απαιτήσεις και τα αποθέματα αυξήθηκαν σημαντικά (κατά 13,9% και 13,3% αντίστοιχα), ενώ παρουσίασαν αύξηση και τα διαθέσιμα, αν και με βραδύτερους ρυθμούς από αυτούς που κατέγραψαν το 2005.

Πίνακας 3.9
Δημογραφικά Στοιχεία Μικρών Επιχειρήσεων (11-50 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	2005/04	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	573	594	605	3,7%	1,9%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	430	447	464	4,0%	3,8%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	1.430.017	1.473.574	1.730.009	3,0%	17,4%
% Συν. Κύκλου Εργασιών	80%	81,6%	83,8%	2,0%	2,7%
Ύψος Κερδών	60.400	60.479	79.236	0,1%	31,0%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	143	147	140	2,8%	-4,8%
Ύψος Ζημιών	35.420	41.478	37.782	17,1%	-9,8%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Τα συνολικά κεφάλαια των μικρών επιχειρήσεων του κλάδου ξεπέρασαν το 2006 τα €2,5 δισ., σημειώνοντας αύξηση 20,4% σε σχέση με το 2004. Από αυτά, το 57,6% αφορά σε υποχρεώσεις, οι οποίες με τη σειρά τους διαρθρώνονται κατά 84,8% από βραχυπρόθεσμα δανειακά κεφάλαια και μόλις κατά 26,4% από μακροπρόθεσμα. Μολαταύτα, το 2006 φαίνεται να εξασφαλίζονται ικανοποιητικότεροι όροι δανεισμού και έτσι η αύξηση των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων διευρύνεται με ρυθμό 18,8%. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι τα ξένα κεφάλαια αυξάνονται ταχύτερα από τα ίδια, με συνέπεια την ενίσχυση του δείκτη δανειακής επιβάρυνσης από τις 1,08 μονάδες (2004) στις 1,74 το 2006.

Πίνακας 3.10
Εξέλιξη Βασικών Χρηματοοικονομικών Μεγεθών
Μικρών Επιχειρήσεων (11-50 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2005/04	2006/05
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως					
Κύκλος Εργασιών	1.786.526	1.805.908	2.064.041	1,1	14,3
Μικτά Κέρδη	305.595	321.022	378.276	5,0	17,8
Καθαρά Κέρδη προ Φόρων	24.981	18.616	42.236	-25,5	126,9
Λογαριασμοί Ισολογισμού					
Καθαρά Πάγια	901.165	978.249	1.032.949	8,6	5,6
Αποθέματα	341.938	371.666	421.009	8,7	13,3
Απαιτήσεις	751.269	839.872	956.213	11,8	13,9
Ταμείο – Τράπεζες	126.358	137.077	142.430	8,5	3,9
Σύνολο Ενεργητικού	2.120.731	2.326.885	2.552.616	9,7	9,7
Ίδια Κεφάλαια	872.560	885.658	932.924	1,5	5,3
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	183.766	207.418	246.488	12,9	18,8
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.064.405	1.233.809	1.373.204	15,9	11,3
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.248.170	1.441.227	1.619.692	15,5	12,4

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Οι αριθμοδείκτες γενικής και ειδικής ρευστότητας κυμαίνονται περίπου στα ίδια επίπεδα κατά τα τρία εξεταζόμενα έτη και δε διαφέρουν σημαντικά από τα αντίστοιχα του συνόλου του κλάδου. Όσον αφορά στους αριθμοδείκτες αποτελεσματικότητας, η σημαντική αύξηση των απαιτήσεων προσέθεσε 16 ημέρες στο δείκτη της μέσης διάρκειας παραμονής των απαιτήσεων, ξεπερνώντας έτσι το μέσο επίπεδο για το σύνολο του κλάδου. Ομοίως, ο δείκτης μέσης διάρκειας παραμονής των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων ακολούθησε την αυξητική τάση του παρανομαστή του, φτάνοντας τις 297 ημέρες (32 ημέρες περισσότερες από το μέσο επίπεδο για το σύνολο του κλάδου). Η ταχύτητα κυκλοφορίας του ενεργητικού παρουσίασε πτώση της τάξης του 3,5%, ενώ η σημαντικότερη αύξηση του κύκλου εργασιών σε σχέση με τα ίδια κεφάλαια οδήγησε σε αύξηση του αντίστοιχου αριθμοδείκτη ταχύτητας κυκλοφορίας. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι και οι δύο αυτοί δείκτες παραμένουν υψηλότεροι από το σύνολο του κλάδου, υποδεικνύοντας ικανοποιητική στρατηγική πωλήσεων για τις μικρές (11-50 άτομα) επιχειρήσεις.

Η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων αυτής της υποκατηγορίας το 2006 παρουσιάζει σημαντική αύξηση, αλλά υπολείπεται αρκετά αυτής του συνόλου του κλάδου, όσον αφορά στο μικτό περιθώριο και στα ίδια κεφάλαια (17,84 και 2,93 λιγότερες μονάδες αντίστοιχα). Το καθαρό περιθώριο κέρδους όμως, ακολουθώντας την πορεία των κερδών, αν και αυξάνεται σημαντικά το 2006, είναι το μισό του αντίστοιχου δείκτη του συνόλου του κλάδου. Συμπερασματικά, η οικονομική κατάσταση των μικρών επιχειρήσεων βελτιώνεται την τριετία 2004-2006, αλλά η διαχείριση του κόστους και άρα του περιθωρίου κέρδους είναι λιγότερο αποδοτική σε σχέση με τα αποτελέσματα που έχουν επιτύχει οι επιχειρήσεις του κλάδου. Οι δείκτες αποδοτικότητας ενεργητικού και ιδίων κεφαλαίων υπογραμμίζουν τα περιθώρια βελτίωσης, μιας και τα επίπεδά τους είναι κατά πολύ χαμηλότερα του κλάδου. Τέλος, η παγιοποίηση ενεργητικού της

υποκατηγορίας δεν παρουσιάζει έντονη διακύμανση και κινείται στο επίπεδο του 40,5%, έναντι 42,5% δύο χρόνια πριν.

Πίνακας 3.11
Εξέλιξη Βασικών Αριθμοδεικτών Μικρών Επιχειρήσεων (11-50 άτομα)

	2004	2005	2006
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας			
Γενική Ρευστότητα	1,0	0,98	1,0
Ειδική Ρευστότητα	0,82	0,79	0,80
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας			
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	153,5	169,8	169,1
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρ. Υποχρεώσεων	262,3	303,3	297,3
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,84	0,78	0,81
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	2,05	2,04	2,12
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας			
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	17,1	17,8	18,3
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	1,4	1,03	2,05
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	1,18	0,8	1,65
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	2,86	2,10	4,53
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων – Βιωσιμότητας			
Δανειακή Επιβάρυνση	1,08	1,23	1,74
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	42,5	42,0	40,5

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

δ. Μεσαίες επιχειρήσεις (51-250 άτομα)

Στην υποκατηγορία των μεσαίων επιχειρήσεων ανήκουν 225 επιχειρήσεις το 2006, έξι λιγότερες από ό,τι το 2005, αλλά αυξημένες κατά 1,8% σε σχέση με το 2004. Ο αριθμός των κερδοφόρων επιχειρήσεων παρουσίασε διακυμάνσεις κατά την εξεταζόμενη τριετία, φτάνοντας τις 166 το 2006. Οι επιχειρήσεις αυτές πραγματοποιούν πάνω από το 78% των συνολικών πωλήσεων, ενώ 59 επιχειρήσεις (13,5% περισσότερες από το 2004) είναι ζημιογόνες. Οι διακυμάνσεις του ύψους των ζημιών οφείλονται στις ανακατατάξεις που έλαβαν χώρα τα τρία αυτά χρόνια στις ζημιογόνες επιχειρήσεις: η πλέον ζημιογόνος επιχείρηση για το 2004, η ΜΥΘΟΣ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε., αύξησε τον αριθμό των υπαλλήλων της το 2005, και έτσι αναλύεται ως μεγάλη επιχείρηση (>250 εργαζόμενοι). Ταυτόχρονα, εταιρείες που συνέβαλαν στην αύξηση των ζημιών το 2004, δε δημοσίευσαν τα οικονομικά τους αποτελέσματα τις δύο επόμενες χρονιές. Επίσης, κάποιες από τις πλέον ζημιογόνες επιχειρήσεις του 2004 σημείωσαν σημαντική ανάκαμψη το 2005. Το 2006 οι ζημίες αυξήθηκαν, κυρίως λόγω της Tate & Lyle, η οποία ήταν η πλέον ζημιογόνος επιχείρηση τη χρονιά αυτή, ενώ ήταν κερδοφόρος το 2004 και το 2005. Σημαντικό είναι το γεγονός, ότι οι δέκα πιο ζημιογόνες επιχειρήσεις το 2006 πραγματοποίησαν 61,1% περισσότερες ζημίες από τις αντίστοιχες επιχειρήσεις το 2005.

Οι πωλήσεις αυξάνονται με ταχύτερο ρυθμό κάθε χρόνο, όπως και τα μικτά κέρδη, γεγονός που δικαιολογεί την ενίσχυση του μικτού περιθωρίου κέρδους που φτάνει στο 23,3%. Τα συνολικά

κεφάλαια των υπό εξέταση επιχειρήσεων του κλάδου παρουσίασαν το 2006 σημαντική αύξηση της τάξης του 20,4%, φθάνοντας σχεδόν €4,0 δισ..

Πίνακας 3.12
Δημογραφικά Στοιχεία Μεσaiών Επιχειρήσεων (51-250 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	2005/04	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	221	231	225	4,5%	-2,6%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	169	173	166	2,4%	-4,0%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	2.454.776	2.496.387	2.580.514	1,7%	3,4%
% Συν. Κύκλου Εργασιών	85,01%	81,3%	78,4%	-4,4%	-3,6%
Ύψος Κερδών	141.424	138.520	138.648	-2,1%	0,1%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	52	57	59	9,6%	3,5%
Ύψος Ζημιών	70.233	37.737	54.364	-46,3%	44,1%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Το 59,5% των κεφαλαίων αυτών προέρχονται από υποχρεώσεις. Το γεγονός ότι οι μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις αυξάνονται με εξαιρετικά γρήγορο ρυθμό υπογραμμίζει την ικανότητα των επιχειρήσεων του κλάδου να επιτυγχάνουν ικανοποιητικούς όρους δανεισμού, αλλά και τη μείωση των επιτοκίων εκείνη την περίοδο.

Η αύξηση των διαθεσίμων (16,6%), των καθαρών παγίων (5,0%), των αποθεμάτων (29% από το 2004, παρά τη μικρή πτώση το 2006) και των απαιτήσεων (7,7%) οδήγησαν σε αύξηση του ενεργητικού που με τη σειρά του επηρέασε το βαθμό παγιοποίησης ενεργητικού της υποκατηγορίας (1,02% αύξηση). Ομοίως κινούνται και οι δείκτες γενικής και ειδικής ρευστότητας, φτάνοντας στο 1,25 και 0,89 αντίστοιχα, δηλαδή σε επίπεδα υψηλότερα από αυτά του συνολικού κλάδου.

Πίνακας 3.13
Εξέλιξη Βασικών Χρηματοοικονομικών Μεγεθών
Μεσαιών Επιχειρήσεων (51-250 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2005/04	2006/05
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως					
Κύκλος Εργασιών	2.884.460	3.069.858	3.289.610	6,4	7,2
Μικτά Κέρδη	646.730	733.374	765.416	13,4	4,4
Καθαρά Κέρδη προ Φόρων	71.192	100.782	84.281	41,6	-16,4
Λογαριασμοί Ισολογισμού					
Καθαρά Πάγια	1.294.157	1.524.391	1.600.815	17,8	5,0
Αποθέματα	590.632	773.669	758.078	31,0	-2,0
Απαιτήσεις	1.285.964	1.350.134	1.453.844	5,0	7,7
Ταμείο – Τράπεζες	123.838	130.481	152.203	5,4	16,6
Σύνολο Ενεργητικού	3.294.590	3.780.844	3.968.208	14,8	5,0
Ίδια Κεφάλαια	1.296.240	1.569.403	1.606.954	21,1	2,4
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	398.189	495.096	559.811	24,3	13,1
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.600.162	1.716.345	1.801.443	7,3	5,0
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.998.351	2.211.441	2.361.254	10,7	6,8

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Η μέση διάρκεια παραμονής απαιτήσεων (161,3 μέρες) μειώθηκε οριακά κατά την εξεταζόμενη τριετία, ενώ η αντίστοιχη παραμονή των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων μειώθηκε κατά 2,2% στις 255,3 μέρες. Ο λόγος των δύο δεικτών είναι 1,58 που σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις διαθέτουν μιάμιση φορά περισσότερο χρόνο για την κάλυψη των άμεσων υποχρεώσεών τους από αυτόν που δίνουν στους πελάτες τους. Ωστόσο, η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων αυτών βαίνει μειούμενη, επηρεασμένη από τις διακυμάνσεις των καθαρών κερδών, και μάλιστα, είναι κατά πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο του κλάδου. Τέλος, ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης μειώνεται κατά 37,4%, λόγω της σημαντικής αύξησης των ιδίων κεφαλαίων κυρίως το 2005, ενώ η αύξηση (2,6%) της παγιοποίησης ενεργητικού οφείλεται στην ταχύτερη αύξηση των καθαρών παγίων από αυτή του ενεργητικού.

Πίνακας 3.14
Εξέλιξη Βασικών Αριθμοδεικτών Μεσαίων Επιχειρήσεων (51-250 άτομα)

	2004	2005	2006
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας			
Γενική Ρευστότητα	1,20	1,25	1,25
Ειδική Ρευστότητα	0,88	1,0	0,89
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας			
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	162,7	160,5	161,3
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρ. Υποχρεώσεων	261	268,1	255,3
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,88	0,81	0,82
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	2,22	1,95	2,04
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας (%)			
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	22,42	23,9	23,3
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	2,47	3,28	2,56
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	2,16	2,67	2,12
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	5,50	6,42	5,24
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων – Βιωσιμότητας			
Δανειακή Επιβάρυνση*	1,07	1,17	0,67
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	39,28	40,3	40,3

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

*Ως ξένα κεφάλαια στα Δ.Π.Χ.Π. θεωρήθηκαν οι βραχυχρόνιες και μακροχρόνιες υποχρεώσεις

ε. Μεγάλες επιχειρήσεις (>250 άτομα)

Η τελευταία υποκατηγορία που εξετάζεται αφορά στις μεγάλες επιχειρήσεις, δηλαδή εκείνες που απασχολούν στη διάρκεια μιας χρήσης κατά μέσο όρο περισσότερα από 250 άτομα. Το 2006 στην υποκατηγορία αυτή ανήκουν 49 επιχειρήσεις, από τις οποίες οι 39 παρουσίασαν κέρδη, ενώ οι υπόλοιπες ήταν ζημιογόνες. Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι, παρ' όλο που οι ζημιογόνες επιχειρήσεις αυξήθηκαν μόλις κατά δύο το 2005, το συνολικό ύψος των ζημιών τους αυξήθηκε πάνω από 40% (Πίνακας 3.15). Ο λόγος για την αύξηση αυτή, αλλά και τη σχετική σταθεροποίηση των ζημιών το 2006, έγκειται στα αποτελέσματα συγκεκριμένων εταιρειών που λόγω του μεγέθους τους επηρεάζουν τα συνολικά αποτελέσματα της υποκατηγορίας. Έτσι, το 2005 δύο εταιρείες σημείωσαν μεγάλες ζημίες, ενώ η μία εξ αυτών δήλωσε κέρδη το 2004

(ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε. και ΕΛΒΑΚ Α.Ε.). Το 2006, η μείωση των ζημιών θα μπορούσε να αποδοθεί πρωτίστως στη ΜΥΘΟΣ Α.Ε., η οποία σχεδόν μηδένισε τις σημαντικότερες ζημιές των προηγούμενων ετών, ενώ ταυτόχρονα οι ζημιές της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε. περιορίστηκαν σημαντικά, ωθώντας στη βελτίωση των καθαρών αποτελεσμάτων της υποκατηγορίας.

Πίνακας 3.15
Δημογραφικά Στοιχεία Μεγάλων Επιχειρήσεων (>250 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	2005/04	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	52	49	49	-5,77	0,0
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	44	40	39	-11,11	0,0
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	4.828.453	4.282.290	4.674.061	-11,31	9,15
% Συν. Κύκλου Εργασιών	91,4	91,7	86,4	0,33	-5,78
Ύψος Κερδών	452.591	431.824	458.121	-4,59	6,09
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	7	9	9	28,57	0,0
Ύψος Ζημιών	29.255	44.433	43.496	40,37	-2,11

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Ο Πίνακας 3.16 βοηθά στην εξέταση των λογαριασμών του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης για την περίοδο 2004-2006. Το 2006, ο κύκλος εργασιών ξεπερνά τα 5 δισ. €, μετά όμως από σημαντική μείωση το 2005, η οποία οφείλεται στη μείωση των πωλήσεων για τρεις μεγάλες επιχειρήσεις, όπως η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΑΧΑΡΗΣ Α.Ε. (-15,8%), η COCA-COLA Α.Ε. (-8,2%) και η ΦΑΓΕ Α.Ε. (-7,4%). Εν γένει, οι δέκα εταιρείες με τους μεγαλύτερους κύκλους εργασιών το 2005 σημειώνουν πτώση 10% των αποτελεσμάτων τους, έναντι των αντίστοιχων εταιρειών το 2004. Τα καθαρά κέρδη ενισχύονται κατά 7% (όταν το 2004 σημείωσαν πτώση σχεδόν 8,5%). Η πτώση αυτή οφειλόταν στην αύξηση των ζημιών που καταγράφηκαν κατά 51%-ποσοστό που αντικατοπτρίζει την αύξηση ζημιών για τη ΦΑΓΕ Α.Ε. κατά 132%, 33,2% για τον ΝΙΚΑΣ Α.Ε., 18,5% για την HELLENIC CATERING και 17% για τη NESTLE ΕΛΛΑΣ Α.Ε. Τα θετικότερα αποτελέσματα του 2006 οφείλονται κατά κύριο λόγο στη θεαματική αύξηση κερδών για τη VIVARTIA (σχεδόν 500%), αλλά και για την ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε. (16,4%) και την COCA COLA ΕΛΛΑΣ Α.Ε. (8%) που ως ηγέτιδες εταιρείες της υποκατηγορίας ωθούν τα κέρδη της περιόδου προς τα πάνω.

Όσον αφορά στα υπόλοιπα στοιχεία του ισολογισμού, τα χρηματικά διαθέσιμα εκτινάσσονται στα €257 εκατ. το 2005, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση του μεγέθους για τις περισσότερες εύρωστες οικονομικά επιχειρήσεις. Συνολικά, οι δέκα επιχειρήσεις με τα υψηλότερα ταμειακά διαθέσιμα το 2005 συγκεντρώνουν 62,1% υψηλότερο ποσό από ό,τι οι αντίστοιχες επιχειρήσεις το 2004. Το ίδιο ισχύει και για την αύξηση του ταμείου το 2006, δηλαδή οι μεγάλες επιχειρήσεις, αλλά και μικρότερες συνεχίζουν να αυξάνουν το επίπεδο των ταμειακών τους διαθεσίμων με ποσοστά άνω του 100%. Ταυτόχρονα, τα αποθέματα αυξάνονται με πολλαπλάσιο ρυθμό απ' ό,τι το 2004, ενώ οι απαιτήσεις βρίσκονται περίπου στα ίδια επίπεδα με το 2004, μετά από «βουτιά» σχεδόν 14% το 2005. Η έντονη αύξηση των στοιχείων του

ενεργητικού και ιδιαίτερα του ταμείου οδηγεί σε ενίσχυση του επιπέδου του συνολικού ενεργητικού που ξεπερνά το 2006 τα 8,7 δισ. € .

Πίνακας 3.16
Εξέλιξη Βασικών Χρηματοοικονομικών Μεγεθών
Μεγάλων Επιχειρήσεων (>250 άτομα)

Σε χιλιάδες €	2004	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή	
				2005/04	2006/05
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως					
Κύκλος Εργασιών	5.283.053	4.666.277	5.411.943	-11,67	15,97
Μικτά Κέρδη	1.825.390	1.657.807	1.915.214	-9,18	15,53
Καθαρά Κέρδη προ Φόρων	423.336	387.391	414.625	-8,49	7,03
Λογαριασμοί Ισολογισμού					
Καθαρά Πάγια	4.971.930	5.325.847	5.774.675	7,12	8,43
Αποθέματα	729.800	745.595	788.683	2,16	5,78
Απαιτήσεις	1.730.009	1.491.213	1.672.452	-13,80	12,15
Ταμείο – Τράπεζες	167.729	257.185	490.449	53,33	90,70
Σύνολο Ενεργητικού	7.599.469	7.819.840	8.726.259	2,90	11,59
Ίδια Κεφάλαια	4.173.639	4.069.561	4.523.095	-2,49	11,14
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.376.387	1.843.394	1.960.026	33,9	6,3
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	2.049.442	1.904.457	2.256.889	-7,07	18,51
Σύνολο Υποχρεώσεων	3.425.829	3.747.851	4.216.915	9,40	12,5

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

Από πλευράς παθητικού, παρατηρείται αύξηση των υποχρεώσεων κατά 12,5% που προέρχεται από τη συνεχή και σημαντική αύξηση των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων και τη βραδύτερη αύξηση των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων. Η αύξηση των πρώτων υποχρεώσεων οφείλεται ως ένα βαθμό στην πτώση των επιτοκίων, όπως έχει προαναφερθεί, γεγονός που διευκόλυνε τον τραπεζικό δανεισμό. Συγκεκριμένα για τις μεγάλες επιχειρήσεις, η πορεία των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων επηρεάζεται και από τη μεγάλη αύξηση του μεγέθους για την COCA COLA A.E., τη VIVARTIA, την ΚΡΕΤΑ ΦΑΡΜ, την ΕΛ.ΒΙ.Ζ. και άλλους «κολοσσούς» της υποκατηγορίας. Από την άλλη μεριά, τα ίδια κεφάλαια αυξάνονται κατά 11,14% το 2006, δηλαδή με βραδύτερο ρυθμό των υποχρεώσεων. Συνέπεια αυτού, είναι η άνοδος του δείκτη δανειακής επιβάρυνσης (κατά 0,20 μονάδες) που όμως εξακολουθεί να υπολείπεται αρκετά του επιπέδου της μονάδας και να παραμένει κατά πολύ χαμηλότερος του αντίστοιχου δείκτη για το σύνολο του κλάδου.

Οι υπόλοιποι αριθμοδείκτες επιβεβαιώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα της υποκατηγορίας. Οι δείκτες ρευστότητας βελτιώθηκαν σημαντικά κατά την περίοδο 2004-2006 και μάλιστα, ξεπερνούν τα αντίστοιχα επίπεδα του κλάδου. Οι ταχύτητες κυκλοφορίας ενεργητικού και ιδίων κεφαλαίων μειώνονται και συνεχίζουν, επομένως, να υπολείπονται του επιπέδου του κλάδου. Όσον αφορά στους αριθμοδείκτες αποδοτικότητας, οι του ενεργητικού και των ιδίων κεφαλαίων μειώνονται κατά 0,82 και 1,04 αντίστοιχα την τριετία 2004-2006. Παρ' όλ' αυτά, συνεχίζουν να είναι σαφώς καλύτερες από αυτές του συνόλου του κλάδου. Το ίδιο ισχύει και για τους αριθμοδείκτες περιθωρίου κέρδους που αμφότεροι μειώνονται, φτάνοντας

στις 35,4 μονάδες για το μικτό περιθώριο και 7,66 για το καθαρό περιθώριο, αλλά συνεχίζουν να υπερβαίνουν κατά πολύ τα αντίστοιχα αποτελέσματα του κλάδου.

Πίνακας 3.17
Εξέλιξη Βασικών Αριθμοδεικτών Μεγάλων Επιχειρήσεων (>250 άτομα)

	2004	2005	2006
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας			
Γενική Ρευστότητα	0,94	1,20	1,31
Άμεση Ρευστότητα	0,93	0,92	0,96
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας			
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	119,52	116,64	112,78
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρ. Υποχρεώσεων	216,34	231,10	235,58
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,70	0,58	0,61
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	1,26	1,15	1,19
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας			
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	34,55	35,52	35,38
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	8,01	8,30	7,66
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	5,57	4,86	4,75
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	10,14	9,51	9,10
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων - Βιωσιμότητας			
Δανειακή Επιβάρυνση	0,36	0,36	0,56
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	65,42	66,85	66,06

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ICAP

3.3 Εξελίξεις κατά το 2007 σε επιλεγμένο Δείγμα Επιχειρήσεων της Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών

Η υποενότητα αυτή αφιερώνεται στη δειγματοληπτική ανάλυση των λογιστικών αποτελεσμάτων 880 επιχειρήσεων του κλάδου, για τις οποίες υπάρχουν δημοσιευμένοι ισολογισμοί τόσο για το 2006, όσο και για το 2007, κατά τη στιγμή της συγγραφής της έκθεσης. Μιας και οι ισολογισμοί όλων των επιχειρήσεων του κλάδου δεν ήταν διαθέσιμοι τη χρονική στιγμή σύνταξης της παρούσας έκθεσης, επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί μια κοινή βάση επιχειρήσεων, έτσι ώστε να μην υπάρχουν αποκλίσεις στα αποτελέσματα λόγω διαφορετικού δείγματος ανά χρονιά. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι έτσι εξαιρετικά χρήσιμα ως τάσεις, αν και είναι πιθανόν οι τελικές ετήσιες μεταβολές να παρουσιάζουν αποκλίσεις.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.18, ο αριθμός των κερδοφόρων επιχειρήσεων αυξάνεται οριακά, ενώ ο αριθμός των ζημιωγόνων παραμένει αμετάβλητος. Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις αυξάνουν τόσο των κύκλο εργασιών τους, όσο και το ύψος των κερδών τους, ενώ στον αντίποδα, οι ζημιωγόνες επιβαρύνονται με 13,04% περισσότερες ζημίες. Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται κυρίως στην πορεία των μεγάλων εταιρειών, όπως της CADBURY ΕΛΛΑΣ Α.Ε. που πραγματοποίησε αύξηση κερδών της τάξης του 57%, της COCA COLA ΕΛΛΑΣ Α.Ε. με 25,7% αύξηση και της ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΥΘΟΠΟΙΙΑ Α.Ε. που σημείωσε αντίστοιχη αύξηση της τάξης του 16%. Γενικότερα, οι δέκα πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις του 2007 πραγματοποίησαν 17,1% υψηλότερα κέρδη σε

σχέση με τις αντίστοιχες εταιρείες την προηγούμενη χρονιά. Από την πλευρά των ζημιογόνων, η εκτίναξη των ζημιών οφείλεται κυρίως στη ΦΑΓΕ Α.Ε. (η πλέον ζημιογόνος το 2007), και στην ΚΑΤΣΕΛΗ ΧΡ. ΥΙΟΙ Α.Β.Ε.Ε. που αύξησαν το ύψος των ζημιών τους πάνω από 100%.

Πίνακας 3.18
Εξέλιξη Κερδοφόρων / Ζημιογόνων Επιχειρήσεων

<i>Σε χιλιάδες €</i>	2006	2007	2007/06
Σύνολο Επιχειρήσεων	880	880	0,0
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	646	649	0,46%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	7.695.821	8.328.747	8,22%
% Συνολικού Κύκλου Εργασιών	83,0	82,0%	-1,20%
Υψος Κερδών	626.015	724.116	15,67%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	231	231	0,00%
Υψος Ζημιών	109.147	123.383	13,04%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Hellstat

Από την άλλη πλευρά, διαπιστώνεται από τον Πίνακα 3.19 ότι, τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων του δείγματος κατέγραψαν σημαντική βελτίωση κατά το 2007. Ο κύκλος εργασιών και τα μικτά κέρδη αυξάνονται κατά 9,5% περίπου, ενώ τα καθαρά κέρδη διογκώνονται θεαματικά κατά 16,2%. Επομένως, παρά την αύξηση του κόστους πωληθέντων, οι επιχειρήσεις κατάφεραν να αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από την ανοδική κίνηση των πωλήσεών τους.

Η γενική τάση του δείγματος αυτού δείχνει πάντως ότι το 2007 ήταν μια καλή χρηματοοικονομική χρονιά. Σημαντική αύξηση παρατηρείται σε όλα τα στοιχεία του ενεργητικού, με εντονότερη αυτή των ταμειακών διαθεσίμων που οδηγούν το σύνολο του ενεργητικού αρκετά υψηλότερα των €14 δισ.. Άξια σημείωσης είναι και η πορεία των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων που κινούνται ανοδικά με ρυθμό άνω του 9%, δηλαδή ταχύτερα από τις βραχυπρόθεσμες. Τα θετικά αποτελέσματα χρήσης επιτρέπουν, επομένως, στις επιχειρήσεις να επιδιώξουν εντονότερα μακροπρόθεσμο δανεισμό και πολύ πιθανό, με ευνοϊκότερους όρους από ό,τι τις προηγούμενες χρονιές, με αποτέλεσμα τη βραδύτερη αύξηση των ιδίων κεφαλαίων.

Οι αριθμοδείκτες (Πίνακας 3.20) επιβεβαιώνουν τα παραπάνω συμπεράσματα, μιας και η αποδοτικότητα του κλάδου φαίνεται να βελτιώνεται το 2007. Η έντονη αύξηση των ταμειακών διαθεσίμων βελτιώνει αισθητά την ειδική ρευστότητα που πλησιάζει τη μονάδα. Η μέση διάρκεια παραμονής απαιτήσεων αυξήθηκε οριακά, ενώ ο αντίστοιχος δείκτης για τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις μειώθηκε σχεδόν κατά 1,4%. Εντούτοις, η ικανότητα της επιχείρησης να αποπληρώνει τις υποχρεώσεις της σε σχέση με την αποπληρωμή των απαιτήσεών της διατηρείται περίπου στα ίδια επίπεδα, σε σχέση με το 2006. Η ταχύτητα κυκλοφορίας του ενεργητικού αυξάνεται οριακά, ακολουθούμενη από την ταχύτητα κυκλοφορίας των ιδίων κεφαλαίων (κατά 0,02 μονάδες η πρώτη και κατά 0,08 η δεύτερη). Όσον αφορά στους

Χρηματοοικονομική απεικόνιση της βιομηχανίας Τροφίμων - Ποτών

αριθμοδείκτες αποδοτικότητας, τα περιθώρια κέρδους αυξάνονται ελαφρώς, ενώ η αποδοτικότητα ενεργητικού και ιδίων κεφαλαίων παρουσιάζονται πιο αποδοτικά, καθώς οι αντίστοιχοι δείκτες κινούνται ανοδικά (8,68% και 12,44% αντιστοίχως). Τέλος, το άλμα των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων εξακοντίζει το δείκτη δανειακής επιβάρυνσης πάνω από τη μονάδα, ενώ η παγιοποίηση του ενεργητικού βαίνει καθοδικά.

Πίνακας 3.19
Εξέλιξη Χρηματοοικονομικών Μεγεθών Δείγματος Επιχειρήσεων Τροφίμων-Ποτών

Σε χιλιάδες €	2006	2007	Ποσοστιαία Μεταβολή 2007/06
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως			
Κύκλος Εργασιών	9.267.740	10.154.453	9,57%
Μικτά Κέρδη	2.717.909	2.976.872	9,53%
Καθαρά Κέρδη προ Φόρων	516.867	600.733	16,23%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	7.755.070	8.093.628	4,37%
Αποθέματα	1.644.431	1.747.430	6,26%
Απαιτήσεις	3.288.611	3.630.388	10,39%
Ταμείο – Τράπεζες	675.813	882.167	30,53%
Σύνολο Ενεργητικού	13.722.627	14.522.859	5,83%
Ίδια Κεφάλαια	6.632.438	6.846.956	3,23%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	2.486.801	2.713.920	9,13%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	4.503.931	4.866.769	8,06%
Σύνολο Υποχρεώσεων	6.990.732	7.580.689	8,44%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Hellstat

Πίνακας 3.20
Εξέλιξη Βασικών Αριθμοδεικτών Δείγματος Επιχειρήσεων Τροφίμων-Ποτών

	2006	2007
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας		
Γενική Ρευστότητα	1,30	1,30
Ειδική Ρευστότητα	0,88	0,93
Αριθμοδείκτες Αποτελεσματικότητας		
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων	129,51	130,5
Μέση Διάρκεια Παραμονής Βραχυπρ. Υποχρεώσεων	251,0	247,50
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,68	0,70
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	1,40	1,48
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας (%)		
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	29,33	29,32
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	5,77	5,92
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	3,80	4,13
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	7,80	8,77
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων – Βιωσιμότητας		
Δανειακή Επιβάρυνση	0,75	1,07
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	56,51	55,73

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Hellstat

Ο Πίνακας 3.21 αναδεικνύει τα χρηματοοικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων του κλάδου ανά κατηγορία μεγέθους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο αριθμός υπαλλήλων της κάθε εταιρείας, βάσει του οποίου γίνεται η κατηγοριοποίηση, δεν είναι διαθέσιμος για όλες τις επιχειρήσεις.

Όσον αφορά στις πολύ μικρές (0-10 άτομα) επιχειρήσεις, τα στοιχεία του ισολογισμού υπογραμμίζουν τη δυσμενή εικόνα της ομάδας αυτής το 2007. Παρ' όλο που ο κύκλος εργασιών αυξάνεται μετριοπαθώς, η συρρίκνωση των καθαρών κερδών είναι εντυπωσιακή. Τούτο οφείλεται στις σοβαρές ανακατατάξεις μεταξύ κερδοφόρων και ζημιογόνων κατά την εξεταζόμενη διετία, οπότε και οι τρεις πιο κερδοφόρες επιχειρήσεις της ομάδας το 2006 καταγράφουν κατακόρυφη πτώση κερδών ή ακόμα και υψηλές ζημίες την επόμενη χρονιά. Δεν είναι τυχαίο, επίσης, ότι πάνω από το ¼ των εταιρειών είναι ζημιογόνες, πραγματοποιώντας, μάλιστα αυξημένες ζημίες σε σχέση με το 2006. Η άνοδος των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων είναι εντυπωσιακή, αλλά η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων είναι επισφαλής, μιας και υπάρχουν διαθέσιμα σχετικά στοιχεία μόνο για το 42% των επιχειρήσεων της υποκατηγορίας.

Η εικόνα των **μικρών (11-50 άτομα) επιχειρήσεων** του δείγματος είναι θετικότερη, μιας και διευρύνονται σημαντικά τα καθαρά κέρδη, παρά την άνοδο του κόστους πωληθέντων (κατά 5% περίπου), λόγω της αύξησης της κερδοφορίας των κερδοφόρων επιχειρήσεων και της μικρής υποχώρησης των ζημιών. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις αυτές αυξάνουν τις επενδύσεις τους σε πάγια περιουσιακά στοιχεία και αποθέματα, ενώ φαίνεται να ακολουθούν πιο συντηρητική στρατηγική πολιτική, μιας και τα ταμειακά τους διαθέσιμα αυξάνονται αλματωδώς. Μεγάλη αύξηση παρουσιάζεται και στις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις που φανερώνει τη βελτιστοποίηση των όρων δανεισμού των επιχειρήσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι δέκα επιχειρήσεις με τις υψηλότερες μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις το 2007 είχαν πάνω από 30% περισσότερες τέτοιου είδους υποχρεώσεις από ό,τι το 2006.

Τα καθαρά κέρδη των **μεσαίων (51-250 άτομα) επιχειρήσεων** του δείγματος παρουσιάζουν αξιοσημείωτη διόγκωση (19,43%). Το σύνολο των υποχρεώσεων κινείται ανοδικά, ωθούμενο από τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις που εκτινάσσονται πάνω από τα €500 εκατ.

Οι **μεγάλες επιχειρήσεις (>250 άτομα)** του δείγματος παρουσιάζουν συνολικά αρνητικά αποτελέσματα το 2007. Η σημαντική μείωση του κόστους πωλήσεων δεν κατάφερε να ωθήσει τα καθαρά κέρδη σε άνοδο, λόγω της υποχώρησης του ύψους των πωλήσεων. Τα περισσότερα στοιχεία του ενεργητικού παρουσιάζουν επίσης πτωτικές τάσεις, με εξαιρέσεις την οριακή άνοδο των απαιτήσεων και την σαφώς εντονότερη αύξηση των ταμειακών διαθεσίμων. Από την πλευρά του παθητικού, η συγκεκριμένη κατηγορία είναι η μοναδική που παρουσιάζει μείωση των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων, και μάλιστα της τάξης του 11,6%. Εντούτοις, η διάρθρωση των υποχρεώσεων δε διαφοροποιείται.

Πίνακας 3.21
Εξέλιξη Χρηματοοικονομικών Στοιχείων κατά Τάξη Μεγέθους των Επιχειρήσεων

	Πολύ Μικρές (0-10 άτομα)			Μικρές (11-50 άτομα)			Μεσαίες (51-250 άτομα)			Μεγάλες (>250 άτομα)		
	2006	2007	07/06	2006	2007	07/06	2006	2007	07/06	2006	2007	07/06
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσεως												
Κύκλος Εργασιών	313.627	321.877	2,63	1.355.426	1.416.545	4,51%	2.374.525	2.615.270	10,14%	4.889.360	4.655.385	-4,79%
Μικτά Κέρδη	47.008	48.669	3,53	240.286	251.990	4,87%	570.527	632.151	10,80%	1.781.591	1.630.228	-8,50%
Καθαρά Κέρδη προ Φόρων	6.479	3.237	-50,04	23.011	26.576	15,49%	79.089	94.454	19,43%	403.372	396.429	-1,72%
Λογαριασμοί Ισολογισμού												
Καθαρά Πάγια	133.357	143.628	7,70	699.900	716.472	2,37%	1.005.732	1.065.531	5,95%	5.647.530	5.419.868	-4,03%
Αποθέματα	65.080	73.298	12,63	301.074	302.186	0,37%	578.685	621.888	7,47%	624.727	565.187	-9,53%
Απαιτήσεις	119.862	133.162	11,10%	668.359	645.154	-3,47%	1.004.884	1.098.753	9,34%	1.390.923	1.398.746	0,56%
Ταμείο – Τράπεζες	32.237	31.646	-1,83%	92.953	106.385	14,45%	92.068	100.305	8,95%	432.499	497.332	14,99%
Σύνολο Ενεργητικού	355.678	386.261	8,60%	1.797.056	1.800.527	0,19%	2.774.390	3.000.863	8,16%	8.289.330	7.951.055	-4,08%
Ίδια Κεφάλαια	149.301	156.996	5,15%	645.197	660.218	2,33%	1.138.434	1.134.395	-0,35%	4.458.475	4.484.616	0,59%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	26.234	36.676	39,80%	200.695	264.021	31,55%	373.573	516.517	38,26%	1.802.705	1.592.976	-11,63%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	179.336	192.935	7,58%	941.244	867.479	-7,84%	1.219.450	1.308.088	7,27%	1.984.046	1.837.558	-7,38%
Σύνολο Υποχρεώσεων	205.570	229.611	11,69%	1.141.939	1.131.500	-0,91%	1.593.023	1.824.605	14,54%	3.786.751	3.430.534	-9,41%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Hellastat

3.4 Εξελίξεις το 2008 στις εισηγμένες στο Χ.Α.Α. επιχειρήσεις της Βιομηχανίας Τροφίμων – Ποτών

Η υποενότητα αυτή αφορά στην εξέταση των εξαμηνιαίων αποτελεσμάτων για το 2008 των 26 εισηγμένων στο Χ.Α.Α. επιχειρήσεων που ανήκουν στην κατηγορία τροφίμων-ποτών. Τα αποτελέσματα αυτά αντιπαραβάλλονται με τα αντίστοιχα για το 2007, έτσι ώστε να αποδοθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία των εταιρειών αυτών.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.22, οι πωλήσεις παρουσιάζουν εντυπωσιακή άνοδο το πρώτο εξάμηνο του 2008 που ωθούνται κυρίως από την αύξηση του μεγέθους για τη ΜΥΛΟΙ ΛΟΥΛΗ Α.Ε. (40% αύξηση) και ΕΛΓΕΚΑ Α.Ε. (15% αύξηση), ενώ εν γένει οι δέκα εταιρείες με τον μεγαλύτερο κύκλο εργασιών το 2008 καταγράφουν 8% περισσότερες πωλήσεις από τις αντίστοιχες εταιρείες του 2007.

Πίνακας 3.22
Δείγμα 29 Εισηγμένων στο Χ.Α.Α. Επιχειρήσεων Τροφίμων-Ποτών*

Σε χιλιάδες €	2007	2008	2008/07
Κύκλος Εργασιών	1.184.071	1.312.719	10,86%
Μικτά Κέρδη	403.637	441.076	9,28%
Καθαρά αποτελέσματα	85.611	72.855	-14,90%
Ενεργητικό	6.094.444	6.649.398	9,11%
Ίδια κεφάλαια	3.471.708	3.578.444	3,07%
Σύνολο υποχρεώσεων	2.622.736	3.070.954	17,09%
Αριθμοδείκτες			
Περιθώριο Μικτού Κέρδους (%)	34,10	33,6	-1,47%
Περιθώριο Καθαρού Κέρδους (%)	7,23	5,55	-23,24%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	1,40	1,09	-22,14%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	2,47	2,03	-17,81%
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού	0,19	0,20	5,26%
Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ιδίων Κεφαλαίων	0,34	0,37	8,82%
Δανειακή επιβάρυνση	0,78	1,0	28,21%

*Στοιχεία 6μήνου. Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων Hellastat

Παρά την αύξηση των μικτών κερδών, τα καθαρά κέρδη καταγράφουν πτώση, υποδηλώνοντας την αδυναμία των εταιρειών να συγκρατήσουν το κόστος πωλήσεων. Δεν είναι τυχαίο, ότι το πρώτο εξάμηνο του 2008 χαρακτηρίστηκε από συνεχόμενη αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των πρώτων υλών. Ταυτόχρονα όμως, η VIVARTIA Α.Ε. καταγράφει μείωση κερδών κατά 112% (από δεύτερη κερδοφόρα το 2007 είναι η πιο ζημιογόνος το 2008), γεγονός που αποτελεί σοβαρότατο πλήγμα για το επίπεδο των καθαρών αποτελεσμάτων²⁷. Συνολικά, αν και ο αριθμός

²⁷ «Οι αλλαγές στον κύκλο εργασιών και στα αποτελέσματα μετά από φόρους και δικαιώματα μειοψηφίας της VIVARTIA Α.Ε. επί των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων προηγούμενων περιόδων οφείλονται στην οριστικοποίηση επιμερισμού του τμήματος εξαγοράς της CHIPITA INTERNATIONAL S.A. Πραγματοποιήθηκε, επίσης, στις 30/6/2008 η απορρόφηση του αποσχιζόμενου βιομηχανικού κλάδου της εταιρείας ΕΥΡΩΤΡΟΦΕΣ, και αυξήθηκε το ποσοστό συμμετοχής στην ΚΑΦΕ ΑΛΚΥΟΝΗ Α.Ε.»

των ζημιολογίων επιχειρήσεων παραμένει ίδιος, οι ζημίες αυξάνονται κατά 86,5% το 2008 έναντι της προηγούμενης χρονιάς. Τα ίδια κεφάλαια αυξάνονται, αλλά με ρυθμό κατά πολύ βραδύτερο από αυτόν των συνολικών υποχρεώσεων (17,09%). Η σημαντική αύξηση των υποχρεώσεων οδηγεί σε άνοδο της δανειακής επιβάρυνσης. Οι περισσότεροι αριθμοδείκτες παρουσιάζουν πτωτικές τάσεις, ιδιαίτερα όσοι σχετίζονται με τα καθαρά κέρδη, τα οποία μειώνονται εντονότερα από την αύξηση τόσο του ενεργητικού, όσο και των μικτών αποτελεσμάτων. Πάντως θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι εισηγμένες αποτελούν μόνο μικρό μέρος του συνόλου του κλάδου γεγονός που σημαίνει ότι θα πρέπει τα αποτελέσματα αυτά να αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΥΠΟΚΛΑΔΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ

4.1 Εξελιξεις στους υποκλάδους της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

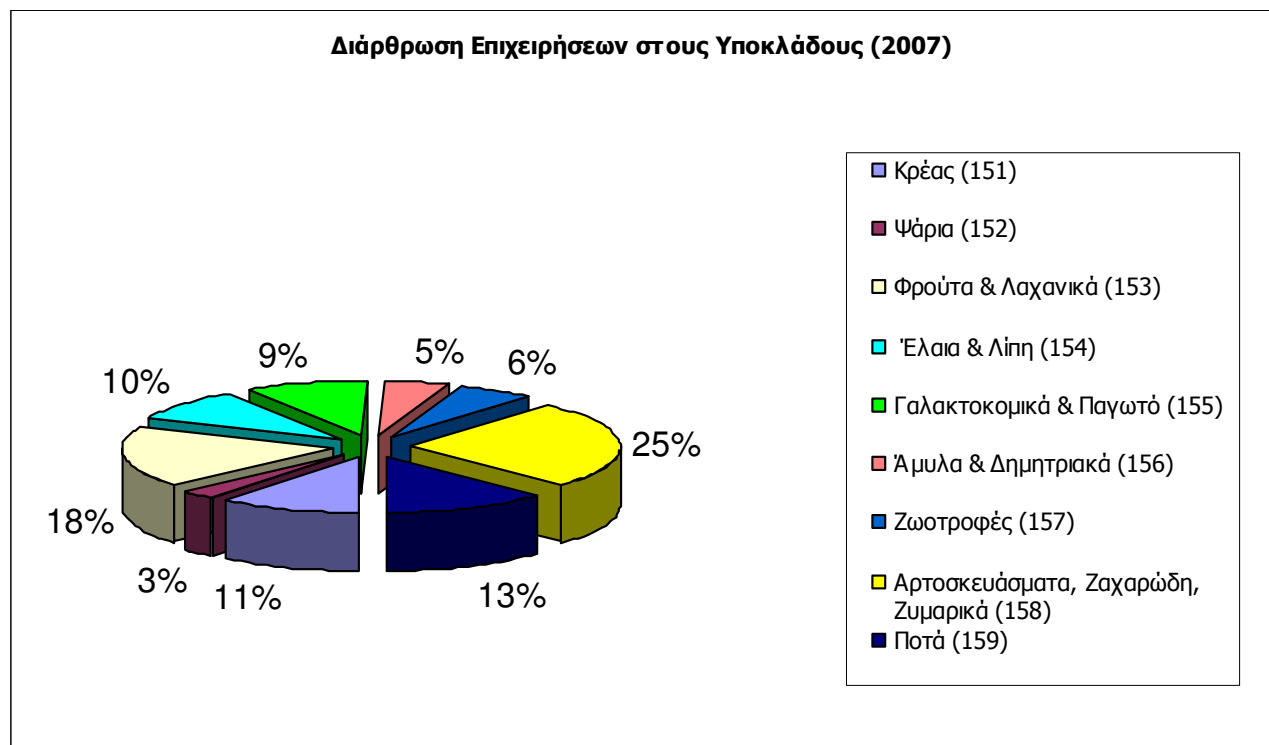
Η βιομηχανία τροφίμων-ποτών αποτελείται από εννέα μεγάλους υποκλάδους, σύμφωνα με το σύστημα κωδικών ΣΤΑΚΟΔ-03. Οι υποκλάδοι αυτοί είναι: α) Κρέας και Προϊόντα Κρέατος, β) Παρασκευασμένα και Διατηρημένα Ψαριά και Προϊόντα Ψαριών, γ) Παρασκευασμένα και Διατηρημένα Φρούτα και Λαχανικά, δ) Ζωικά και Φυτικά Έλαια και Λίπη, ε) Γαλακτοκομικά Προϊόντα και Παγωτό, στ) Προϊόντα Μύλων, Δημητριακών, Άμυλα και Αμυλώδη Προϊόντα, ζ) Παρασκευασμένες Ζωοτροφές, η) Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά και θ) Ποτά. Η συμμετοχή των εννέα αυτών υποκλάδων στα βασικά διαρθρωτικά μεγέθη του κλάδου τροφίμων-ποτών παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.1 (α-γ).

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4.1, ο υποκλάδος των αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών και ζυμαρικών (158) είναι αυτός με τον μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα πραγματοποιεί τις περισσότερες πωλήσεις (20% των συνολικών) και αποτελεί τον σημαντικότερο εργοδότη μεταξύ των υποκλάδων της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, μιας και απασχολεί ¼ των εργαζομένων του κλάδου. Ακολουθούν στη 2^η θέση και 3^η θέση από πλευράς βαρύτητας τα «φρούτα και λαχανικά» (153) όπου δραστηριοποιείται το 18% των επιχειρήσεων του κλάδου και απασχολείται το 17% των εργαζομένων και τα «ποτά» (159) (13% των επιχειρήσεων, 14% του εργατικού δυναμικού και 17% των συνολικών πωλήσεων). Ωστόσο, σε όρους τζίρου, ο υποκλάδος των «γαλακτοκομικών» (155) πραγματοποιεί τη δεύτερη καλύτερη επίδοση, καθώς πραγματοποιεί το 19% του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου. Οι υποκλάδοι αυτοί, δεδομένου του μεγέθους και της δυναμικής τους, επιλέγονται για μία περισσότερο ενδελεχή ανάλυση σε όρους παραγωγής, αλλά και χρηματοοικονομικών μεγεθών²⁸, στη συνέχεια του κεφαλαίου

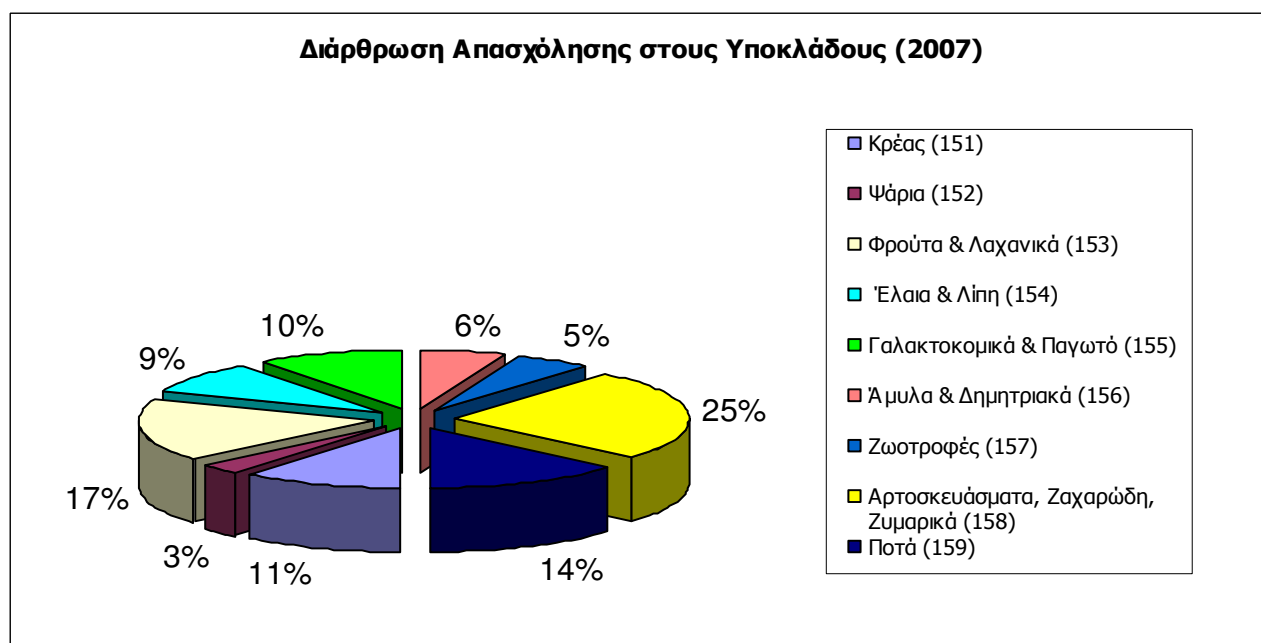
Κατά τους πρώτους δέκα μήνες του 2008, το επίπεδο παραγωγής της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών είναι αυξημένο κατά 5,3% σε σχέση με το 2007, επίδοση που αποτελεί την υψηλότερη των τελευταίων ετών (Πίνακας 4.1). Όσον αφορά στους υποκλάδους, πέντε στους οχτώ παρουσιάζουν αύξηση της παραγωγής τους, με πρωτοπόρο τον υποκλάδο των «φρούτων και λαχανικών» (18,8%) που ανακάμπτει μετά από δύο μάλλον δυσμενείς χρονιές. Στον αντίποδα βρίσκονται τα «προϊόντα μύλων» που παρουσιάζουν την πιο κάθετη μείωση (-8,6%), ακολουθούμενα από τις «ζωοτροφές» (-3,4%).

²⁸ Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία για του υποκλάδου που εξετάζονται, αντλούνται από την επιχειρηματική βάση δεδομένων HELLASTAT και αναφέρονται σε επιχειρήσεις ΑΕ-ΕΠΕ.

**Διάγραμμα 4.1 (α-γ)
Βαρύτητα Υποκλάδων στα Βασικά Διαρθρωτικά Μεγέθη
της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών, 2007
(α)**

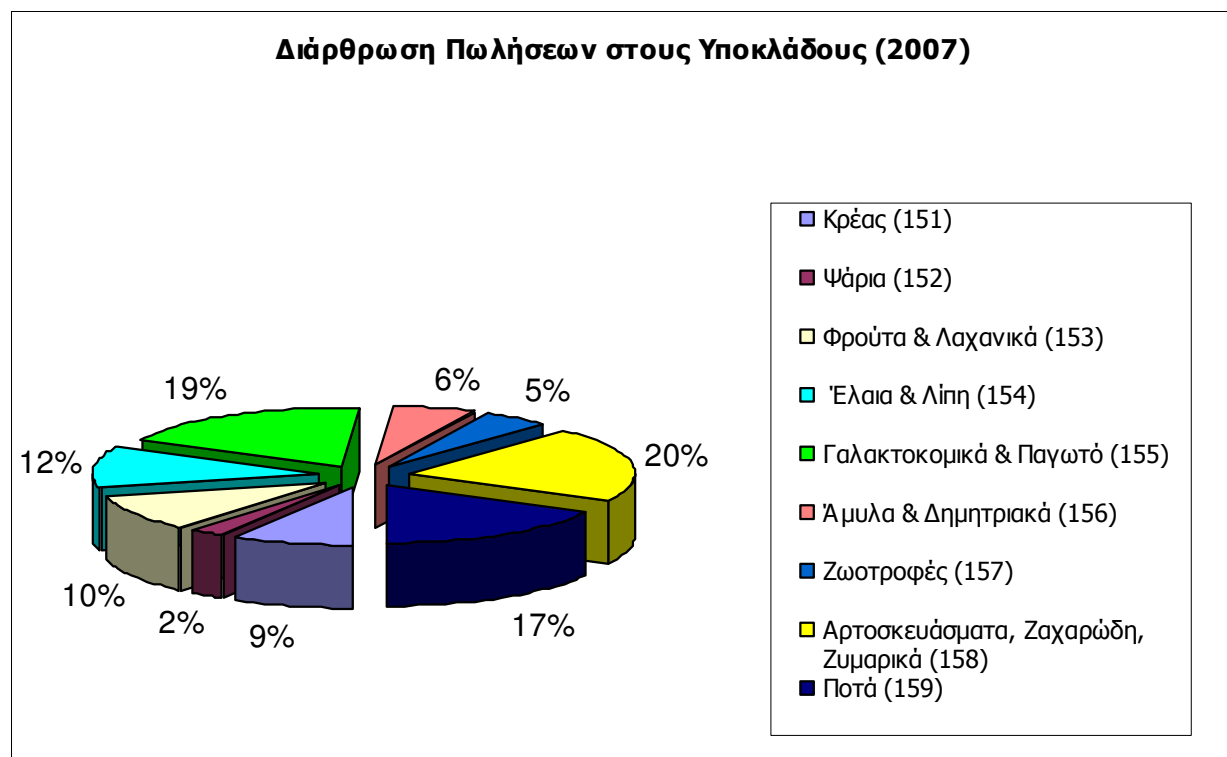

(β)

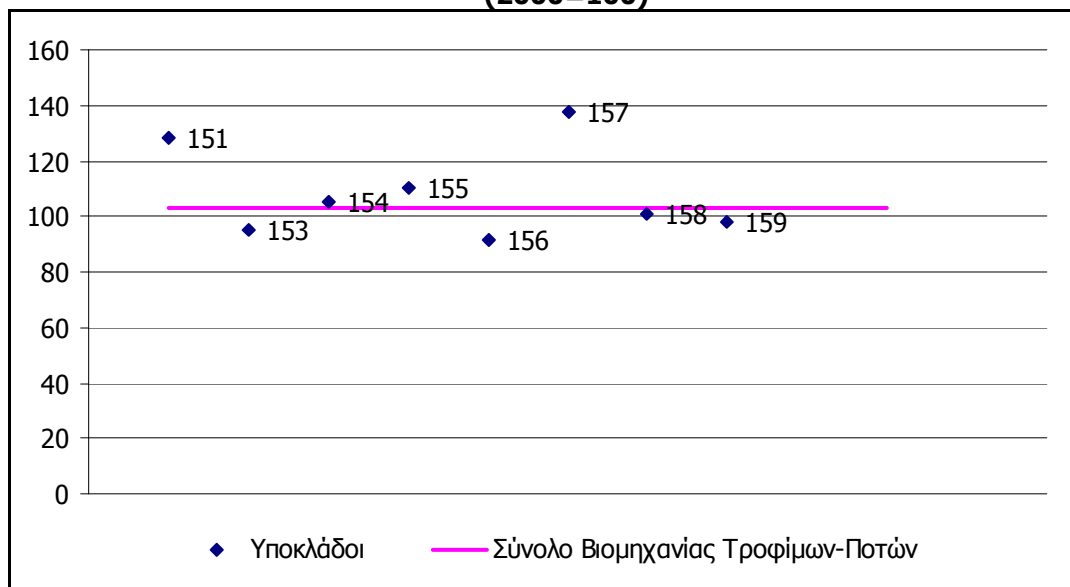

*αντιπροσωπευτικό δείγμα (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο των επιχειρήσεων του κλάδου)

(γ)

Διάγραμμα 4.2
Δείκτες Παραγωγής των Υποκλάδων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών, 2006
(2000=100)*

* Οι αριθμοί αντιπροσωπεύουν τους κωδικούς των υποκλάδων κατά ΣΤΑΚΟΔ-03
Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 4.1
Δείκτες Βιομηχανικής Παραγωγής στον Κλάδο Τροφίμων-Ποτών

	Δείκτης				Ετήσια Μεταβολή (%)		
	2005	2006	2007	2008*	2006/05	2007/06	2008*/07
2000=100							
15 Κλάδος Τροφίμων – Ποτών	103,5	105,9	109,8	115,6	2,3	3,7	5,3
151 Κρέας & Προϊόντα Κρέατος	128	129,7	131,5	144,6	1,4	1,4	10,0
153 Παρασκευασμένα & Διατηρημένα Φρούτα & Λαχανικά	95	91	86,7	103,0	-4,3	-4,7	18,8
154 Ζωικά & Φυτικά Έλαια & Λίπη	105,5	110,7	123,2	132,6	5,0	11,3	7,6
155 Γαλακτοκομικά Προϊόντα & Παγωτό	110,2	110,9	118,8	118,7	0,6	7,1	-0,1
156 Προϊόντα Μύλων Δημητριακών, Άμυλα & Αμυλώδη Προϊόντα	91,6	96,1	98,4	89,9	4,9	2,4	-8,6
157 Παρασκευασμένες Ζωοτροφές	137,8	128,3	134,4	129,8	-6,9	4,8	-3,4
158 Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη, Ζυμαρικά	100,8	110,1	108,0	117,6	9,2	-1,9	8,9
159 Ποτά	97,7	99,3	106,9	111,4	1,6	7,7	4,2

*Στοιχεία 10μήνου
 Πηγή: ΕΣΥΕ

4.2 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΥΠΟΚΛΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ-ΠΟΤΩΝ

Στην ενότητα αυτή αναλύονται οι εξελίξεις σε τέσσερις βασικούς υποκλάδους του κλάδου τροφίμων και ποτών, στα «Παρασκευασμένα και Διατηρημένα Φρούτα και Λαχανικά» (153), στα «Γαλακτοκομικά Προϊόντα και Παγωτό» (155), στα «Αρτοσκευάσματα, Σνακ, Ζαχαρώδη και Ζυμαρικά» (158) και στα «Ποτά» (159). Η ανάλυση ανά υποκλάδο χωρίζεται σε δύο μέρη:

Στο πρώτο μέρος (*εξελίξεις και προοπτικές*) αναλύονται οι εξελίξεις μέχρι και το γ' τρίμηνο του 2008, σε όρους παραγωγής και τιμών, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ.

Στο δεύτερο μέρος (*χρηματοοικονομική ανάλυση*) παρουσιάζονται οι εξελίξεις στα κύρια χρηματοοικονομικά μεγέθη και σε επιλεγμένους αριθμοδείκτες την περίοδο 2005-2006 για τους σημαντικότερους υποκλάδους.

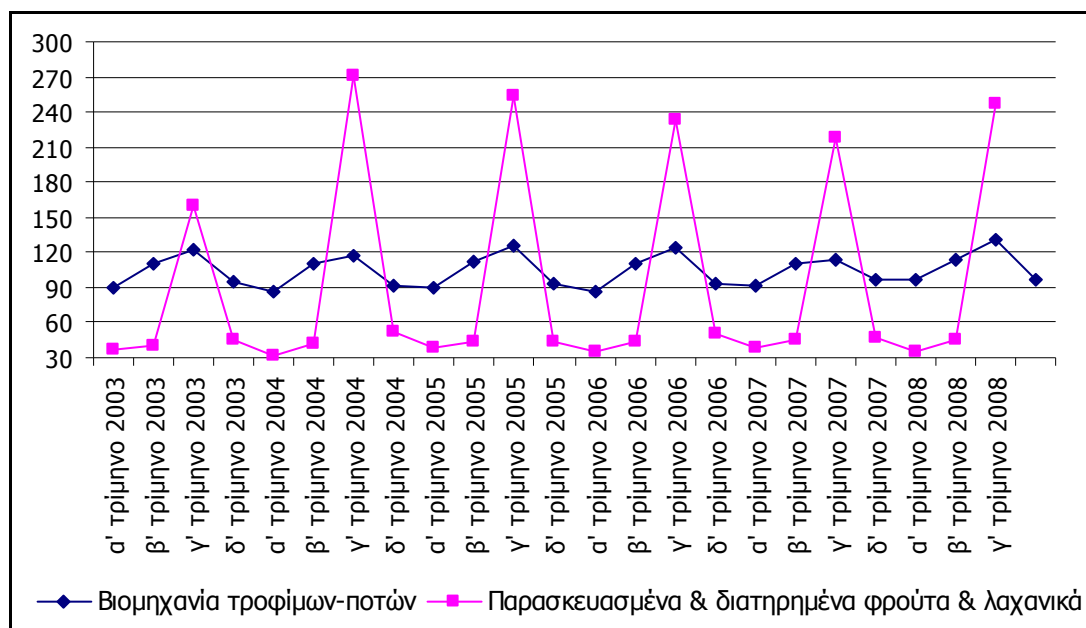
α. Παρασκευασμένα και διατηρημένα φρούτα και λαχανικά (153)

Εξελίξεις και Προοπτικές

Κύριο χαρακτηριστικό του υποκλάδου των «φρούτων και λαχανικών» είναι η πολύ μεγάλη εποχικότητα, μιας και το γ' τρίμηνο κάθε έτους η παραγωγή φτάνει στο ζενίθ (Διάγραμμα 4.3). Σε αυτό το πλαίσιο, κατά το γ' τρίμηνο του 2008 η παραγωγή έχει βελτιωθεί σε σχέση με το 2007, προδιαγράφοντας την ανάκαμψη του δείκτη μετά από την πτωτική πορεία του την τριετία 2005-2007, αν και δεν έχει κατορθώσει να φτάσει στο επίπεδο του 2004, όταν λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων η παραγωγή είχε κορυφωθεί. Εντούτοις, τον Αύγουστο του 2008 ο δείκτης κατέγραψε την τρίτη υψηλότερη επίδοσή του τα τελευταία επτά χρόνια, ξεπερνώντας τις 400 μονάδες, ενώ και τον Σεπτέμβριο η παραγωγή κρίνεται ιδιαίτερα αυξημένη.

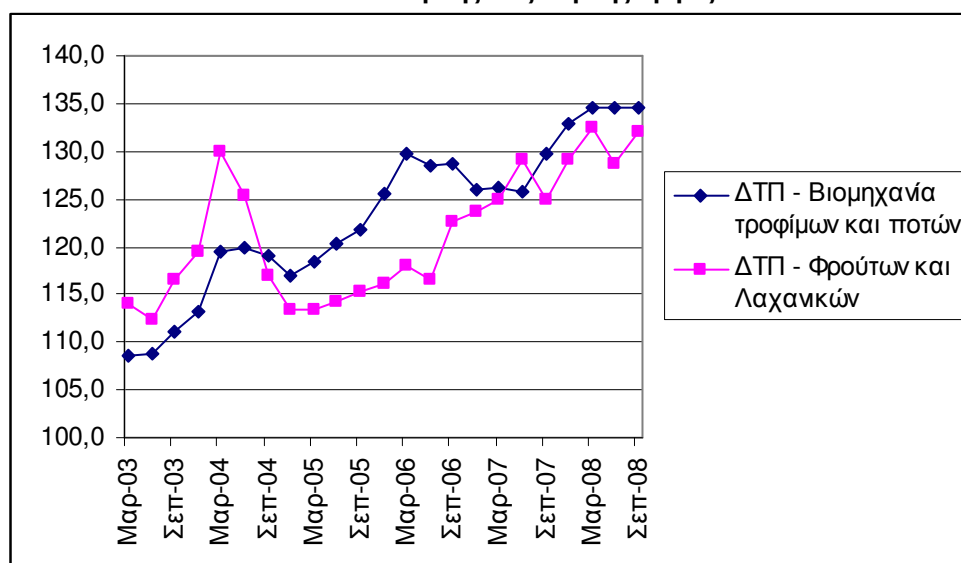
Σε ό,τι αφορά στις βιομηχανικές τιμές (Διάγραμμα 4.4), από τον Μάρτιο του 2007 οι τιμές ακολουθούν ανοδική πορεία, πλησιάζοντας τα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων πέντε ετών. Η τάση αυτή, όπως θα διαπιστωθεί και στη συνέχεια, εντάσσεται στη γενικότερη άνοδο των τιμών κατά το 2008, λόγω των μεγάλων αυξήσεων στις τιμές των πρώτων υλών και του πετρελαίου που δημιουργήσαν ένα ευρύτερο περιβάλλον πληθωριστικής έκρηξης.

Διάγραμμα 4.3
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Υποκλάδου Φρούτων και Λαχανικών (2000=100)

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 4.4
Δείκτης Τιμών Παραγωγού Υποκλάδου Φρούτων και Λαχανικών (2000=100)
Σύνολο Εσωτερικής & Εξωτερικής Αγοράς

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, ο μέσος ετήσιος Δείκτης Τιμών Παραγωγού για το 2007 υπήρξε ο υψηλότερος από το 1995. Παρ' όλ' αυτά, μέχρι και τον Οκτώβριο του τρέχοντος έτους, ο μέσος δείκτης φτάνει τις 130,9 μονάδες, ενώ για το αντίστοιχο διάστημα του 2007 έφτανε μόλις στις 123,5 μονάδες, γεγονός που υπογραμμίζει την έντονη τάση διόγκωσης των τιμών.

Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Τα δημογραφικά στοιχεία του υποκλάδου δείχνουν μία μικρή μείωση του αριθμού εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο το 2006. Η μείωση αυτή εντάσσεται σε μία λογική αναδιάρθρωσης του υποκλάδου, η οποία προκαλεί όμως τεχνικές μεταβολές στα χρηματοοικονομικά στοιχεία και γι' αυτό και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη. Σε κάθε περίπτωση, η μείωση των επιχειρήσεων, αν και αφορά τόσο τις κερδοφόρες όσο και τις ζημιογόνες επιχειρήσεις, επηρεάζει έντονα τα κέρδη των κερδοφόρων επιχειρήσεων. Η μείωση του αριθμού των κερδοφόρων επιχειρήσεων συνοδεύεται από εντονότερη πτώση των κερδών, γεγονός που εξηγείται από τη σημαντική άμβλυνση της κερδοφορίας, κατά το 2006, επιχειρήσεων που βρισκόταν στην κορυφή των κερδοφόρων εταιρειών την προηγούμενη χρονιά. Ταυτόχρονα όμως, η μείωση του αριθμού των ζημιογόνων επιχειρήσεων δεν οδηγεί σε αντίστοιχη μείωση του ύψους των ζημιών, γεγονός που επηρεάζει δυσμενώς τα αποτελέσματα.

Πίνακας 4.2
Δημογραφικά Στοιχεία Υποκλάδου Φρούτων και Λαχανικών

<i>Σε χιλιάδες €</i>	2005	2006	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	278	241	-13,31%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	173	161	-6,94%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	961.838	1.010.625	5,07%
% Συνολικού Κύκλου Εργασιών	79,3	80,9	2,02%
Ύψος Κερδών	41.992	29.625	-29,45%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	105	79	-24,76%
Ύψος Ζημιών	52.425	46.585	-11,14%

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Hellastat

Έτσι, τα συνολικά αποτελέσματα της χρήσης του 2006 (Πίνακας 4.3) αποδίδουν μια μάλλον δυσμενή εικόνα του κλάδου. Αυτή οφείλεται κυρίως στις ανακατατάξεις που προαναφέρθηκαν και που αφορούν στην κακή εικόνα μεγάλων επιχειρήσεων του υποκλάδου. Πιο συγκεκριμένα, αν και ο κύκλος εργασιών διευρύνεται κατά 3%, τα καθαρά αποτελέσματα συνεχίζουν να είναι αρνητικά και μάλιστα σχεδόν διπλασιάζονται, ενώ η μικρή συγκριτικά πτώση των μικτών κερδών δεν μπορεί να επηρεάσει θετικά την τελική κερδοφορία. Όπως είναι αναμενόμενο, οι δείκτες περιθωρίου μικτού και καθαρού κέρδους συρρικνώνονται. Οι λογαριασμοί ισολογισμού υπογραμμίζουν τα αρνητικά αποτελέσματα του κλάδου, μιας και τόσο τα περισσότερα στοιχεία του ενεργητικού, όσο και τα ίδια κεφάλαια μειώνονται. Χαρακτηριστικό των εξελίξεων είναι το γεγονός ότι οι μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις ελαττώνονται, αντίθετα κινούμενες από τις

βραχυπρόθεσμες, υποδηλώνοντας έτσι τη δυσκολία των επιχειρήσεων να αντλήσουν μακροπρόθεσμα κεφάλαια με ευνοϊκούς όρους.

Όσον αφορά στους σχετικούς αριθμοδείκτες του υποκλάδου, η μείωση του κυκλοφορούντος ενεργητικού έναντι της αύξησης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων οδήγησε το δείκτη γενικής ρευστότητας σε υποχώρηση. Ταυτόχρονα, η σημαντική μείωση των διαθεσίμων-χρεογράφων, σε συνδυασμό με την αύξηση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων, οδηγεί στη μείωση και του δείκτη ειδικής ρευστότητας.

Πίνακας 4.3
Χρηματοοικονομικά Στοιχεία Υποκλάδου Φρούτων και Λαχανικών

<i>Σε χιλιάδες €</i>	2005	2006	Ποσοστιαία % Μεταβολή 2006/2005
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσης			
Κύκλος Εργασιών	1.212.592	1.249.941	3,0
Μικτά Κέρδη	187.317	177.781	-5,0
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	15,4	14,2	-8,0
Καθαρά Κέρδη (Ζημίες) Προ Φόρων	-10.433	-16.960	63,0
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	-0,86	-0,01	-0,99
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	620.124	465.326	-25,0
Αποθέματα	440.901	437.886	-1,0
Απαιτήσεις	460.231	450.774	-2,0
Ταμείο – Τράπεζες	104.264	106.242	2,0
Σύνολο Ενεργητικού	1.693.144	1.699.233	0,4
Ίδια Κεφάλαια	607.906	549.503	-10,0
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	243.446	209.334	-14,0
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	841.153	933.380	11,0
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.084.599	1.142.714	5,0
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,23	1,10	:
Ειδικής Ρευστότητας	0,67	0,61	:
Αποδοτικότητας Ενεργητικού(%)	-0,61	-1,00	:
Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων (%)	-1,71	-3,08	:
Δανειακής Επιβάρυνσης	1,04	2,07	:

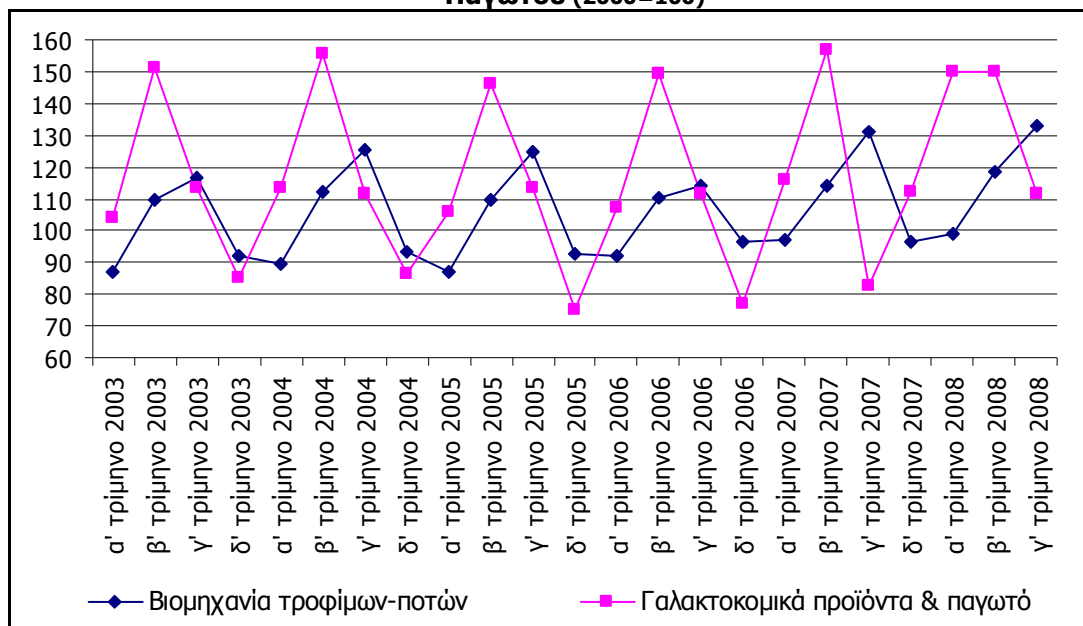
Πηγή: Hellastat, Επεξεργασία IOBE

Εν κατακλείδι, αν και η ένταση των πτωτικών φαινομένων θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη, η χρηματοοικονομική πορεία ορισμένων βασικών «παικτών» του υποκλάδου των παρασκευασμένων και διατηρημένων φρούτων και λαχανικών (153), τόσο το 2005 όσο και το 2006 ήταν κακή.

β. Γαλακτοκομικά προϊόντα και παγωτό (155)*Εξελίξεις και Προοπτικές*

Η παραγωγή του υποκλάδου αυτού επηρεάζεται εντόνως από την εποχικότητα των πωλήσεων, κυρίως λόγω της περιοδικότητας της ζήτησης παγωτού. Μετά την πτώση κατά 5,5% το 2005, ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσιάζει οριακή αύξηση το 2006 (0,01%), αλλά το 2007 αυξάνεται κατά 6,9%. Κατά τους πρώτους δέκα μήνες του 2008, ο δείκτης κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο διάστημα του 2007, αν και από τον Μάιο και μετά παρατηρούνται αυξητικές τάσεις.

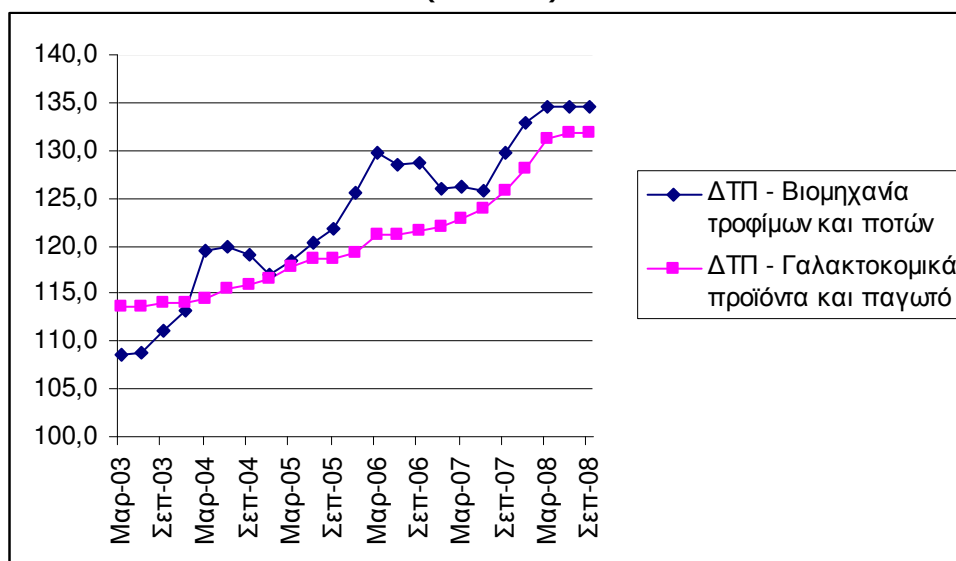
Διάγραμμα 4.5
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Υποκλάδου Γαλακτοκομικών Προϊόντων & Παγωτού (2000=100)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 2003-2008, ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού του συγκεκριμένου υποκλάδου κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα από τον αντίστοιχο δείκτη για το σύνολο της βιομηχανίας (Διάγραμμα 4.6). Μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2008, ο δείκτης τιμών για τα γαλακτοκομικά προϊόντα και το παγωτό παρουσιάζει άνοδο της τάξεως του 6,1%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2007, εδραιώνοντας την αυξητική τάση που ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2006.

Διάγραμμα 4.6
Δείκτης Τιμών Παραγωγού Υποκλάδου Γαλακτοκομικών Προϊόντων και Παγωτού
(2000=100)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Το 2006 δραστηριοποιούνται 126 επιχειρήσεις στον υποκλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων και παγωτού, 2,4% περισσότερες από την προηγούμενη χρονιά. Από τις 126 επιχειρήσεις, οι 87 είναι κερδοφόρες και συγκεντρώνουν το 83,6% του συνολικού κύκλου εργασιών (20% περισσότερο σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά). Όσον αφορά στις ζημιογόνες επιχειρήσεις, το ύψος των ζημιών τους εκτοξεύεται πάνω από 25 εκατ. €.

Πίνακας 4.4
Δημογραφικά Στοιχεία Υποκλάδου Γαλακτοκομικών Προϊόντων και Παγωτού

Σε χιλιάδες €	2005	2006	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	123	126	2,44%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	87	87	0,00%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	991.188	1.691.172	70,62%
% Συνολικού Κύκλου Εργασιών	69,6	83,6	20,11%
Ύψος Κερδών	39.466	67.568	71,21%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	36	38	5,56%
Ύψος Ζημιών	19.896	25.863	30,00%

Πηγή: Hellastat, Επεξεργασία IOBE

Τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα δείχνουν ότι το 2006 ήταν μια ευνοϊκή χρονιά για τις επιχειρήσεις του υποκλάδου. Ο κύκλος εργασιών, τα μικτά κέρδη, αλλά κυρίως τα καθαρά κέρδη αυξάνονται εντονότατα, γεγονός που οφείλεται στην αλματώδη άνοδο των αποτελεσμάτων μεγάλων επιχειρήσεων του υποκλάδου. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι δέκα πιο

κερδοφόρες επιχειρήσεις (που ήταν αυτές και με τον μεγαλύτερο κύκλο εργασιών) το 2006 κατέγραψαν 99,6% περισσότερα κέρδη από ό,τι το 2005.

Πίνακας 4.5
Χρηματοοικονομικά Στοιχεία Υποκλάδου Γαλακτοκομικών Προϊόντων και Παγωτού

<i>Σε χιλιάδες €</i>	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή 2006/2005
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσης			
Κύκλος Εργασιών	1.423.811	2.024.117	42,16%
Μικτά Κέρδη	340.877	576.342	69,08%
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	24,00	28,5	18,75%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	19.683	44.792	127,57%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	1,38	2,24	62,32%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	1.181.498	1.857.224	57,19%
Αποθέματα	268.045	330.126	23,16%
Απαιτήσεις	504.972	638.744	26,49%
Ταμείο – Τράπεζες	54.253	106.224	95,79%
Σύνολο Ενεργητικού	2.181.059	3.043.839	39,56%
Ίδια Κεφάλαια	677.733	1.127.449	66,36%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	724.903	911.853	25,79%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	769.514	995.990	29,43%
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.494.417	1.907.843	27,66%
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,33	1,18	-
Ειδικής Ρευστότητας	0,73	0,75	-
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	0,9	1,47	-
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	2,9	4,00	-
Δανειακής Επιβάρυνσης	1,45	1,30	-

Πηγή: Hellastat, Επεξεργασία IOBE

Η διόγκωση των λογαριασμών του ισολογισμού το 2006 υπογραμμίζει τις θετικές εξελίξεις για τον υποκλάδο. Το σύνολο ενεργητικού αυξάνεται σχεδόν κατά 40%, ωθούμενο κυρίως από τα ταμειακά διαθέσιμα (95,79% αύξηση), τα οποία οφείλουν την αύξησή τους στη VIVARTIA Α.Ε. και στη ΝΕΟΓΑΛ Α.Ε.. Φαίνεται, επομένως, ότι οι επιχειρήσεις του υποκλάδου, έχοντας τονώσει τις πωλήσεις και τα κέρδη τους, διευρύνουν τις επενδύσεις τους στα πάγια και κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία. Σημαντική είναι το 2006 και η άνοδος των ιδίων κεφαλαίων (66,36%), γεγονός που δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις να αυξήσουν και τις υποχρεώσεις τους, με τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις να καταγράφουν εντονότερη αύξηση, σε σχέση με τις μακροχρόνιες. Είναι έκδηλο ότι οι επιχειρήσεις καταφέρνουν να πετύχουν ευνοϊκότερους όρους δανεισμού, λόγω της βελτιστοποίησης των αποτελεσμάτων τους. Εντούτοις, η εντονότερη άνοδος των ιδίων κεφαλαίων οδηγεί το δείκτη δανειακής επιβάρυνσης σε μείωση άνω του 10%.

Στους υπόλοιπους αριθμοδείκτες, οι δείκτες ρευστότητας ακολουθούν αντίθετη πορεία, μιας και η γενική ρευστότητα περιορίζεται κατά 0,15 μονάδες, ενώ η ειδική ρευστότητα αυξάνεται. Επομένως, παρά τις θετικές εξελίξεις για τον υποκλάδο, υπάρχει ακόμα χώρος βελτίωσης της ειδικής ρευστότητας που θα πρέπει να κινηθεί πιο κοντά στη μονάδα. Η έντονη άνοδος του ενεργητικού και κυρίως των ταμειακών διαθεσίμων ωθεί την αποδοτικότητα του ενεργητικού στο 1,5%, ενώ η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων καταγράφει εντυπωσιακή άνοδο, σχεδόν εφάμιλλη των ιδίων κεφαλαίων.

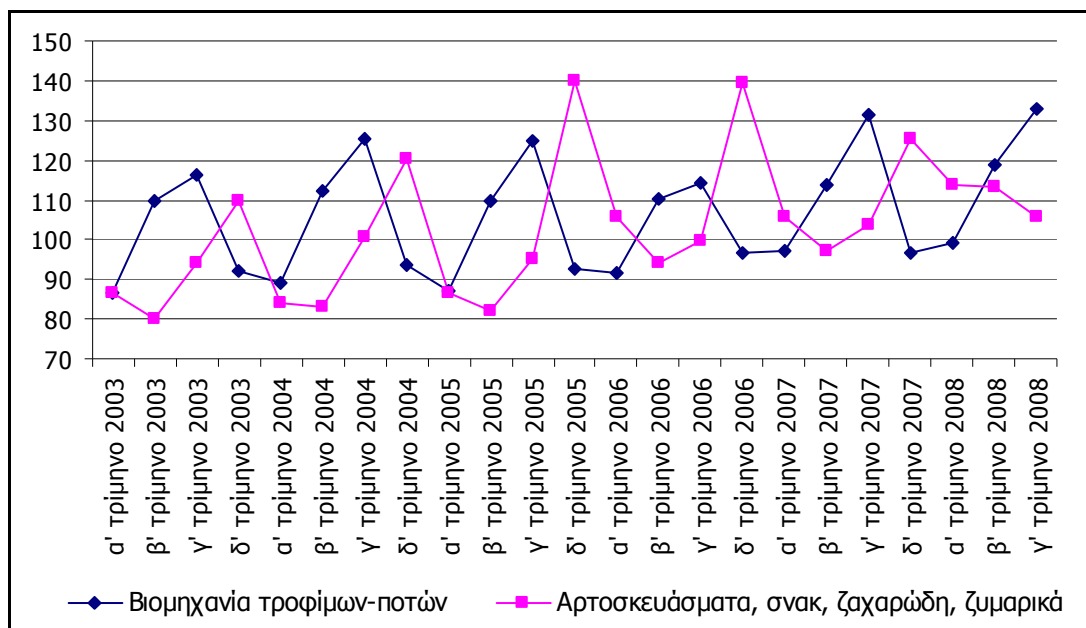
γ. Αρτοσκευάσματα, σνακ, ζαχαρώδη, ζυμαρικά (158)

Εξελίξεις και Προοπτικές

Η παραγωγή των αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών και ζυμαρικών χαρακτηρίζεται επίσης από εποχικότητα (Διάγραμμα 4.7). Το 2006 ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής έφτασε στο υψηλότερο επίπεδο (109,8) από το 2000, συνεχίζοντας την άνοδο της προηγούμενης χρονιάς. Τα μέχρι στιγμής δεδομένα για το 2008 δείχνουν συγκρατημένη άνοδο του δείκτη, και η παραγωγή συνεχίζει να παραμένει μεγαλύτερη σε σύγκριση με το 2004.

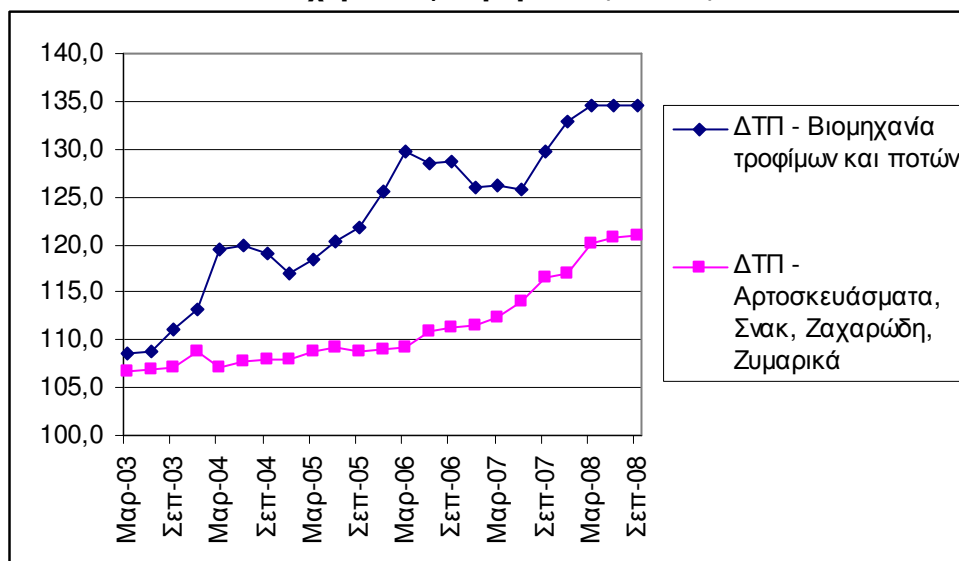
Διάγραμμα 4.7
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Υποκλάδου Αρτοσκευασμάτων,
Σνακ, Ζαχαρωδών, Ζυμαρικών

(2000=100)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 4.8
Δείκτης Τιμών Παραγωγού Υποκλάδου Αρτοσκευασμάτων, Σνακ, Ζαχαρωδών, Ζυμαρικών (2000=100)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Από την άλλη πλευρά, ο δείκτης τιμών του υποκλάδου συνεχίζει να αυξάνεται βραδύτερα από το δείκτη των τροφίμων-ποτών (Διάγραμμα 4.8). Ο ρυθμός διόγκωσης των βιομηχανικών τιμών αυξάνεται ελαφρώς σε ετήσια βάση (περίπου κατά 1%) την περίοδο 2003-2006. Το 2007, οι τιμές διογκώνονται εντονότερα (3,5%), οδηγώντας το δείκτη στο υψηλότερο επίπεδο από το 2000. Το 2008 η τάση αυτή εντείνεται, μιας και ο δείκτης αυξάνεται κατά 6%, σε σχέση με τους πρώτους δέκα μήνες του 2007.

Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Το 2006, 344 επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον υποκλάδο των «αρτοσκευασμάτων, σνακ, ζαχαρωδών, ζυμαρικών». Η μείωση των επιχειρήσεων του υποκλάδου, λόγω αναδιαρθρώσεων, επηρεάζει όλα τα μεγέθη αρνητικά. Ο κύκλος εργασιών των κερδοφόρων επιχειρήσεων το 2006 είναι χαμηλότερος αυτού του 2005, όπως συμβαίνει και με τα καταγεγραμμένα κέρδη, ενώ ταυτόχρονα οι ζημιές διογκώθηκαν κατά 27,07%, πλησιάζοντας τα 30 εκατ.€, αν και ο αριθμός των ζημιολόγων έχει περιοριστεί. Ο ρυθμός ανάπτυξης των ζημιών, όντας κατά πολύ μεγαλύτερος αυτού των κερδών, οδηγεί σε μείωση των καθαρών αποτελεσμάτων, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.7. Οι αντίθετες τάσεις των κερδών και των ζημιών οφείλονται στην αύξηση του αριθμού επιχειρήσεων για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, και στην πτώση των κερδών σημαντικών επιχειρήσεων του κλάδου, όπως η EBZ Α.Ε.. Μάλιστα, οι δέκα πιο ζημιολόγες επιχειρήσεις το 2006 κατέγραψαν 129% περισσότερες ζημιές σε σχέση με τις αντίστοιχες επιχειρήσεις της προηγούμενης χρονιάς.

Πίνακας 4.6

Δημογραφικά Στοιχεία Υποκλάδου Αρτοποιευσμάτων, Σνακ, Ζαχαρωδών, Ζυμαρικών

Σε χιλιάδες €	2005	2006	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	378	344	-8,99%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	257	246	-4,28%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	2.059.466	1.866.730	-9,36%
% Συνολικού Κύκλου Εργασιών	88,09	80,31	-8,83%
Ύψος Κερδών	184.615	176.116	-4,60%
Αριθμός Ζημιολόγων Επιχειρήσεων	121	98	-19,01%
Ύψος Ζημιών	22.554	28.659	27,07%

Πηγή: Hellstat, Επεξεργασία IOBE

Πίνακας 4.7

Χρηματοοικονομικά Στοιχεία Υποκλάδου Αρτοποιευσμάτων, Σνακ, Ζαχαρωδών, Ζυμαρικών

Σε χιλιάδες €	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή 2006/2005
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσης			
Κύκλος Εργασιών	2.337.826	2.324.475	-0,57%
Μικτά Κέρδη	863.897	803.573	-6,98%
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	36,95	34,67	-6,17%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	162.061	141.079	-12,95%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	6,93	6,10	-11,98%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	1.368.269	1.240.472	-9,34%
Αποθέματα	394.803	338.780	-14,19%
Απαιτήσεις	830.074	794.716	-4,26%
Ταμείο – Τράπεζες	174.970	103.024	-41,12%
Σύνολο Ενεργητικού	2.823.029	2.561.678	-9,26%
Ίδια Κεφάλαια	1.180.215	1.079.759	-8,51%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	447.412	311.542	-30,37%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	1.167.475	1.144.164	-2,00%
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.614.886	1.455.706	-9,86%
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,20	1,15	
Ειδικής Ρευστότητας	0,82	0,79	
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	5,74	5,51	
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	13,73	13,06	
Δανειακής Επιβάρυνσης	1,37	1,27	

Πηγή: Hellstat, Επεξεργασία IOBE

Λόγω του μικρότερου αριθμού επιχειρήσεων για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, όλα τα μεγέθη εμφανίζουν υποχώρηση. Ωστόσο ανεξάρτητα από αυτή την τεχνική αλλαγή, γενικά η χρηματοοικονομική εικόνα του υποκλάδου το 2006 είναι λιγότερο ευνοϊκή, μιας και η

πλειοψηφία των στοιχείων του ισολογισμού παρουσιάζει πτωτικές τάσεις. Το συνολικό ενεργητικό, το οποίο αγγίζει τα 2,6 δις. €, μειώνεται κατά 9,26% ενώ και στην πλευρά του παθητικού, η ταχύτερη μείωση μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων και η σταθερότητα των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων υποδηλώνει επιδείνωση των όρων δανεισμού των επιχειρήσεων του υποκλάδου. Η εξέλιξη αυτή είναι επιβαρυντική για τον κλάδο, μιας και υποδηλώνει την αδυναμία των επιχειρήσεων να αντλήσουν μακροπρόθεσμα κεφάλαια για την περαιτέρω ανάπτυξή τους.

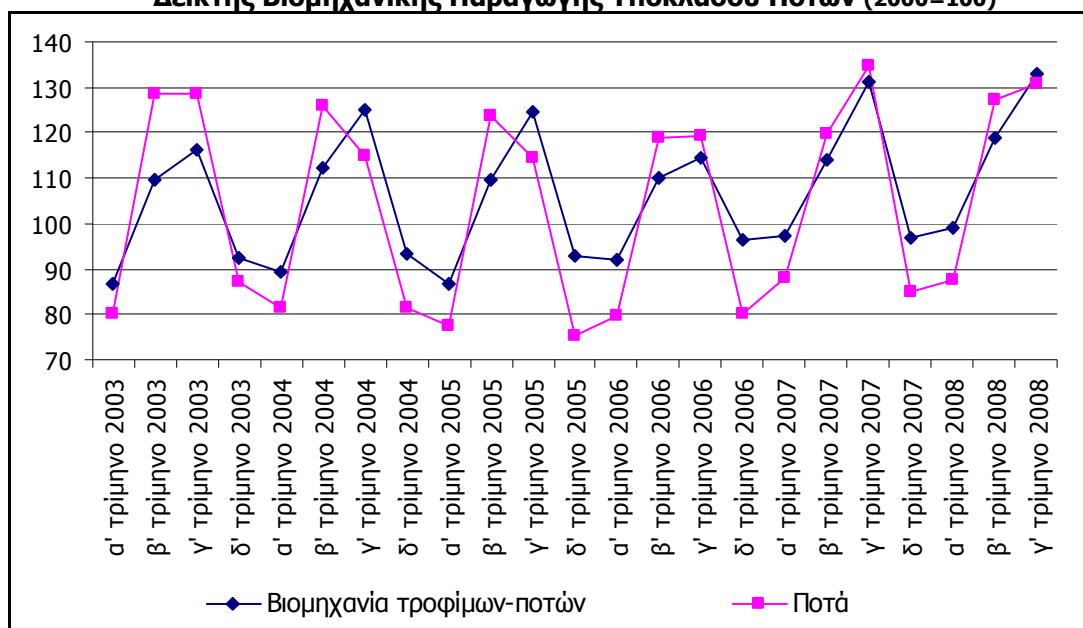
Οι τάσεις αυτές αντικατοπτρίζονται και στους σχετικούς αριθμοδείκτες. Η πτώση των ιδίων κεφαλαίων οδηγεί το δείκτη της δανειακής επιβάρυνσης σε πτώση, ομοίως και την αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων. Το μικτό περιθώριο κέρδους κινείται στο 34,67%, χαμηλότερο από την προηγούμενη χρονιά. Η μείωση των καθαρών κερδών περιορίζει το αντίστοιχο περιθώριο κέρδους, το οποίο παραμένει εντούτοις σε υψηλά επίπεδα.,

δ. Ποτά (159)

Εξελίξεις και Προοπτικές

Η παραγωγή «ποτών» παρουσίαζε συνεχή πτώση την περίοδο 2003-2005, ενώ το 2006 η εικόνα άλλαξε, με την παραγωγή να αυξάνεται κατά 1,7%. Το 2007, μάλιστα, ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής έφτασε στο υψηλότερο σημείο του, ανερχόμενος κατά 7,5%. Μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2008, η θετική πορεία συνεχίζεται και ο δείκτης βαίνει ενισχυμένος οριακά, συγκρινόμενος με το αντίστοιχο διάστημα του 2007. Εμφανής είναι και η εποχικότητα της παραγωγής του υποκλάδου «ποτών», όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 4.9.

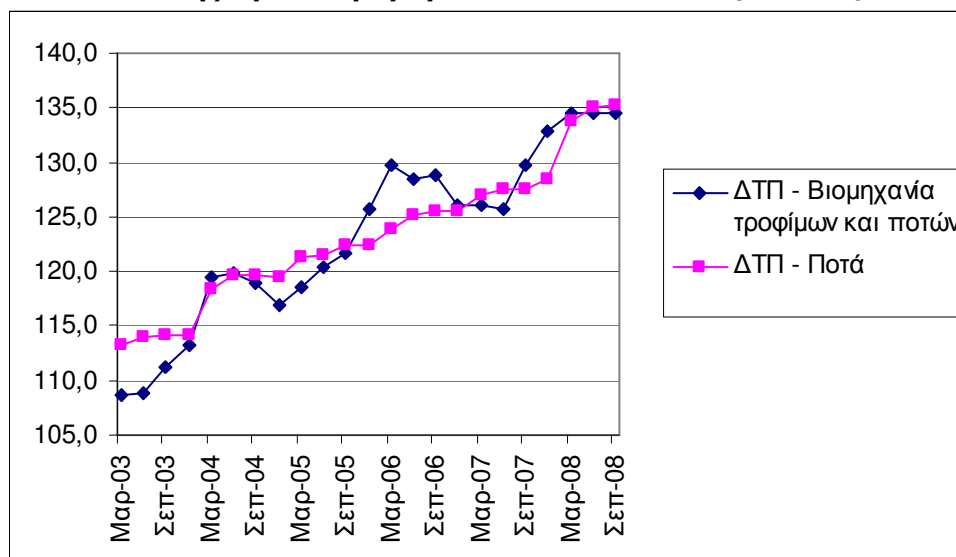
Διάγραμμα 4.9
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής Υποκλάδου Ποτών (2000=100)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Σε ό,τι αφορά στο Δείκτη Τιμών Παραγωγού του υποκλάδου, αυτός ακολουθεί σχετικά την πορεία του γενικού δείκτη τιμών του κλάδου (Διάγραμμα 4.10). Από το 2000 οι βιομηχανικές τιμές των «ποτών» αυξήθηκαν κατά 27,5%, ενώ το 2008, οι τιμές φτάνουν σε επίπεδα υψηλότερα κατά 5,6% συγκριτικά με τους εννέα πρώτους μήνες της προηγούμενης χρονιάς.

Διάγραμμα 4.10
Δείκτης Τιμών Παραγωγού Υποκλάδου Ποτών (2000=100)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Το 2006, 156 επιχειρήσεις Α.Ε. και Ε.Π.Ε. δραστηριοποιούνται στον υποκλάδο των ποτών (10 λιγότερες έναντι του 2005). Σύμφωνα με τα δημογραφικά στοιχεία του υποκλάδου (Πίνακας 4.8), οι 108 επιχειρήσεις είναι κερδοφόρες (3,57% μείωση σε σχέση με το 2005), αλλά η μέση κερδοφορία του κλάδου είναι υψηλότερη, μιας και τα καθαρά κέρδη αυξάνονται κατά 24,1%. Στον αντίποδα βρίσκονται 48 ζημιογόνες επιχειρήσεις με ζημίες θεαματικά χαμηλότερες (πτώση του ύψους ζημιών κατά 67,9%). Η σημαντική αύξηση των κερδών οφείλεται στη βελτίωση των καθαρών αποτελεσμάτων των μεγάλων επιχειρήσεων του υποκλάδου. Στον αντίποδα, οι ζημίες περιορίστηκαν σημαντικά, λόγω της μείωσης των ζημιών σε δύο μεγάλες εταιρείες του υποκλάδου.

Πίνακας 4.8
Δημογραφικά Στοιχεία Υποκλάδου Ποτών

Σε χιλιάδες €	2005	2006	2006/05
Σύνολο Επιχειρήσεων	166	156	-6,02%
Αριθμός Κερδοφόρων Επιχειρήσεων	112	108	-3,57%
Κύκλος Εργασιών Κερδοφόρων	1.534.986	1.648.665	7,41%
% Συνολικού Κύκλου Εργασιών	79,4	87,80	10,58%
Ύψος Κερδών	253.688	277.640	9,44%
Αριθμός Ζημιογόνων Επιχειρήσεων	54	48	-11,11%
Ύψος Ζημιών	40.428	12.997	-67,85%

Πηγή: Hellastat, Επεξεργασία IOBE

Τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα του υποκλάδου των «ποτών» για το 2006 (Πίνακας 4.9) είναι πολύ ευνοϊκά. Ο κύκλος εργασιών του υποκλάδου αυξάνεται κατά 5,4%, περίπου όσο και τα μικτά κέρδη, ενώ τα καθαρά κέρδη διευρύνονται λίγο περισσότερο από 24,0%. Στους λογαριασμούς ισολογισμού, παρατηρείται πτώση στα καθαρά πάγια (-4,7%) και στα αποθέματα (-2,7%), ενώ οι απαιτήσεις αυξάνονται κατά 3,6%. Εντονότατη είναι η διόγκωση των ταμειακών διαθεσίμων, η οποία οφείλεται στην αντίστοιχη αύξηση σε κάποιες επιχειρήσεις. Η ενίσχυση του κυκλοφορούντος ενεργητικού, που είναι εντονότερη από τη μείωση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων (-1,83%) οδηγεί σε άνοδο των δεικτών γενικής και ειδικής ρευστότητας, οι οποίοι είναι οι υψηλότεροι ανάμεσα στους υποκλάδους της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών.

Τάση συρρίκνωσης χαρακτηρίζει τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις, οι οποίες όμως αποτελούν το 2006 μεγαλύτερο μέρος των συνολικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων του υποκλάδου. Η στροφή του υποκλάδου στις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις υποδηλώνει τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να εξασφαλίσουν ικανοποιητικότερους όρους δανεισμού, καθώς το περιβάλλον μείωσης των επιτοκίων ευνόησε αυτή τη στρατηγική. Τα ίδια κεφάλαια παραμένουν σε αξία διπλάσια από τα δανειακά και παρουσιάζουν μικρή άνοδο της τάξεως του 4,0% περίπου. Ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης παραμένει σχετικά στα ίδια επίπεδα με το 2005, παρουσιάζοντας όμως επίδοση αρκετά χαμηλότερη από την αντίστοιχη των υπόλοιπων υποκλάδων και του κλάδου στο σύνολό του. Τα θετικά αποτελέσματα στα κέρδη και στον κύκλο εργασιών αυξάνουν την αποδοτικότητα του ενεργητικού και των ιδίων κεφαλαίων (που φτάνουν τις 5,75 και 8,36 μονάδες αντίστοιχα), καθώς και το καθαρό περιθώριο κέρδους. Το μικτό περιθώριο κέρδους, αντιθέτως, μειώνεται οριακά.

Πίνακας 4.9
Χρηματοοικονομικά Στοιχεία Υποκλάδου Ποτών

Σε χιλιάδες €	2005	2006	Ποσοστιαία Μεταβολή 2006/05
Λογαριασμοί Αποτελεσμάτων Χρήσης			
Κύκλος Εργασιών	1.781.145	1.877.917	5,43%
Μικτά Κέρδη	771.859	813.398	5,38%
Μικτό Περιθώριο Κέρδους	43,33	43,31	-0,05%
Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων	213.260	264.642	24,09%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους	11,97	14,0	16,96%
Λογαριασμοί Ισολογισμού			
Καθαρά Πάγια	3.420.024	3.259.742	-4,69%
Αποθέματα	413.978	402.647	-2,74%
Απαιτήσεις	627.700	650.483	3,63%
Ταμείο – Τράπεζες	101.213	266.462	163,27%
Σύνολο Ενεργητικού	4.600.728	4.597.752	-0,06%
Ίδια Κεφάλαια	3.047.248	3.163.548	3,82%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	797.214	686.875	-13,84%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	733.129	719.699	-1,83%
Σύνολο Υποχρεώσεων	1.530.343	1.406.574	-8,09%
Βασικοί Αριθμοδείκτες			
Γενικής Ρευστότητας	1,58	1,86	-
Ειδικής Ρευστότητας	0,99	1,27	-
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	4,60	5,75	-
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	6,99	8,36	-
Δανειακής Επιβάρυνσης	0,31	0,28	-

Πηγή: Hellastat, Επεξεργασία IOBE

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΠΟΤΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η εξέλιξη των εμπορικών ροών και του εμπορικού ισοζυγίου στη βιομηχανία τροφίμων-ποτών. Σκοπός της ανάλυσης είναι η αποτύπωση της εικόνας των εξαγωγικών επιδόσεων των επιχειρήσεων του κλάδου τα τελευταία χρόνια, έτσι ώστε να προκύψουν – εκτός από τα ποσοτικά μεγέθη – και συμπεράσματα για την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων του κλάδου στην εγχώρια και διεθνή αγορά.

Μεθοδολογικά, η ταξινόμηση των προϊόντων στα τελωνειακά δασμολόγια γίνεται, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με το σύστημα Κωδικών Συνδυασμένης Ονοματολογίας (ΚΣΟ). Επομένως, η παρακάτω ανάλυση του εξωτερικού εμπορίου της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών βασίζεται στην κωδικοποίηση αυτή. Ο Πίνακας 5.1 περιγράφει τις κατηγορίες προϊόντων, βάσει της ταξινόμησης, οι οποίες ανήκουν στο βιομηχανικό κλάδο των τροφίμων και ποτών²⁹.

Πίνακας 5.1
Η Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών με βάση το σύστημα
Κωδικών Συνδυασμένης Ονοματολογίας

Κωδικός	Ονοματολογία
02	Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων, βρώσιμα
04	Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας
11	Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους. Ίνουλίνη. Γλουτένη από σιτάρι
15	Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών. Λίπη βρώσιμα επεξεργασμένα. Κερί ζωικής ή φυτικής προέλευσης
16	Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή μαλακοστράκων, μαλακίων, άλλων ασπόνδυλων υδροβίων
17	Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα
18	Κακάο και παρασκευάσματα αυτού
19	Παρασκευάσματα με βάση τα δημητριακά, τα αλεύρια, τα άμυλα κάθε είδους ή το γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής
20	Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών
21	Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής*
22	Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι
23	Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα
-	Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών (ψάρια και θαλασσινά, άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης, λαχανικά, καρποί και φρούτα, καφές, τσάι, ρύζι κ.α.)**

* Περιλαμβάνονται προϊόντα με βάση τον καφέ, τσάι αλλά και σούπες, σάλτσες και ορισμένα είδη παγωτού

** Με βάση την αντιστοίχιση ΣΤΑΚΟΔ-93 και ΚΣΟ

5.2 Όγκος Εμπορίου και Εμπορικό Ισοζύγιο

Η αξία των προϊόντων τροφίμων-ποτών που υπήρξαν αντικείμενο εξωτερικού εμπορίου το 2007 ξεπέρασε τα 7,2 δισ. €, έχοντας σημειώσει αύξηση 5,8% έναντι του προηγούμενου έτους, σαφώς

²⁹ Ολόκληρη η Συνδυασμένη Ονοματολογία βρίσκεται στο site της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδας (ΕΣΥΕ): <http://www.statistics.gr/MainPage/download/download.htm>

Εξωτερικό Εμπόριο της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

βραδύτερη από την αντίστοιχη αύξηση το 2006 (14,7%). Σωρευτικά, την τελευταία επταετία η σχετική αύξηση ήταν της τάξης του 46% (Πίνακας 5.2). Τα τρόφιμα και τα ποτά αποτελούν το 2007 το 9,9% της συνολικής εμπορικής ροής, της χώρας, σημειώνοντας μόνο οριακή πτώση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Η υποχώρηση της συμμετοχής της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών στο σύνολο του εξωτερικού εμπορίου οφείλεται στην ταχύτερη, σε σχέση με τα τρόφιμα-ποτά, ποσοστιαία αύξηση του συνόλου των εμπορεύσιμων προϊόντων της χώρας το 2007 (8,4% έναντι 5,8%), το οποίο διαμορφώθηκε σε 72,8 δισ. €, από 67,2 δισ. € το 2006.

Πίνακας 5.2
Εξέλιξη Εμπορικής Ροής

Σε εκατ. €	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Σωρευτική Μεταβολή 00-07 (%)
Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών	4.945	5.330	4.905	5.278	5.223	5.952	6.825	7.222	46,0
Σύνολο Εξωτερικού Εμπορίου	48.971	48.417	44.400	51.480	54.721	57.644	67.193	72.840	48,7

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

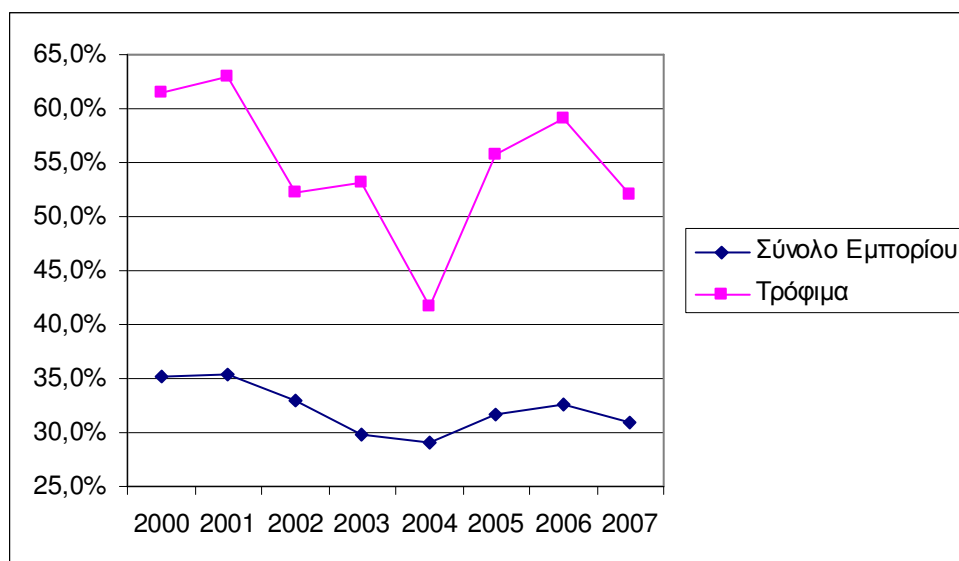
Πίνακας 5.3
Εμπορικό Ισοζύγιο

Σε εκατ. €	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Σωρευτική Μεταβολή 00-07 (%)
Εισαγωγικές Δαπάνες	3.063	3.271	3.225	3.447	3.687	3.821	4.292	4.752	55,1
Εξαγωγικές Εισπράξεις	1.882	2.059	1.681	1.831	1.536	2.130	2.533	2.470	31,2
Ισοζύγιο Εμπορίου Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών	-1.181	-1.212	-1.544	-1.616	-2.151	-1.691	-1.759	-2.282	93,2
Ισοζύγιο Συνόλου Εξωτερικού Εμπορίου	-23.527	-23.067	-22.373	-27.820	-30.108	-29.867	-34.143	-38.429	63,3

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Το εμπορικό ισοζύγιο των τροφίμων-ποτών συνεχίζει και το 2007 να είναι ελλειμματικό, όπως άλλωστε είναι σε ολόκληρη την εξεταζόμενη περίοδο. Με εξαίρεση το 2005 (όταν το έλλειμμα βελτιώθηκε κατά 21,4%), σημαντική πτώση καταγράφηκε κάθε έτος, με χειρότερη επίδοση αυτή του 2007. Πράγματι, το έλλειμμα το 2007 διογκώνεται κατά 29,7%, καθώς ενώ οι εισαγωγές αυξάνονται κατά 10,7%, οι εξαγωγές ακολουθούν αντίθετη πορεία και μειώνονται κατά 2,5%. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 5.3, σωρευτικά την περίοδο 2000-2007, οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 55%, ενώ οι εξαγωγές κατά 31,2%, γεγονός που οδηγεί το δείκτη κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές) σε υποχώρηση έναντι του 2000 κατά επτά ποσοστιαίες μονάδες (Διάγραμμα 5.1).

Διάγραμμα 5.1
Εξέλιξη Δείκτη Κάλυψης Εισαγωγών
 (Εξαγωγές / Εισαγωγές, %)

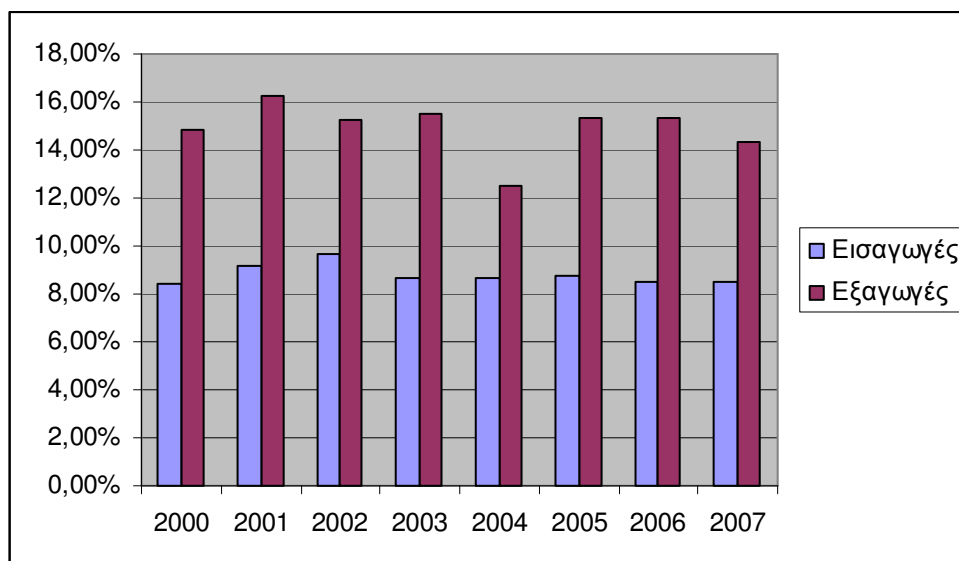

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Εντούτοις, ο δείκτης βελτιώνεται τα τρία πιο πρόσφατα έτη, καθώς την περίοδο 2005-2007 κινείται συνεχώς υψηλότερα σε σχέση με τον αντίστοιχο δείκτη του συνολικού εμπορίου. Το 2007, οι εξαγωγές τροφίμων καλύπτουν πλέον καθαρά πάνω από το 50% των συνολικών εισαγωγών, ενώ το 2006 το ποσοστό αυτό έφτανε στο 49%. Το Διάγραμμα 5.2 υπογραμμίζει τη μικρή μείωση (σχεδόν κατά μία ποσοστιαία μονάδα) της συμμετοχής των εξαγωγών τροφίμων-ποτών στις συνολικές εξαγωγές προϊόντων και την ταυτόχρονη όμοια τάση της συμμετοχής των εισαγωγών, η οποία φτάνει στο 8,5%.

Η πορεία του δείκτη Balassa (Διάγραμμα 5.3) επιβεβαιώνει τις παραπάνω τάσεις. Υπενθυμίζεται ότι ο δείκτης αυτός απεικονίζει την εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου κάθε κλάδου ως προς το συνολικό όγκο του εμπορίου αυτού του κλάδου. Για τη βιομηχανία τροφίμων-ποτών, ο δείκτης αυτός, ενώ ακολουθεί μέχρι το 2004 φθίνουσα πορεία και διαμορφώνεται στο -41,2%, λόγω της επιδείνωσης του εμπορικού ελλείμματος, μετά το 2005 ανακάμπτει, φτάνοντας στο -31,6% το 2007, τη δεύτερη καλύτερη επίδοσή του μετά το 2000. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό του δείκτη Balassa για το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου της χώρας να κινείται σε εμφανώς χαμηλότερα επίπεδα από τον αντίστοιχο δείκτη των τροφίμων-ποτών, γεγονός που υπογραμμίζει τις συγκριτικά καλύτερες επιδόσεις του κλάδου. Εξάλλου, το γεγονός ότι οι δύο δείκτες ακολουθούν παρόμοια πορεία κατά την εξεταζόμενη περίοδο, φανερώνει ότι ο δείκτης Balassa των τροφίμων-ποτών τροφοδοτεί την τάση που διαμορφώνεται στο σύνολο του εμπορίου.

Διάγραμμα 5.2
Συμβολή Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών στο Σύνολο του Εξωτερικού Εμπορίου
 (Ποσοστιαία συμμετοχή)

Πηγή: ΙΟΒΕ, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 5.3
Εξέλιξη Δείκτη Balassa (Εμπορικό Ισοζύγιο / Εμπορική ροή, %)

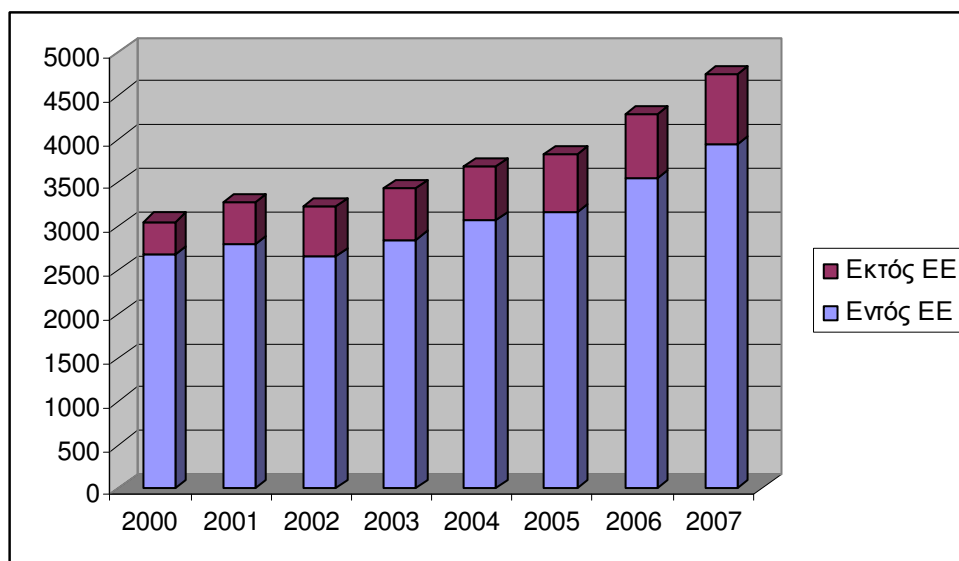
Πηγή: ΙΟΒΕ, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

5.3 Κατεύθυνση Εμπορίου

Όπως διαπιστώνεται στα Διαγράμματα 5.4 και 5.5, η Ε.Ε.-27 συνιστά το βασικό εμπορικό εταίρο της ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, καθώς αποτελεί αφενός τον κύριο προμηθευτή εισαγόμενων προϊόντων, αλλά και τον κύριο αποδέκτη των ελληνικών εξαγωγών.

Διάγραμμα 5.4
Προέλευση Εισαγωγών

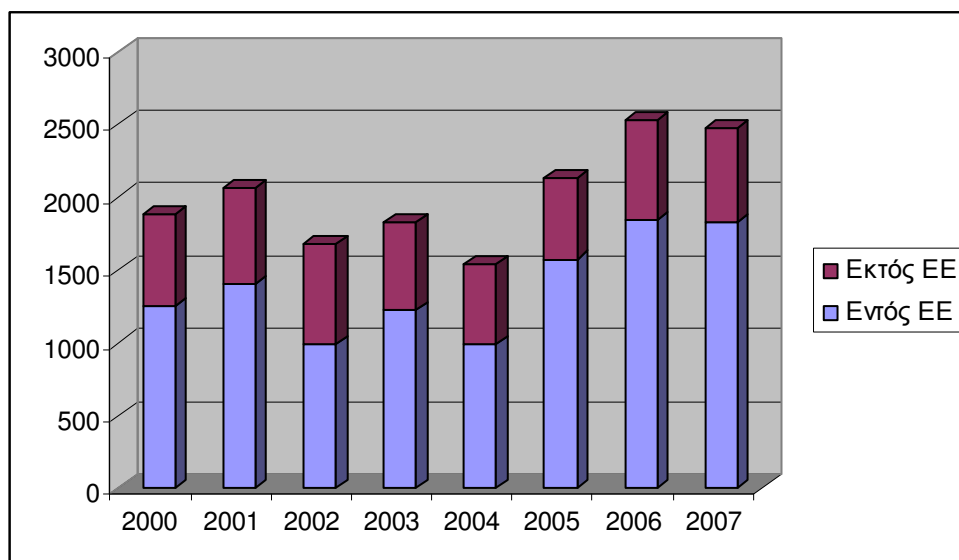
(Σε εκατ. €)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 5.5
Προορισμός Εξαγωγών

(Σε εκατ. €)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Το 2007, οι εισαγωγές τροφίμων και ποτών από χώρες-μέλη της Ε.Ε. αντιστοιχούν σε 87,4% των συνολικών εισαγωγών τροφίμων-ποτών (85,6% την προηγούμενη χρονιά). Αλλά και στις εξαγωγές, τα προϊόντα με προορισμό κάποιο κράτος-μέλος της Ε.Ε.-27 αποτελούν σχεδόν το 67% (68% το 2006) όλων των εξαγωγών του κλάδου, φτάνοντας τα 1,53 δις. € σε αξία.

Παρ' όλ' αυτά, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι αν και οι εμπορικές συναλλαγές με τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης διαμορφώνουν το εμπορικό ισοζύγιο, αυτό είναι ελλειμματικό καθ' όλη τη

διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Στον αντίποδα, το ισοζύγιο με τις εκτός Ε.Ε. χώρες είναι κατά κανόνα πλεονασματικό. Αυτό σημαίνει ότι εισάγουμε από την ΕΕ-27 περισσότερα από όσα εξάγουμε σε αυτήν, ενώ αντίθετα στις υπόλοιπες αγορές οι εξαγωγές υπερτερούν των εισαγωγών.

5.4 Ανάλυση Εμπορίου ανά Κατηγορία Προϊόντων της Βιομηχανίας Τροφίμων - Ποτών

Αναλύοντας τη συμβολή των επιμέρους κατηγοριών τροφίμων στο σύνολο της εμπορικής ροής της βιομηχανίας τροφίμων-ποτών, διαπιστώνεται ότι οι κατηγορίες προϊόντων με τη μεγαλύτερη συμμετοχή είναι τα «κρέατα», τα «γαλακτοκομικά προϊόντα», τα «λαχανικά και φρούτα», τα «λίπη» και τα «ποτά». Οι πέντε αυτές κατηγορίες αντιπροσωπεύουν αθροιστικά το 56,3% της συνολικής εμπορικής ροής του κλάδου το 2007, ποσοστό πάντως που περιορίστηκε κατά δύο μονάδες σε σχέση με το 2006. Γενικά, η συνεισφορά κάθε κατηγορίας παρουσιάζει μικρές μεταβολές διαχρονικά, με τη μείωση όμως στα κρέατα να θεωρείται σημαντική.

Από την άλλη πλευρά, ο Πίνακας 5.6 που παρουσιάζει την εξέλιξη των εμπορικών ισοζυγίων των επιμέρους κατηγοριών προϊόντων τροφίμων και ποτών, επιτρέπει κάποια κλαδικά συμπεράσματα. Καταρχάς οι 11 από τις 13 κατηγορίες προϊόντων εμφανίζουν σταθερά έλλειμμα κατά την εξεταζόμενη περίοδο και μάλιστα με τάσεις διεύρυνσης στις περισσότερες περιπτώσεις. Οι δύο κατηγορίες με πλεονασματικό εμπορικό ισοζύγιο είναι τα «λίπη και έλαια» (122,6 εκατ. €) και τα «φρούτα και λαχανικά» (463 εκατ. €), οι οποίες ακολουθούν όμως αντίθετη πορεία το 2007: τα μεν «λίπη και έλαια» σημειώνουν μείωση του πλεονάσματος κατά 60,7%, ενώ στον υποκλάδο «φρούτα και λαχανικά» το πλεόνασμα διευρύνεται και πάλι, αν και με βραδύτερο ρυθμό σε σχέση με το 2006.

Το 2004 υπήρξε μια εξαιρετικά δυσμενής χρονιά για την κατηγορία «λίπη και έλαια», καθώς από τα στοιχεία φαίνεται να υπήρξε ανάσχεση του σχετικού εμπορίου και μεταφορά του στα επόμενα έτη. Έτσι, τη διετία 2005-2006 έγιναν οι σχετικές διορθωτικές αυξήσεις του ισοζυγίου. Το 2007, όμως, οι εισαγωγές διογκώθηκαν κατά 34,5% ενώ οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 1/3 περίπου, γεγονός που ώθησε το εμπορικό ισοζύγιο σε θεαματική πτώση (60,7%).

Πίνακας 5.5
Συμβολή Κατηγοριών στην Εμπορική Ροή της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών
 (Ποσοστιαία συμμετοχή)

Κατηγορία	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	15,8%	14,4%	15,0%	14,6%	15,3%	15,5%	15,7%	13,4%
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	13,0%	12,9%	13,3%	13,5%	14,3%	12,8%	12,1%	13,5%
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	1,0%	1,2%	0,9%	0,8%	0,8%	0,7%	0,6%	0,9%
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών	7,8%	7,9%	7,1%	8,5%	6,0%	9,0%	9,7%	8,2%
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	2,2%	2,1%	2,5%	2,4%	2,7%	2,5%	2,6%	2,7%
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	2,2%	1,5%	1,8%	1,7%	2,9%	2,6%	3,3%	3,3%
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	2,1%	2,0%	2,4%	2,7%	2,7%	2,4%	2,3%	2,2%
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	4,7%	4,5%	5,4%	6,4%	6,7%	5,9%	5,7%	6,0%
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	14,1%	14,3%	14,6%	11,7%	12,2%	11,6%	11,8%	13,1%
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	4,5%	4,4%	4,6%	5,1%	5,3%	4,9%	4,7%	5,0%
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	9,5%	10,2%	9,7%	8,8%	9,7%	8,9%	8,2%	8,1%
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	5,1%	5,5%	5,3%	5,1%	5,2%	4,6%	4,6%	5,5%
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	18,1%	19,0%	17,5%	18,7%	16,2%	18,7%	18,9%	18,1%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Το εμπορικό ισοζύγιο της κατηγορίας «φρούτα και λαχανικά» παρουσιάζει επιβράδυνση της αύξησής του την περίοδο 2005-2007, αν και κινείται σε υψηλότερα επίπεδα από το γενικά «κακό» 2004. Το 2007, αν και η αξία των εξαγωγών είναι τριπλάσια σε σχέση με τις εισαγωγές, οι τελευταίες αυξάνονται πλέον ταχύτερα από τις πρώτες. Οι κατηγορίες με το υψηλότερο εμπορικό έλλειμμα είναι αυτές του «κρέατος» και των «γαλακτοκομικών προϊόντων» (907 εκατ. € και 485 εκατ. € αντίστοιχα). Εντούτοις, τα «κρέατα» παρουσιάζουν βελτίωση των αποτελεσμάτων τους, μιας και το σχετικό ισοζύγιο, κατέγραψε ανοδική πορεία της τάξης του 12% το 2007. Στα «γαλακτοκομικά προϊόντα», οι εξαγωγές καλύπτουν μόνο το 1/3 των εισαγωγών, παρ' όλο που οι εξαγωγές αυξήθηκαν (22%) με ταχύτερους ρυθμούς σε σχέση με το 2006.

Η κατηγορία των «ποτών» καταγράφει επίσης έντονα ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο, με τις εξαγωγές να αποτελούν περίπου το 37% των εισαγωγών. Ωστόσο, οι εξαγωγές αυξήθηκαν περισσότερο από 10% με το 2007, οδηγώντας το ισοζύγιο σε μικρή βελτίωση.

Πίνακας 5.6
Εμπορικά Ισοζύγια Κατηγοριών Προϊόντων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών
(Σε εκατ. €)

Κατηγορία	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	-743,1	-737,1	-705,2	-738	-763,6	-865,8	-1028	-907,6
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	-407,1	-415,2	-411,6	-429,3	-409,9	-427,7	-422,8	-485
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	-14,3	-21,9	-16,5	-22,3	-20,5	-19,7	-23,5	-39,4
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών	240	233,9	107,4	187,8	15,2	248,6	312	122,6
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	-54,5	-59,2	-74,8	-76	-80,4	-73,7	-84,2	-81,4
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	-73,1	-21,8	-40,7	-31,8	-111,6	-69,8	-50,1	-179,9
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	-77,8	-76,4	-96,6	-112,7	-115,2	-116,5	-135,8	-137,8
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	-82,2	-82,3	-92,7	-93,1	-146,1	-128,3	-139,8	-140,6
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	428,7	462,4	404,7	270,9	263,8	342,7	403,4	463,1
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	-132,8	-135,6	-118,9	-150,4	-152,6	-149,7	-162,4	-169,1
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	-170,7	-199,5	-238,5	-190,6	-227,3	-256,8	-275,2	-269
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	-199,8	-227,7	-199,6	-218,8	-216	-214,6	-250	-325
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	-65,0	-131,1	-299,5	-202,3	-414,1	-216,5	-177,8	-401,9

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Οι Πίνακες 5.7 και 5.8 απεικονίζουν την εξέλιξη των εισαγωγών και εξαγωγών αντίστοιχα, στις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων τροφίμων-ποτών την περίοδο 2000-2007, και ερμηνεύουν την εικόνα των εμπορικών ισοζυγίων που προηγήθηκε. Από την πλευρά των εισαγωγών, ενδιαφέρον παρουσιάζουν αυτές των κρεάτων που βρίσκονται λίγο χαμηλότερα του 1 δις. € και η σημαντική αύξηση του αντίστοιχου μεγέθους για τα «λίπη και έλαια» (18,4%). Εκτός από τα κρέατα, τα «γαλακτοκομικά προϊόντα» και τα «ποτά» καταγράφουν τις υψηλότερες σε αξία εισαγωγές (731 και 425 εκατ.€ αντίστοιχα). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, καμία κατηγορία τροφίμων δεν παρουσιάζει μείωση εισαγωγών το 2007.

Από την πλευρά των εξαγωγών, οι τρεις κατηγορίες με τον υψηλότερο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής για την περίοδο 2000-2007 είναι τα «Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής»(11,7%), τα «παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών» (11,4%) και το «γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας» (11,1%). Στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών τροφίμων-ποτών το 2007, οι εξαγωγές «παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών» καταλαμβάνουν το 28,48% του συνόλου που αποτελεί το υψηλότερο ποσοστό για το έτος. Στην ίδια κατάταξη ακολουθούν τα «λίπη και έλαια» και τα «γαλακτοκομικά προϊόντα» (14,4% και 10% αντίστοιχα).

Πίνακας 5.7
Εξέλιξη Εισαγωγικών Δαπανών στις Κατηγορίες Προϊόντων
της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

(Σε εκατ. €)

Κατηγορία	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Μ.Ε.Ρ.Μ 07-00
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	762,7	752,9	719,4	753,3	780,3	893,2	1048,7	937,9	3,0%
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	524,9	552	531,5	570,4	577,7	595,9	624,7	731,2	4,8%
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	30,9	42,9	30,4	31,4	31,4	30,5	32,5	51,6	7,6%
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών	71,9	93,6	119,3	131,3	149,2	142,6	173,9	233,9	18,4%
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	81,2	86,7	98,1	102	110	111	129,8	138	7,9%
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	89,8	51,3	64,3	60,6	132,7	111,8	136,1	210,2	12,9%
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	90,2	91,8	108,1	126,3	128,4	128,7	146,1	149,1	7,4%
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	158,3	162	177,9	215,7	248	239,3	262,8	286	8,8%
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	133,7	150,1	154,8	173,8	185,7	173,5	201,5	240,3	8,7%
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	177,8	186,3	171,7	209,8	215,8	222	241,5	266,7	6,0%
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	320,8	370,7	357,9	328,7	366,5	393	417,4	425,6	4,1%
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	226,9	259,6	230,5	243,2	244,4	244,5	281,5	360,6	6,8%
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	318,5	374,8	339,1	367,1	366,3	391,5	419,5	484,4	6,2%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Σε σχέση με το 2006, η μεγαλύτερη αύξηση εξαγωγών καταγράφηκε για τα «Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων» (47,1%), τα «Προϊόντα αλευροποιίας» (34,1%) και τα «Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών» (24,6%). Παράλληλα, δύο κατηγορίες τροφίμων παρουσιάζουν έντονη συρρίκνωση της αξίας των εξαγωγών τους το 2007: τα «Λίπη και έλαια» και τα «Ζαχαρώδη παρασκευάσματα» (πτώση 26,6% και 64,8% αντίστοιχα), ποσοστά μείωσης κατά πολύ υψηλότερα από τη μείωση του συνόλου των εξαγωγών του κλάδου τροφίμων-ποτών (-2,5%). Εντούτοις, η κατηγορία «προϊόντα αλευροποιίας» ήταν αυτή που αντιμετώπισε τη μεγαλύτερη πτώση του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής (-4,3%).

Πίνακας 5.8
Εξέλιξη Εξαγωγικών Εισπράξεων στις Κατηγορίες Προϊόντων
της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

(Σε εκατ. €)

Κατηγορία	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Μ.Ε.Ρ.Μ 07-00
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	19,7	15,7	14,2	15,4	16,7	27,4	20,6	30,3	6,3%
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	117,9	136,8	119,9	141,1	167,8	168,2	201,9	246,2	11,1%
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	16,6	21	13,9	9,1	10,1	10,8	9,1	12,2	-4,3%
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών	312	327,5	226,7	319,1	164,4	391,1	485,9	356,5	1,9%
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	26,7	27,5	23,3	26,1	29,6	37,3	45,6	56,8	11,4%
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	16,7	29,5	23,7	28,7	21,1	41,9	86	30,3	8,9%
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	12,3	15,4	11,5	13,6	13,2	12,2	10,3	11,3	-1,2%
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	76,1	79,7	85,1	122,6	101,9	111	123	145,4	9,7%
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	562,4	612,5	559,4	444,7	449,4	516,2	604,9	703,4	3,2%
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	44,9	50,7	52,8	59,4	63,1	72,2	79,1	97,6	11,7%
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	150,1	171,1	119,4	138,1	139,2	136,2	142,2	156,7	0,6%
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	27,1	32	30,9	24,4	28,5	29,8	31,6	35,3	3,8%
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	185,9	210,7	172,5	168,5	164,5	183	205,7	228	3,0%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

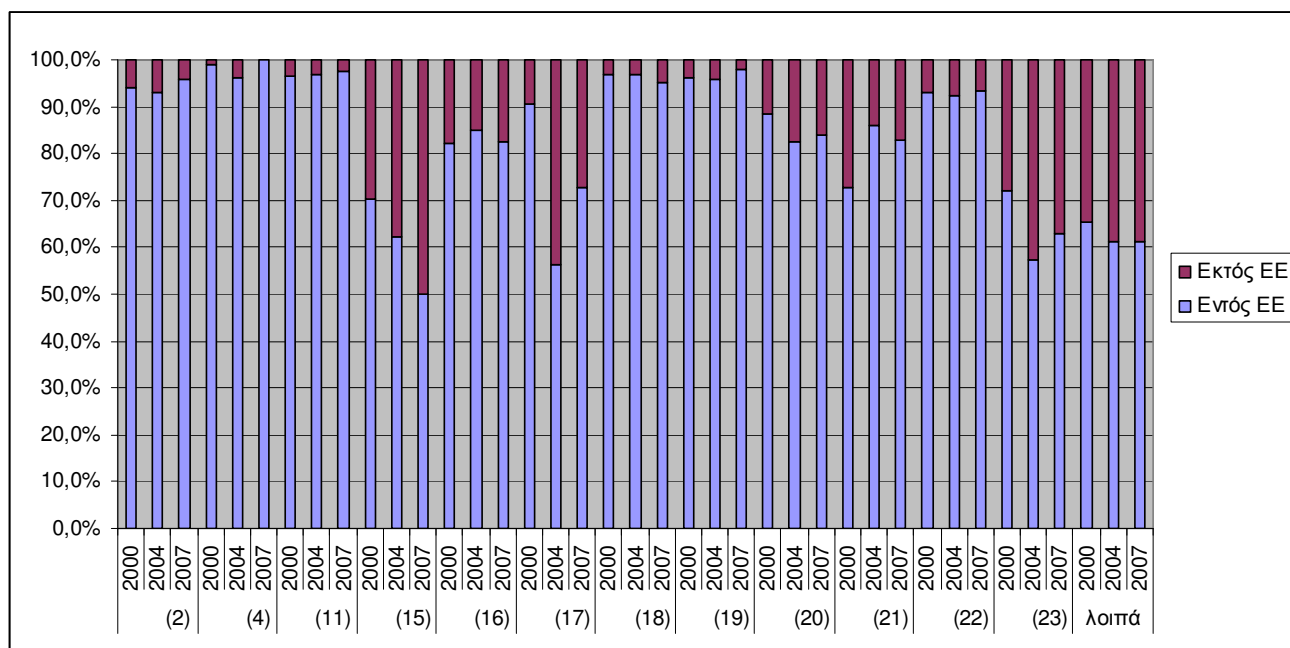
Η πορεία του δείκτη κάλυψης των εισαγωγών (Πίνακας 5.9) επιβεβαιώνει τις παραπάνω τάσεις. Οι γνωστές δύο κατηγορίες τροφίμων («φρούτα και λαχανικά» και «λίπη και έλαια») καταγράφουν τιμές του δείκτη άνω του 100%, δηλαδή οι εξαγωγές τους υπερκαλύπτουν τις εισαγωγές (292,8% και 152,4% αντίστοιχα). Σχετικά με τα «φρούτα και λαχανικά», οι εξαγωγές είναι σχεδόν τριπλάσιες των εισαγωγών, αν και καταγράφεται πτώση του δείκτη κατά 7 εκατοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2006, και συνολικά κατά 125 εκατοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2000. Ομοίως, ο δείκτης για τα «λίπη και έλαια» χάνει 127 μονάδες έναντι του 2006 και πάνω από 280 μονάδες από το 2000, γεγονός που υπογραμμίζει την κάθετη πτώση της ανταγωνιστικότητας των εν λόγω προϊόντων. Αντίστοιχα φθίνουσα είναι και η ανταγωνιστικότητα στα «ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα», τα «λίπη και έλαια» και τα προϊόντα αλευροποιίας. Στον αντίποδα, τα «κρέατα», τα «παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών» και τα «διάφορα παρασκευάσματα διατροφής» παρουσιάζουν σημαντική βελτίωση του σχετικού δείκτη το 2007.

Πίνακας 5.9
Δείκτης Κάλυψης Εισαγωγών (Εξαγωγές / Εισαγωγές)
στη Βιομηχανία Τροφίμων-Ποτών (Ποσοστό)

Κατηγορία	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	2,6	2,1	2,0	2,0	2,1	3,1	2,0	3,2
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	22,5	24,8	22,6	24,7	29,0	28,2	32,3	33,7
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	53,8	49,0	45,7	29,0	34,7	35,4	27,8	23,7
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών	433,7	349,8	190,0	243,0	110,2	274,4	279,4	152,4
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	32,9	31,7	23,7	25,5	26,9	33,6	35,2	41,1
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	18,6	57,5	36,8	47,4	15,9	37,5	63,2	14,4
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	13,7	16,7	10,6	10,8	10,3	9,5%	7,1	7,5
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	48,1	49,2	47,9	56,9	41,1	46,4	46,8	50,8
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	420,6	408,1	361,5	255,9	242,1	297,4	300,1	292,8
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	25,3	27,2	30,8	28,3	29,3	32,5	32,7	36,6
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	46,8	46,2	33,4	42,0	38,0	34,7	34,1	36,8
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	11,9	12,3	13,4	10,0	11,7	12,2	11,2	9,8
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	58,4	56,2	50,8	45,9	45,0	46,9	49,1	47,3

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 5.6
Προέλευση Εισαγωγών στις Κατηγορίες Προϊόντων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών,
(2000, 2004 & 2007)

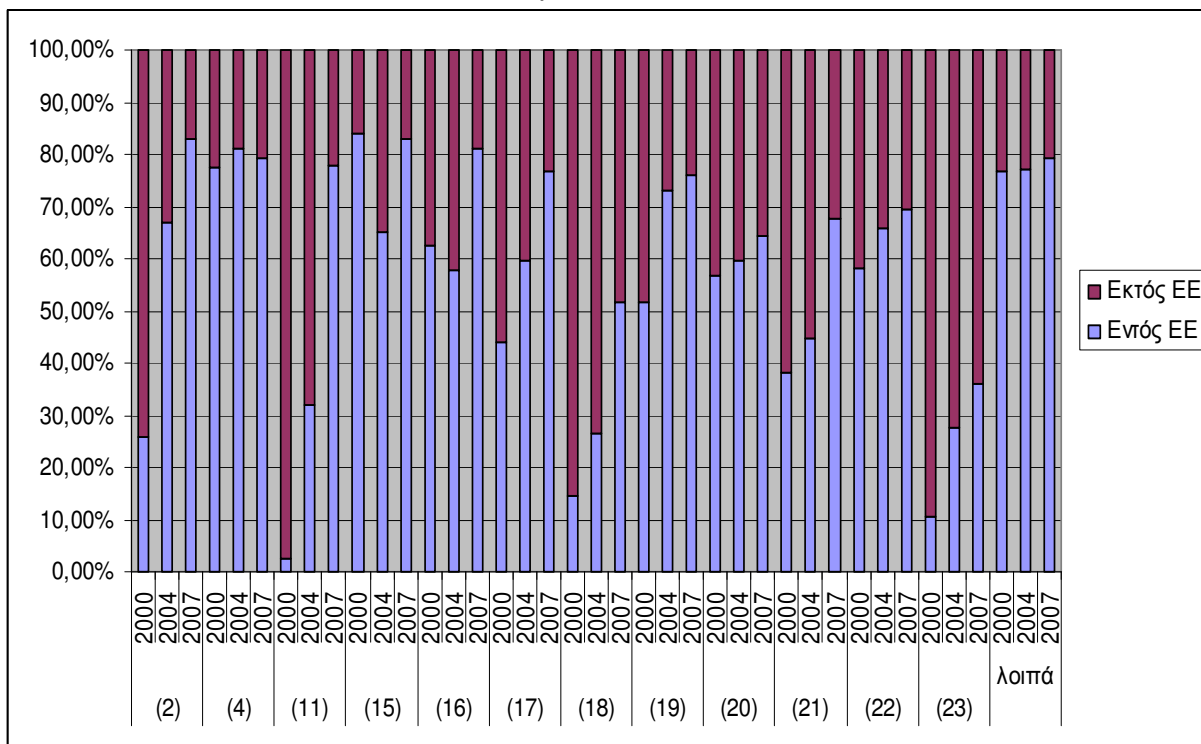

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Ενδιαφέρουσα είναι και η εξέταση της κατεύθυνσης του εμπορίου, όπως αυτή φαίνεται στα Διαγράμματα 5.6 και 5.7 που απεικονίζουν το ποσοστό των εισαγωγών και εξαγωγών κάθε κατηγορίας προϊόντων τροφίμων-ποτών από και προς χώρες-μέλη της Ε.Ε.-27 και εκτός Ε.Ε. σε τρεις χρονικές περιόδους: το 2000, το 2004 και το 2007. Όπως συνέβαινε και στο σύνολο των τροφίμων-ποτών, έτσι και στις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων, οι χώρες – μέλη της Ε.Ε. κυριαρχούν στις εισαγωγές. Τα υψηλότερα ποσοστά εισαγωγών από την Ε.Ε.-27 σημειώνονται για το 2007 στα «γαλακτοκομικά προϊόντα» (κωδικός 4), τα «κρέατα» (κωδικός 2) και τα «παρασκευάσματα δημητριακών, αμύλου ή γάλακτος» (κωδικός 19), με πάνω από το 90% των συνολικών εισαγωγών να προέρχεται από τις χώρες αυτές. Επιπλέον, με εξαίρεση τα «λίπη και έλαια» (15) και τα «φρούτα και λαχανικά» (20), το ποσοστό αυτό έχει ενισχυθεί με την πάροδο του χρόνου, δηλαδή οι εισαγωγές έχουν ακόμα ισχυρότερο γεωγραφικό προσδιορισμό.

Στην πλευρά των εξαγωγών, η εικόνα δεν είναι τόσο οξεία. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μείωση των εξαγωγών (σε μερικές κατηγορίες μάλιστα πολύ έντονη) προς τις αγορές εκτός Ε.Ε.-27 από το 2000 στο 2007. Επομένως, τα ελληνικά προϊόντα φαίνεται να κερδίζουν έδαφος στις αγορές της Ε.Ε., καθώς βελτιώνουν τη σχετική τους θέση. Εντούτοις, κάποιες κατηγορίες παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό εξαγωγών στις μη-ευρωπαϊκές αγορές, όπως οι «ζωοτροφές» (κωδικός 23) (που είναι η μόνη κατηγορία όπου οι εξαγωγές προς την Ε.Ε.-27 είναι λιγότερες από το 50%), το «κακάο και τα παρασκευάσματα αυτού» (κωδικός 18), τα «φρούτα και λαχανικά» (κωδικός 20) και τα «διάφορα παρασκευάσματα διατροφής» (κωδικός 21).

Διάγραμμα 5.7
Προορισμός Εξαγωγών στις Κατηγορίες Προϊόντων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών, 2000, 2004 & 2007

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

5.5 Εξελίξεις το 2008

Κατά τη στιγμή της συγγραφής της παρούσας έκθεσης τα διαθέσιμα στοιχεία εξωτερικού εμπορίου αφορούν μέχρι και στο τρίτο τρίμηνο του 2008. Οι εισαγωγές παρουσιάζουν αύξηση κατά 3,2%, ενώ οι εξαγωγές παραμένουν στα περσινά επίπεδα. Σε όρους τριμήνου (Πίνακας 5.10), κατά το τρίτο τρίμηνο του 2008 αποτυπώνεται και στα στοιχεία του εξωτερικού εμπορίου η ευρεία οικονομική κρίση η οποία επηρεάζει όλους τους κλάδους της οικονομίας και κατά συνέπεια και τα τρόφιμα. Οι εισαγωγές παρουσιάζουν κάθετη πτώση, αυξανόμενες μόλις κατά 3,3%, ενώ και οι εξαγωγές συρρικνώνονται οριακά. Κατ' επέκταση, το εμπορικό ισοζύγιο του κλάδου διευρύνεται κατά 6,8% (την ίδια περίοδο το 2007 η άνοδός του έφτανε το 11,9%).

Πίνακας 5.10
Εξέλιξη Εξωτερικού Εμπορίου Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

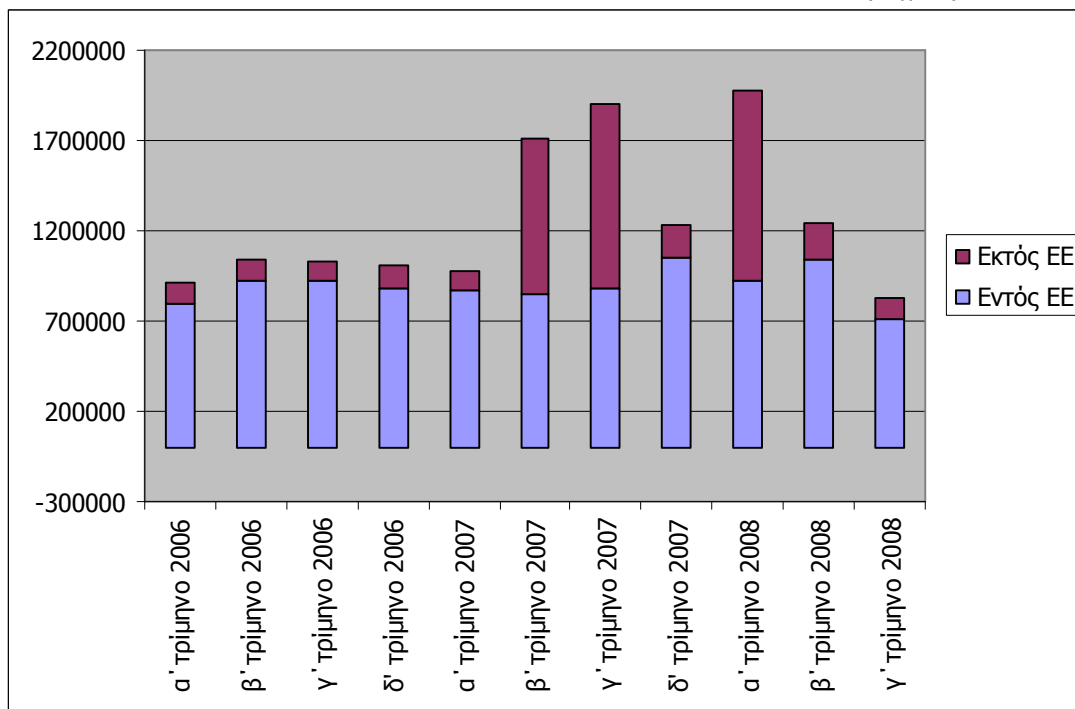
Ετήσιες % μεταβολές	α' τρίμηνο 2007	β' τρίμηνο 2007	γ' τρίμηνο 2007	δ' τρίμηνο 2007	α' τρίμηνο 2008	β' τρίμηνο 2008	γ' τρίμηνο 2008
Εισαγωγικές Δαπάνες	10,2	-8,4	12,5	22,0	48,4	63,5	3,3
Εξαγωγικές Εισπράξεις	-15,5	-1,0	13,4	20,5	40,3	62,5	-1,2
Εμπορικό Ισοζύγιο ¹	57,6	-14,4	11,9	23,4	56,5	64,4	6,8
Δείκτης Κάλυψης Εισαγωγών	-23,3	8,1	0,7	-1,3	5,5	-0,6	-4,3

¹ Το μείον αποτυπώνει μείωση του ελλείμματος. Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Σε όρους κατεύθυνσης, δεν παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, καθώς συνεχίζει η κυριαρχία των χωρών της Ε.Ε.-27 ως βασικών εμπορικών εταίρων της χώρας (Διαγράμματα 5.8 και 5.9). Πιο συγκεκριμένα, το τρίτο τρίμηνο του 2008 εντείνονται οι εισαγωγές από ευρωπαϊκές χώρες, με σαφή μείωση του ποσοστού εισαγωγών από κράτη εκτός Ε.Ε.-27, σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του έτους. Η βαθμιαία μείωση των εισαγωγών αυτών καθ' όλη τη διάρκεια του 2008 φέρνει τη συσχέτιση ευρωπαϊκών και μη-ευρωπαϊκών εισαγωγών στα επίπεδα του 2006. Στην πλευρά των εξαγωγών, παρατηρείται μια σχετική σταθερότητα μεταξύ των δύο αγορών (εντός και εκτός Ε.Ε.-27 κατά το 2008), ενώ λαμβάνει χώρα μια ελαφρά μείωση των εξαγωγών σε μη ευρωπαϊκές χώρες που φαίνεται να χάνουν σχετικά έδαφος ως αγορές προορισμού.

Διάγραμμα 5.8
Προέλευση Εισαγωγών της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

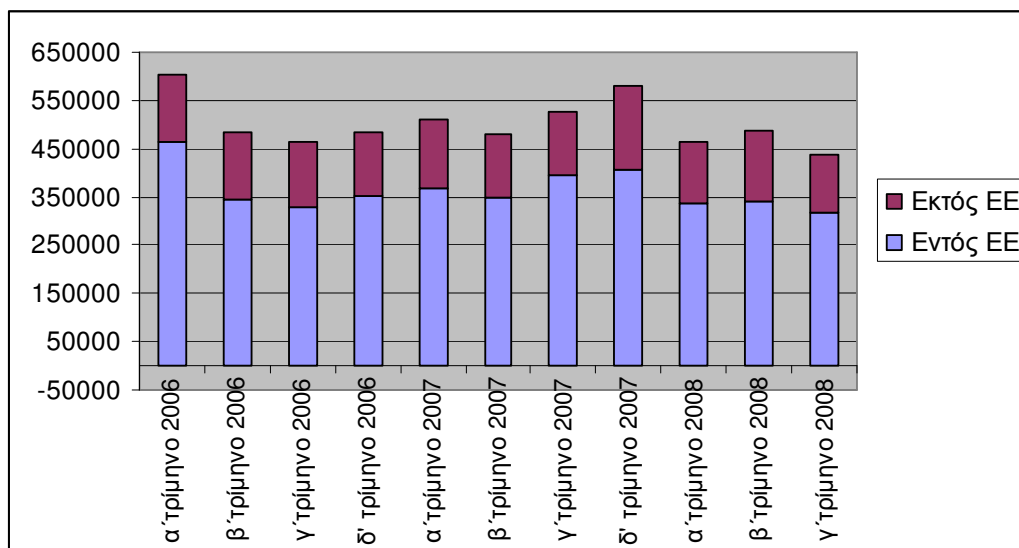
(Σε χιλ. €)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 5.9
Προορισμός Εξαγωγών της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

(Σε χιλ. €)

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Σε κλαδικό επίπεδο, παρά το γεγονός ότι μειώνονται οι εισαγωγές κρέατος, που είναι ποσοτικά οι μεγαλύτερες στον κλάδο του 2008, αλλά και οι εισαγωγές φρούτων και λαχανικών και ποτών, οι εισαγωγές σε λίπη και έλαια αλλά και λοιπά προϊόντα τροφίμων ενισχύονται σημαντικά (24,1% και 57% αντίστοιχα) και τις αντισταθμίζουν. Αντίστοιχα στο τμήμα των εξαγωγών, η σχετική σταθερότητα στα περσινά επίπεδα είναι αποτέλεσμα των αντίρροπων τάσεων στα σημαντικά

Εξωτερικό Εμπόριο της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

συστατικά στοιχεία του εμπορίου: μείωση στα λίπη και έλαια και στα φρούτα και λαχανικά και αύξηση στα λοιπά βιομηχανικά προϊόντα.

Πίνακας 5.11
Εξέλιξη Εισαγωγικών Δαπανών στις Κατηγορίες Προϊόντων
της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών

(Σε εκατ. €)

Κατηγορία	9μηνο 2007	9μηνο 2008	% μεταβολή
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	683,4	661,8	-3,2
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	526,5	523,9	-0,5
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	36,2	39,7	10,3
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά, προϊόντα διάσπασης αυτών	153,5	190,5	24,1
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	100,2	91,6	-8,6
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	152,4	155,3	1,9
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	98,2	95,5	-2,8
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	203,1	198,4	-2,3
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	183,4	161,7	-11,8
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	209,9	206,9	-1,4
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	311,3	298,4	-4,2
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	251,8	274,4	8,9
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	197,5	310,0	57,0
ΣΥΝΟΛΟ	3.107,4	3.208,1	3,2%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Πίνακας 5.12
Εξέλιξη Εξαγωγικών Εισπράξεων στις Κατηγορίες Προϊόντων της Βιομηχανίας Τροφίμων-Ποτών (σε εκατ. €)

Κατηγορία	9μηνο 2007	9μηνο 2008	% μεταβολή
(2) Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων	19,8	28,6	43,9
(4) Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας	189,6	187,7	-1,0
(11) Προϊόντα αλευροποιίας. Βύνη. Άμυλα κάθε είδους	8,4	11,0	31,3
(15) Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά. Προϊόντα της διάσπασης αυτών	275,9	234,4	-15,0
(16) Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή άλλων θαλασσινών	35,3	34,0	-3,9
(17) Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	20,6	25,3	22,5
(18) Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	7,2	25,2	251,2
(19) Παρασκευάσματα με βάση δημητριακά, αλεύρια, άμυλα ή γάλα. Είδη ζαχαροπλαστικής	101,1	100,9	-0,3
(20) Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	492,8	459,9	-6,7
(21) Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	73,2	74,1	1,3
(22) Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξύδι	113,5	115,5	1,8
(23) Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής. Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	23,9	40,1	68,1
- Λοιπά βιομηχανίας τροφίμων-ποτών	112,7	136,7	21,3
ΣΥΝΟΛΟ	1.474,1	1.473,4	-0,5%

Πηγή: IOBE, Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

Πηγές

1. Confederation of the food and drink industries of the EU (CIAA), "Review of Key Competitiveness Indicators", 2008 report
2. Confederation of the food and drink industries of the EU (CIAA), Benchmarking Report 2007 update: "The competitiveness of the EU food and drink industry"
3. Confederation of the food and drink industries of the EU (CIAA), "Data & Trends of the European Food and Drink Industry", 2006
4. Confederation of the food and drink industries of the EU (CIAA), "Data & Trends of the European Food and Drink Industry", 2008
5. Ernst & Young, European Investment Monitor, 2007 Report
6. European Technology Platform- Food for Life, Implementation Action Plan, May 2008
7. European Commission, Competitiveness of the European Food Industry, An economic and legal assessment, 2007
8. Eurostat: "European Business: facts & Figures", 2007 edition
9. Eurostat: Quarterly Panorama of European Business Statistics, 3-2008
10. Eurostat Pocketbooks "Food: from farm to fork statistics"
11. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), Στοιχεία Δείκτη Τιμών Παραγωγού για τη Βιομηχανία
12. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), Στοιχεία Δείκτη Τιμών Καταναλωτή
13. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), Στοιχεία Δείκτη Τιμών Εκροών Γεωργίας- Κτηνοτροφίας
14. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), Στοιχεία Εξωτερικού Εμπορίου
15. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ), Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2008
16. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), Εξαμηνιαία Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία, 2008
17. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ), Αποτελέσματα Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας, 2008
18. Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ), *Η Ελληνική Επιχείρηση το 2007*, Αθήνα 2008

Διαδικτυακοί τόποι

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

www.fefac.org

www.ciaa.be

www.taxad.gr

www.cbfa.gr

www.icap.gr

www.ase.gr